

БЕЗКОШТОВНИЙ БІБЛІЙНИЙ КОМЕНТАР

ВИ МОЖЕТЕ САМОСТІЙНО ЗРОЗУМІТИ БІБЛІЮ!

Євангеліє від Павла: Послання до римлян

Д-р Боб Атлі, професор герменевтики (тлумачення Біблії) у відставці

ЗМІСТ

Скорочення, вживані в цьому коментарі

Від автора: Яким чином допоможе вам цей коментар?

Посібник для правильного читання Біблії: особистий пошук неголослівної істини

Коментар:

Вступ до Послання до римлян

Послання до римлян, глава 1

Послання до римлян, глава 6

Послання до римлян, глава 12

Послання до римлян, глава 2

Послання до римлян, глава 7

Послання до римлян, глава 13

Послання до римлян, глава 3

Послання до римлян, глава 8

Послання до римлян, глава 14

Послання до римлян, глава 4

Послання до римлян, глава 9

Послання до римлян, глава 15

Послання до римлян, глава 5

Послання до римлян, глава 10

Послання до римлян, глава 16

Послання до римлян, глава 11

Додатки:

Короткий перелік граматичних термінів грецької мови

Текстуальна критика

Тлумачний словник

Символ віри

© 2013 Bible Lessons International. Усі права зарезервовані.

СКОРОЧЕННЯ, ВЖИВАНІ В ЦЬОМУ КОМЕНТАРІ

- AB Коментар до тлумачної Біблії «Anchor Bible» (*Anchor Bible Commentaries*, ed. William Foxwell Albright and David Noel Freedman)
- ABD Словник до тлумачної Біблії «Anchor Bible» (6 томів) (*Anchor Bible Dictionary* (6 vols.), ed. David Noel Freedman)
- ABPS Американське баптистське видавниче товариство (*American Baptist Publication Society*)
- AKOT Аналітичний ключ до Старого Заповіту (*Analytical Key to the Old Testament* by John Joseph Owens)
- ANE Стародавній близький схід (*Ancient Near East*)
- ANET Стародавні близькосхідні тексти (*Ancient Near Eastern Texts*, James B. Pritchard)
- ASV Американська стандартна версія (*перекладу Біблії*) (*American Standard Version*)
- AV Авторизована версія (*Authorized Version*)
- BAGD Грецько-англійський лексикон Нового Заповіту та ранньохристиянської літератури (*A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature*, Walter Bauer, 2nd ed. by F. W. Gingrich and Fredrick Danker)
- BDB Єврейський та англійський лексикон Старого Заповіту (*A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament* by F. Brown, S. R. Driver and C. A. Briggs)
- BHS Біблія Гебраїка (*Biblia Hebraica Stuttgartensia*, GBS, 1997)
- DSS Сувої Мертвого моря (*Dead Sea Scrolls*)
- EJ Енциклопедія Джудаїка (*Encyclopedia Judaica*)
- IDB Біблійний словник для тлумача (4 томи) (*The Interpreter's Dictionary of the Bible* (4 vols.), ed. George A. Buttrick)
- ISBE Міжнародна стандартна біблійна енциклопедія (5 томів) (*International Standard Bible Encyclopedia* (5 vols.), ed. James Orr)
- JB Єрусалимська Біблія (*Jerusalem Bible*)
- JPSOA Святе Письмо за масоретським текстом: новий переклад (*The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation* (The Jewish Publication Society of America))
- KB Давньоєврейський та арамейський лексикон Старого Заповіту (*The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament* by Ludwig Koehler and Walter Baumgartner)
- KJV Біблія короля Якова (*King James Version*)
- LAM Свята Біблія зі стародавніх східних рукописів (Пешітта) (*The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts (the Peshitta)* by George M. Lamsa)
- LXX Септуагінта (грецько-англійський варіант) (*Septuagint (Greek-English)* by Zondervan, 1970)
- MOF Новий переклад Біблії (*Дж. Мофата*) (*A New Translation of the Bible* by James Moffatt)
- MT Масоретський давньоєврейський текст (*Masoretic Hebrew Text*)

- NAB Новий американський біблійний текст (*New American Bible Text*)
- NASB Нова американська стандартна Біблія (*New American Standard Bible*)
- NEB Нова англійська Біблія (*New English Bible*)
- NET Біблія в новому англійському перекладі (*NET Bible: New English Translation, Second Beta Edition*)
- NIDNTT Новий міжнародний словник богослов'я Нового Заповіту (4 томи) (*New International Dictionary of New Testament Theology* (4 vol.s), by Colin Brown)
- NIDOTTE Новий міжнародний словник богослов'я та екзегези Старого Заповіту (5 томів) (*New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis* (5 vols.), ed. Willem VanGemeren)
- NIV Нова міжнародна версія (*New International Version*)
- NJB Нова єрусалимська Біблія (*New Jerusalem Bible*)
- NKJV Біблія короля Якова, новий переклад (*New King James Version*)
- NRSV Нова переглянута стандартна версія (*New Revised Standard Version*)
- OTPG Путівник по Старому Заповіту (*Old Testament Passing Guide* by Todd S. Beall, William A. Banks and Colin Smith)
- REB Переглянута англійська Біблія (*Revised English Bible*)
- RSV Переглянута стандартна версія (*Revised Standard Version*)
- SEPT Септуагінта (*грецько-англійський варіант*) (*The Septuagint (Greek-English)* by Zondervan, 1970)
- TCNT Новий Заповіт двадцятого століття (*The Twentieth Century New Testament*)
- TEV Сучасна англійська версія (*Today's English Version* from United Bible Societies)
- UBS⁴ Грецький Новий Заповіт Об'єднаних біблійних товариств, четверта переглянута редакція (*United Bible Societies' The Greek New Testament, fourth revised edition*)
- YLT Дослівний переклад Святої Біблії, виконаний Янгом (*Young's Literal Translation of the Holy Bible* by Robert Young)
- ZPEB Ілюстрована біблійна енциклопедія Зондерван (5 томів) (*Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible* (5 vols.), ed. Merrill C. Tenney)

Від автора: Яким чином допоможе вам цей коментар?

Тлумачення Біблії – це одночасно інтелектуальний та духовний процес, який має на меті зрозуміти давнього богонатхненного автора так, щоб Боже повідомлення було ясным та підлягало практичному застосуванню і в наші дні.

Духовна сторона цього процесу є надзвичайно важливою, хоча при цьому її дуже важко описати. Вона неодмінно включає в себе чутливість та відкритість по відношенню до Бога. В людині повинні бути (1) прагнення до Нього, (2) прагнення знати Його і (3) прагнення служити Йому. Цей процес має включати в себе молитву, сповідання віри в житті та готовність до зміни свого життя. Святий Дух відіграє ключову роль у процесі тлумачення, однак через що ширі, благочестиві християни розуміють Біблію по-різному залишається загадкою.

Інтелектуальну сторону даного процесу описати значно легше. Ми повинні бути послідовними і чесними по відношенню до тексту, а не піддаватися впливу особистих або конфесійних упереджень. Ми всі, звісно ж, залежимо від історичних реалій. Жоден з нас не є об'єктивним, неупередженим тлумачем. Даний коментар пропонує обережний раціональний підхід, заснований на трьох принципах тлумачення, які допоможуть подолати наші спільні упередження.

Перший принцип

Перший принцип полягає у врахуванні історичного контексту, в межах якого була написана конкретна книга Біблії, і особливо історичних передумов її написання автором. У автора була мета написання книги, крім того, він прагнув донести до читачів конкретне повідомлення. Текст книги не може означати для нас те, чого він ніколи не означав для оригінального давнього богонатхненного автора. І саме цей намір автора, а не наші історичні, емоційні, культурні, особисті або конфесійні потреби, є ключем до розуміння книги. Практичне застосування тексту є невід'ємним компонентом тлумачення, але правильне тлумачення завжди повинно передувати його застосуванню. Необхідно особливо наголосити, що кожен біблійний текст має одне і тільки одне значення. І ним є саме те значення, яке первісний біблійний автор під впливом Святого Духа бажав передати людям свого часу. А вже це єдине значення може мати різноманітне застосування в різних культурах та ситуаціях. Всі ці можливі застосування мають прив'язуватися до головної істини, яку бажав передати автор. Саме тому цей навчальний коментар-путівник розроблений так, щоб забезпечити читача подібною попередньою інформацією щодо кожної книги Біблії.

Другий принцип

Другий принцип – це ідентифікація літературної структури книги. Кожна біблійна книга є цілісним документом. Інтерпретатори не мають право штучно виділяти окремі аспекти проголошеної в книзі істини шляхом усунення інших. Таким чином, ми маємо зрозуміти мету всієї біблійної книги перед тим, як тлумачити її окремі структурні частини. Окремі частини книги – глави, фрагменти або вірші – не можуть суперечити тому цілісному значенню, яке має книга. Тлумачення повинне рухатися від застосування дедуктивного підходу (по відношенню до цілої книги) до індуктивного підходу (по відношенню до її частин). Отже, цей навчальний коментар-путівник розроблений так, щоб допомогти дослідникам проаналізувати структуру кожної літературної частини книги по її фрагментах. Поділ книг на фрагменти і глави не є богонатхненим, але він допомагає нам зрозуміти логічні рамки тексту.

Тлумачення на рівні фрагментів (а не на рівні речень, їх частин, словосполучень чи окремих слів) є ключем, за допомогою якого можна зрозуміти сенс, закладений біблійним автором. Основою фрагментів є загальна тема, яка часто формулюється в одному тематичному реченні. Кожне слово, фраза, речення чи його частина, що містяться в конкретному фрагменті, певним чином пов'язані з його загальною темою. Вони визначають рамки теми, розширюють ці рамки, пояснюють їх та/або ставлять запитання. Справжній ключ до правильної інтерпретації полягає у слідуванні думці автора фрагмент за фрагментом через всі структурні частини біблійної книги. Цей навчальний коментар-путівник розроблений таким чином, щоб допомогти дослідникам провести порівняльний аналіз сучасних перекладів Біблії англійською мовою.

Було обрано саме ці переклади Біблії, оскільки кожен із них втілює іншу перекладацьку логіку та тип перекладу:

1. Четверта переглянута редакція грецького Нового Заповіту Об'єднаних біблійних товариств [The United Bible Societies Greek New Testament, fourth revised edition] (UBS⁴). Текст цього перекладу поділений сучасними дослідниками на фрагменти.
2. Біблія Короля Якова, новий переклад [The New King James Version] (NKJV) – дослівний буквальний переклад на основі давньогрецьких рукописів, які називають «загальноприйнятим текстом» [Textus Receptus]. Тут фрагменти є дещо довшими, ніж в інших перекладах, що якраз допомагає дослідникам краще побачити загальні теми.
3. Нова переглянута стандартна версія [The New Revised Standard Version] (NRSV) – вдосконалений буквальний переклад, який є проміжним варіантом між двома наступними сучасними перекладами. Поділ на фрагменти в цьому перекладі дуже допомагає у визначенні тематики розповіді.
4. Сучасна англійська версія [Today's English Version] (TEV) є перекладом, виконаним Об'єднаним біблійним товариством на основі динамічного еквіваленту тексту. Ця версія є спробою перекласти Біблію таким чином, щоб сучасний англомовний читач або проповідник зміг зрозуміти значення оригінального грецького тексту. Часто, особливо в Євангеліях, поділ тексту на фрагменти пов'язаний більше зі зміною того, хто говорить, ніж зі зміною теми розмови, як, наприклад, в Новій міжнародній версії (NIV). Для інтерпретаційних цілей це, однак, не надто допомагає. Цікаво, що і UBS⁴, і TEV опубліковані однією і тією ж організацією, однак підхід до поділу тексту на фрагменти в обох перекладах суттєво відрізняється.
5. Єрусалимська Біблія [The Jerusalem Bible] (JB) є перекладом на основі динамічного еквіваленту тексту, який в свою чергу заснований на католицькому перекладі Біблії на французьку мову. Він дуже корисний для порівняння з європейським підходом до поділу тексту на фрагменти.
6. Текст Біблії, який використовується в цьому коментарі, взятий з оновленої версії (1995 р.) Нової американської стандартної Біблії [New American Standard Bible, 1995 Updated Edition] (NASB), яка є дослідним перекладом. Крім того, цей коментар (вірш за віршем) слідує логіці NASB щодо поділу тексту на фрагменти.

Третій принцип

Третій принцип – це читання різних перекладів Біблії для того, щоб охопити якнайширший обсяг всіх можливих значень (семантичного обсягу), які можуть мати біблійні слова або словосполучення. Часто грецьке словосполучення або слово можуть розумітися по-різному. Наявні різні переклади Біблії дозволяють виявити ці значення і допомагають визначити та пояснити деякі відмінності, які зустрічаються в грецьких манускриптах. Все це не впливає на віровчення, однак допомагає нам стати ближчими до оригінального тексту, який був записаний давнім богонатхненним автором.

Цей коментар пропонує досліднику швидкий спосіб для перевірки свого власного розуміння тексту. Коментар не нав'язує конкретного способу тлумачення, він має більше інформативний характер та спонукає до самостійних роздумів. Часто розуміння інших можливих інтерпретацій біблійного тексту допомагає нам стати менш залежними від групових, догматичних чи вузькоконфесійних підходів до тлумачення Біблії. Для інтерпретатора важливо знати щонайбільше варіантів перекладу для того, щоб розуміти, наскільки неоднозначним може бути древній текст. Це вражає, наскільки мало згоди щодо цього питання є серед християн, які стверджують, що Біблія є джерелом істини для кожного з них.

Ці принципи допомогли мені подолати більшість моїх історичних упереджень, а також примусили мене більш уважно досліджувати древній текст. Я сподіваюся, що це стане таким же благословенням і для вас.

Боб Атлі (Bob Utley),
27 червня 1996 р.

ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАВИЛЬНОГО ЧИТАННЯ БІБЛІЇ: ОСОБИСТИЙ ПОШУК НЕГОЛОСЛІВНОЇ ІСТИНИ

Далі йде короткий виклад герменевтичної філософії доктора Боба Атлі та пояснення процедур, за якими діють його коментарі.

Відео «Посібник для правильного читання Біблії» -- 40 хв.

Чи можемо ми пізнати істину? Де її знайти? Чи можемо ми її логічно підтвердити? Чи є взагалі якийсь незаперечний авторитет в цьому питанні? Чи є якісь абсолютні, якими можна керуватися в нашому житті, у нашій культурі? Який сенс життя? Чому ми тут? Що буде з нами далі? Над цими питаннями задумувалися всі мислячі люди, і ці ж питання не давали спокою людському розуму ще від початку віків (Екл. 1:13-18; 3:9-11) Мені пригадується мій власний пошук певної всеохоплюючої основи для мого життя. Я став віруючим у Христа ще в юному віці, завдячуючи, в основному, свідченню моїх визначних родичів. Коли я став дорослим, питання щодо себе і мого світогляду також «виростили» зі мною. Прості культурні та релігійні стереотипи не принесли мені чіткого розуміння того, про що я читав, або того, з чим я зіштовхувався. Це був час поневірян, пошуків, палких бажань і часто відчуття безнадії через безжальний, жорстокий світ, в якому я жив.

Багато хто стверджував, що знайшов відповіді на ці ключові питання, однак після проведеного дослідження та глибоких роздумів я зрозумів, що всі ці відповіді мають за основу (1) власний філософський світогляд, (2) стародавні міфи, (3) особистий практичний досвід або (4) психологічні уявлення. Однак, мені були потрібні будь-які підтвердження, докази, розумні доводи, на яких я міг би заснувати свій світогляд, мені була потрібна якась всеохоплююча основа, мій власний сенс життя.

Я знайшов все це, коли почав самостійно досліджувати Біблію. Я почав шукати докази її достовірності й знайшов їх через (1) історичну надійність Біблії, яка підтверджується археологією; (2) точне виконання старозавітних пророцтв; (3) єдність та узгодженість біблійного послання протягом тисячі шістьсот років його написання; і (4) особисті свідчення людей, життя яких змінилося після їхнього знайомства з Біблією. Християнство як цілісна система віри та переконань має здатність вирішувати складні питання людського життя. Все це сформувало в мені чітку систему світогляду, а життя на основі біблійної віри принесло мені радість та стабільність.

Мені здавалося, що я знайшов всеохоплюючу основу мого життя – Христа, який пізнається через Писання. Це було запаморочливе відчуття, певне емоційне полегшення. Однак, я все ще пам'ятаю той біль, ту розгубленість, які я пережив, коли дізнався, наскільки багато є різних тлумачень до цієї книги, інколи навіть в межах однієї церкви або богословської школи. Визнання богонатхненності та достовірності Біблії було для мене не кінцем, а лише початком процесу її пізнання. Як я міг приймати або відкидати різні та суперечливі тлумачення багатьох складних місць Писання, коли кожен із тих авторитетних дослідників, які їх написали, був впевнений у власній правоті?

Це завдання стало ціллю мого життя та паломництвом моєї віри. Я знав, що моя віра в Христа принесла мені великий мир і радість. Мій розум прагнув знайти якісь абсолютні істини серед умовностей моєї культури, догматики конфліктуєчих релігійних систем та внутрішньо конфесійної зарозумілості. В процесі мого пошуку достовірних підходів тлумачення стародавньої літератури я несподівано відкрив для себе власні історичні, культурні, конфесійні та практичні упередження. Я часто читав Біблію лише для того, щоб знайти підтвердження власним поглядам. Я використовував її як догматичне джерело для нападу на інших та для підтвердження моїх власних ненадійних та недолугих поглядів. Як мені було боляче потім це усвідомити!

Незважаючи на те, що я ніколи не можу бути абсолютно неупередженим, все ж таки, я можу стати більш правильним читачем Біблії. Я можу обмежити мої упередження, якщо я буду їх визнавати та ідентифікувати. Я все ще не є абсолютно вільним від них, однак я вирішив протидіяти моїм слабкостям. Часто сам коментатор є найгіршим ворогом для правильного читання Біблії! Шановні читачі, дозвольте мені назвати окремі основні принципи, які я використовую для дослідження Біблії, для аби ви могли їх перевірити разом зі мною:

I. Основні принципи

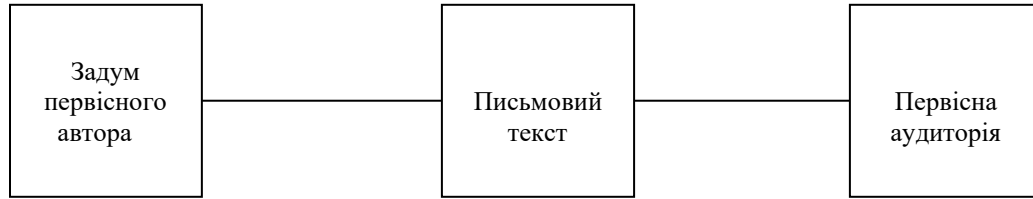
1. Я вірю в те, що Біблія є єдиним богонатхненним відкриттям єдиного істинного Бога. У зв'язку з цим, вона повинна тлумачитися виключно через призму намірів первісного божественного автора (Святого Духа), який діяв через конкретних людей в певний історичний період.
2. Я вірю, що Біблія була написана для звичайних людей – для всіх! Бог обрав такий спосіб, щоб явно говорити з нами в межах конкретного історичного та культурного контексту. Бог не ховає істину – Він хоче, щоб ми її зрозуміли, і саме тому Біблія повинна тлумачитися через призму тих днів, а не наших днів. Писання не повинно означати для нас те, чого воно ніколи не означало для тих, хто читав або слухав його вперше. Воно є зрозумілим для середньостатистичної людини і використовує типові форми та техніки людської комунікації.
3. Я вірю, що Біблія є цілісним твором з точки зору її змісту та мети написання. Вона не суперечить сама собі, однак в ній є складні для розуміння і навіть парадоксальні місця. Тому найкращим інтерпретатором Біблії є все ж сама Біблія.
4. Я вірю, що кожне місце Біблії (за винятком пророцтв) має одне єдине значення, яке відповідає наміру оригінального богонахненного автора. І хоча ми ніколи не можемо бути впевненими, що нам достовірно відомий намір автора, є певні речі, які можуть нам це відкрити:
 - а. літературний жанр, обраний для передачі розповіді
 - б. історичні обставини, або конкретна ситуація, яка стала причиною написання книги
 - в. літературний контекст всієї книги, а також кожної її частини
 - г. структура (план) окремих частин книги у контексті їхнього відношення до всієї розповіді
 - д. специфічні граматичні прийоми подачі розповіді
 - е. конкретні слова, обрані для подачі розповіді

Дослідження кожного із цих аспектів стане предметом нашого дослідження всього біблійного тексту. Однак, перед тим як пояснити власну методологію правильного читання Біблії, дозвольте мені охарактеризувати деякі недоречні методи, які використовуються сьогодні й через які існує така велика різноманітність тлумачень (зрозуміло, що їх потрібно уникати):

II. Недоречні методи

1. Нехтування літературним контекстом книг в Біблії та використання кожного речення, його частини або навіть окремих слів як «істинних тверджень», що не мають відношення до авторського задуму та ширшого контексту. Такий підхід часто називають «пошук необхідних доказів у тексті».
2. Ігнорування історичного контексту книги та його паралельна підміна уявним історичним контекстом, який взагалі не впливає з книги або щодо якого в книзі є лише певні натяки.
3. Нехтування історичним контекстом книг, неначе вони були написані в першу чергу для сучасних християн, подібно читанню ранішніх місцевих газет.
4. Ігнорування історичного контексту книги шляхом алегоризації тексту та його прочитання як філософського / богословського послання, яке зовсім не пов'язане з першими слухачами тексту та задумом первісного автора.
5. Нехтування оригінальним повідомленням шляхом його підміни власною богословською системою, улюбленою доктриною, або насущними потребами, які абсолютно не пов'язані з задумом первісного автора та його дійсним повідомленням. Цим часто зловживають ті, хто читає уривок з Біблії, аби утвердити власний авторитет. Це часто називають «читацьким відзивом» (так зване тлумачення «що цей текст означає конкретно для мене»).

Можна назвати щонайменше три компоненти, що характерні для всіх існуючих способів передачі письмової інформації між людьми:

У минулому різні методи читання Біблії фокусувалися на якомусь одному із цих трьох компонентів, але для того щоб по-справжньому підтвердити богонатхненність Біблії, більш підходящою є така схема:

Дійсно, необхідно включити всі три компоненти в процес тлумачення. Тому для того, щоб підтвердити що-небудь, вся моя увага буде зосереджена на перших двох компонентах: первісному (оригінальному) авторі та тексті. Можливо, такий підхід є моєю реакцією на зловживання (1) алегоризацією або одухотворенням тексту та (2) тлумаченням тексту в стилі «читацького відзиву» (що цей текст конкретно означає для мене). Зловживання можуть виникати на будь-якому етапі тлумачення. Ми завжди повинні перевіряти наші мотиви, твердження, дослідницькі методи та практичну старанність. Однак яким чином перевірити все це, якщо не буде чітких рамок, обмежень та критеріїв тлумачення? Саме в цьому випадку авторський задум та структура тексту дають мені ряд критеріїв, за допомогою яких можна обмежити всі можливі інтерпретації.

Отже, як виглядають в світлі цих недоречних підходів можливі методи правильного читання та тлумачення Біблії з високим ступенем достовірності та узгодженості?

III. Можливі методи правильного читання Біблії

Тут я не буду приводити яких-небудь унікальних способів тлумачення окремих жанрів, а лише опишу загальні герменевтичні принципи, які можна застосовувати до всіх типів біблійного тексту. Хорошою книгою, в якій розглядаються різножанрові підходи до тлумачення Біблії, є книга Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (*How To Read The Bible For All Its Worth*, by Gordon Fee and Douglas Stuart, published by Zondervan).

У фокусі моєї методології перебуває перш за все читач, який самостійно дозволяє Святому Духові відкривати йому Біблію під час чотирикратного особистого читання тексту. Це ставить Духа, текст та читача на перший, а не на другий план. Такий підхід також захищає читача від надмірного впливу коментатора. Якось я чув таке висловлювання: «Біблія проливає багато світла на коментарі до неї». Однак, це не означає, що коментарі є недостатньо цінними для освітніх потреб; це є швидше рекомендація, яка вказує на те, коли саме допустимо користуватися коментарями.

Нам необхідно навчитися знаходити підтвердження нашому тлумаченню в самому тексті. Є шість способів, які можуть нам надати хоча б обмежене підтвердження:

1. історичний фон
2. літературний контекст
3. граматичні структури (синтаксис)
4. використання лексики того часу
5. відповідні паралельні місця
6. жанр

Наші тлумачення Біблії мають бути розумними та логічними. Лише Біблія є єдиним джерелом віри і правильної практичної поведінки. На жаль, християни часто не погоджуються з тим, що Біблія вчить, або з тим, що вона стверджує. Наступні чотири цикли читання текстів Біблії розроблені для того, щоб забезпечити більш глибоке тлумачення тексту:

1. Читання перше

- а. Прочитайте цілу книгу за один раз. Прочитайте її знову, але в іншому перекладі, в якому (бажано) використовується інший перекладацький підхід:
 - (1) буквальний переклад (NKJV, NASB, NRSV)
 - (2) динамічний еквівалент (TEV, JB)
 - (3) перифраз / переказ (Living Bible, Amplified Bible)
- б. Виявіть основну ціль всього тексту. Визначте його тему.
- в. Виділіть (якщо можливо) певну частину, главу, фрагмент або речення, в якому чітко виражена основна ціль або тема.
- г. Визначте основний літературний жанр.
 - (1) Старий Заповіт
 - а) єврейська історія
 - б) єврейська поезія (література мудрості, псалми)
 - в) єврейські пророцтва (проза, поезія)
 - г) звід законів
 - (2) Новий Заповіт
 - а) розповіді (Євангелія, Дії святих апостолів)
 - б) притчі (євангельські)
 - в) послання / листи
 - г) апокаліптична література

2. Читання друге

- а. Прочитайте цілу книгу знову, пробуваючи визначити основні теми або питання книги.
- б. Окресліть основні теми книги і коротко, одним реченням, охарактеризуйте їх.
- в. Перевірте ваш власний висновок щодо задуму та загальної структури книги з довідниковою літературою.

3. Читання третє

- а. Прочитайте цілу книгу знову, пробуваючи визначити історичний контекст та специфічну ситуацію, внаслідок якої була написана біблійна книга.
- б. Перечисліть історичні особливості книги, які в ній згадуються
 - (1) автор
 - (2) дата написання
 - (3) цільова аудиторія книги
 - (4) специфічна ціль написання книги
 - (5) культурний контекст, який має відношення до цілі написання
 - (6) посилення на реальних історичних осіб та історичні події
- в. Спробуйте поширити ваше дослідження на рівень фрагментів тієї частини біблійної книги, яку ви хочете витлумачити. Завжди намагайтесь визначити та окреслити межі літературного уривку. Він може складатися як із кількох глав, так і з кількох фрагментів. Це дозволить вам слідувати за оригінальною авторською логікою та особливостями побудови тексту.
- г. Перевірте ваші історичні висновки за довідниковою літературою.

4. Читання четверте

- а. Прочитайте літературний уривок знову в різних перекладах
 - (1) буквальний переклад (NKJV, NASB, NRSV)
 - (2) динамічний еквівалент (TEV, JB)
 - (3) перифраз / переказ (Living Bible, Amplified Bible)
- б. Зверніть увагу на літературну або граматичну побудову тексту
 - (1) літературні вирази, які повторюються, Еф. 1:6,12,14
 - (2) граматичні структури, які повторюються, Рим. 8:31
 - (3) протиставлення
- в. Перелічіть наступні моменти
 - (1) ключові терміни
 - (2) незвичайні терміни
 - (3) важливі граматичні конструкції
 - (4) особливо складні слова, фрази, речення
- г. Перегляньте відповідні паралельні місця
 - (1) знайдіть найпростіший фрагмент, який стосується теми вашого дослідження, використовуючи: а) книги із «систематичного богослов'я», б) навчальні Біблії, в) симфонії
 - (2) знайдіть, чи є серед цих паралельних текстів, які стосуються предмету вашого дослідження, тексти парадоксального характеру. Багато біблійних істин розкриваються саме через такі діалектичні паралелі; багато міжконфесійних конфліктів трапляються через те, що докази будуються лише на одній половині із цих пар текстів. Вся Біблія є богонатхненною, тому ми повинні відшукувати в її тексті цілісні повідомлення для того, щоб забезпечити біблійний баланс у наших інтерпретаціях.
 - (3) знайдіть паралелі в межах тієї ж книги, в того ж самого автора або в текстах такого ж жанру. Найкращим інтерпретатором Біблії є сама Біблія, тому що вона написана єдиним автором – Святим Духом.
- д. Використайте довідникову літературу для того, щоб перевірити ваші висновки щодо історичного контексту книги та обставин, внаслідок яких вона була написана
 - (1) навчальні Біблії
 - (2) біблійні енциклопедії, довідники та словники
 - (3) вступні книги, присвячені самій Біблії
 - (4) біблійні коментарі (на даному етапі вашого дослідження дозвольте віруючим як минулого, так і теперішнього часу допомогти вам скорегувати ваше дослідження).

IV. Застосування біблійного тлумачення

Тепер ми переходимо до розгляду питання застосування витлумаченого тексту. Ви вже доклали багато зусиль для того, щоб зрозуміти первісне значення тексту; тепер же вашою ціллю має бути застосування цього тексту в вашому житті, в вашій культурі. Я визначаю авторитет біблійного тексту як «розуміння того, що первісний біблійний автор сказав у свій час, і застосування тієї біблійної істини в наші дні».

Застосування тексту повинно слідувати оригінальному авторському наміру, причому як в часовому, так і в логічному аспекті. Ми не можемо застосовувати біблійний текст в наші дні, поки не знатимемо, що саме він означав в той час, коли він був написаний! Не можна наділяти біблійний текст тим значенням, якого він ніколи не мав!

Тут вашим путівником у цьому процесі буде дослідження тексту на рівні фрагментів (читання третє). Застосування тексту повинно відбуватися на рівні фрагментів (абзаців), а не на рівні окремих слів. Слова набувають значення лише в контексті; фрази набувають значення лише в контексті; речення набувають значення лише в контексті. Лише первісний автор в усьому процесі тлумачення є богонатхненною особою. Ми, просвітлені Святим Духом, можемо тільки слідувати за автором. Але просвітлення не означає богонахнення. Тому для того, щоб сказати «так говорить Господь», ми повинні повністю слідувати

намірам первісного автора. Застосування має співвідноситися з загальним сенсом всього написаного, сенсом кожної конкретної частини та розвитком думки на рівні фрагментів.

Ніколи не дозволяйте проблемам і питанням сьогодення тлумачити Біблію. Нехай Біблія сама говорить за себе! Звісно, ви повинні докладати зусиль для того, щоб почерпнути важливі принципи з тексту. І ці принципи будуть діяти лише тоді, коли їх підтверджує текст. На жаль, часто наші принципи є більше «нашими», ніж такими, що містяться в тексті.

Під час застосування Біблії важливо пам'ятати, що конкретний біблійний текст (за винятком хіба що пророцтв) має лише одне єдине істинне значення. Це значення обов'язково пов'язане з намірами оригінального автора, спрямованими на вирішення проблем або потреб того часу, і це єдине значення підлягає застосуванню в різних ситуаціях. Застосування тексту ґрунтується на потребах цільової аудиторії тексту, однак воно повинно обов'язково відповідати тому значенню, яке було закладено в текст первісним автором.

V. Духовні аспекти тлумачення

До цього моменту я зачіпав лише інтелектуальні аспекти процесу тлумачення та застосування біблійного тексту. Тепер дозвольте мені коротко описати духовні аспекти процесу тлумачення. Тут мені допомагають наступні дії:

1. Молитва про допомогу Святого Духа (пор. 1Кор. 1:26-2:16).
2. Молитва про особисте прощення та очищення від тих гріхів, про які я знаю (пор. 1Ів. 1:9).
3. Молитва про якомога більше бажання пізнавати Бога (пор. Пс. 19:7-14; 42:1 і далі; 119:1 і далі).
4. Негайне застосування істини, яка мені щойно відкрилася, у власному житті.
5. Подальше смирення та готовність постійно навчатися.

Насправді дуже важко дотримуватися балансу між інтелектуальним процесом та духовною першістю Святого Духа в процесі тлумачення. Наступні цитати допомагають мені знайти баланс у цьому питанні:

1. із книги Джеймса В. Сайра «Перекручення Писання» (James W. Sire, *Scripture Twisting*), стор. 17-18:
«Просвітлення розуму відбувається у всіх Божих людей, а не лише в якоїсь духовної еліти. В біблійному християнстві відсутні гуру, «просвітлені», або які-небудь окремі люди, через яких приходить істинне тлумачення. Тому, поруч з тим, що Святий Дух дає особливі дари мудрості, знання та духовної проникливості, Він не призначає тих особливо обдарованих християн бути єдиними авторитетними інтерпретаторами Його Слова. У Божого народі кожен має вчитися, розмірковувати та вникати в Біблію, яка залишається авторитетом навіть для тих, кого Бог наділив особливими дарами. У підсумку, як я і стверджую на сторінках цієї книги, Біблія є справжнім Божим відкриттям для всього людства, найвищим авторитетом у всьому, про що вона говорить, і саме тому вона не може бути абсолютною загадкою, а навпаки є зрозумілою для будь-яких звичайних людей з різних культур».
2. із К'єркегора / Кіркегарда (Kierkegaard) відповідно до тексту книги Бернарда Рамма «Протестантське тлумачення Біблії» (Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation*), стор. 75:
«На думку К'єркегора, граматичне, лексичне та історичне дослідження Біблії є необхідним, однак воно має передувати істинному тлумаченню Біблії. “Для того, щоб читати Біблію як Боже слово, потрібно читати її з благоговійним острахом, з напруженим очікуванням, з бажанням відкриття – так, неначе відбувається розмова з Богом. Якщо читати Біблію не задумуючись, недбало або з науковим чи професійним інтересом, то вона не буде прочитана як Слово Боже. Але якщо людина читає її як послання любові – тоді вона читає саме Слово Боже”».
3. із книги Х.Х. Роулі «Відповідність Біблії» (H. H. Rowley, *The Relevance of the Bible*), стор. 19:
«Жоден ступінь виключно інтелектуального розуміння Біблії ніколи не відкриє всіх її справжніх скарбів. Звісно ж, таке розуміння не можна відкидати, оскільки воно є необхідним для повного розуміння Біблії. Для того, щоб процес пізнання Біблії був повним і завершеним, інтелектуальне

розуміння повинно вести до духовного розуміння духовних скарбів Біблії. А для духовного розуміння необхідно щось більше, ніж просто інтелектуальні намагання. Духовні речі можна побачити лише через духовний вимір, тому дослідники Біблії повинні знаходитися в стані духовного сприйняття, повинні сильно бажати знайти Бога для того, щоб вручити себе Йому, якщо, звісно ж, вони хочуть вийти за рамки просто наукового дослідження багатой спадщини цієї найвеличнішої із всіх книг».

VI. Метод, який використовується у цьому коментарі

Цей навчальний коментар-посібник розроблений для того, щоб допомогти читачу в процесі тлумачення Біблії наступним чином:

1. Кожна книга починається з короткого історичного огляду. Після завершення «читання третього», звірте себе з цією інформацією.
2. На початку кожної глави знаходиться «контекстуальний погляд», який допоможе вам побачити літературну структуру тексту.
3. На початку кожної глави або великого уривку наводиться поділ тексту на фрагменти по віршах з коротким поясненням основної теми цих фрагментів відповідно до кількох сучасних перекладів Біблії:
 - а. Четверта переглянута редакція грецького Нового Заповіту Об'єднаних біблійних товариств (UBS4).
 - б. Нова американська стандартна Біблія, оновлена версія 1995 р. (NASB)
 - в. Біблія Короля Якова, новий переклад (NKJV)
 - г. Нова переглянута стандартна версія (NRSV)
 - д. Сучасна англійська версія (TEV)
 - е. Нова Єрусалимська Біблія (NJB)

Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він повинен враховувати контекст. При порівнянні кількох сучасних перекладів, що засновані на різних перекладацьких підходах та богословських принципах, можна проаналізувати ймовірний хід думок первісного автора. Кожен фрагмент тексту має в собі одну основну істину. Її називають «головною темою» або «центральною ідеєю тексту». Ця об'єднуюча думка є ключем до правильного історичного та граматичного тлумачення. Не можна тлумачити, проповідувати або навчати на основі тексту меншого рівня, ніж фрагмент! Також необхідно пам'ятати, що кожен фрагмент взаємопов'язаний з іншими сусідніми фрагментами. Саме тому дуже важливо мати план всієї книги на рівні фрагментів. Ми повинні відслідковувати логіку думки первісного богонатхненого автора щодо конкретної теми.

4. Підхід Боба Атлі полягає в тлумаченні кожного вірша окремо. Це примушує нас слідувати за ходом думок первісного автора. Примітки коментатора надають інформацію в наступних галузях:
 - а. літературний контекст
 - б. історичні та культурні особливості
 - в. граматична інформація
 - г. вивчення окремих слів
 - д. відповідні паралельні місця
5. В окремих місцях даного коментаря текст Нової американської стандартної версії Біблії (оновлена версія 1995 р.) доповнений посиланнями на інші сучасні переклади:
 - а. на нову версію Біблії Короля Якова (NKJV), яка слідує текстуальній традиції манускриптів «Textus Receptus».
 - б. на Нову переглянуту стандартну версію (NRSV), яка є дослівною переробкою Переглянутої стандартної версії, виконаною Національною радою Церков (National Council of Churches).
 - в. на Сучасну англійську версію (TEV), виконану Американським біблійним товариством (American Bible Society) на основі динамічного еквіваленту тексту.

- г. на Єрусалимську Біблію (JB), яка виконана на основі динамічного еквіваленту тексту, що в свою чергу заснований на католицькому перекладі Біблії на французьку мову.
- б. Для тих, хто не володіє грецькою мовою, співставлення англійських перекладів Біблії допоможе відкрити для себе наступні поширені проблеми, які виникають при дослідженні тексту:
 - а. відмінності в рукописах
 - б. багатозначність слів
 - в. важкі з граматичної точки зору тексти та звороти
 - г. тести, які допускають неоднозначне тлумачення. І хоча англійські переклади Біблії не можуть вирішити цих проблем, вони вказують на ті місця, що потребують глибшого та більш скрупульозного дослідження.
 - д. В кінці кожної глави розміщені відповідні питання для обговорення, які допоможуть зосередитися на основних темах і проблемах прочитаної глави.

Copyright © 2014 Bible Lessons International

ВСТУП ДО ПОСЛАННЯ СВ. АПОСТОЛА ПАВЛА ДО РИМЛЯН

ВСТУПНІ ЗАУВАЖЕННЯ

- А. Послання до римлян є найбільш систематичною та логічною доктринальною працею Апостола Павла. Воно було написано в зв'язку з певними обставинами в Римі, і тому є «обумовленим» документом. Тобто, склалися певні передумови, в зв'язку з якими Павло написав цей лист. Однак це – найбільш нейтральне послання Павла, адже в ньому Павло обрав шляхом вирішення проблеми (можливо, суперечки між лідерами віруючих іудеїв та язичників, пор. Рим. 14:1-15:13) чіткий виклад Євангелія та його втілення в повсякденне життя.
- Б. Послання до римлян є теологічним удосконаленням істин Послання до галатів, а Послання до ефесян є вдосконаленим резюме Послання до римлян в формі циркулярного листа. Павлове Євангеліє незмінне, змінюються лише форми його викладу.
- В. Виклад Євангелія Павла в Посланні до римлян мав могутній вплив на церковне життя в усі часи.
 - 1. Августин навернувся до віри в 386 р. н.е., коли читав Рим. 13:13-14.
 - 2. Уявлення Мартіна Лютера про спасіння радикально змінилося в 1513 р. н.е., коли він порівнював Пс. 30:2 з Рим. 1:17 (пор. Ав. 2:4).
 - 3. Джон Веслі навернувся до віри в 1738 р. н.е., коли зайшов на зібрання менонітів в Лондоні, де читали Вступ до Послання до римлян Мартіна Лютера, тому що проповідник в той день не прийшов до церкви!
- Г. Знати Послання до римлян – це фактично те ж саме, що знати християнство! Це послання перевтілює життя та вчення Ісуса Христа в основні істини для Церкви всіх часів. Мартін Лютер казав: «Ця книга є головною в Новому Заповіті та найчистішим Євангелієм!»
- Д. Я завжди заохочую нових віруючих узяти собі за звичку щодня читати Біблію. Я рекомендую в першу чергу прочитати три новозавітні книги:
 - 1. Євангеліє від Івана, щоб зрозуміти Ісуса
 - 2. Послання до римлян, щоб зрозуміти застосування вчення Ісуса в церквах
 - 3. Перше Послання Івана, щоб знати, як жити за Євангелієм у повсякденному житті

АВТОР

Безумовно, автором цього послання був Павло. У Рим. 1:1 ми бачимо його типові привітання. За загальноприйнятою думкою, Павловою «колючкою в тілі» був його слабкий зір, а тому Павло не міг писати власноручно, але диктував писарю Тертію (пор. Рим. 16:22).

ДАТА

- А. Вірогідна дата написання Послання до римлян – 56-58 рр. н.е. Це одна з книг Нового Заповіту, дату написання якої можна встановити більш-менш точно. Для цього достатньо порівняти Дії 20:2 і далі з Рим. 15:17 і далі. Послання до римлян, вірогідно, було написано в Коринфі наприкінці третьої місіонерської подорожі Павла, якраз перед тим, як від відправився до Єрусалима.
- В. Далі наводиться можлива хронологія послань Павла за Ф.Ф. Брюсом та Марі Герісом (F.F. Bruce and Murry Harris) з незначними адаптаціями.

<u>Книга</u>	<u>Дата</u>	<u>Місце написання</u>	<u>Зв'язок з книгою Дій святих апостолів</u>
1 Послання до галатів	48	Антіохія Сирійська	Дії 14:28; 15:2
2 Перше Послання до солунян	50	Коринт	Дії 18:5
3 Друге Послання до солунян	50	Коринт	
4 Перше Послання до коринтян	55	Ефес	Дії 19:20
5 Друге Послання до коринтян	56	Македонія	Дії 20:2
6 Послання до римлян	57	Коринт	Дії 20:3
7-10 В'язничні послання			
Послання до колоссян	початок 60-х	Рим	
Послання до Філімона	початок 60-х	Рим	
Послання до ефесян	початок 60-х	Рим	
Послання до филип'ян	кінець 62-63 рр.	Рим	Дії 28:30-31
11-13 Четверта місіонерська подорож		Ефес (?)	
Перше Послання до Тимофія	63 (або пізніше,	Македонія	
Послання до Тита	63, але раніше		
Друге Послання до Тимофія	64-68 рр. н.е.)	Рим	

АДРЕСАТИ ПОСЛАННЯ

У посланні сказано, що воно адресовано до Рима. Нам не відомо, хто заснував церкву в Римі.

- А. Це могли бути деякі люди, які відвідували Єрусалим в день П'ятидесятниці й були навернені та після повернення додому заснували там церкву (пор. Дії 2:10).
- Б. Це могли бути учні, які спасалися від переслідувань в Єрусалимі після вбивства Степана (пор. Дії 8:4).
- В. Це могли бути люди, які увіروвали під час місіонерських подорожей Павла та приїхали до Рима. Павло ніколи не бував в цій церкві, але хотів відвідати її (пор. Дії 19:21). Він мав багатьох друзів там (пор. Рим. 16).

Очевидно, в його планах було відвідати Рим по дорозі в Іспанію (пор. Рим. 15:28) після поїздки до Єрусалиму з «даром любові». Павло відчував, що його служіння на Східному Присередземномор'ї завершується, і він шукав нові поля (пор. Рим. 15:20-23,28). Цей лист Павла привезла з Коринта до Рима Фіва, диякониса, яка їхала туди по своїх справах (пор. Рим. 16:1).

Чому цей лист, написаний в I столітті євреєм-виробником наметів десь на завулках Коринта, є таким важливим? Мартін Лютер називав його: «головною книгою в Новому Заповіті та найчистішим Євангелієм»! Цінність цього послання в тім, що воно є глибоким тлумаченням Євангелія, написаним наверненим рабином Савлом із Тарса, який був покликаний апостолом язичників. Більшість послань Павла сильно обумовлені місцевими обставинами, але про Послання до римлян такого не скажеш. У цьому посланні систематично викладена віра апостола.

Чи усвідомлюєте ви, шановний християнине, що більшість термінів, які ми сьогодні вживаємо для описання «віри» («виправдання», «залічення», «всиновлення» та «освячення») походять від Послання до римлян? Це теологічне вдосконалення істин Послання до галатів. Моліться, щоб Бог відкрив вам це дивне послання в процесі нашого спільного пошуку Його волі для нашого життя сьогодні!

МЕТА НАПИСАННЯ ПОСЛАННЯ

- А. Звернення до церкви в Римі за допомогою для місіонерської подорожі Павла до Іспанії. Павло бачив завершення своєї апостольської діяльності на Східному Присередземномор'ї (пор. Рим. 15:20-23,28).
- Б. Щоб вирішити проблеми в римській церкві між віруючими іудеями та віруючими язичниками. Можливо, ці проблеми виникли через те, що всіх іудеїв було вигнано з Рима, а коли вони повернулися, то іудейські керівники християнських громад були вже замінені християнськими керівниками з язичників.
- В. Щоб представити себе римській церкві. Павло зазнавав опору з боку широко віруючих іудеїв в Єрусалимі (пор. Єрусалимський собор, Дії 15), нещирих іудеїв (іудействующих, про яких йдеться в Посланні до галатів та у Другому Посланні до коринтян 3, 10-13), а також язичників (Послання до Колоссян та до Ефесян), які намагалися по'єднати Євангеліє зі своїми улюбленими поглядами або філософіями (тобто з гностицизмом).
- Г. Павла звинуватили в тім, що він – небезпечний новатор, який нерозважливо додає до вчення Ісуса свої власні думки. Послання до римлян було для нього засобом систематичного захисту від усіх звинувачень, і він показав на основі Старого Заповіту та вчення Ісуса Христа (Євангелій), наскільки вірним було його Євангеліє.

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ПОСЛАННЯ

- А. Вступ (Рим. 1:1-17)
 - 1. Привітання (Рим. 1:1-7)
 - а. Автор (Рим. 1:1-5)
 - б. Призначення Послання (Рим. 1:6-7а)
 - в. Привітання (Рим. 1:7б)
 - 2. Обставини написання (Рим. 1:8-15)
 - 3. Тема (Рим. 1:16-17)
- Б. Потреба в Божій праведності (Рим. 1:18-3:20)
 - 1. Занепад язичницького світу (Рим. 1:18-32)
 - 2. Лицемірство іудейських або язичницьких моралістів (Рим. 2:1-16)
 - 3. Суд над іудеями (Рим. 2:17-3:8)
 - 4. Засудження всього світу (Рим. 3:9-20)
- В. Що таке Божа праведність (Рим. 3:21-8:39)
 - 1. Праведність лише через віру (Рим. 3:21-31)
 - 2. Основа праведності: Божа обітниця (Рим. 4:1-25)
 - а. Праведне положення Авраама (Рим. 4:1-5)
 - б. Давид (Рим. 4:6-8)
 - в. Відношення Авраама до обрізання (Рим. 4:9-12)
 - г. Божа обітниця Аврааму (Рим. 4:13-25)
 - 3. Досягнення праведності (Рим. 5:1-21)
 - а. Суб'єктивний аспект: незаслужена любов, незрівнянна радість (Рим. 5:1-5)
 - б. Об'єктивна основа: дивовижна Божа любов (Рим. 5:6-11)
 - в. Типологія Адам-Христос: переступ Адама та Боже забезпечення (Рим. 5:12-21)
 - 4. Божа праведність має проявлятися в особистій праведності (Рим. 6:1-7:25)
 - а. Свобода від гріха (Рим. 6:1-14)
 - (1) Очікування заперечення (Рим. 6:1-2)
 - (2) Суть хрещення (Рим. 6:3-14)
 - б. Бути рабом сатани або рабом Бога – вибір ваш (Рим. 6:15-23)
 - в. «Шлюб» людини з законом (Рим. 7:1-6)
 - г. Закон добрий, але гріх перешкоджає добру (Рим. 7:7-14)
 - д. Вічна боротьба добра і зла в віруючій людині (Рим. 7:15-25)
 - 5. Помітні наслідки Божої праведності (Рим. 8:1-39)
 - а. Життя в Духу (Рим. 8:1-17)

- б. Відкуплення створіння (Рим. 8:18-25)
 - в. Повсякчасна допомога Духа (Рим. 8:26-30)
 - г. Законний триумф виправдання вірою (Рим. 8:31-39)
- Г. Божий задум для всього людства (Рим. 9:1-11:32)
 - 1. Обрання Ізраїля (Рим. 9:1-33)
 - а. Справжні наслідники віри (Рим. 9:1-13)
 - б. Суверенність Бога (Рим. 9:14-26)
 - в. Божий вселенський план розповсюджується і на язичників (Рим. 9:27-33)
 - 2. Спасіння Ізраїля (Рим. 10:1-21)
 - а. Божа праведність та людська праведність (Рим. 10:1-13)
 - б. Божа милість потребує посланців, заклик до місії (Рим. 10:14-18)
 - в. Тривала невіра Ізраїля в Христа (Рим. 10:19-21)
 - 3. Занепад Ізраїля (Рим. 11:1-36)
 - а. Останок Ізраїля (Рим. 11:1-10)
 - б. Заздрість іудеїв (Рим. 11:11-24)
 - в. Тимчасова сліпота Ізраїля (Рим. 11:25-32)
 - г. Павлова хвала (Рим. 11:33-36)
- Д. Наслідки дару Божої праведності (Рим. 12:1-15:13)
 - 1. Заклик до посвячення (Рим. 12:1-2)
 - 2. Використання дарів (Рим. 12:3-8)
 - 3. Відносини віруючих з іншими віруючими (Рим. 12:9-21)
 - 4. Відносини з державою (Рим. 13:1-7)
 - 5. Відносини з сусідами (Рим. 13:8-10)
 - 6. Відносини з нашим Господом (Рим. 13:11-14)
 - 7. Відносини з іншими членами церкви (Рим. 14:1-12)
 - 8. Наш вплив на інших (Рим. 14:13-23)
 - 9. Відносини в уподібненні Христу (15:1-13)
- Е. Завершення (Рим. 15:14-33)
 - 1. Особисті плани Павла (Рим. 15:14-29)
 - 2. Прохання про молитву (Рим. 15:30-33)
- Ж. Постскриптум (Рим. 16:1-27)
 - 1. Привітання (Рим. 16:1-24)
 - 2. Благословення (Рим. 16:25-27)

ЧИТАННЯ ПЕРШЕ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Сформулюйте основну тему всієї книги власними словами.

1. Тема всієї книги
2. Літературний вид (жанр) книги

ЧИТАННЯ ДРУГЕ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу біблійну книгу за один раз. Сформулюйте основну тему всієї книги власними словами.

1. Тема першої частини книги
2. Тема другої частини книги
3. Тема третьої частини книги
4. Тема четвертої частини книги
5. І т. д.

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 1

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Привітання 1:1-7	Привітання 1:1-7	Привітання 1:1-6	Привітання 1:1 1:2-6	Звернення 1:1-2 1:3-7
Бажання Павла відвідати Рим 1:8-15	Бажання відвідати Рим 1:8-15	Подяка 1:7a 1:7b 1:8-15	Молитва подяки 1:8-12 1:13-15	Подяка та молитва 1:8-15
Сила Євангелія 1:16-17	Праведний живе вірою 1:16-17	Тема листа 1:16-17	Сила Євангелія 1:16-17	Заявлена тема 1:16-17
Провина людства 1:18-23 1:24-32	Божий гнів на неправду 1:18-32	Божий суд на гнів 1:18-23 1:24-25 1:26-27 1:28-32	Провина людства 1:18-23 1:24-25 1:26-27 1:28-32	Божа кара проти язичників 1:18-23 1:24-25 1:26-27 1:28-32

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

* Незважаючи на те, що поділ книги на фрагменти не є богонатхненним, він все ж таки допомагає краще зрозуміти оригінальний задум автора та слідувати йому. У кожному сучасному перекладі текст поділено на фрагменти. Кожен фрагмент має одну основну тему, істину або думку. І в кожній версії перекладу цю тему виражено по-своєму. При читанні тексту визначіть для себе, який із перекладів відповідає вашому уявленню щодо теми та поділу тексту на фрагменти.

Опрацьовуючи кожний розділ, ми повинні спочатку читати Біблію, а вже потім пробувати визначати її теми (фрагменти) та порівнювати наше сприйняття тексту із сучасними перекладами. Тільки тоді, коли ми зрозуміємо початковий авторський задум, слідуючи його логіці розповіді, ми зможемо по-справжньому зрозуміти Біблію. Тільки первісний автор був натхненний Богом, читачі не мають права змінювати чи викривлювати його послання. Читачі Біблії несуть відповідальність за втілення богонатхненної істини у власне повсякденне життя.

Зверніть увагу на те, що всі терміни та скорочення пояснюються в наступних документах: «Короткі визначення грецьких граматичних структур», «Текстуальна критика» та «Тлумачний словник».

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

- А. Рим. 1:1-7 є вступом до послання. Це найдовший вступ по послань Павла. Павло намагався представити себе та своє богослов'я церкві, яка не знала його особисто та могла чути про нього негативні чутки.
- Б. Рим. 1:8-12 – це вступна молитва подяки. Вона була властивою для грецьких листів в цілому та для послань Павла конкретно.
- В. У Рим. 1:16-17 викладено тему послання.
- Г. Уривок від Рим. 1:18 до 3:20 складає першу структурну частину Євангелія від Павла та перше його положення: усі люди (3 групи) є загиблими та мають потребу в спасінні (пор. Бут. 3).
1. аморальні язичники
 2. моральні язичники
 3. іудеї
- Д. Рим. 1:18-3:20 відображає Бут. 3 (дивно, що рабини в своєму вченні про походження гріха брали за основу не третю, а шосту главу книги Буття). Люди створені за образом Божим (пор. Бут. 1:26-27) для спілкування з Богом. Однак вони вибрали освіченість і обіцянку влади та самостійності. Дійсно, люди проміняли звеличання Бога на звеличання самих себе (атеїстичний гуманізм)!
- Бог допустив цю кризу. Бути носієм Божого образу – значить бути відповідальним, морально підзвітним, вільним з усіма відповідними наслідками. Бог відділяє людей як через Свій власний вибір, так і через їхній вибір (завітні відносини)! Він дозволяє людям вибирати самостійність з усіма її наслідками. Бог засмучується (пор. Бут. 6:5-7), але люди є морально вільними особами з усіма відповідними правами та обов'язками. Часто повторювана фраза «Бог їх видав» (пор. Рим. 1:24,26,28) вказує на волю людей, а не на те, що Бог начебто відкинув їх за Своїм власним бажанням. Це не було вибором Бога. Такий світ не був Божим наміром (пор. Бут. 3:22; 6:5-7,11-13)!
- Е. Богословський підсумок Рим. 1:18-3:20 знаходиться в Рим. 3:21-31. Це перше богословське положення «доброї вістки» Євангелія: всі люди згрішили й мають потребу в Божому прощенні. Бог великодушно відкриває шлях повернення до близьких відносин (тобто до Еденського життя, пор. Бут. 1-2 з Об. 21-22).
- Ж. В цій першій структурній частині Павлового викладу Євангелія цікаво відзначити, що грішне людство визнається відповідальним за свою непокору й гріх, а сатана та демони не згадуються взагалі (пор. Рим. 1:18-3:20). Ця частина очевидно відображає богослов'я 3-ї глави книги Буття, але без особи спокусника. Бог не допустить, щоб грішне людство знову звинувачувало сатану (пор. Бут. 3:13) або Самого Бога (пор. Бут. 3:12). Люди створені за образом Божим (пор. Бут. 1:26; 5:1,3; 9:6). Вони мають право, владу та обов'язок вибирати. Вони несуть відповідальність за свій вибір – як за спільний вибір в Адамі, так і за окремий вибір в своїх власних гріхах (пор. Рим. 3:23).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:1-6

¹Павло, раб Ісуса Христа, покликаний апостол, вибраний для звіщення Євангелії Божої, ²яке Він перед тим приобіцяв через Своїх пророків у святих Писаннях, ³про Сина Свого, що тілом був із насіння Давидового, ⁴і об'явився Сином Божим у силі, за духом святости, через воскресення з мертвих, про Ісуса Христа, Господа нашого, ⁵що через Нього прийняли ми благодать і апостольство на послух віри через Ім'я Його між усіма народами, ⁶між якими й ви, покликані Ісуса Христа,

1:1 "Павло" Більшість іудеїв у часи Павла мали два імені: іудейське та римське (пор. Дії 13:9). Іудейським іменем Павла було Савл (або Саул, ім'я першого царя Ізраїля). Савл, як і давній цар Ізраїля Саул, походив з Веняминового племені (пор. Рим. 11:1; Фил. 3:5). Його римське ім'я Павло (Паулос) означало «малий». Воно вказувало на

1. його тілесну структуру, на що є натяк у неканонічній книзі II століття «Дії Павла», у розділі про Солунь під назвою «Павло і Текля».
 2. його особистий погляд на себе як найменшого з святих, тому що він спочанку переслідував Церкву (пор. 1Кор. 15:9; Еф. 3:8; 1Тим. 1:15)
 3. просто ім'я, яке дали йому батьки при народженні
- 3-й варіант здається найліпшим.

■ **"раб"** В англійських перекладах NKJV, NRSV, TEV та JB «servant» (слуга). Цей концепт міг означати одне з двох:

1. протиставлення до Ісуса як Господа
2. старозавітний почесний титул (пор. Мойсея в Чис. 12:7 та Єг. 1:1; Ісуса Навина в Єг. 24:29; Давида у Псалмах (титул); та Іс. 42:1, 19; 52:13)

NASB, TEV,
NJB, REB "Христа Ісуса"
NKJV, NRSV "Ісуса Христа"

«Христа Ісуса» – більш незвичний варіант, і тому він, мабуть, є оригінальним (пор. манускрипти P¹⁰, B). UBS⁴ дає рейтинг «В» цьому тексту (майже точно).

Однак друга форма має досить добре підтвердження (пор. манускрипти P²⁶, x, A, D, G та найперші отці ранньої церкви).

Див. Додаток 2 про припущення текстуальної критики. Більшість текстових варіантів схожі на цей випадок тим, що не впливають на основний зміст грецького тексту.

■ **"покликаний апостол"** Це був вибір Бога, а не Павла (пор. Дії 9:15; Гал. 1:15; Еф. 3:7). Цією фразою Павло вказує на свою духовну придатність та владу (як і в 1Кор. 1:1; 2Кор. 1:1; Гал. 1:1; Еф. 1:1; Кол. 1:1; 1Тим. 1:1; Тит. 1:1) над цією церквою, з якою він на той час ще не зустрічався особисто. Див. Рим. 1:6, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКЛИКАНІ» (SPECIAL TOPIC: CALLED).

У грецькому діалекті койне термін «апостол» серед палестинських іудеїв I століття означав «особа, послана офіційним представником» (пор. 2Хр. 17:7-9). У Новому Заповіті цей термін вживався в двох значеннях: (1) дванадцять особливих учнів та Павло; (2) духовний дар, який продовжується в церкві (пор. 1Кор. 12:28-29; Еф. 4:11).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОСИЛАТИ» (APOSTELLŌ) (SPECIAL TOPIC: SEND (APOSTELLŌ))

■ **"вибраний"** Дослівно «відділений». Це ДІЄПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ, який вказує на те, що Павло був відділений Богом в минулому (пор. Єр. 1:5 та Гал. 1:15) і далі знаходиться в цьому стані. Можливо, тут обігрується арамейське слово «фарисей». Фарисеї були відділеними для іудейського закону; Павло теж був одним із них (Фил. 3:5) перед тим, як зустрівся з Ісусом на дорозі до Дамаска, але тепер він був відділений для Євангелія.

Це слово пов'язане з єврейським «святий» (BDB 872), що означає «відділений для Божого користування» (пор. Вих. 19:6; 1Петр. 2:5). «Святий», «освячувати» та «відділяти» – всі ці слова в грецькій мові мали один корінь: «святість» (*hagios*).

■ **"для звіщання Євангелії Божої"** ПРИЙМЕННИК *eis* в цьому контексті (та в Рим. 1:5) вказує на мету Павлового «покликання» (Рим. 1:1b) та «вибрання» (Рим. 1:1c).

Євангеліє – це складене слово з компонентами «добрий» (*eu*) та «повідомлення» (*angellos*). Воно стало терміном, що означає доктрини, відкриті в новому завіті (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-32) відносно обіцяного Богом Месії (пор. Рим. 1:3-4). Це – «Євангеліє Його Сина» (Рим. 1:2).

Це – Євангеліє Боже, а не Павлове (пор. Рим. 15:16; Мр. 1:14; 2Кор. 11:7; 1Сол. 2:2,8,9; 1Петр. 4:17). Павло не вводив новацій і не пристосовувався до культури, але проголошував істину, яку він отримав (пор. Дії 9; 1Кор. 1:18-25).

1:2 "Він перед тим приобіцяв через Своїх пророків у святих Писаннях" Це ДІЄСЛОВО – АОРИСТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Воно вживається тільки в посланнях Павла (тут та в 2Кор. 9:5). Євангеліє було не пізнішим задумом Бога, але Його одвічним планом (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5; Іс. 53; Пс. 118; Мр. 10:45; Лк. 2:22; Дії 2:23; 3:18; 4:28; Тит. 1:2). У ранніх проповідях в книзі Дій святих апостолів (*kerygma*) Ісуса представлено як виконання старозавітніх обітниць та пророцтв.

У Новому Заповіті є два головних способи називання Старого Заповіту.

1. «написано» (або «Писання») 2Тим. 3:16; 2Петр. 3:16)
2. Писання

Так само називаються й писання пророків. Згідно з іудейською свідомістю, Писання написано пророками.

1. «Закон чи Пророки», Мт. 5:17-18; також див. Лк. 24:44
2. «пророцтво», Лк. 24:27
3. «писання пророків», Мт. 26:56
4. «пророцькі писання», Рим. 16:26 (у Рим. 1:2 також згадуються «пророки»)
5. «пророцтво в Писанні», 2Петр. 1:20

Є два випадки вживання цього слова з ПРИКМЕТНИКОМ «святий».

1. «святі Писання» (повна фраза включає також слово «пророки»), Рим. 1:2
2. «святиє Писання», 2Тим. 3:15

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: *КЕРИГМА* РАННЬОЇ ЦЕРКВИ (SPECIAL TOPIC: THE *KERYGMA* OF THE EARLY CHURCH)

1:3 "про Сина Свого" Головною темою Благої Вістки є особа, Ісус із Назарета, Син, народжений від незайманої діви Марії. У Старому Заповіті «сином» називалися народ, цар та Месія (пор. 2Сам. 7:14; Ос. 11:1; Пс. 2:7; Мт. 2:15).

У Старому Заповіті Бог промовляв через Своїх рабів та пророків. Ісус був не рабом Бога, а членом Його родини (пор. Євр. 1:1-2; 3:6; 5:8; 7:28). Дивно, що це – єдине місце в усьому посланні, де Павло зосереджується на христології. Послання до римлян не є повним систематичним богослов'ям.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «БОЖИЙ СИН» (SPECIAL TOPIC: THE SON OF GOD)

■ **"що... був із насіння Давидового"** Це відноситься до пророцтва з 7-ї глави Другої книги Самуїлової. Месія походив з царського роду Давида (пор. Іс. 9:7; 11:1,10; Єр. 23:5; 30:9; 33:15), з Юдиного племені (пор. Бут. 49:4-12; Іс. 65:9). У Євангелії від Матвія Ісус неодноразово визнається нащадком Давида (пор. Рим. 1:6; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30,31; 21:9,15; 22:42); в цьому віддзеркалюється іудейська надія на грядущого Спасителя з роду Давида.

Дивно, що Павло не наголошував на цьому аспекті Ісуса. Він вказує на нього тільки тут та в 2Тим. 2:8; обидва ці тексти, можливо, були цитатами з ранньоцерковних формул символів віри. У «NIDNTT», том 3, стор. 61, наводиться низка новозавітніх текстів, які, можливо, відображають ранньоцерковні христологічні символи вери / гімни / літургію (це Рим. 1:3-4; 8:34; 1Кор. 15:3-4; Фил. 2:6-11; 1Тим. 3:16; 2Тим. 2:8; 1Петр. 3:18-20).

NASB, NKJV,

NRSV

«згідно з тілом»

TEV

«за його людською сутністю»

NJB

«згідно з людською природою»

Це було здійсненням пророцтва та підтвердженням людської сутності Ісуса, що її часто заперечував еkleктичний релігійний світ I століття (пор. 1Ів. 1:1-4; 4:1-3). Цей вірш чітко показує, що Павло не завжди вживав термін «плоть / тіло» (*sarx*) в негативному сенсі (пор. Рим. 2:28; 9:3). Хоча зазвичай він вживав «плоть» протилежно до «духу» (пор. Рим. 6:19; 7:5,18,25; 8:3-9,12,13; 1Кор. 5:5; 2Кор. 1:17; 11:18; Гал. 3:3; 5:13,16,17-19,24; 6:8; Еф. 2:3; Кол. 2:11,13,18,23).

Ця граматична конструкція *kata* (згідно з) плюс ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК має свою паралель у Рим. 1:4. Ісус – людський (тілом, Рим. 1:3) і водночас божественний (за Духом, Рим. 1:4). Ця доктрина боговтілення

є суттєвою (пор. Ів. 4:1-3). Можливо, саме це мав на увазі Ісус, коли називав Себе «Синоном Людським» (пор. Пс. 8:4; Єз. 2:1 [людська сутність] та Дан. 7:13 [божественність]).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПЛОТЬ» (SARX) (SPECIAL TOPIC: FLESH (SARX))

1:4

NASB, NKJV,
NRSV, NIV «об'явив»
TEV «показав»
NJB, RSV «встановив»
NET «призначив»
REB «проголосив»

Це – дієприкметник АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Бог чітко призначив Ісуса «Синоном Божим». Це не значить, що існування Ісуса починається з Вифлеєма або Ісус менший, ніж Отець. Див. Рим. 8:11, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТРИЦЯ» (SPECIAL TOPIC: THE TRINITY). Див. нижче: третій фрагмент.

■ **"Синоном Божим у силі"** Новозавітні автори не часто називають Ісуса «Синоном Божим» (пор. Мт. 4:3) через можливе невірне сприйняття цього титула в грецькій міфології (те саме стосується й народження від незайманої дівчини). Ця концепція зазвичай означає «унікальний, єдиний у своєму роді» (*monogenes*, пор. Ів. 1:18; 3:16,18; Ів. 4:9). Отже, мається на увазі «Ісус, єдиний істинний Син Божий». Див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

Новий Заповіт має два богословських полюси відносно до Бога Отця та Ісуса Сина.

1. вони рівні (пор. Ів. 1:1; 5:18; 10:30; 14:9; 20:28; 2Кор. 4:4; Фил. 2:6; Кол. 1:15; Євр. 1:3), але
2. вони окремі особи (пор. Мр. 10:18; 14:36; 15:34)

Можливо, Павло цитував якийсь ранньоцерковний христологічний символ віри або посилався на месіанського Царя ЯХВЕ у Пс. 2:6,7 або 110:1 (пор. Дії 2:34-36). Тим самим він наголошував на цілому виразі «Синоном Божим у силі» («NIDNTT», том 2, стор. 79), в фокусі якому знаходиться не народження чи хрещення Христа, але Його вознесіння. Проте прибічники адопціонізму (див. Тлумачний словник) використовували цей вірш у своїх власних цілях. Таким способом в тексті можна знайти докази для будь-якого тлумачення Біблії (див. мій семінар на тему тлумачення Біблії безкоштовно в онлайн режимі на www.freebiblecommentary.org).

■ **"через воскресення"** Бог Отець схвалив життя та вчення Ісуса, воскресивши Його з мертвих (пор. Рим. 4:24; 6:4,9; 8:11; Дії 2:31-33). Божественність (пор. Ів. 1:1-14; Кол. 1:15-19; Фил. 2:6-11; Євр. 1:2-3) та воскресіння Ісуса (пор. Рим. 4:25; 10:9-13; 1Кор. 15) – це дві підвалини християнства.

■ Цей вірш часто використовували для захисту ересі «адопціонізму», згідно з якою Ісус був нагороджений та піднесений Богом за Своє вірцеве послухне життя. Ці еретики стверджували, нібито Ісус був божественним не завжди (онтологічно), а лише після того, як Бог воскресив Його з мертвих. Хоча невірність такого ствердження очевидно підтверджується багатьма текстами з Писання, зокрема 1-ю та 17-ю главами Євангелія від Івана, під час воскресіння Ісуса насправді сталося щось чудесне. Важко пояснити, як божественна особа може бути нагородженою, але саме це сталося насправді. І хоч Ісус розділяв одвічну славу з Отцем, Його стан якимсь чином був вдосконалим через бездоганне виконання Ним дорученого Йому завдання відкуплення. Воскресивши Ісуса з Назарета, Бог схвалив Його життя, приклад, вчення й жертвенну смерть та затвердив Його як одвічно божественного та цілком людського досконалого Спасителя, відновленого та нагородженого єдиного Сина! Див. Додаток 3 – Адопціонізм.

NASB, NKJV «згідно з Духом святості»
NKJV «згідно з духом святості»
TEV «за Його божественною святістю»
NJB «в порядку духа, духа святості»

У деяких перекладах це слово написано з великої літери «Д», що вказує на Святого Духа; в інших – з маленької «д», тобто мається на увазі людський дух Ісуса. Як Бог Отець є Дух, так само й Ісус є Дух. У стародавніх єврейських та грецьких текстах не було ані великих літер, ані розділових знаків, ані поділу на глави та вірші, і тому в усьому цьому перекладачі керуються традицією або тлумаченням.

Існують три погляди на вірші 3 та 4:

1. посилення на дві природи Ісуса: людську та божественну
2. посилення на два етапи Його земного життя: як людини та як воскреслого Господа
3. паралель до виразу «Ісуса Христа, Господа нашого»

■ **"Ісус"** Арамейське ім'я *Ісус* відповідає єврейському імені *Єшошуа*. Це слово складалося з двох єврейських слів: «ЯХВЕ» та «спасіння». Воно може означати «ЯХВЕ спасає», «ЯХВЕ возволяє» або «ЯХВЕ є спасіння». Суть цього значення можна побачити в Мт. 1:21,25.

■ **"Христос"** Це грецький переклад єврейського слова *месія* (BDB 603), що означає «помазаник». У Старому Заповіті деяких керівників (пророків, священників та царів) помазували на знак Божого обрання та Божої допомоги. Ісус виконав усі ці три помазаних служіння (пор. Євр. 1:2-3).

Старий Заповіт провістив, що Бог пошле особливого «помазаника», який розпочне новий вік праведності. Ісус був особливим Божим «служогою», «сином» або «Месією».

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «МЕСІЯ» (SPECIAL TOPIC: MESSIAH)

■ **"Господь"** В іудаїзмі завітне ім'я Бога, ЯХВЕ, стало таким святим, що рабини, читаючи Писання, вимовляли замість цього імені слово «Господь» (*Adon*), аби не призвати Боже ім'я без потреби (пор. Вих. 20:7; Повт. Зак. 5:11) та не порушити тим самим одну з Десяти Заповідей. Новозавітні автори називали Ісуса «Господом» («*Kurios*») в богословському контексті, стверджуючи Його божественність (пор. Дії 2:36; Рим. 10:9-13; Фил. 2:6-11).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІМЕНА БОГА» (SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY)

1:5 "ми" Павло не згадує нікого іншого в своєму вступі до цього послання, як він часто робить в інших посланнях. Ця перша фраза відноситься до навернення Павла на дорозі до Дамаска та його призначення на служіння (пор. Дії 9), і саме цим обумовлене вживання тут редакторського «ми».

■ **"прийняли ми благодать і апостольство"** Павло стверджує не лише дар спасіння через Христа, але також, у зв'язку з цим даром, своє покликання на служіння апостола язичників. Все це відбулося в одну мить на дорозі до Дамаска (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, пор. Дії 9:1-22; 22:3-16; 26:9-18) не по заслугам, а по благодаті!

Цілком можливо, що «благодать» та «апостольство» треба розглядати як єдине ціле: «дар апостольства» (див. примітку №13 в «NET»). На те, що це гендіадіс, вказують також різні переклади, перелічені в книзі «Новий Заповіт у 26 перекладах» (*The New Testament in 26 Translations*), стор. 646.

■ **"на"** Тут слово *eis* вдруге вживається в контексті мети (пор. Рим. 1:1). Євангеліє відновлює образ Божий в людстві через віру в Ісуса. Це дає можливість проявитися первісному задуму Бога – народ у близьких відносинах з Ним, що відображає Його характер (пор. Рим. 1:7).

NASB, NJB	«послух віри»
NKJV	«на послух віри»
NRSV	«щоб здійснити послух віри»
TEV	«щоб вірити й слухатися»

Тут вперше в Посланні до римлян вжито ключовий термін «віра» (Див. Спеціальну тему до Рим. 4:5). В цій главі та в цьому посланні він вживається в трьох різних значеннях:

1. Вірш 5. Тут він означає певні істини або доктрини, пов'язані з Ісусом та християнським життям (пор. Дії 6:7; 13:8; 14:22; 16:5; Рим. 14:1; 16:26; Гал. 1:23; 6:10; Юд. 3, 20).

2. Вірш 8. Тут він вживається в значенні особистої довіри до Ісуса. Англійські терміни «believe» (вірити), «faith» (віра), «trust» (довіряти, довіра) – усі використовуються для перекладу одного грецького терміну (*pistis / pisteuo*). Євангеліє є водночас і концептуальним (доктрина), і особистим (пор. в.16; Ів. 1:12; 3:16). Див. Спеціальну тему до Рим. 4:5.
3. Вірш 17. Тут він вживається в старозавітному значенні правдивості, вірності або надійності. Саме в цьому значенні цей термін вжито в Ав. 2:4. У Старому Заповіті не було розвиненої доктрини віри, але було чимало прикладів життя вірою (пор. Авраама в Бут. 15:6), причому не досконалого життя, але з багатьма проблемами (пор. Євр. 11). Надія людства полягає в характері Бога, а не в спроможності людей все правильно виконувати або правильно вірити (пор. Рим. 3:24; 6:23; Еф. 2:8-9). Тільки Бог вірний (пор. Мал. 3:6)!

Є низка дій, яку можна назвати подією спасіння.

- а. покаєння (пор. Рим. 2:4; Мр. 1:15; Лк. 13:3,5; Дії 3:16,19; 20:21)
- б. віра (пор. Рим. 1:16; Ів. 1:12; 3:16; Дії 16:31, хрещення є публічним проголошенням своєї віри)
- в. послух (пор. Рим. 2:13; 2Кор. 9:13; 10:5; 1Петр. 1:2,22)
- г. стійкість (пор. Рим. 2:7; Лк. 18:1; 2Кор. 4:1,16; Гал. 6:9; 2Сол. 3:13)

Це – умови нового завіту. Ми повинні прийняти / увірувати в Божий дар у Христі та продовжувати приймати / вірувати в нього (пор. Рим 1:16; Ів. 1:12).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «Вірити, довіряти, віра та вірність у Старому Заповіті (728)» (SPECIAL TOPIC: Believe, Trust, Faith, and Faithfulness in the Old Testament (728))

NASB «заради Його імені»

NKJV «за Його ім'я»

NRSV «ради його імені»

TEV «ради Христа»

NJB «в честь його імені»

Див. Спеціальну тему до Рим. 10:9.

■ **"на послух віри"** Дослівний переклад цього виразу – «для (*eis*) послуху». Євангеліє закликає до

1. негайного послуху через покаєння й віру
2. щоденного послуху через уподібненні Христу та стійкість

Євангеліє – це дар благодаті, але він передбачає очікуємиий результат! Новий Заповіт, як і Старий, є завітом. Обидва заповіді вимагають відповідь з боку людини у вигляді віри / послуху. Обидва мають певні блага, обов'язки та очікування (див. Еф. 1:4; 2:10). Це не праведність через діла, але підтвердження ділами (пор. Послання Якова, Перше Послання Івана)! Вічне життя має видимі характеристики!

NASB, NRSV «серед усіх язичників»

NKJV «серед усіх народів»

TEV «люди всіх народів»

NJB «усім язичницьким народам»

Євангеліє – універсальне. У Бут. 3:15 Бог обіцяв відкуплення для всіх людей. Ісус помер заступницькою смертю за всіх грішних Адамових дітей (пор. Рим. 5:18; Ів. 1:29; 3:16; 4:42; 6:33,51; 1Кор. 15:22; 2Кор. 5:19; Еф. 2:11-3:13; 1Тим. 2:4; 4:10; Тит. 2:11; Євр. 2:9; 2Петр. 3:9; 1Пв. 2:2; 4:14). Павло бачить своє особливе покликання у проповіді Євангелія язичникам (пор. Дії 9:15; 22:21; 26:17; Рим. 11:13; 15:16; Гал. 1:16; 2:29; Еф. 3:2,8; 1Тим. 2:7; 2Тим. 4:17).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІЧНИЙ ПЛАН ВІДКУПЛЕННЯ ЯХВЕ» (SPECIAL TOPIC: YHWH'S ETERNAL REDEMPTIVE PLAN)

1:6 "й ви" Павло був надзвичайним прикладом (переслідувачем церкви) Божої благодаті, але його читачі також були прикладами тих, хто незаслужено отримав Божу благодать.

NASB, NKJV «покликані Ісуса Христа»
NRSV «що покликані належати до Ісуса Христа»
TEV «що їх Бог покликав належати до Ісуса Христа»
NJB «за Його покликанням належать Ісусу Христу»

Це може бути

1. мовна гра у слові «церква», що означає «ті, кого покликано» або «ті, які зібралися».
2. посилання на божественне обрання (пор. Рим. 8:29-30; 9:1 і далі; Еф. 1:4, 11; 3:21; 4:1,4)
3. переклад цієї фрази в «Переглянутій англійській Біблії» («Revised English Bible»): «ви, які почули покликання й належите до Ісуса Христа».

Це також співвідноситься з розумінням цієї фрази в перекладах NRSV, TEV і JB. Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКЛИКАНІ» (SPECIAL TOPIC: CALLED)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:7

⁷усім, хто знаходиться в Римі, улюбленим Божим, вибраним святим, благодать вам та мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа!

1:7 "улюбленим Божим" Цей вираз часто вживав Ісус (пор. Мт. 3:17; 17:5). Тут його вжито по відношенню до церкви в Римі! Це показує глибину любові Бога до тих, хто вірує в Його Сина. Подібні вирази зустрічаються також в Еф. 1:20 (що Бог зробив для Ісуса) та Еф. 2:5-6 (що Ісус зробив для віруючих).

■ **"в Римі"** Павло не започаткував цієї церкви. Її засновники невідомі (див. Вступ). Послання до римлян було листом, в якому Павло представляв себе вже заснованій церкві. Воно містить в собі найдосконаліший виклад Євангелія, що його проповідував Павло. Це послання було найменш обумовлено місцевими обставинами, хоча існували певні суперечки між віруючими іудеями та язичниками, і Павло впродовж послання звертається до цих суперечок (напр. глави 9-11).

NASB «покликані святими»
NKJV, NRSV,
NJB «покликані до того, щоб бути святими»
TEV «покликані до того, щоб бути Його власним народом»

Термін «святі» вказує на положення віруючих у Христі (див. Спеціальну тему до Рим. 6:4), а не на їхню безгрішність. А ще він означає їхнє поступове уподібнення Христу. Цей термін завжди вживався в МНОЖИНІ, за винятком Фил. 4:21. Однак навіть в цьому контексті він є збірним. Бути християнином означає бути частиною громади, сім'ї, тіла.

1-й вірш вказує на те, що Павло був покликаний апостолом. У 6-му вірші віруючі названі «покликаними Ісуса Христа». В 7-му вірші вони також названі «святими». Це «покликання» було новозавітним способом ствердження істини про першість Божої ініціативи (див. Спеціальну тему до Рим. 1:6). Жоден з грішних людей ніколи не кликав себе сам (пор. Рим. 3:9-13; Іс. 53:6; 1Петр. 2:25). Бог завжди проявляє ініціативу (пор. Ів. 6:44,65; 15:16). Він завжди приносить нам завіт (див. Спеціальну тему до Рим. 9:4). Це стосується як нашого спасіння (залічена праведність або законне положення), так і нашої обдарованості для ефективного служіння (пор. 1Кор. 12:7,11) і християнського життя. Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СВЯТІ» (SPECIAL TOPIC: SAINTS)

■ **"благодать вам та мир від Бога"** Це – притаманне Павлові вступне благословення. Тут є гра слів: традиційного грецького «привітання» (*charein*) та винятково християнського «благодать» (*charis*).

Можливо, Павло суміщав цей грецький вступний вираз із традиційним єврейським привітанням *шалом* або «мир». Однак все це лише допущення. Зверніть увагу на те, що з точки зору богослов'я благодать завжди передує миру.

■ **"від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа"** Павло регулярно вживав лише один ПРИЙМЕННИК для обох іменників (пор. 1Кор. 1:3; 2Кор. 1:3; Гал. 1:3; Еф. 1:2; Фил. 1:2; 2Сол. 1:2; 1Тим. 1:2; 2Тим. 1:2; Тит. 1:4). Таким способом він граматично з'єднував ці дві Особи Трійці, тим самим наголошуючи на божественності Ісуса та Його рівності з Богом.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОТЦІВСТВО БОГА» (SPECIAL TOPIC: FATHERHOOD OF GOD)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:8-15

⁸Отже, насамперед дякую Богові моєму через Ісуса Христа за всіх вас, що віра ваша звіщається по всьому світові. ⁹Бо свідок мені Бог, Якому служу духом своїм у звіщанні Євангелії Його Сина, що я безперестанно згадую про вас, ¹⁰і в молитвах своїх завжди молюся, щоб воля Божа щасливо попроварила мене коли прийти до вас. ¹¹Бо прагну вас бачити, щоб подати вам якого дара духовного для зміцнення вас, ¹²цебто потішитись разом між вами спільною вірою і вашою, і моєю. ¹³Не хочу ж, щоб ви не знали, браття, що багато разів мав я замір прийти до вас, але мені перешкоджувано аж досі, щоб мати який плід і в вас, як і в інших народів. ¹⁴А гелленам і чужоземцям, розумним і немудрим я боржник. ¹⁵Отже, щодо мене, я готовий і вам, хто знаходиться в Римі, звіщати Євангелію.

1:8 "Отже, насамперед" В цьому контексті цей вислів означає «з початку» або «я маю почати» (Дж.Б. Філіпс (J. B. Phillips)).

■ **"насамперед дякую Богові моєму через Ісуса Христа"** Павло зазвичай звертається з молитвами до Бога через Ісуса Христа. Ісус – наш єдиний шлях, яким ми приступаємо до Бога! Див. Рим. 7:25, Спеціальна тема: «Павлові молитви хвали та подяки» (Special Topic: Paul's Prayers of Praise and Thanksgiving).

■ **"за всіх вас"** Вжите тут слово «всі», як і в Рим. 1:7, можливо, відображає заздрість та суперечки між лідерами віруючих з іудеїв, які полишили Рим за наказом Нерона, та лідерами віруючих з язичників, які за кілька років замінили іудеїв. Саме ця проблема розглядається в 9-11-й главах Послання до римлян.

■ **"що віра ваша звіщається по всьому світові"** Про ту саму істину йдеться також у Рим. 16:19. Тут ми, очевидно, маємо справу зі східним перебільшенням (гіперболою) стосовно римського світу (пор. 1Сол. 1:8).

1:9 "свідок мені Бог" Павло присягався Божим іменем (пор. Рим. 9:1; 2Кор. 1:23; 11:10-11,31; 12:19; Гал. 1:20; 1Сол. 2:5). Таким способом іудеї стверджували свою правдивість.

NASB	«як безупинно»
NKJV, NRSV	«не припиняючись»
NJB	«постійно згадую»
NIV	«як постійно»

Ця тема постійних та завязаних молитов Павла (пор. 1Сол. 1:2; 2:13; 2Тим. 1:3) повинна бути для церковних лідерів прикладом для старанного наслідування (пор. 1Сол. 5:17). Молитва відкриває двері духовної сили. Ми не маємо, бо не прохаємо (Як. 4:2).

■ **"духом своїм"** Це добрий приклад вживання слова *пнеїта* щодо людського духа (пор. Рим. 8:5,10,16; 12:11) у значенні людського життя (тобто «подих», єврейське *ruach*, BDB 924, пор. Бут. 6:17; 7:15,22).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ДУХ (PNEUMA) У НОВОМУ ЗАПОВІТІ» (SPECIAL TOPIC: SPIRIT (PNEUMA) IN THE NT)

1:10 "в молитвах своїх завжди молюся" Павло не започаткував цієї церкви, однак він постійно молився за них (пор. 2Кор. 11:28), як і за всі свої церкви! Див. Рим. 9:3, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАСТУПНИЦЬКА МОЛИТВА» (SPECIAL TOPIC: INTERCESSORY PRAYER). Проте Павло мав багато друзів та співробітників у римській церкві, як це ясно видно з 16-ї глави.

■ **"щоб"** Дослівно «якщо». Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Павло планував відвідати Рим по дорозі в Іспанію (пор. Рим. 15:22-24). Мабуть, він не збирався там довго залишатися. Павло завжди хотів служити на новій ниві, де перед ним ніхто не працював (пор. Рим. 15:20; 2Кор. 10:15,16). Можливо, однією з цілей написання Послання до римлян був збір коштів на його місіонерську подорож до Іспанії (пор. Рим. 15:24).

■ **"воля Божа щасливо попроварила мене коли прийти до вас"** Ця фраза паралельна до Рим. 1:13 та 15:32. Павло не вважав своє життя й свої плани щодо подорожей своїми, але вважав їх Божими (пор. Дії 18:21; 1Кор. 4:19; 16:7). Див. Спеціальну тему до Рим. 12:2.

Також зауважте, що наші молитви можуть впливати на волю Божу!

1:11 "Бо прагну вас бачити" Ця фраза паралельна до 15:23. Павло довгий час хотів зустрітися з віруючими в Римі (пор. Дії 19:21).

■ **"щоб подати вам якого дара духовного"** Вираз «духовний дар» вжито тут у значенні духовного розуміння чи благословення (пор. Рим. 11:29; 15:27). Павло бачив себе покликаним на служіння апостола язичників унікальним чином (пор. Рим. 1:15).

■ **"для зміцнення вас"** Тут вжито ІНФІНІТИВ АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ слова *hístēmi*. Це слово має три значення:

1. зміцнювати, Рим. 1:11; 16:25; 1Сол. 3:13; 2Петр. 1:12
2. укріпляти, Лк. 22:32; 1Сол. 3:2; 2Сол. 2:17; 3:3; Як. 5:8; Об. 3:2
3. семітська ідіома, що вказує на тверде рішення, Лк. 9:51

Див. Спеціальну тему до Рим. 5:2.

1:12 Це є метою християнської спільності. Дари призначені для того, щоб об'єднати віруючих у громаду, що служить. Віруючі обдаровані на користь усім (пор. 1Кор. 12:7). Всі дари важливі. Всі дари даються Духом в момент спасіння (пор. 1Кор. 12:11). Всі віруючі – покликані, обдаровані служителі повного часу (пор. Еф. 4:11-12). Павло чітко виражає відчуття своєї апостольської влади, але також взаємність усієї громади. Віруючі потребують одне одного! Вони – Тіло Христове.

1:13 "Не хочу ж, щоб ви не знали, браття" Цю ідіому Павло часто вживав перед важливими ствердженнями (пор. Рим. 11:25; 1Кор. 10:1; 12:1; 2Кор. 1:8; 1Сол. 4:13). За своєю літературною функцією вона подібна до Ісусового «Амінь, амінь».

■ **"але мені перешкоджувано аж досі"** Це – ДІЄСЛОВО ПАСИВНОГО СТАНУ. Та сама фраза зустрічається в 1Сол. 2:18, де дія виконується сатаною. Павло вірив у те, що його життям керує Бог, але сатана чинить перешкоди. Обидва ствердження якимось чином є правдивими (пор. Йов 1-2; Дан. 10). Вживання цього терміну в Рим. 15:22 вказує на те, що перешкодою була місіонерська діяльність Павла на Східному Присередземномор'ї, що він її ще не завершив (але був уже близьким до її завершення).

■ **"щоб мати який плід і в вас"** У цьому контексті «плід» може означати навернених, але в Ів. 15:1-8 та Гал. 5:22 це слово означає християнську зрілість. У 7-й главі Євангелія від Матвія сказано «по їхніх плодах ви пізнаєте їх», але слово «плід» не визначено. Найкращою паралеллю, мабуть, буде Фил. 1:22, де Павло вживає ту саму землеробську метафору.

1:14 "я боржник" Павло декілька разів вжив це слово у Посланні до римлян.

1. Він – боржник язичників, тобто має проповідувати їм Євангеліє (тут).
2. Він не боржник «тіла» (Рим. 8:12).
3. Язичницька церква є боржником «материнської» церкви в Єрусалимі, тобто має їй допомагати (Рим. 15:27).

☐ **"гелленам"** Маються на увазі цивілізовані, культурні народи Присередземномор'я. Олександр Македонський та його послідовники елінізували весь знаний світ. Коли влада перейшла до рук римлян, вони асимілювали грецьку культуру.

☐ **"чужоземцям"** Дослівно «варварам». Це (*onomatopoeia*) слово означало неосвічені або некультурні етнічні групи, зазвичай ті, що жили на півночі й не розмовляли грецькою мовою. Їхнє мовлення звучало для греків та римлян як «бар-бар-бар».

☐ **"розумним і немудрим"** Можливо, цей вислів у грецькому тексті є паралельним до слова «варвари», але точно не відомо. Це може бути ще один спосіб посилення на всі етнічні групи та всіх людей.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:16-17

¹⁶Бо я не соромлюсь Євангелії, бож вона сила Божа на спасіння кожному, хто вірує, перше ж юдеєві, а потім гелленові. ¹⁷Правда бо Божа з'являється в ній з віри в віру, як написано: А праведний житиме вірою.

1:16-17 Вірші 16-17 являють собою тему всього послання. Більш обширний та підсумковий виклад цієї теми знаходиться в Рим. 3:21-31.

1:16

NASB, NRSV «Я не соромлюсь Євангелія»
NKJV «Я не соромлюсь Євангелія Христа»
TEV «Я цілком впевнений в Євангелії»
NJB «Я не соромлюсь Доброї Вістки:»

Можливо, Павло посилається на слова Ісуса в Мр. 8:38 та Лк. 9:26. Він не соромиться ні змісту Євангелія, ні переслідувань за нього (пор. 2Тим. 1:12,16,18).

У 1Кор. 1:23 юдеї соромилися Євангелія, тому що воно вчить про страждального Месію, а греки – тому що воно вчить про тілесне воскресіння.

☐ **"спасіння"** У Старому Заповіті це єврейське слово (*yasho*) означало насамперед фізичне визволення (пор. Як. 5:15), але в Новому Заповіті грецьке слово (*sōzō*) означає насамперед духовне визволення (пор. 1Кор. 1:18, 21). Див. Роберт Б. Гірделстоун, «Синоніми Старого Заповіту» (Robert B. Girdlestone, Synonyms of the Old Testament), стор. 124-126.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СПАСІННЯ (СТАРОЗАВІТНИЙ ТЕРМІН) (SPECIAL TOPIC: SALVATION (OLD TESTAMENT TERM))

NASB «кожному, хто вірує»
NKJV «для кожного, хто вірує»
NRSV «кожному, хто має віру»
TEV «всі, хто вірує»
NJB «всі, хто має віру»

Євангеліє – для всіх людей (О як я люблю слова «кожний», «всякий», «всі»! Див. примітку до Рим. 1:5, п. 6), але віра є однією з умов прийняття (пор. Дії 16:30-31). Інша умова – покаяння (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16 та 19; 20:21). Стосунки Бога з людством ґрунтуються на завіті (Див. Спеціальну тему до Рим. 9:4). Бог

завжди проявляє ініціативу та визначає план дій (пор. Ів. 6:44,65). Але є декілька умов, спільних для обох сторін (див. примітку до Рим. 1:5, п. 4).

Грецьке слово, що його тут перекладено як «віра», може також означати «довіру». Це грецьке слово має більше конотацій, ніж будь-яке окреме англійське слово. Зауважте, що це ДІЄПРИКМЕНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Спасуюча віра є триваючою вірою (пор. 1Кор. 1:18; 15:2; 2Кор. 2:15; 1Сол. 4:14)! Див. Спеціальну тему до Рим. 10:4.

Єврейські слова, що стоять за цим грецьким терміном «віра», спочатку означали стійке положення, чоловіка з широко розставленими ногами – так, що його важко зрушити з місця. Старозавітною метафорою з протилежним значенням можуть бути: «мої ноги були в болотистому багні» (Пс. 40:2) або «мало не послизнулися ноги мої» (Пс. 73:2). Єврейські корені, пов'язані з цим грецьким словом, – *etim, etimah, atan* – з часом почали вживатися стосовно особи, якій можна довіряти, вірної або надійної. Спасуюча віра відображає не людську, але Божу спроможність бути вірним! Віруючі покладають надію не на свої спроможності, але на Божий характер та обітниці. Саме Богу можна довіряти, Його вірності та обітницям! Див. Спеціальну тему до Рим. 1:5.

■ **"перше ж юдєві"** Причину цього першенства викладено коротко в Рим. 2:9-10 та 3:1-20 і повною мірою в главах 9-11. Це відповідає ствердженням Ісуса в Мт. 10:6; 15:24; Мр. 7:27; Ів. 4:22.

Це також може стосуватися суперечок між лідерами віруючих іудеїв та язичників у римській церкві.

1:17 "Правда Божя" Цей вислів в даному контексті означає (1) Божий характер та (2) те, як Бог дає цей характер грішному людству. В Єрусалимській Біблії (JB) маємо такий переклад: «і оце виявляє Божу справедливість». Хоча цей вислів насправді вказує й на моральне життя віруючої людини, але в першу чергу він стосується її законного положення перед Праведним Суддею. Залічення Божої праведності грішним людям з часів реформації визначалося як «виправдання благодаттю через віру» (пор. 2Кор. 5:21; Фил. 3:9). Саме цей вірш змінив життя й богослов'я Мартіна Лютера!

Однак метою виправдання є освячення, уподібнення Христу або праведний характер Бога (пор. Рим. 8:28-29; Гал. 4:19; Еф. 1:4; 2:10; 4:13; 1Сол. 3:13; 4:3; 1Петр. 1:15). Праведність – не тільки законне оголошення, але й покликання до святого життя. Божий образ в людстві повинен бути відновленим функціонально (пор. 2Кор. 5:21).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПРАВЕДНІСТЬ» (SPECIAL TOPIC: RIGHTEOUSNESS)

NASB, NKJV «з віри в віру»
NRSV «через віру для віри»
TEV «це – через віру, з початку до кінця»
NJB «це показує, як віра веде до віри»

Ця фраза має два ПРИЙМЕННИКА: *ek* та *eis*, які вказують на перехід або розвиток. Павло використовує ту саму конструкцію в 2Кор. 2:16 та *apo* й *eis* у 2Кор. 3:18. Християнство – це дар, який повинен стати характеристикою людини, її способом життя.

Є декілька варіантів перекладу цієї фрази. У перекладі Нового Заповіту Вільямса (Williams NT) цю фразу перекладено так: «Путь віри, що веде до ще більшої віри». Головні богословські положення:

1. віра приходить від Бога («з'являється»)
2. людина має відкликнутися та продовжувати відкликатися
3. віра має приводити до благочестивого життя

Ясно одне: «віра» в Христа суттєво важлива (пор. Рим. 5:1; Фил. 3:9). Божий дар спасіння обумовлений вірою (пор. Мр. 3:16; Ів. 1:12; 3:16; Дії 3:16 та 19; 20:21). Див. Спеціальну тему до Рим. 1:5; 4:5; 10:4.

NASB «Але праведна людина житиме вірою»
NKJV «Праведний житиме вірою»
NRSV «Той, хто є праведним, житиме вірою»
TEV «Той, хто виправить свої стосунки з Богом через віру, буде жити»
NJB «Праведна людина знайде життя через віру»

Це була цитата з Ав. 2:4, але не з масоретського тексту (MT) і не з Септуагінти (LXX). У Старому Заповіті слово «віра» мало розширене метафоричне значення «надійності», «вірності» або «відданості» по відношенню до когось (див. Спеціальну тему до Рим. 1:5). Спасуюча віра ґрунтується на Божій вірності (пор. Рим. 3:5,21,22,25,26). А людська вірність підтверджує те, що ніхто не вірив у Боже забезпечення. Той самий старозавітний текст процитовано в Гал. 3:11 та Євр. 10:38. Наступна структурна частина, Рим. 1:18-3:20, виявляє протилежність Божої вірності.

Тут, можливо, буде корисно переглянути, як розуміють цю останню частину фрази деякі сучасні коментатори.

1. Воран (Vaughan): «починається з віри та закінчується вірою»
2. Годж (Hodge): «лише через віру»
3. Баретт (Barrett): «на основі виключно віри»
4. Нокс (Knox): «віра спочатку та вкінці»
5. Стег (Stagg): «праведні з віри житимуть»

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:18-23

¹⁸Бо гнів Божий з'являється з неба на всяку безбожність і неправду людей, що правду гамують неправдою, ¹⁹тому, що те, що можна знати про Бога, явне для них, бо їм Бог об'явив. ²⁰Бо Його невидиме від створення світу, власне Його вічна сила й Божество, думанням про твори стає видиме. Так що нема їм виправдання, ²¹бо, пізнавши Бога, не прославляли Його, як Бога, і не дякували, але знікчемніли своїми думками, і запаморочилось нерозумне їхнє серце. ²²Називаючи себе мудрими, вони потуманіли, ²³і славу нетлінного Бога змінили на подобу образу тлінної людини, і птахів, і чотириногих, і гадів.

1:18 "Бо" Зауважте, скільки разів це слово *gar* вживається в віршах 16-17 – тричі; і тут Павло висловлює перше положення Євангелія (1:18-3:31), що протиставляється силі Божій на спасіння (1:16-17).

■ **"гнів Божий"** У віршах 18-23 описано язичницький світ часів Павла. Павлове визначення язичницького світу має місце також в іудейській літературі (пор. «Книга Премудрості Соломона» 13:1 і далі та «Послання Арістея», 134-138) і навіть в грецьких та римських етичних творах. Та сама Біблія, що розповідає нам про Божу любов, навчає також і про Божий гнів (пор. Рим. 1:23-32; 2:5,8; 3:5; 4:15; 5:9; 9:22; 12:19; 13:4-5).

І гнів, і любов – це людські терміни, які вживаються по відношенню до Бога. Вони виражають ту істину, що Бог різними способами добивається того, щоб віруючі відповіли на Його заклик та жили. Вольове відкидання Божої волі (Євангелія Христа) призводить до наслідків: як тимчасових, про які йдеться в цьому вірші, так і есхатологічних (пор. Рим. 2:5). Проте Бога не слід уявляти собі як мстивого. Суд – це Його «незвичайна робота» (пор. Іс. 28:21 та далі). Любов же – це Його характер; порівняй Повт. Зак. 5:9 з 5:10 та 7:9. У Бозі переважають справедливість та милість. Однак усі дадуть звіт Богові (пор. Екл. 12:13-14; Гал. 6:7), навіть християни (пор. Рим. 14:10-12; 2Кор. 5:10).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ОПИС БОГА ЯК ЛЮДИНИ (АНТРОПОМОРФІЗМ) (SPECIAL TOPIC: GOD DESCRIBED AS HUMAN (ANTHROPOMORPHISM))

■ **"з'являється"** Як Євангеліє є об'явленою істиною (Рим. 1:17), так і Божий гнів! Жодне з них не є результатом людського відкриття або людської логіки.

■ **"що правду гамують"** Тут мається на увазі вольове відкидання правди людьми, а не просто невігластво (пор. Рим. 1:21,32; Ів. 3:17-21). Ця фраза може означати наступне:

1. вони знають правду, але відкидають її
2. їхній спосіб життя вказує на те, що вони відкидають правду
3. через їхнє життя та/або слова інші не знають і не приймають правди

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІСТИНА В ПОСЛАННЯХ ПАВЛА» (SPECIAL TOPIC: "TRUTH" IN PAUL'S WRITINGS)

1:19 "те, що можна знати про Бога, явне для них, бо їм Бог об'явив" Всі люди знають щось про Бога із створіння (пор. Рим. 1:20; Йов 12:7-10 та Пс. 19:1-6 через природу). Богослови називають це «природним одкровенням» (або ще «загальним одкровенням»). Таке одкровення не повне, але служить основою для приймання звіту від людей, які не мали доступу до Божого «особливого одкровення» в Писанні (пор. Пс. 19:7-14) та зрештою в Ісусі (пор. Кол. 1:15; 2:9).

Термін «знати» в Новому Заповіті вживався в двох значеннях: (1) у старозавітному значенні близьких особистих стосунків (пор. Бут. 4:1; Єр. 1:5) та (2) у грецькому значенні фактів стосовно чогось (пор. Рим. 1:21). Євангелія – це Особа, Яку треба прийняти, та вістка про ту Особу, в яку треба повірити й прийняти. Тут це слово вжито лише в 2-му значенні.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗНАТИ (КОРИСТУЮЧИСЬ ПЕРЕВАЖНО ПОВТОРЕННЯМ ЗАКОНУ ЯК ПАРАДИГМОЮ)» (SPECIAL TOPIC: KNOW (USING MOSTLY DEUTERONOMY AS A PARADIGM))

1:20 У цьому вірші згадуються три аспекти Бога:

1. Його невидимі риси (Його характер, пор. Кол. 1:15; 1Тим. 1:17; Євр. 11:27)
2. Його вічна сила (що її видно в природі, в створінні, пор. Пс. 19:1-6)
3. Його божественна природа (що її видно в Його діях та мотивах створення світу, пор. Бут. 1-2)

■ **"від створення світу"** ПРИЙМЕННИК *apro* тут вжито в часовому сенсі. Подібний вираз знаходиться в Мр. 10:6; 13:19; 2Петр. 3:4. Невидимого Бога зараз видно

1. у фізичному створінні (цей вірш)
2. у Писанні (Пс. 19, 119)
3. остаточно в Ісусі (пор. Ів. 14:9)

■ **"Божество"** Виходячи з грецької літератури, *theiotēs* можна перекласти як «божественна величність». Божество найбільше проявляється в Ісусі. Він унікальним способом носить в Собі божественний образ (пор. 2Кор. 4:4; Євр. 1:3). Він є повним відкриттям Бога в людській формі (Кол. 1:19; 2:9). Чудова істина Євангелія в тім, що грішне людство через віру в Христа досягне уподібнення Христу (пор. Євр. 12:10; 1Ів. 3:2). Образ Божий в людині (пор. Бут. 1:26-27) відновлений (*theios*, пор. 2Петр. 1:3-4)!

NASB «ясно видно, адже розуміється через те, що створено»

NKJV «ясно видно, адже розуміється речами, які були створені»

NRSV «зрозуміло та видно через речі, що Він їх створив»

TEV «ясно видно; вони усвідомлюються в речах, що їх створив Бог»

NJB «ясно видно через осягнення створених речей розумом»

Комбінація з *noeō* (пор. Мт. 15:17) та *kathoraō* (обидва в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ ПАСИВНОГО СТАНУ) вказує на вірне сприйняття. Бог написав дві книги: (1) природу (пор. Пс. 19:1-6) та (2) Писання (пор. Пс. 19:7-14). Одидві з них доступні людському розумінню та вимагають відповіді (пор. «Премудрість» 13:1-9).

■ **"Так що нема їм виправдання"** Дослівний переклад: «вони не мають законного захисту». Це грецьке слово (*a* плюс *apologeomai*) вживається лише тут та в Рим. 2:1 у Новому Заповіті. Пам'ятайте, що богословською метою Рим. 1:18-3:20 є показати духовну загубленість усього людства. Люди відповідальні за знання, якими володіють. Бог приймає від людей звіт лише за те, що вони знали або могли знати (пор. Рим. 4:15; 5:13).

1:21 "бо, пізнавши Бога" Люди не вдосконалюються в релігії – вони вдосконалюються в злі. Починаючи з 3-ї глави Буття, люди рухаються вниз. Темрява дедалі густішає!

■ **"не прославляли Його, як Бога, і не дякували"** Це – трагедія язичницького поклоніння ідолам у Рим. 1:23, 24 (пор. Єр. 2:9-13). Віруючі «прославляють» Бога христоподібним життям (пор. Мт. 5:16;

Рим. 12:1-2; 1Кор. 6:20; 10:31; Фил. 1:20; 1Петр. 4:11). ЯХВЕ бажає Собі народа, який би віддзеркалював / являв Його характер у грішному, сліпому світі!

■ **"але знікчемніли своїми думками, і запаморочилось нерозумне їхнє серце"**. У виданні «Новий Заповіт: новий переклад» Олафа М. Морлі (Olaf M. Morlie, *The New Testament: A New Translation*) цю фразу перекладено так: «натомість вони зайнялися дурними припущеннями про Нього, і їхній дурний розум блукав навромацки в п'їтмі». Людські релігійні системи – то пам'ятники духовної непокори та гордості (пор. Рим. 1:22; Кол. 2:16-23).

Слово, що його було перекладено як «знікчемніли», у Септуагінті вживається стосовно «марних», «неіснуючих» ідолів сусідів Ізраїля. Павло був єврейським мислителем і знався на Септуагінті. Вживання грецьких слів у Септуагінті допомагає нам зрозуміти думки новозавітних авторів краще, ніж грецькі лексикони.

Обидва ДІЕСЛОВА стоять в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Постає питання, на що вказує ПАСИВНИЙ СТАН: на те, що вони не розуміли та не давали належної відповіді через те, що Бог закрив їхні серця, чи на те, що їхні серця стали запеклими через те, що вони відкинули світло (пор. Рим. 10:12-16; 2Цар. 17:15; Єр. 2:5; Еф. 4:17-19)? Те саме богословське питання стосується фараона в книзі Вихід.

Бог учинив запеклим серце фараона Фараон сам учинив запеклим своє серце

Вих. 4:21

9:12

10:20

11:10

14:4

14:8

14:17

Вих. 8:15

8:32

9:34

У Вих. 9:35 як Бог, так і сам фараон міг зробити запеклим серце фараона. Це – таємниця суверенності Бога та вільної волі людини.

■ **"серце"** Це слово вжито в старозавітному значенні всієї особи. Але воно часто вказувало на процеси мислення та відчуття. Див. Спеціальну тему до Рим. 1:24.

1:22

NASB, NKJV «Називаючи себе мудрими, вони стали дурнями»

NRSV «Заявляючи, що вони мудрі, вони стали дурнями»

TEV «Вони кажуть, що мудрі, але вони дурні»

NJB «Чим більш вони називали себе філософами, тим більш вони дурнішали»

Від цього грецького слова «дурень» походить англійське «тогон» (недоумок). Проблема людства в його гордості та впевненості в своїх пізнаннях (пор. 1Кор. 1:18-31; Кол. 2:8-23). Це знову повертає нас до 3-ї глави книги Буття. Пізнання призвело до розлуки та суду. Це не значить, що людське пізнання завжди неправильне; просто воно не завершене!

1:23 Обравши невігластво по своїй волі, люди, створені за образом Божим (пор. Бут. 1:26-27; 5:1,3; 9:6), підмінили Бога земними зображеннями, такими як:

1. тварини (Єгипет)

2. сили природи (Персія)

3. людські фігури (Греція/Рим) – ідоли! Так чинив навіть сам народ Божий (пор. Повт. Зак. 4:15-24)

Сьогодні цей старий гріх прийняв нові форми:

1. енвіронменталізм (мати земля)

2. «Нью-ейдж», східний спосіб мислення (містицизм, спіритуалізм, окультизм)

3. атеїстичний гуманізм (марксизм, утопізм, прогресивний ідеалізм та остаточна віра в політику або освіту)
4. холістична медицина (здоров'я та довголіття)
5. освіта.

■ "славу" Див. Спеціальну тему до Рим. 3:23.

■ "тлінної людини" Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАГИБЕЛЬ, РУЙНУВАННЯ, ТЛІННЯ (*PHTHEIRŌ*) (SPECIAL TOPIC: DESTROY, RUIN, CORRUPT (*PHTHEIRŌ*))

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:24-25

²⁴Тому то й видав їх Бог у пожадливостях їхніх сердець на нечистість, щоб вони самі знеславляли тіла свої. ²⁵Вони Божу правду замінили на неправду, і честь віддавали, і служили створінню більш, як Творцеві, що благословенний навіки, амінь.

1:24, 26, 28 "видав їх Бог" Це – найстрашніший суд. Бог каже: «Нехай грішне людство робить по-своєму» (пор. Пс. 81:12; Ос. 4:17; у Діях 7:42 наводиться старозавітня цитата на цю богословську тему). У віршах 23-32 описується відкидання Богом (тимчасовий гнів) язичницького світу та його релігійності (і нашої)! Для язичництва були і залишаються характерними статево збочення та сексуальна експлуатація.

1:24 "сердець" Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СЕРЦЕ» (SPECIAL TOPIC: THE HEART)

1:25 "Божу правду замінили на неправду" Цей вислів можна розуміти по-різному.

1. самообожнення людства (пор. 2Сол. 2:4,11)
2. поклоніння людства тому, що воно саме створило – ідолам (пор. Іс. 44:20; Єр. 13:25; 16:19), а не ЯХВЕ, Творцю всього (пор. Рим. 1:18-23)
3. остаточне відкидання людством істини Євангелія (пор. Ів. 14:17; 1Пв. 2:21,27)

2-й варіант здається найкращим.

■ **"і честь віддавали, і служили"** Людство завжди матиме богів. Усі люди відчують, що над ними є хтось, якась істина або щось вище.

■ **"що благословенний навіки, амінь"** Павло промовляє властиве йому іудейське благословіння (пор. Рим. 9:5; 2Кор. 11:31). Павло часто молився під час написання листів (пор. Рим. 9:5; 11:36; 15:33; 16:27).

■ **"навіки"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НАВІКИ (ГРЕЦЬКА ІДІОМА)» (SPECIAL TOPIC: FOREVER (GREEK IDIOM))

■ **"амінь"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «АМІНЬ» (SPECIAL TOPIC: AMEN)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:26-27

²⁶Через це Бог їх видав на пожадливість ганебну, бо їхні жінки замінили природне єднання на протиприродне. ²⁷Так само й чоловіки, позоставивши природне єднання з жіночою статтю, розпалилися своєю пожадливістю один до одного, і чоловіки з чоловіками сором чинили. І вони прийняли в собі відплату, відповідну їхньому блудові.

1:26,27 Гомосексуалізм є одним із прикладів життя, віддаленого від явної волі Божої в творінні (плодіться). Це було гріхом та великою культурною проблемою

1. в Старому Заповіті (пор. Лев. 18:22; 20:13; Повт. Зак. 23:18)
2. в греко-римському світі (пор. 1Кор. 6:9; 1Тим. 1:10)
3. в наші дні

Гомосексуалізм мабуть наводиться як приклад грішного життя через те, що весь контекст орієнтується на глави 1-3 книги Буття. Люди створені за образом Божим (пор. Бут. 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Люди створені чоловіками й жінками (пор. Бут. 1:27). Бог велів плодитися й розмножуватися (пор. Бут. 1:28; 9:1,7). Гріхопадіння людини (пор. Бут. 3) було перешкодою для Божого плану та Божої волі. Гомосексуалізм – це явне порушення! Однак треба зауважити, що це далеко не єдиний гріх, що згадується в цьому контексті (пор. Рим. 1:29-31). Усі гріхи вказують на відділення людини від Бога та заслужене покарання людини. Богу противні всі гріхи, особливо ті, що стали способом життя людини.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ГОМОСЕКУАЛІЗМ» (SPECIAL TOPIC: HOMOSEXUALITY)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 1:28-32

²⁸А що вони не вважали за потрібне мати Бога в пізнанні, видав їх Бог на розум перевернений, щоб чинили непристойне. ²⁹Вони повні всякої неправди, лукавства, зажерливості, злоби, повні задрости, убивства, суперечки, омани, лихих звичаїв, ³⁰обмовники, наклепники, богоненавидники, напасники, чваньки, пишні, винахідники зла, неслухняні батькам, ³¹нерозумні, зрадники, нелюбовні, немилостиві. ³²Вони знають присуд Божий, що ті, хто чинить таке, варті смерті, а проте не тільки самі чинять, але й хвалять тих, хто робить таке.

1:28-31 По-грецьки це одне речення. Тут описується непокірне, грішне, самостійне людство (пор. Рим. 13:13; 1Кор. 5:11; 6:9; Гал. 5:19-21; Еф. 5:5; 1Тим. 1:10; Об. 21:8).

Гріх людства був в тому, що вони вибрали жити без Бога. Ад – це таке життя без Бога назавжди. Самостійність є трагедією! Людство потребує Бога, без Нього воно загублене, неповноцінне й невдоволене. Найгірше в вічному аді те, що там не існує ніяких відносин з Богом!

1:29 "розум перевернений" Те, що грішному людству здається свободою, насправді є поклонінням самим собі: «Все тільки для мене!» Суб'єкт дії ПАСИВНОГО СТАНУ вказаний як Бог у Рим. 1:24,26,28, але в цьому контексті, в зв'язку з главами 1-3 книги Буття, коренем проблеми є вибір людьми пізнання та самостійності. Бог допустив, щоб Його створіння страждало від наслідків свого вибору, своєї самостійності.

■ **"Вони повні"** Це – дієприкметник ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Люди сповнені тим, про що думають; це стає їх характером. Рабини казали, що в серці кожної людини живе дві собаки: чорна (зла *yetzer*) та біла (добра *yetzer*). Та, яку більше кормлять, виростає більшою.

1:29-31 Такими є наслідки та симптоми життя без Бога, характерні ознаки людей та суспільств, що вибрали відкинути Бога Біблії. Це – один із Павлових списків гріхів (пор. 1Кор. 5:11; 6:9; 2Кор. 12:20; Гал. 5:19-21; Еф. 4:31; 5:3-4; Кол. 3:5-9).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОРОКИ ТА ЧЕСНОТИ В НОВОМУ ЗАПОВІТІ» (SPECIAL TOPIC: VICES AND VIRTUES IN THE NT)

1:30 "чваньки" Це слово – *hyperēphanous* (див. нижче, С., 3).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВЖИВАННЯ ПАВЛОМ СКЛАДЕНИХ СЛІВ ІЗ "HUPER"» (SPECIAL TOPIC: PAUL'S USE OF "HUPER" COMPOUNDS)

1:32 "ті, хто чинить таке, варті смерти" Це ствердження відображає Закон Мойсея. Воно підсумоване в Рим. 6:16,21,23; 8:6,13. Смерть суперечить волі Божій та Божому життю (пор. Єз. 18:32; 1Тим. 2:4; 2Петр. 3:9).

■ **"але й хвалять тих, хто робить таке"** Нещасні люди люблять ділитися своїми нещастями з іншими. Грішне людство виправдовує себе гріхами інших: «усі так роблять». Кожна культура має особливі, властиві їй гріхи!

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому Павло написав римській церкві?
2. Чому Послання до римлян є таким важливим для християнства богословським текстом?
3. Опишіть 1:18-3:20 своїми словами.
4. Чи будуть ті, хто ніколи не чув Євангелія, відкинуті за те, що не вірили в Христа?
5. Поясніть різницю між «природним одкровенням» та «особливим одкровенням».
6. Опишіть людське життя без Бога.
7. Чи йдеться в віршах 24-27 про гомосексуалізм?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 2

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Праведний суд Божий	Божий праведний суд	Іудеї під судом	Божий суд	Іудеї не звільнені від Божої відплати
2:1-16	2:1-16	2:1-11	2:1-16	2:1-11
Іудеї та Закон	Іудеї винні, як і язичники	Основа для суду	Іудеї та Закон (2:17-3:8)	Закон їх не спасе
2:17-3:8	2:17-24	2:12-16	2:17-24	2:12-16
	Обрізання не допоможе	2:17-24		2:17-24
	2:25-29	2:25-29	2:25-29	Обрізання їх не спасе
				2:25-29

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА РИМ. 2:1-3:20

- А. Глави 2 та 3 Послання до римлян завершують літературний уривок, що почався з Рим. 1:18. У цій частині йдеться про:
1. згубленість усього людства
 2. Божий суд над гріхом
 3. потребу людства в Божій праведності через Христа шляхом особистої віри та покаяння.
- Б. У 2-й главі Послання до римлян є сім принципів щодо Божого суду
1. вірш 2, по правді
 2. вірш 5, накопичена провина
 3. вірші 6 та 7, по ділам
 4. вірш 11, не дивлячись на обличчя
 5. вірш 13, спосіб життя
 6. вірш 16, тасмниці людських сердець
 7. вірші 17-29, особливих етнічних груп немає

- В. Серед коментаторів існує багато дискусій стосовно того, про кого саме йдеться в Рим. 2:1-17. Очевидно, що 2:12-29 стосується іудеїв. Вірші 1-17 служать одночасно двом цілям: вони звернені до моральних язичників, таких як Сенека (соціальні норми), та до іудейського народу (Закон Мойсеїв).
- Г. У Рим. 1:18-21 Павло стверджував, що люди можуть знати Бога через створіння. У Рим. 2:14-15 Павло також стверджував, що всі люди мають від Бога внутрішню мораль, совість. Ці два свідки, створіння та совість, є основою для Божого осуду всього людства, навіть тих, хто не мав доступу до Старого Заповіту або євангельської звістки. Люди несуть відповідальність за те, що не жили згідно з тим світлом, яке мали.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 2:1-11

¹Ось тому без виправдання ти, кожний чоловіче, що судиш, бо в чому осуджуєш іншого, сам себе осуджуєш, бо чиниш те саме й ти, що судиш. ²А ми знаємо, що суд Божий поправді на тих, хто чинить таке. ³Чи ти думаєш, чоловіче, судячи тих, хто чинить таке, а сам робиш таке саме, що ти втечеш від суду Божого? ⁴Або погорджуєш багатством Його доброти, лагідності та довготерпіння, не знаючи, що Божа добрість провадить тебе до покаяння? ⁵Та через жорстокість свою й нерозкаяність серця збираєш собі гнів на день гніву та об'явлення справедливого суду Бога, ⁶що кожному віддасть за його вчинками: ⁷тим, хто витривалістю в добрім ділі шукає слави, і чести, і нетління, життя вічне, ⁸а сварливим та тим, хто противиться правді, але кориться неправді, лютість та гнів. ⁹Недоля та утиск на всяку душу людини, хто чинить зле, юдея ж перше та геллена, ¹⁰а слава, і честь, і мир усякому, хто чинить добре, юдеєві ж перше та гелленові. ¹¹Бо не дивиться Бог на обличчя!

2:1

NASB «ти не маєш виправдання, кожний з тих, хто висловлює осуд»

NKJV «ти без виправдання, о чоловіче, що судиш, хто б ти не був»

NRSV «тобі немає виправдання, хто би ти не був, коли ти судиш інших»

TEV «Тобі немає ніякого виправдання, хто б ти не був. Тому що ти судиш інших»

NJB «Отже, не має значення, хто ти, тобі немає виправдання, якщо ти висловлюєш осуд»

Дослівний переклад: «вони не мають правового захисту» (пор. Рим. 1:20). У грецькому тексті ця фраза стоїть на початку речення і, таким чином, підкреслюється її важливість. Вірші 1-16, здається, стосуються як самоправедних іудейських законників, так і грецьких моралістів. Судячи інших, вони тим самим засуджують самих себе.

Ту саму фразу вжито в Рим. 1:20, тільки з ЗАЙМЕННИКОМ «вони»; а тут «ти». Очевидно, Павло звертається до різних груп грішників / непокірних. Одна з них – то група, до якої він колись належав і в якій був завзятим членом. Тут існує дві проблеми:

1. відкидання та спотворення Богопізнання
2. перетворення Богопізнання в низку правил та перетворення людини в осудливу й самоправедну

Зауважте також перехід з «вони» в першій главі на «ти» в Рим. 2:1-8. Автор переходить від конкретних іудеїв та греків до загальної «всякої душі людини» в Рим. 2:9-11. І хоча існують різні групи (дві або три), в кінці між ними немає різниці – всі знаходяться під осудом (пор. Рим. 3:23).

2:2 "ми знаємо" Цей ЗАЙМЕННИК, напевно, вказував на інших іудеїв, хоча можливо й таке, що він вказував на християн. У Рим. 2:2-4 Павло повертається до свого улюбленого способу – діатриби, тобто викладу істини в формі дискусії з уявним опонентом (Рим. 2:1-11,17-29). Цей спосіб також використовували Авакум, Малахія й рабини, а також грецькі філософи (такі як Сократ та стоїки).

Фраза «ми знаємо, що...» неодноразово зустрічається в Посланні до римлян (пор. Рим. 2:2; 3:19; 7:14; 8:22,28). Павло припускає, що його слухачі мають певну міру знання, на відміну від аморальних язичників, про яких йдеться в 1-й главі Послання до римлян.

■ **"суду Божого"** Біблія чітко стверджує цю істину. Всі люди дадуть звіт Богу за дароване їм життя (пор. Рим. 2:5-9; Мт. 25:31-46; Об. 20:11-15). Навіть християни постануть перед Христом (пор. Рим. 14:10-12; 2Кор. 5:10).

2:3 З граматичної точки зору очікуваною відповіддю на риторичне питання Павла має бути «ні».

■ **"Чи ти думаєш"** Тут ужито грецьке ДІЄСЛОВО *logizomai*. Павло часто вживає його (Рим. 2:3,26; 3:28; 4:3,4,5,6, 8,9,10,11,22,23,24; 6:11; 8:18,36; 9:8; 14:14; Гал. 3:6, десять разів у Першому та Другому Посланнях до коринтян та двічі в Посланні до филип'ян). Див. примітки до Рим. 4:3 та 8:18.

■ **"чоловіче"** Цей вислів відповідає тій самій ідіомі в Рим. 2:1. У Рим. 9:20 знову та сама ідіома стосується іудеїв.

2:4 У грецькій мові це є питанням.

NASB	«легковажно думаєш про»
NKJV, NRSV,	
TEV, REB	«зневажаєш»
NJB	«нехтуєш»
NIV	«проявляєш зневагу»
NET	«масш зневагу до»

Порівнюючи англійські переклади, тлумачі починають відчувати семантичний обсяг цього ДІЄСЛОВА. Воно яскраво виражає вольове відкинення. Подивіться, як це саме слово вживалося

1. в словах Ісуса, Мт. 6:24; 18:10
2. Павлом, 1Кор. 11:22; 1Тим. 4:12; 6:2
3. у Посланні до євреїв (щодо Ісуса), 12:2
4. Петром, 2Петр. 2:10
5. у формі ІМЕННИКА в Діях 13:41

■ **"багатством Його доброти, лагідности та довготерпіння"** Люди часто неправильно розуміють Божу благодать, милість та терпіння, користуючись їми для гріха, а не покаяння (пор. 2Петр. 3:9).

Павло часто описує Божі атрибути як «багатство» (пор. Рим. 9:23; 11:33; Кол. 1:27; Еф. 1:7,18; 2:4,7; 3:8,16; Фил. 4:19).

Іменник «лагідність» вживається лише двічі в Новому Заповіті, і обидва рази в цьому літературному уривку (1:18-3:31): тут та в 3:26. Обидва рази йдеться про Боже терпіння до грішників.

■ **"провадить тебе до покаяння"** Покаяння є суттєво важливим для стосунків з Богом, що ґрунтуються на вірі та завіті (пор. Мт. 3:2; 4:17; Мр. 1:15; 6:12; Лк. 13:3,5; Дії 2:38; 3:16,19; 20:21). В єврейській мові це слово означало зміну дій, а в грецькій – зміну думки. Покаяння – це готовність змінити своє егоцентричне існування на життя, яке інформує та яким керує Бог. Покаяння – це коли людина відмовляється коритися своєму «я» та залишатися у нього в рабстві. По суті, це – нове ставлення, новий світогляд, новий пан. Покаяння – це воля Божа для кожного з грішних Адамових дітей, створених за образом Божим (пор. Єз. 18:21,23,32 та 2Петр. 3:9).

Новозавітний текст, в якому найкраще відображені різні грецькі слова, що означають покаяння, – це 2Кор. 7:8-11.

1. *lupeō*, «смуток» або «сум» у 2Кор. 2:8 (двічі), 9 (тричі), 10 (двічі), 11
2. *metamelomai*, «жаль» або «зміна турботи» у 2Кор. 2:8 (двічі), 9
3. *metanoia*, «покаяння» або «зміна думки» у 2Кор. 2:9, 10

Справжньому покаянню (*metanoēō*) протиставлено фальшиве покаяння (*metamelomai*) (пор. Юда, Мт. 27:3; та Ісав, Євр. 12:16-17).

З богословської точки зору, справжнє покаяння пов'язано з

1. проповіддю Ісуса про умови нового завіту (пор. Мт. 4:17; Мр. 1:15; Лк. 13:3,5)
2. апостольськими проповідями в Діях святих апостолів (*kerygma*, пор. Дії 3:16,19; 20:21)

3. суверенним Божим даром (пор. Дії 5:31; 11:18 та 2Тим. 2:25)

4. загибеллю (пор. 2Петр. 3:9).

Покаяння не є чимось необов'язковим!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКАЯННЯ У СТАРОМУ ЗАПОВІТІ» (SPECIAL TOPIC: REPENTANCE IN THE OLD TESTAMENT)

2:5-9 Тут описується (1) впертість грішного людства та (2) Божий гнів і суд.

2:5 "жорстокість" Дослівно «впертість». Цей ІМЕННИК зустрічається лише тут у всьому Новому Заповіті. Ізраїль названо впертим або запеклим у Вих. 32:9; 33:3,5; 34:9; Повт. Зак. 9:6,13,27 (див. також Євр. 3:8,15; 4:7).

■ **"серця"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:24.

■ **"на день гніву"** У Старому Заповіті цей день називався «днем Господнім» (пор. Йоїл, Амос). Це – судний день, або, для віруючих, день воскресіння. Люди даватимуть Богові звіт за дароване їм життя (пор. Мт. 25:31-46; Об. 20:11-15).

Зауважте, що грішники самі збирають собі гнів («збираєш собі»). Бог просто в якусь мить допускає, щоб цей зібраний гнів став явним та довів діло до кінця.

Гнів, як і всі людські слова, описують Бога лише за аналогією (антропоморфічно, див. Спеціальну тему до Рим. 1:18)! Бог є вічний, святий, Він є Дух. А люди минуці, грішні та тілесні. Божий гнів не є емоційним, як у розлюченої людини. Біблія вчить, що Бог любить людей та хоче, щоб вони покались, але Він також протриває людському непослуху. Бог є особою. Він сприймає гріх особисто, і ми особисто відповідальні за свої гріхи.

Ще одне зауваження про Божий гнів. У Біблії йдеться про Божий гнів у часі (тимчасовий гнів, пор. Рим. 1:24,26,28) а також в кінці часів (есхатологічний гнів, пор. Рим. 2:5-8). День Господній (судний день) був одним із образів, через які старозавітні пророки закликали Ізраїля покаятися зараз, щоб їхнє майбутнє було благословенним, а не осудженим (пор. Повторення Закону 27-28). Старозавітні пророки часто використовували сучасну їм кризу для зображення майбутніх кінцевих часів.

2:6 Тут цитується Пс. 62:12 (пор. Мт. 16:27). Загальний принцип є таким (див. примітку до Рим. 2:1, 2-й абзац), що люди несуть відповідальність перед Богом за свої вчинки (пор. Йов 34:11; Пр. 24:12; Екл. 12:14; Єр. 17:10; 32:19; Мт. 16:27; 25:31-46; Рим. 2:6; 14:12; 1Кор. 3:8; Гал. 6:7-10; 2Тим. 4:14; 1Петр. 1:17; Об. 2:23; 20:12; 22:12). Навіть віруючі дадуть Христові звіт за своє життя та служіння Йому (пор. 2Кор. 5:10). Віруючі не спасаються через діла, але вони спасаються для діл (пор. Еф. 2:8-10 (особ. 2:14-26); Послання Якова та 1 Івана). Доказом істинного спасіння є життя, що змінилося й надалі змінюється – життя любові, служіння та самовідданості.

2:7 "тим, хто" Є контраст між людьми, описаними в Рим. 2:7 та в Рим. 2:8 («а... тим, хто...»).

NASB «тим, хто витривалістю в добрім ділі шукає слави, і честі, і нетління, – життя вічне»

NKJV «вічне життя тим, хто, терпеливо продовжуючи робити добро, шукає слави, і честі, і нетління»

NRSV «тим, хто, терпеливо роблячи добро, шукає слави, і честі, і нетління, Він дасть вічне життя»

TEV «Деякі люди продовжують робити добро й шукати слави, честі та нетлінного життя; їм Бог дасть вічне життя»

NJB «Для тих, хто шукав слави, і честі, і нетління, завжди роблячи добро, – життя вічне»

Тут йдеться про таких людей, як Корнилій (пор. Дії 10:34-35). Цей уривок може здатися читачеві ученням про праведність через діла (нібито людина досягає праведності своїми власними зусиллями), але таке розуміння суперечить основній темі Послання до римлян. Пам'ятайте, що або Рим. 2:1-16, або Рим. 2:1-11 є єдиним фрагментом. Богословським положенням цього фрагмента є те, що Бог не дивиться на обличчя (в.11) і що всі згрішили (Рим. 2:12). Якщо би люди жили згідно з тим світлом, яке мають

(природне одкровення для язичників та особливе одкровення для іудеїв, пор. Рим. 10:5), то вони були би в правильних стосунках із Богом. Однак підсумок Рим. 3:9-18,23 вказує на те, що ніхто ніколи так не жив і не міг жити! Зміни в житті віруючого, його благочестиве життя – ось що підтверджує та засвідчує дійсність його первинної реакції віри. Змінене життя – це доказ того, що в людині живе Божий Дух (пор. вв.10,13; Мт. 7; Еф. 2:8-10; Як. 2:14-26 та Перше Послання Івана). Див. Рим. 8:25, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОТРЕБА В СТІЙКОСТІ» (SPECIAL TOPIC: THE NEED TO PERSEVERE).

■ **"життя вічне"** Це – типова фраза для праць Івана; у Синоптичних Євангеліях вона зустрічається рідко. Павло, здається, взяв цей вираз із Дан. 12:2 (пор. Тит. 1:2; 3:7), де він означає життя нового віку, життя в спільності з Богом, життя воскресіння. Павло вперше вжив цей вираз в Гал. 6:8. В доктринальній частині Послання до римлян цей вираз неодноразово зустрічається (пор. Рим. 2:7; 5:21; 6:22,23). Він також зустрічається декілька разів в пастирських посланнях (пор. 1Тим. 1:16; Тит. 1:2; 3:7).

2:8

NASB «тим, хто егоїстично амбітний»

NKJV, NRSV «тим, хто шукає свого»

TEV «інші люди егоїсти»

NJB «тим, хто через заздрощі»

Це слово спочатку означало «робота за плату» (пор. Тов. 2:11).

У «Грецько-англійському лексиконі» Лоува та Найди (Louw and Nida, *Greek-English Lexicon*, том 2, стор. 104) подано два варіанти вживання цього слова:

1. «егоїстична амбіція», як у Рим. 2:8, що означає «хотіти бути кращим від інших», – цей варіант підходить до даного контексту
2. «ворожість», як у Фил. 1:17, що означає «суперництво», – інший варіант перекладу (див. також 2Кор. 12:20; Гал. 5:20; Фил. 2:3; Як. 3:14,16)

■ **"хто противиться правді"** Слово «правда» (*aletheia*) тут вжито в єврейському значенні (*emeth*) правдивості та надійності. У цьому контексті на передній план виходить моральна, а не інтелектуальна сторона. Див. Рим. 1:18, Спеціальна тема: «Істина в Посланнях Павла» (Special Topic: Truth in Paul's Writings).

2:9 "на всяку душу людини" У цих перших главах Послання до римлян Павло часто вживає грецьке *pas*, що перекладається як «всі» або «всякий», для того, щоб показати всеосяжні наслідки і «поганої вістки» (згубленість людства та справедливий Божий суд), і «доброї вістки» (Божий дар спасіння та повне прощення в Христі для всіх, хто кається та вірує).

Тут є очевидний натяк на загальний суд для всіх із усіма його наслідками. Ця правда вимагає воскресіння праведних та злих (пор. Дан. 12:2; Ів. 5:28-29; Дії 24:15).

Якщо вірші 6-11 розташовані хрестоподібно (хіазм), то Рим. 2:8-9 є ключовими віршами, що стосуються суда над злими.

2:9-10 "юдеєві ж перше" Цей вислів повторюється для підсилення. Іудеї були першими в своїх можливостях, тому що мали Боже одкровення (пор. Рим. 1:16; Мт. 10:6; 15:24; Ів. 4:22; Дії 3:26; 13:46), але вони також були першими в суді (пор. Рим. 9-11), і знову ж таки тому, що мали Боже одкровення (пор. Рим. 9:4-5).

2:11

NASB, NKJV «бо в Бога немає упередженості»

NRSV «Адже Бог не проявляє упередженості»

TEV «Адже Бог судить кожного за тим самим стандартом»

NJB «У Бога немає фаворитизму»

Дослівно «підняти обличчя». Це – метафора із судової системи Старого Заповіту (пор. Лев. 19:15; Повт. Зак. 10:17; 2Хр. 19:7; Дії 10:34; Гал. 2:6; Еф. 6:9; Кол. 3:25; 1Петр. 1:17). Якщо суддя бачив, над ким

він чинить правосуддя, то він міг винести упереджений вирок. І тому він мусив не підіймати обличчя людини, що стояла перед ним.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «РАСИЗМ» (SPECIAL TOPIC: RACISM)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 2:12-16

¹²Котрі бо згрішили без Закону, без Закону й загинуть, а котрі згрішили в Законі, приймуть суд за Законом. ¹³Бо не слухачі Закону справедливі перед Богом, але виконавці Закону виправдані будуть. ¹⁴Бо коли погани, що не мають Закону, з природи чинять законне, вони, не мавши Закону, самі собі Закон, ¹⁵що виявляють діло Закону, написане в серцях своїх, як свідчить їм сумління та їхні думки, що то осуджують, то виправдують одна одну, ¹⁶дня, коли Бог, згідно з моїм благовістям, буде судити таємні речі людей через Ісуса Христа.

2:12 "Котрі бо згрішили без Закону" Бог прийматиме звіт від кожної людини, навіть якщо вона ніколи не чула й не бачила Старого Заповіту або Євангелія. Усі люди мають певні знання про Бога через створіння (пор. Рим. 1:19-20; Пс. 19:1-6) та природжене відчуття моралі (пор. Рим. 2:14-15). Трагедія в тім, що всі по своїй волі чинили супереч світлу, яке мали (пор. Рим. 1:21-23; 3:9,19,23; 11:32; Гал. 3:22).

■ **"Закон"** Тут слово «закон» вжито без АРТИКЛЯ. Така граматична конструкція зазвичай підкреслювала якість ІМЕННИКА. Однак у Посланні до римлян Павло вживає слово «закон» щодо різних речей:

1. римський закон
2. Закон Мойсеїв
3. загальне поняття людських соціальних норм

Щоб зрозуміти, в якому саме значенні вжито це слово, треба керуватися не АРТИКЛЕМ, а контекстом. Тут в контексті йдеться про те, що всі люди в серці мають певне пізнання Бога через Його природне одкровення (пор. Рим. 2:15).

2:13 "Бо не слухачі Закону справедливі перед Богом" Слово «слухачі» може вказувати (1) конкретно на учнів рабинів, хто вивчає Тору, або (2) на тих, хто чує голосне читання Писання в синагозі. Пам'ятайте, що новозавітні автори були єврейськими мислителями, які писали на грецькому койне. Отже, аналіз слів треба починати з Септуагінти, а не з грецького лексикона.

Термін «справедливий» або «виправданий» (*dikē* в різних формах) є суттєвим у богослов'ї Павла (пор. Рим. 3:4, 20,24,26,28,30; 4:2,5; 5:1,9; 6:7; 8:30,33). Слова «справедливий», «виправдання», «правда» та «праведність» усі походять від *dikaios*. Див. Рим. 1:17, Спеціальна Тема: «Праведність» (Special Topic: Righteousness). Відповідне єврейське слово (*tsadag*, BDB 843) спершу означало довгу пряму тростину (4,5-6 м), якою користувалися як виском для вимірювання речей, таких як стіни або огорожі. Згодом це слово стало метафорою щодо Бога як стандарту суда.

В посланнях Павла на передній план виходять два аспекти цього слова. По-перше, власна праведність Бога, дарована грішному людству через віру в Христа. Її часто називають заліченою праведністю або судовою праведністю. Така праведність є правовим положенням перед праведним Богом. Звідси походить відома тема Павла: «виправдання благодаттю через віру».

По-друге, Божі дії заради відновлення Свого образу в грішному людстві (пор. Бут. 1:26-27) або, інакше кажучи, для здійснення христоподібності. Цей вірш, як і Мт. 7:24; Лк. 8:21 та 11:28; Ів. 13:17; Як. 1:22-23,25, закликає віруючих бути виконавцями слова, а не просто слухачами. Залічена праведність (виправдання) повинна привести до правеного життя (освячення). Бог прощає та змінює грішників! Павло вживав це слово як у правовому, так і в етичному значеннях. Новий завіт дає людям правове положення, але водночас вимагає від них благочестивого життя. Праведність дається нам даром, але вона не дешева.

■ **"але виконавці Закону"** Бог вимагає нового послухного життя (пор. Лев. 18:5; Мт. 7:24-27; Лк. 8:21; 11:28; Ів. 13:17; Як. 1:22-25; 2:14-28). Це поняття багато в чому нагадує єврейське слово *shema* (BDB 1033), що означає чути, щоб робити (пор. Повт. Зак. 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

2:14

NASB «Бо коли язичники, що не мають Закону, інстинктивно роблять те, що від Закону, то вони, не маючи Закону, самі собі закон»

NKJV «Бо коли язичники, що не мають закону, з природи роблять те, що є в законі, то вони, хоч і не мають закону, самі собі закон»

NRSV «Коли язичники, що не мають закону, інстинктивно роблять те, чого вимагає закон, то вони, хоч і не мають закону, самі собі закон»

TEV «Язичники не мають закону, але кожного разу, коли вони по своїй волі роблять те, що велить Закон, вони самі собі закон, хоч би вони й не мали Закону»

NJB «Наприклад, язичники, що ніколи не чули про Закон, але, керуючись розумом, роблять те, що велить Закон, може й не "мають" Закона, але про них можна сказати, що вони "є" Закон»

Усі культури мають внутрішній моральний закон, певні соціальні норми. І люди несуть відповідальність за світло, яке мають (пор. 1Кор. 9:21). Цей вірш не слід розуміти так, начебто люди можуть бути в правильних стосунках із Богом, живучи в світлі своєї культури; його слід розуміти як ствердження, що люди несуть відповідальність за своє природжене знання про Бога.

■ **2:15 "як свідчить їм сумління та їхні думки, що то осуджують, то виправдують одна одну"** Існує внутрішній голос моралі. Але довіряти цілком можна тільки Писанню, просвітленому Духом, бо гріхопадіння вразило нашу совість. Однак для деяких людей все знання про Бога обмежене лише створінням (1:18-20) та цим внутрішнім моральним законом (2:14-15). В єврейській мові не було слова, яке відповідало б грецькому «совість» (*syneidesis*). Навколо грецького поняття внутрішнього морального відчуття добра і зла часто велись дискусії стоїчних філософів. Павло добре знався на грецькій філософії (він цитує Клеанта в Діях 17:28, Менандера в 1Кор. 15:33 та Епіменіда в Тит. 1:12) завдяки освіті, яку він отримав у Тарсі. Його рідне місто славилося чудовими школами грецької риторики та філософії.

■ **2:16 "дня"** Див. примітку до Рим. 2:5.

■ **"згідно з моїм благовістям"** Контекст указує на те, що Павло мав на увазі свою проповідь одкровення Ісуса Христа. ЗАЙМЕННИК «моїм» відображає Павлове розуміння своїх обов'язків щодо Євангелія, яке було йому доручене (пор. Рим. 16:25; 1Кор. 15:1; Гал. 1:11; 1Тим. 1:11; 2Тим. 2:8). Воно не було виключно його благовістям, але він як апостол язичників відчував величезну відповідальність за проповідь істини про Ісуса в греко-римському світі.

■ **"Бог... буде судити таємні речі людей"** Бог знає серця всіх людей (пор. 1Сам. 2:7; 16:7; 1Цар. 8:39; 1Хр. 28:9; 2Хр. 6:30; Пс. 7:9; 44:21; 139:1-6; Пр. 15:11; 21:2; Єр. 11:20; 17:10; 20:12; Лк. 15:16; Дії 1:24; 15:8; Рим. 8:27; Об. 2:23). Отець через посередництво Сина введе на судовий розгляд і наміри, і вчинки людини (пор. Мт. 25:31-46; Об. 20:11-15).

■ **"через Ісуса Христа"** Ісус прийшов не для того, щоб діяти як Суддя (пор. Ів. 3:17-21). Він прийшов, щоб явити людям Бога Отця, померти заступницькою смертю й подати віруючим приклад для наслідування. Коли люди відкидають Ісуса, вони самі себе осуджують.

Але Новий Заповіт також вчить, що Ісус виступатиме представником Отця на суді (пор. Ів. 5:22, 27; Дії 10:42; 17:31; 2Тим. 4:1). Конфлікт між Ісусом як Суддею та/або Ісусом як Спасителем проявляється в Євангелії від Івана (пор. Рим. 3:17-21 та 9:39).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 2:17-24

¹⁷Ось ти звешся юдеєм, і спиращешся на Закона, і хвалишся Богом, ¹⁸і знаєш волю Його, і розумієш, що краще, навчившись із Закону, ¹⁹і маєш певність, що ти провідник для сліпих, світло для тих, хто знаходиться в темряві, ²⁰виховник нерозумним, учитель дітям, що ти маєш зразок знання й правди в Законі. ²¹Отож, ти, що іншого навчаш, себе самого не вчиш! Проповідуєш не красти, а сам крадеш! ²²Наказуючи не чинити перелюбу, чиниш перелюб! Гидуючи ідолами,

чиниш святотрадіство! ²³Ти, що хвалишся Законом, зневажаєш Бога переступом Закону! ²⁴Бо через вас зневажається Боже Ймення в поган, як написано.

2:17 "Ось" Дослівно «Якщо». Це – умовне речення першого типу, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Це умовне речення продовжується до Рим. 2:20, але не має завершення, і тому в версії «TEV» ці вірші перекладено як припущення, які міг би висловити Ісус. Іудеї поклалися на те, що їхній родовід, традиції та вчинки допоможуть їм спастися (пор. Мт. 3:9; Ів. 8:33,37,39).

■ **"хвалишся Богом"** Багато-хто з іудеїв надіявся, що Бог прийме їх завдяки (1) їхньому походженню від роду Авраама та (2) їхньому особистому виконанню Закону Мойсеєва. Але насправді їхня самоправедність та законництво відділяли їх від Бога (пор. Мт. 5:20; Гал. 3). Яка трагічна іронія!

Павло розвиває думку про хвальбу в Першому Посланні до коринтян. Павло стикався з пихатим Ізраїлем та зарозумілим грецьким інтелектуалізмом. Отже, провідна думка така, що ніяка плоть не буде хвалитися перед Богом.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ХВАЛЬБА» (SPECIAL TOPIC: BOASTING)

2:18 "розумієш" Це грецьке дієслово *dokimazō* вжито в формі теперішнього часу активного стану дійсного способу. Див. Спеціальну тему щодо випробування нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ГРЕЦЬКІ ТЕРМІНИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ВИПРОБУВАННЯ ТА ЇХНІ КОНОТАЦІЇ» (SPECIAL TOPIC: GREEK TERMS FOR TESTING AND THEIR CONNOTATIONS)

■ **"Закон"** Вірші 17 і далі стосуються іудейського народу, отже термін «Закон» в цьому контексті повинен означати Закон Мойсеїв. Це підтверджує й Рим. 2:25, де йдеться про обрізання.

2:18-20 Іудейські лідери вважали свою дорогу (свою секту іудаїзму) правильною, єдиним шляхом до Бога. Вони були впевнені в тому, що саме вони вірно навчають релігійну істину (пор. Мт. 15:14). Привілей тягне за собою відповідальність (пор. Лк. 12:48).

Зверніть увагу на паралельні фрази стосовно їхньої впевненості (пор. Мт. 15:14; 23:16,24; Лк. 6:39):

1. провідник для сліпих, Рим. 2:19
2. світло для тих, хто знаходиться в темряві, Рим. 2:19
3. виховник нерозумним, Рим. 2:20
4. учитель дітям, Рим. 2:20
5. той, хто має зразок знання й правди в Законі, Рим. 2:20

2:21-24 Якщо людина покладається на свій послух, то цей послух має бути бездоганим (пор. Мт. 5:20,48; Гал. 3:10, де цитується Повт. Зак. 27:26, та Як. 2:10). Але це є неможливим для грішного людства. Павло ставить риторичні питання своїм іудейським читачам / слухачам в Рим. 2:21-23.

2:22 Важко сказати, про що саме вів мову Павло в Рим. 2:22-23. Оскільки його опис не підходить до більшості іудеїв його доби, то цілком можливо, що він розповідає про ці гріхи в духовному сенсі, подібно до того, як Ісус тлумачив Закон у Мт. 5:20-48. Джордж Ледд у своїй книзі «Богослов'я Нового Заповіту» (George Ladd, *A Theology of the New Testament*) зазначає: «Скоріш за все, Павло мав на увазі привласнення людиною Божої честі, духовне перелюбство, обезчещення поклоніння, що належить одному Богові, через возвеличення людиною самої себе як судді та пана над іншими створіннями» (стор. 505).

2:22 "Гидуючи ідолами" Це слово походить від кореня зі значенням «відвертатися від чогось через сморід».

■ **"чиниш святокрадство"** Исторично невідомо, що саме тут мається на увазі, але це напевне якимось пов'язано з ідолопоклонством.

2:23 "хвалишся" Див. Рим. 2:17, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ХВАЛЬБА» (SPECIAL TOPIC: BOASTING).

2:24 Тут цитується Іс. 52:5 з Септуагінти. Боже благословіння над Ізраїлем за дотримання завіту (пор. Повторення Закону 27-28) повинно було стати свідоцтвом світу. Однак Ізраїль ніколи не дотримувався завіту, і тому світ бачив тільки Божий суд (пор. Єз. 36:22-32). Ізраїль мав стати царством священиків (пор. Вих. 19:5-6), щоб привести весь світ до віри в ЯХВЕ (пор. Бут. 12:3; Еф. 2:11-3:13). Див. Рим. 1:5, Спеціальна тема: «ВІЧНИЙ ПЛАН ВІДКУПЛЕННЯ ЯХВЕ» (SPECIAL TOPIC: YHWH'S ETERNAL REDEMPTIVE PLAN).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 2:25-29

²⁵Обрізання корисне, коли виконуєш Закона; а коли ти переступник Закону, то обрізання твоє стало необрізанням. ²⁶Отож, коли необрізаний зберігає постанови Закону, то чи не порахується його необрізання за обрізання? ²⁷І необрізаний з природи, виконуючи Закона, чи не осудить тебе, переступника Закону з Писанням і обрізанням? ²⁸Бо не той юдей, що є ним назовні, і не той обрізання, що назовні на тілі, ²⁹але той, що є юдей потаємно, духово, і обрізання серця духом, а не за буквою; і йому похвала не від людей, а від Бога.

2:25 "обрізання" Павло знов використовує діатрибу. Хтось скаже, що ми, мовляв, принаймні обрізані (пор. Бут. 17:10-11). Ми походимо від Авраама. Павло рішуче руйнує цю надію іудеїв, яку вони плекали в серці (пор. Мт. 3:7-10; Ів. 8:31-59).

Усі сусіди Ізраїля, окрім филистимлян, були обрізані. Важливим був не сам акт обрізання, а тривала віра обрізаної людини (пор. Рим. 2:26-27; Повт. Зак. 10:16; 30:6). І це стосується всіх релігійних ритуалів. Релігійні люди часто бажають благословіння Божого завіту, але без будь-яких обов'язків.

2:25-26 "коли... коли... коли" Ці три речення є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ТРЕТЬОГО ТИПУ, що вказують на можливу дію в майбутньому. Послух (пор. Повт. Зак. 27-30) є ключовим у доводах Павла в другій главі Послання до римлян, але не в Рим. 3:21-31 (пор. Гал. 3). Послух є наслідком спасіння, основою ж його є благодать (пор. Еф. 2:8-10).

2:26-27 Ці вірші виражають надію на те, що деякі язичники відреагували на світло, що вони його мали (за правилами граматики, в Рим. 2:26 очікується відповідь «так»). Єдиним можливим біблійним прикладом такого язичника може бути Корнилій у 10-й главі Дій святих апостолів. Але й він не зовсім підходить до цього вірша, тому що Корнилій був богобійним та поклонявся в місцевій синагозі.

Ці вірші в дійсності доповнюють аргумент Павла про потребу в спасінні іудеїв. Рим. 3:23 підсумовує, що без Христа всі люди є духовно загиблими. Якщо деякі язичники живуть відповідно до світла, яке вони мають, через пізнання створіння та своє внутрішнє відчуття моралі, то Бог неодмінно надасть їм можливість якимось та колись відповісти Христу.

2:28-29 "Бо не той юдей... але той, що є юдей" Ці ствердження мають велике значення, тому що деякі богословські групи намагаються відділити й відокретити старозавітний Божий народ від новозавітного Божого народу. Є лиш один завіт та один народ (пор. Рим. 9:6; Гал. 3:7-9, 29; 6:16; 1Петр. 3:6). Новий завіт є вдосконаленням та виконанням старого. Божий народ завжди належав Богу вірою, а не походженням. Це «народ серця», а не якогось ритуалу чи якоїсь раси. Ключовою є віра, а не батьки. Показником є мислення завіту, а не знак завіту.

■ **"тілі"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

2:29 Знак завіту – обрізання (пор. Бут. 17:14) – було в Старому Заповіті метафорою відкритості людини до Бога. Обрізання мало декілька метафоричних значень:

1. обрізання серця (пор. Повт. Зак. 10:16; 30:6; Єр. 4:4; 9:24-25)
2. обрізання вушей (пор. Єр. 6:10)

3. обрізання вуст (пор. Вих. 6:12,30)

Закон мав бути зовсім не сукупністю зовнішніх правил, але життєзміниними щоденними стосунками с ЯХВЕ, де Його характер та обітниця відкриваються всім Адамовим дітям. Див. Рим. 13:9, Спеціальна тема: «Погляди Павла на Закон» (Special Topic: Paul's Views of the Law).

NASB «те, що від серця, Духом, а не буквою»

NKJV «що від серця, в Духу, а не в букві»

NRSV «питання серця – духовне, а не буквальне»

TEV «що є роботою Божого Духа, а не писаного Закону»

NJB «у серці – дещо не від букви, а від духа»

Ця фраза в грецькому тексті неоднозначна. У деяких перекладах вона відображає протилежність між духовним та буквальним (пор. NRSV, Новий Заповіт двадцятого століття (Twentieth Century New Testament), Переклад Нокса (Knox translation), Переклад Пешітти, виконаний Ламсою (Lamsa translation of the Peshitta), переклад Вільямса (Williams translation) та Нова версія Беркелі (New Berkeley Version)). Інші переклади подають цю протилежність як таку, що існує між Святим Духом (пор. Рим. 7:6; 2Кор. 3:6, де вжито схожу конструкцію) та писаним текстом (пор. NASB, NKJV, NEB, NIV та TEV). У «Біблійному коментарі Ієроніма» (*The Jerome Biblical Commentary*, стор. 299) висловлюється таке припущення, що, виходячи з 2Кор. 3:6, таким метафоричним / художнім способом Павло вів мову про старий завіт та новий завіт; перший відзначався зовнішніми правилами, а другий – внутрішнім новим розумом та новим духом, що їх дає Святий Дух в новому віці Духа.

Павло каже тут про те, що деякі язичники могли догоджати Богові й не маючи Закону. Якщо це правда, то Божими дітьми були не лише фізично обрізані люди (пор. Послання до галатів). Божа сім'я набагато ширша, ніж вважали расистські іудеї (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5); Йов, Мелхиседек, Ітро, Калев, Рахав та Рут не були етнічними іудеями. А племена Єфрема та Манасії навіть були наполовину єгиптянами (пор. Бут. 41:50-52).

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 3

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Іудеї та Закон (2:17-3:8) 3:1-8	Захист Божого суду 3:1-8	Перевага іудеїв 3:1-8	Іудеї та Закон (2:17-3:8) 3:1-4 3:5-6 3:7-8	Божі обітниці їх не спасуть 3:1-8
Немає праведного 3:9-20	Усі згрішили 3:9-20	Усі винуваті 3:9-18 3:19-20	Жодна людина не є праведною 3:9-18 3:19-20	Усі винуваті 3:9-18 3:19-20
Праведність через віру 3:21-26	Божа праведність через віру 3:21-26	Істинна праведність 3:21-26	Як Бог виправдує людей 3:21-26	Об'явлення Божого суду 3:21-26
3:27-31	Хвальба внеможливлена 3:27-31	Хвальба внеможливлена 3:27-31	3:27-31	Що робить віра 3:27-31

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятих сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

- А. Вірші 1-8 пов'язані за змістом, але слідувати за логікою Павла важко, тому що він використовує художній засіб, що називається діатриба (уявний опонент).
- Б. Павло, здається, очікує певної реакції деяких іудеїв на його слова в Рим. 2:17-29, і він відповідає на їхні заперечення (Корлі, Воган, «Послання до римлян» (Corley, Vaughan, *Romans*), стор. 37-39).
 1. Перше питання: Невже в іудеїв немає жодних переваг? (Рим. 3:1-2)
 2. Друге питання: Невже слово Боже стало недійсним через невірність деяких іудеїв? (Рим. 3:3-4)
 3. Третє питання: Якщо Бог за допомогою іудеїв явив Свій характер, то чи несуть іудеї судову відповідальність? (Рим. 3:5-8)

- В. Висновок знаходиться в Рим. 2:11. Бог не дивиться на обличчя. Всі люди несуть відповідальність за те, що вони не жили згідно зі світлом, яке мали (природне одкровення та/або особливе одкровення).
- Г. Рим. 3:9-18 містить в собі цілу низку цитат зі Старого Заповіту, де об'являються гріхи іудеїв.
- Д. Рим. 3:19-20 підсумовує духовний стан Ізраїля та ціль Старого Заповіту (пор. Послання до галатів 3).
- Е. Рим. 3:21-31 є богословським підсумком Рим. 1:18-3:20. Це – перше богословське положення Євангелія (див. Основні структурні елементи послання, п. 2).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 3:1-8

¹Отож, що має більшого юдей, або яка користь від обрізання? ²Багато, на всякий спосіб, а насамперед, що їм довірені були Слова Божі. ³Бо що ж, що не вірували деякі? Чи ж їхнє недовірство знищить вірність Божу? ⁴Зовсім ні! Бож Бог правдивий, а кожна людина неправдива, як написано: Щоб був Ти виправданий у словах Своїх, і переміг, коли будеш судитися. ⁵А коли наша неправда виставляє правду Божу, то що скажемо? Чи ж Бог несправедливий, коли гнів виявляє? Говорю по-людському. ⁶Зовсім ні! Бож як Бог судитиме світ? ⁷Бо коли Божа правда через мою неправду збільшилась на славу Йому, пощо судити ще й мене, як грішника? ⁸І чи не так, як нас лають, і як деякі говорять, ніби ми кажемо: Робімо зле, щоб вийшло добре? Справедливий осуд на таких!

3:1 "що має більшого юдей" Павло продовжує висловлювати свою думку, використовуючи художній засіб діатриби або уявного опонента. Для переліку привілеїв іудейського народу див. Рим. 3:2 та 9:4-5. Павло говорить на цю тему докладніше в главах 9-11 Послання до римлян.

3:2 "насамперед" Павло вжив це слово «насамперед» у Рим. 1:8, але там дослівно сказано просто «перше», а тут – «перш за все». Павло висловлювався так інтенсивно (та ще й не сам писав, але диктував свої листи), що часто його граматичні конструкції є недосконалими.

■ **"їм довірені були Слова Божі"** Володіти Божим одкровенням – це величезна відповідальність і водночас великий привілей (пор. Рим. 9:4-5). Вони були управителями Божого дару (АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ, пор. 1Сол. 2:4).

Слово *logion* (слова) в Септуагінті вживається в значенні слова від Бога (пор. Чис. 24:4,16; Повт. Зак. 33:9; Пс. 107:11; 119:67; Іс. 5:24; 28:13) і очевидно означає Старий Заповіт. Це слово послідовно вживається в цьому значенні в Новому Заповіті (пор. Дії 7:38; Євр. 5:12; 1Петр. 4:11).

3:3 "що" Дослівно «якщо». Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Вірші 5 та 7 також містять в собі УМОВНІ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ.

У Рим. 3:3, згідно з граматиною, очікується відповідь «ні».

NASB, NKJV «деякі не вірували»

NRSV, NJB «деякі були невірними»

TEV «що, якщо деякі з них були невірними»

Тут, можливо, йдеться про (1) невірність окремого ізраїльтянина або (2) його особисту невіру в ЯХВЕ. Людським розумом важко досягнути безумовні обітніці Бога (тобто Його обіцянки щодо викуплення грішного людства) та їхню умовну сторону, що пов'язана з правом людини відповідати на ці обітніці. Див. Рим. 9:4, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАВІТ» (SPECIAL TOPIC: COVENANT) Це – біблійний парадокс (пор. Рим. 3:4-5). Бог – вірний, навіть коли Його народ стає невірним (пор. Ос. 1,3; 2Тим. 2:13).

■ **"знищить"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СКАСОВАНИЙ ТА НЕДІЙСНИЙ» (*KATARGEŌ*) (SPECIAL TOPIC: NULL AND VOID (*KATARGEŌ*))

■ **"вірність Божу"** Ця істина (пор. 1Кор. 1:9; 10:13; 2Кор. 1:18) є основою для віри людини в Божі (пор. Повт. Зак. 7:9; Іс. 49:7)

1. незмінний характер
2. вічні обітниці

Він відкрив Себе людям в творінні, одкровенні, завіті та Месії! І, навіть всупереч невірності людей, Бог залишається вірним (пор. 2Тим. 2:13)!

3:4

NASB «Нехай такого ніколи не буде!»

NKJV, TEV «Звісно, ні!»

NRSV «В ніякому разі!»

NJB «Це було б абсурдом».

Тут ми маємо рідкий випадок ОПТАТИВА, що виражає побажання чи молитву, і цю фразу треба перекласти висловом зі значенням «Нехай такого ніколи не буде». Можливо, це переклад єврейської ідіоми. Павло часто використовував цю фразу «здивування невірою» для художнього засобу діатриби (пор. Рим. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1; 1Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Таким способом він емпатично відкидав уявні заперечення.

Зауважте художні засоби, якими Павло відкидає питання та ствердження уявного опонента:

1. «Зовсім ні!», Рим. 3:4,6
2. «Бог правдивий, а кожна людина неправдива», Рим. 3:4
3. «Говорю по-людському», Рим. 3:5
4. «як нас лають, і як деякі говорять, ніби ми кажемо...», Рим. 3:8

■ **"Бог правдивий, а кожна людина неправдива"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. У фокусі цієї конструкції стоїть триваючий стан підмета; Бог – вірний та правдивий (див. Спеціальну тему до Рим. 1:18), а люди – невірні та брехуни! Це – посилення на Пс. 116:11; воно також схоже на те, чому навчився Йов (Йов 32:2; 40:8).

Зверніть увагу на вселюдський елемент гріховності в цій главі, на який вказує *pas* (всі, кожний), вжите Павлом у Рим. 3:4,9,12,19,20,23,24, але також, слава Богові, на вселюдський дар спасіння – для всіх (пор. Рим. 3:22).

■ **"як написано"** Буквально: «було написано й залишається написаним». Це – ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Цей вираз став ідіомою богонатхнення Писання (пор. Мт. 5:17-19). Тут наводиться цитата Пс. 51:4 з Септуагінти (LXX).

3:5-6 Аргумент Павла в цих віршах стосується особливого обрання Ізраїля з метою досягнення всього світу (пор. Бут. 12:3; Вих. 19:5-6). У Старому Заповіті «обрання» вказувало на служіння, а не на особливий привілей. Бог уклав з ними завіт. Він був вірним, вони ж були невірними (пор. Неемія 9). Те, що Бог судив невірних ізраїльтян, свідчить про правду Божу.

Ізраїль мав стати засобом досягнення язичників, але цього не сталося (пор. Рим. 3:24). Однак Божа ціль спасіння всіх людей (пор. Бут. 3:15) від цього не змінилася. По суті, в главах 9-11 Послання до римлян стверджується Божа вірність Своему першому завіту. Невіруючого Ізраїля було відкинуто, але віруючий Ізраїль доведе до завершення Божий план викуплення.

Діатриба Павла в Рим. 3:5-6 паралельна до Рим. 3:7-8.

3:5 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Вірші 3 та 7 також містять в собі УМОВНІ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ.

■ "коли наша неправда виставляє правду Божу" ЗАЙМЕННИК «наша» тут, напевне, позначає сукупність усіх іудеїв. Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

■ "що скажемо" Павло й далі використовує діатрибу (пор. Рим. 3:5; 7:7; 8:31; 9:14,39). Він прояснює свою думку через бесіду з уявним опонентом (пор. Мал. 1:2,6,7,12,13; 2:14,17 [двічі]; 3:7,13,14).

NASB «(Я кажу людськими словами)»

NKJV «(Я кажу як людина)»

NRSV «(Я кажу по-людському)»

TEV «(Я кажу тут, як люди)»

NJB «- користуються людською аналогією -»

Павло часто послуговувався людською логікою в своїх богословських доводах (пор. Рим. 6:19; 1Кор. 9:8; Гал. 3:15). Тут вона слугує шляхом відкидання тверджень уявного опонента.

3:7-8 Існує очевидна паралель між Рим. 3:5 та 7 (обидва вірші починаються з *ei de*). Павло

1. або продовжує використовувати художній засіб діатриби, уявного опонента (пор. Рим. 3:5,7; 7:7; 8:31; 9:14,30)
2. або реагує на критику свого вчення про виправдання лише через віру (пор. Рим. 3:8)

Павло не дав детального пояснення чи відповіді на це звинувачення, але рішуче засудив його. Можливо, заперечення Павлових опонентів проти виправдання вірою як незаслуженого дару ґрунтувалося на тому, що це призведе до беззаконня або ще більшої невірності та непослуху. Павло ж вірив, що незаслужена благодать призведе до христоподібності через новий дух та життя з почуттям подяки! Іудеї, грецькі моралісти та Павло – всі хотіли, щоб їхні учні жили етично! Проте для етичного життя потрібно не виконання якихось зонішніх правил, але нове серце, новий розум та новий дух (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-36).

3:7 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ (також Рим. 3:3 та 5), яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму.

■ "збільшилась" Див. Спеціальну тему до Рим. 15:13.

■ "на славу Йому" Див. примітку до Рим. 3:23.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 3:9-18

⁹То що ж? Маємо перевагу? Анітрохи! Бож ми перед тим довели, що юдеї й геллени усі під гріхом, ¹⁰як написано: Нема праведного ані одного; ¹¹нема, хто розумів би; немає, хто Бога шукав би, ¹²усі повідступали, разом стали непотрібні, нема добродійця, нема ні одного! ¹³Гріб відкритий їхнє горло, язиком своїм кажуть неправду, отрута зміїна на їхніх губах, ¹⁴уста їхні повні прокляття й гіркоти! ¹⁵Швидкі їхні ноги, щоб кров проливати, ¹⁶руїна та злидні на їхніх дорогах, ¹⁷а дороги миру вони не пізнали! ¹⁸Нема страху Божого перед очима їхніми...

3:9 "Маємо перевагу?" Граматика цього вислову неоднозначна. Очевидно, що головна істина цього уривку в тому, що все людство потребує благодаті Божої (пор. Рим. 3:9,19,23; 11:32; Гал. 3:22). Однак не ясно, про кого конкретно тут йдеться: про іудеїв (Павло та його єдиноплеменники, пор. TEV, RSV) чи про християн (Павло та його єдиновірці, що знаходяться поза Божою благодаттю). Іудеї мали певні переваги (пор. Рим. 3:1-2; 9:4-5), але через ці переваги вони були ще більш відповідальними (пор. Лк. 12:48)! Всі люди є духовно загиблими та потребують Божої благодаті.

Меншість богословів вважають, що вислів «мати перевагу» стоїть у ПАСИВНОМУ СТАНІ, а не в МЕДІАЛЬНОМУ, і тому перекладають цей вислів як «перевершені» або «позбавлені переваги».

Послання до римлян часто називають найбільш нейтральним із послань Павла. Більшість його послань було написано у зв'язку з якоюсь місцевою потребою або кризою (обумовлені документи). Тим не менш,

цілком можливо, що глави 1-3 та 9-11 Послання до римлян були написані на фоні суперечок між лідерами віруючих іудеїв та віруючих язичників в римській церкві.

■ **"Бож ми перед тим довели, що юдеї й геллени усі під гріхом"** Це дієслово (АОРИСТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (ДЕПОНЕНТ) дійсного способу) вжито в Новому Заповіті лише один раз – тут. Павло посилається на свої власні доводи в Рим. 1:18-2:29.

■ **"під гріхом"** Павло персоніфікує «гріх» («Біблійний коментар Ієроніма» (*The Jerome Biblical Commentary*), стор. 300) у вигляді жорстокого наглядча грішного людства (пор. Рим. 6:16-23).

3:10-18 "як написано" Ця фраза також зустрічається в Рим. 3:4. Далі наводиться низка цитат зі Старого Заповіту з метафорами людського тіла, які підкреслюють гріховність людства.

1. вв.10-12, Екл. 7:20 або Пс. 14:1-3
2. в.13, Пс. 5:9 та 140:3
3. в.14, Пс. 10:7
4. вв. 15-17, Іс. 59:7-8 та Пр. 1:16
5. в.14, Пс. 36:1

Дивно, що Павло не процитував тут Іс. 53:6.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 3:19-20

¹⁹А ми знаємо, що скільки говорить Закон, він говорить до тих, хто під Законом, щоб замкнути всякі уста, і щоб став увесь світ винний Богові. ²⁰Бо жадне тіло ділами Закону не виправдається перед Ним, Законом бо гріх пізнається.

3:19 "ми знаємо, що" Див. примітку до Рим. 2:2.

■ **"Закон"** У цьому контексті це слово повинно означати весь Старий Заповіт (пор. Рим. 3:21), тому що в Рим. 3:10-18 наведено цитати не лише з П'ятикнижжя Мойсеєва. Павло персоніфікує «закон», як він персоніфікував «гріх» у 9-му вірші (пор. Рим. 6:16-23).

■ **"до тих, хто під Законом"** Це стосується виключно навернених іудеїв та язичників. Хоча треба зазначити, що декілька цитат зі Старого Заповіту стосуються язичників в первісному контексті. Ці люди грішні (пор. Рим. 3:23)!

NASB «щоб усякі уста замкнулися, і щоб увесь світ став підзвітним Богові»

NKJV «щоб усякі уста зупинилися, і щоб увесь світ став винним перед Богом»

NRSV «щоб усякі уста замовкли, і щоб увесь світ дав звіт Богові»

TEV «щоб зупинити всі людські виправдання та притягти весь світ до Божого суду»

NJB «але це повинно було змусити замовчати всіх та покласти весь світ відкритим для Божого суду»

Це – основна тема Рим. 1:18-3:20, яку підсумовано в Рим. 3:23.

■ **"всякі уста"** У Рим. 3:19-20 є декілька фраз, які означають все людство.

1. «всякі уста», Рим. 3:19
2. «увесь світ», Рим. 3:19
3. «жодне тіло», Рим. 3:20

3:20 "Бо жадне тіло ділами Закону не виправдається перед Ним" Це – посилання на Пс. 143:2 (див. також Йов 4:17; 9:2; 25:4; Пс. 130:3; Пр. 20:9; Екл. 7:20; 1Цар. 8:46; 2Хр. 6:36), але з додатковою вступною фразою. Це було важливим аспектом Євангелія Павла (пор. Гал. 2:16; 3:11). Павло, як посвячений фарисей, добре знав, що релігійна завзятість та ретельне дотримання релігії не дає людині душевного миру.

Для «тіла» див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

NASB, NRSV	«через Закон приходять пізнання гріха»
NKJV	«бо законом пізнається гріх»
TEV	«що робить Закон – він дає людині знати, що вона згрішила»
NJB	«все, що робить закон, – він повідомляє нам, що є гріхом»

Це було однією з цілей Старого Заповіту. Див. Спеціальну тему до Рим. 13:9. Закон ніколи не призначався для спасіння грішного людства. Його ціллю було виявляти гріхи та направляти всіх людей до милості ЯХВЕ (пор. Рим. 4:15; 5:13,20; 7:7; Гал. 3:19-22, 23-29).

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

8. Як невірність іудеїв впливає на Божі обітниці? (3:3-4)
9. Чи є в іудеїв якась перевага перед Богом? (3:1-8)
10. У чому полягає суть очікуваного заперечення (діатриби) в Рим. 3:5-8?
11. Чи враховується насправді те, як людина живе, якщо виправдання благодаттю через віру без діл (пор. Рим. 3:8)?
12. Визначте богословське (Кальвін) поняття повної гріховності (пор. Рим. 3:10-18).
13. Яка мета Закону Мойсеєва або закону взагалі (пор. Рим. 3:20; Гал. 3:24-25)?
14. Чому сатана зовсім не згадується в главах 1-3 Послання до римлян, де йдеться про згубленість людства?

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА РИМ. 3:21-31

- A. Послання до римлян 3:21-31
 1. підсумок Рим. 1:18-3:20.
 2. розширений виклад Рим. 1:16-17
 3. вступ до глав 4-8 Послання до римлян (особ. Рим. 3:28)
- B. Цей підсумок доктрини виправдання благодаттю через віру відзначали реформатори.
 1. Мартін Лютер називав його «головним пунктом і центральним місцем цього послання та всієї Біблії»
 2. Жан Кальвін казав: «в усій Біблії, мабуть, немає іншого місця, де так глибоко розкрито праведність Божу в Христі»
- C. Це є богословською сутністю євангельського християнства. Зрозуміти цей контекст – це значить зрозуміти християнство. Це – Євангеліє в двох абзацах, як Ів. 3:16 – Євангеліє в одному вірші. Це – серцевина Євангелія, яке проповідував Павло.
 Три питання, ключових для тлумачення, такі:
 1. Що означає слово «закон»?
 2. Що означає вираз «Божя правда (праведність)»?
 3. Що означають терміни «віра» та «вірити»?
- G. Я дякую Богові за слово «всі» в Рим. 3:22 (пор. Рим. 3:29) та за слово «дар» у Рим. 3:24 (пор. Рим. 5:15,17; 6:23).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 3:21-26

²¹А тепер, без Закону, правда Божя з'явилась, про яку свідчать Закон і Пророки. ²²А Божя правда через віру в Ісуса Христа в усіх і на всіх, хто вірує, бо різниці немає, ²³бо всі згрішили, і позбавлені Божої слави, ²⁴але дарма виправдуються Його благодаттю, через відкуплення, що в Ісусі Христі, ²⁵що Його Бог дав у жертву примирення в крові Його через віру, щоб виявити Свою правду через відпущення давніше вчинених гріхів, ²⁶за довготерпіння Божого, щоб виявити Свою правду за теперішнього часу, щоб бути Йому праведним, і виправдувати того, хто вірує в Ісуса.

3:21 "А тепер" Павло протиставляє старий завіт і новий завіт, старий вік непокори і новий вік праведності. Паралеллю до цього виразу є «за теперішнього часу» (пор. Рим. 3:26; «А тепер», Рим. 6:22; 7:6).

■ **"тепер, без Закону"** Часто важко знати напевне, чи говорить Павло в цих перших главах про Закон Мойсеїв (NASB), або про закон взагалі (NRSV, TEV, NJB, NIV). У цьому контексті іудейський Закон найкраще відповідає аргументу Павла. Усі люди порушили будь-які закони: моральні та соціальні, внутрішні та зовнішні. Ми, грішне людство, страждаємо від того, що не хочемо визнавати ніяких правил, окрім своїх власних егоїстичних бажань (пор. Буття 3), що так характерні для сучасного західного індивідуалізму.

NASB «праведність Божя»
NKJV, NRSV «праведність Божя»
TEV «Божий спосіб виправлення стосунків людей із Ним»
NJB «Божя спасаюча справедливість»

Слово «праведність» вжито без визначеного АРТИКЛЯ. Воно стосується не характеру Бога, а Його способу реалізації прощення та прийняття грішних людей. Цю саму фразу було використано в богословських тематичних віршах – Рим. 1:16-17. Чітко визначеним шляхом є віра в розп'ятого Ісуса Христа (пор. Рим. 3:22,24-26).

Те, що цей термін (*dikaiosonē*) та утворені з нього похідні слова (див. примітку до Рим. 2:13) так часто вживаються в цьому контексті, свідчить про важливість даного терміна (пор. Рим. 1:17; 3:5,21,22,25,26; 4:3,5,6,9,11,13,22; 5:17,21; 6:13,16,18,19,20; 8:10; 9:28,30,31; 10:3,4,5,6,10,17). Він походить від старозавітної будівельної метафори (*tsadak*) «стандарт» або «вимірювальна тростина» (див. Спеціальну тему до Рим. 1:17). Стандартом є Сам Бог. Цей термін виражає Божий характер, який дається в дар грішному людству через Христа (пор. гл. 4; 2Кор. 5:21). Визнання своєї потреби та прийняття Божого дару було і залишається принизливим для горделивого, егоїстичного людства, особливо для законників та релігійних людей.

■ **"з'явилась"** Ця фраза дуже схожа на 1:17. Однак ЧАСОВА ФОРМА ДІЄСЛОВА відрізняється. Тут це ДІЄСЛОВО може означати «відкрив та продовжує відкривати». Воно стоїть в ПЕРФЕКТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, а його синонім у Рим. 1:17 – у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Бог відкрив Євангеліє в Старому Заповіті (пор. Послання до римлян 4) та в Ісусі.

■ **"про яку свідчать Закон і Пророки"** Йдеться про дві з трьох частин єврейського канону (Закон, Пророки та Писання). Під виразом «Закон та Пророки» малося на увазі все Писання загалом (див. примітку до Рим. 3:19; Мт. 5:17). Це чітко вказувало на те, що Євангеліє в попередній формі містилося ще в Старому Заповіті (пор. Лк. 24:27,44; Дії 10:43). Воно не було пізнішим задумом Бога, планом «Б» або програмою порятунку в останню хвилину (пор. Рим. 1:2).

3:22 "через віру в Ісуса Христа" Буквально «через віру Ісуса Христа». Це – ГЕНЕТИВНА (РОДОВОГО ВІДМІНКУ) конструкція. Вона повторюється в Гал. 2:16 та Фил. 3:9, а також у схожому вигляді в Рим. 3:26; Гал. 2:16,20; 3:22. Вона може означати

1. віру або вірність Ісуса (СУБ'ЕКТИВНИЙ РОДОВИЙ ВІДМІНОК)

2. Ісуса як об'єкт нашої віри (ОБ'ЄКТИВНИЙ РОДОВИЙ ВІДМІНОК)

Та сама граматична конструкція в Гал. 2:16 вказує на те, що другий варіант є кращим.

У ньому показано головний аспект Божого виправдання. Це – Божа праведність або правда, що діє в житті людини через Божий дар у Христі (пор. Рим. 4:5; 6:23) і що її треба прийняти вірою або довірою (пор. Еф. 2:8-9) та жити нею в повсякденному житті (пор. Еф. 1:4; 2:10).

■ **"в усіх і на всіх"** Євангеліє – для всіх людей (пор. Рим. 3:24; Іс. 53:6; Єз. 18:23,32; Ів. 3:16-17; 4:42; 1Тим. 2:4; 4:10; Тит. 2:11; 2Петр. 3:9; 1Ів. 2:1; 4:14). Яка чудова істина! Вона повинна балансувати біблійну істину обрання. Боже обрання треба розуміти не в ісламському сенсі детермінізму і не в ультракальвіністському сенсі обрання одних та необрання інших, а в сенсі завіту. У Старому Заповіті обрання не було привілеєм, але люди обиралися на служіння. Бог обіцяв відкупити грішне людство (пор. Бут. 3:15). Бог покликав та обрав усе людство через Ізраїля (пор. Бут. 12:3; Вих. 19:5-6). Бог обирає людей через віру в Христа. Бог завжди проявляє ініціативу в спасінні (пор. Ів. 6:44,65). 1-а глава Послання до ефесян та 9-а глава Послання до римлян – це найсильніші біблійні тексти щодо передвизначення, на якому наголошували Августин та Кальвін.

Бог обрав віруючих не тільки на спасіння (виправдання), але й на освячення (пор. Еф. 1:4; Кол. 1:12). Це може стосуватися

1. нашого положення в Христі (пор. 2Кор. 5:21)

2. Божого бажання відтворити Свій характер в Своїх дітях (пор. Рим. 8:28-29; Гал. 4:19; Еф. 2:10)

Божа воля для Його дітей – це вічність на небесах і хриstopодібність зараз!

Ціллю передвизначення є святість (пор. Еф. 1:4), а не привілей! Покликання Боже призначалося не для обмеженого числа «обраних» Адамових дітей, але для всіх! Це було покликання до характеру Самого Бога (пор. 1Сол. 5:23; 2Сол. 2:13). Перетворення передвизначення на богословський догмат із святого життя – це трагедія людських богословських систем. Часто наші богословські рамки спотворюють біблійні тексти!

Див. Рим. 8:33, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОБРАННЯ/ПЕРЕДВИЗНАЧЕННЯ І ПОТРЕБА В ТЕОЛОГІЧНОМУ БАЛАНСІ» (SPECIAL TOPIC: ELECTION/PREDESTINATION AND THE NEED FOR A THEOLOGICAL BALANCE).

■ **"хто вірує"** Ісус помер за всіх людей. Потенційно всі можуть спастися. Все залежить від особистого прийняття (ДІСПРИКМЕНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, див. Спеціальну тему до Рим. 10:4) Ісуса з боку людини – саме так в її життя приходить праведність Ісуса (пор. Рим. 1:16; Ів. 1:12; 3:16; 20:31; Рим. 10:9-13; 1Ів. 5:13) У Біблії подаються два критерії для заліченої праведності: віра та покаєння (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:31 та див. примітку до Рим. 1:5). В цьому тексті чітко показано вселюдський дар спасіння, але трагедія й таємниця в тому, що не всі спасуться.

■ **"бо різниці немає"** Існує лиш одна Дорога і одна Особа, через Яку всі люди (іудеї та язичники) можуть спастися (пор. Ів. 10:1-2,7; 11:25; 14:6). Кожна людина може спастися вірою в Христа (пор. Рим. 1:16; 4:11,16; 10:4,12; Гал. 3:28; Кол. 3:11).

3:23-26 По-грецьки це одне речення.

3:23

NASB, NKJV,

NRSV «бо всі згрішили і позбавлені»

TEV «всі люди згрішили і далекі від»

NJB «згрішили та втратили»

Це – підсумок Рим. 1:18-3:20. Кожному треба спастися через Христа (пор. Рим. 3:9,19; 11:32; Гал. 3:22; Іс. 53:6). Слово «згрішили» стоїть в АОРИСТІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, а «продовжують бути позбавленими» – це ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Можливо, ця фраза водночас означає як (1) сукупне гріхопадіння людства в Адамі (пор. Рим. 5:12-21), так і (2) триваючі дії непокори окремих людей. Жоден з сучасних англійських перекладів Біблії не відображає цієї відмінності конкретно.

З богословської точки зору цей вірш пов'язаний з Рим. 3:21 та побічно з Рим. 3:24.

■ **"Божої слави"** Люди були створені за образом Божим (пор. Бут. 1:26-27), як ніякі інші створіння. Люди повинні були спілкуватися з Богом слави та відзеркалювати Його характер! Гріх пошкодив Божий образ в людині, але Божа благодать відновила його через смерть Христа та віру віруючих (пор. Кол. 3:10).

У Старому Заповіті найпоширенішим єврейським словом «слава» (*kbd*) був колишній комерційний термін (що вказував на важільні терези), що означав «важити». Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СЛАВА» (DOXA) (SPECIAL TOPIC: GLORY (DOXA))

3:24 "але дарма виправдуються Його благодаттю" Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ПАСИВНОГО СТАНУ. З цього починається Євангеліє – благодать Бога, Який дарує праведність (пор. Рим. 5:15-17; 6:23; Еф. 2:8-9). Грецький термін «виправдувати» (*dikaioō*) походив з того самого кореня, що й «праведність» (*dikaionē*, див. Спеціальну тему до Рим. 1:17). Бог завжди проявляє ініціативу (пор. Ів. 6:44,65).

У віршах 24-25 спасіння описано трьома метафорами:

1. «виправдання» – правовий термін, що означав «не карати» або об'явити невинним
2. «відкуплення» – термін з ринку рабів, що означав «забирати назад за плату» або «звільняти за плату»
3. «жертва примирення» – термін з системи жертвоприношення, що означав «місце покриття або спокути»

Цей термін вказував на кришку Ковчега Завіту, на яку кропили кров жертв у День Спокутування (пор. Левит 16; Євр. 9:5).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НОВОЗАВІТНЕ СВИДОЦТВО СПАСІННЯ ЛЮДИНИ» (SPECIAL TOPIC: NEW TESTAMENT EVIDENCE FOR ONE'S SALVATION)

■ **"дарма"** Павло використовує це поняття декілька разів за допомогою різних термінів.

1. *dōrean*, ПРИСЛІВНИК, «даром»
2. *dōrea*, ІМЕННИК, «безплатний дар»
3. *dōron*, ІМЕННИК, «дар» (пор. Еф. 2:8)
4. *charisma*, ІМЕННИК, «безплатний борг» або «ласка» (пор. Рим. 1:11; 5:15,16; 6:23; 11:29; 12:6)
5. *charisomai*, ДІЄСЛОВО, «давати даром з ласки» (пор. Рим. 8:32)
6. *charis*, ІМЕННИК, «ласка» або «дар» (пор. Рим. 4:4,16; 11:5,6; Еф. 2:5,8)

■ **"через відкуплення, що в Ісусі Христі"** Засобом нашого спасіння є заступницька смерть та воскресіння Ісуса. У Біблії головна увага приділяється не тому, скільки чи кому було заплачено (Августин), але самому факту, що людство було звільнено від провини за гріх та від кари через жертву Невинного (пор. Ів. 1:29,36; 2Кор. 5:21; 1Петр. 1:19).

Цей вірш також вказує на те, яку велику ціну довелося заплатити за Бут. 3:15. Ісус поніс на Собі прокляття (пор. Гал. 3:13) й помер (пор. 2Кор. 5:21) в жертву за грішне людство. Спасіння дається даром, але воно зовсім не дешево.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІДКУПЛЕННЯ/ВІДКУПИТИ» (SPECIAL TOPIC: RANSOM/REDEEM)

3:25

NASB «якого Бог виставив публічно»

NKJV «якого Бог поставив»

NRSV «якого Бог висунув»

TEV «Бог віддав»

NJB «який був призначений Богом»

Це – АОРІСТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ слова *protithēmi* (у Рим. 1:13 та Еф. 1:9 воно означає «мати намір», як і йменник у Рим. 8:28), яке означає, що Сам Бог відкрив Своє серце та Свій

намір через смерть Христа (пор. Еф. 1:9; Гал. 3:1). Божий вічний план відкуплення (пор. Дії 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; 26:22; та Спеціальна Тема в Рим. 1:5) передбачав жертву Ісуса (пор. Іс. 53:10; Об. 13:8). Див. примітку до Рим. 9:11.

■ **"виявити"** Це грецьке слово *endeiknumai* (*endeixis*, пор. Рим. 3:25,26) вжито декілька разів у Посланні до римлян (пор. Рим. 2:15; 9:17,23; Септуагінта, Вих. 9:16). Головним його значенням є «робити явним» або «показувати». Бог хотів, щоб людство чітко розуміло Його ціль та план щодо відкуплення та Його праведність. Цей контекст виражає біблійний світогляд

1. щодо характеру Бога
2. щодо роботи Христа
3. щодо потреби людства
4. щодо цілі відкуплення.

Бог хоче, щоб ми розуміли! Цей контекст суттєво важливий для правильного розуміння християнства. Деякі слова та вирази неоднозначні та можуть розумітися по-різному, але їхня суть дуже чітка та ясна. Цей контекст є богословською полярною зіркою Євангелія.

NASB «у жертву примирення в Його крові»

NKJV «щоб бути жертвою примирення через Його кров»

NRSV «як жертва спокутування через Його кров»

TEV «щоб Він через Свою кров став засобом, через який прощаються гріхи людей»

NJB «пожертвувати своїм життям, щоб придбати примирення»

У греко-римському світі це слово виражало поняття відновлення відносин з віддаленим божеством через заплачену ціну. Проте в Септуагінті воно не вживається в цьому значенні. У Септуагінті та в Євр. 9:5 воно перекладається як «престол благодаті» (пор. Вих. 25:21-22; Лев. 16:12-15), тобто кришка Ковчега Завіту, що стояв у Святому Святых, в тому місці, де здійснювалося спокутування гріхів народу в День Спокутування (пор. Левит 16). Очевидно, Павло використовує метафори з ізраїльської системи жертвоприношення (див. Левит 1-7). Ці метафори (тобто жертва примирення, відкуплення, жертва тощо) можна розуміти лише в зв'язку зі словами Бога в Старому Заповіті. Далі Павло пояснює, як вони стосуються всього людства. ЯХВЕ відкрився Авраамові / Ізраїлеві для того, щоб відкритися всім; всі люди створені за Його образом; всі згрішили; і всі можуть спастися через віру в Христа (іудейського Месію).

Цей термін треба розуміти так, щоб не послаблювати відразу Бога до гріха, але водночас стверджувати Його позитивне ставлення до грішників, Його бажання їх відкупити. На цю тему добре написано в книзі Джеймса Стюарта «Людина у Христі» (James Stewart, *A Man in Christ*, стор. 214-224). Для цього треба перекласти це слово таким чином, щоб воно відображало Божу роботу в Христі: «жертва примирення» або «з силою примирення».

«В крові Його» – це єврейський спосіб вираження заступницької жертви невинного Божого Агнца (пор. Ів. 1:29). Для того, щоб цілком зрозуміти цю концепцію, важливими є глави 1-7 книги Левит, а також День Спокутування в 16-й главі Послання до римлян. Кров означає безгрішне життя, віддане в жертву за винних (пор. Іс. 52:13-53:12).

Один помер за всіх (пор. Рим. 5:12-21)!

■ **"через віру"** Тут знов маємо засіб (пор. Рим. 1:17; 3:22,25,26,27,28,30), яким кожний може особисто застосувати до себе заступницьку смерть Ісуса.

Цю фразу пропущено в стародавніх унціальних рукописах А з V століття (а також у грецькому тексті, що ним користувався Іван Золотоустий) та в одному унціальному рукописі XII століття (2127). В усіх інших давньогрецьких рукописах ця фраза присутня. В деяких зі словом «віра» вжитий ВИЗНАЧЕНИЙ АРТИКЛЬ (пор. манускрипти P⁴⁰, B, C³, D³), в інших він не вжитий (пор. манускрипти x, C*, D*, F, G), але це не впливає на зміст. UBS³ оцінює включення цієї фрази рейтингом «В» (майже точно).

■ **"щоб виявити Свою правду"** Бог завжди вірний Своему характеру та слову (пор. Мал. 3:6). Згідно зі Старим Заповітом, душа, що грішить, – помре (пор. Бут. 2:17; Єз. 18:4,20). Бог сказав, що Він не вправедлить несправедливого (пор. Вих. 23:7). Божа любов до грішного людства настільки велика, що

Він був готовий стати людиною, виконати Закон та померти за грішне людство (пор. Рим. 5:12-21). Божою любов'ю та справедливістю зустрілися в Ісусі (пор. Рим. 3:26).

NASB, NKJV,

NRSV «Він пройшов мимо гріхів, що були вчинені раніше»

TEV «в минулому Він терпів та не зважав на гріхи людей»

NJB «у минулому, коли гріхи лишались непокараними»

Терміна «пройшов мимо», *paresis*, вжито в Новому Заповіті лише тут, а в Септуагінті його взагалі не вжито. Грецькі отці та Ієронім розуміли його буквально, у грецькому значенні «прощення боргу» (пор. Мултон та Міліган (Moulton and Milligan), стор. 493). Однак *pariēmi*, ДІЄСЛОВО, від якого це слово походить, означає «дати пройти повз» або «розслабитися» (пор. Лк. 11:42).

Отже, питання таке: Чи прощав Бог гріхи в минулому, очікуючи майбутню роботу Христа, чи Він просто не зважав на гріхи, тому що знав, що майбутня смерть Христа вирішить проблему гріха? В обох випадках результат залишається тим самим. Людський гріх – минулий, теперішній та майбутній – вирішується жертвою Христа.

Це була минула дія Божої благодаті з очікуванням роботи Христа (пор. Дії 17:30; Рим. 4:15; 5:13), а також дія теперішня та майбутня (пор. Дії 3:26). Бог не ставився й ніколи не ставиться до гріха легковажно, але Він приймає жертву Ісуса як повний та остаточний засіб від людської непокори. Гріх вже не є перешкодою для близьких відносин з Богом, заради яких існує творіння (пор. Бут. 1:26-27).

3:26 Слово «правда» у Рим. 3:25 етимологічно пов'язано зі словами «праведний» та «виправдувати» в Рим. 3:26. Бог бажає, щоб Його характер проявився в житті віруючих через віру в Христа. Ісус стає нашою правдою або праведністю (пор. 2Кор. 5:21), але віруючі також повинні уподібнюватися до Його праведності, до Його подоби (пор. Рим. 8:29; Мт. 5:48; Лев. 19:2). Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

NASB, NKJV,

NRSV «той, хто має віру в Ісуса»

TEV «кожний, хто вірує»

NJB «кожний, хто має віру в Ісуса»

REB «кожний, хто покладає свою віру на Ісуса»

NET «той, хто живе через вірність»

У грецькому тексті буквально написано: «той, хто від віри Ісуса». Складність тут пов'язана в багатьма випадками РОДОВОГО ВІДМІНКУ (див. Г.Б. Керд, «Мова та образність Біблії», G. V. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, стор. 99). У більшості англійських перекладів цю фразу витлумачено як віру або довіру людини до Ісуса. Новий англійський переклад Біблії (NET) подає цю фразу як посилання до 3:22. Однак у Рим. 3:22 йдеться

1. і про вірність Ісуса
2. і про віру віруючої людини

Спасіння є результатом вірності Ісуса, яку треба прийняти (пор. Рим. 3:30).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 3:27-30

²⁷Тож де похвальба? Виключена. Яким законом? Законом діл? Ні, але законом віри. ²⁸Отож, ми визнаємо, що людина виправдується вірою, без діл Закону. ²⁹Хіба ж Бог тільки для юдеїв, а не й для поган? Так, і для поган, ³⁰бо є один тільки Бог, що виправдає обрізання з віри й необрізання через віру.

3:27 "Тож де похвальба" Наявність АРТИКЛЯ зі словом «похвальба» може вказувати на гордість іудеїв (пор. Рим. 2:17,23). Євангеліє дає смиренність. Гріші люди (іудеї та язичники) не можуть самі собі допомогти (пор. Еф. 2:8-9). Див. Рим. 2:17, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ХВАЛЬБА» (SPECIAL TOPIC: BOASTING).

І ще одне коротке зауваження, щоб пояснити моє попереднє твердження. Хоча люди не можуть заслужити Божою любов'ю та прощення, це не значить, що вони не беруть ніякої участі в своєму спасінні.

Люди повинні відчувати свій гріх/свою провину та прийняти Божий дар у Христі. Стосунки Бога з грішним людством ґрунтуються на «завіті». Ми маємо відкликнутися та продовжувати відкликатися.

1. покаяння
2. віра
3. послух
4. стійкість

Нам належить суттєво важлива роль в наших стосунках із Богом – відкликатися! І ми повинні відкликатися! Вільна воля є не менш суттєвою біблійною доктриною, ніж Божя суверенність. Біблія, як східна книга, передає істину через конфлітуючі пари.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СХІДНА ЛІТЕРАТУРА» (SPECIAL TOPIC: EASTERN LITERATURE)

■ **"Виключена"** Це слово (*ek* [зовні] та *kleiō* [закрити]) вживається лише тут та в Гал. 4:17. Воно буквально значить «замкнути зовні».

■ **"законом віри"** Божий новий завіт Єр. 31:31-34 (Єз. 36:22-38) ґрунтується не на вчинках, але на довірі / вірі / переконанні (*pistis*) в Його милостивому характері та обітницях. Як старий, так і новий завіти назначалися для того, щоб змінити грішне людство, повернути його до Божого характеру (тобто до праведності, див. Лев. 19:2; Мт. 5:48; Рим. 8:29).

3:28 "Отож, ми визнаємо, що людина виправдується вірою, без діл Закону" Це – підсумок Рим. 3:21-26 та вступ до Рим. 4-8 (пор. 2Тим. 1:9; Тит. 3:5). Спасіння дається даром через віру в завершену роботу Христа (пор. Рим. 3:24; 5:15,17; 6:23; Еф. 2:8-9). Однак зрілість є життя «варте всього» – життя послуху, служіння та поклоніння (пор. Гал. 5:6; Еф. 2:10; Фил. 2:12; див. також примітку до Рим. 1:5).

3:29 Божим наміром завжди було відкуплення всіх людей, створених за Його образом (Бут. 1:26,27; 5:1; 9:6). Обіцянка відкуплення Бут. 3:15 дана всім Адамовим дітям. Бог обрав Авраама, щоб обрати світ (пор. Бут. 12:31; Вих. 19:4-6; Ів. 3:16).

Цей вірш, як і 3:9, можливо, відображає конфлікт у римській церкві між лідерами віруючих іудеїв, що полишили Рим після наказу Нерона, яким він заборонив іудейське поклоніння, та лідерами віруючих язичників, що замінили тих іудеїв. Можливо, з цим самим конфліктом пов'язані й глави 9-11 Послання до римлян.

3:30

NASB «бо насправді Бог один»

NKJV «бо є один Бог»

NRSV «бо Бог один»

TEV «Бог один»

NJB «бо є тільки один Бог»

Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Якщо єдинобожжя є правдою, то Бог має бути Богом усіх людей.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЄДИНОБОЖЖЯ» (SPECIAL TOPIC: MONOTHEISM)

■ **"що виправдає обрізання з віри"** Грецьке слово «виправдати» походить з того самого кореня, що й «праведність». Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17. Є лиш один шлях до встановлення правильних стосунків з Богом (пор. Рим. 9:30-32). Два критерія спасіння – віра та покаяння (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21 та див. примітку до Рим. 1:5). Це стосується як іудеїв, так і греків.

■ **"з віри... через віру"** Є очевидна паралель між двома цими реченнями. ПРИЙМЕННИКИ *ek* та *dia* вживаються синонімічно, без будь-якої відмінності між ними.

3:31

NASB «Тож чи ми нищимо Закона через віру?»

NKJV «Тож чи ми робимо недійсним закона через віру?»

NRSV «Тож чи ми скидаємо закона цією вірою?»

TEV «Чи це значить, що ми цією вірою позбуваємося Закона?»

NJB «Чи ми кажемо, що віра робить Закон безцільним?»

Новий Заповіт показує Старий Заповіт з двох боків.

1. з одного боку, це Богом дане одкровення, що ніколи не минеться (пор. Мт. 5:17-19; Рим. 7:12,14,16)
2. з іншого боку, воно порохнявіє та минуло (пор. Євр. 8:13).

Павло вжив термін «нищити» щонайменше двадцять п'ять разів. Цей термін перекладений як «скасовувати», «робити недійсним» та «робити неефективним». Див. Спеціальну тему до Рим. 3:3. Для Павла Закон був сторожем (пор. Гал. 3:23) та виховником (пор. Гал. 3:24), неспроможним давати вічне життя (пор. Гал. 2:16,19; 3:19). Він є підґрунтям до осуду людини (пор. Гал. 3:13; Кол. 2:14). Закон Мойсеїв діяв як одкровення та моральний тест, як і «Дерево пізнання добра і зла».

Не зовсім ясно, що саме Павло мав на увазі під словом «Закон».

1. система праведних діл іудаїзму
2. шлях для досягнення спасіння в Христі віруючими язичниками (іудействующі в Посланні до галатів)
3. стандарт, якому не відповідають усі люди (пор. Рим. 1:18-3:20; 7:7-25; Гал. 3:1-29).

■ **"зміцнюємо Закона"** Що означає ця фраза, судячи з попередньої фрази? Вона вказує на те, що

1. Закон був не шляхом спасіння, але постійним моральним провідником
2. він свідчив про доктрину «виправдання вірою», 3:21; 4:3 (Бут. 15:6; Пс. 32:1-2,10-11)
3. слабкість Закона (людська непогора, пор. Рим. 7; Гал. 3) була повністю задоволена смертю Христа, 8:3-4
4. ціль одкровення – відновити образ Божий в людині

Після правового виправдання Закон стає провідником до істинної праведності чи христоподібності. Див. Рим. 13:9, Спеціальна тема: «Погляди Павла на Закон Мойсеїв» (Special Topic: Paul's Views of the Mosaic Law).

Шокуючий парадокс в тому, що Закону не вдалося встановити Божу праведність, але через його «знищення», через Божий дар благодаті по вірі, християни живуть праведним, благочестивим життям. Ціль Закону була досягнена не людським виконанням його, але даром Божої благодаті в Христі! Для «зміцнювати» див. Спеціальну тему до Рим. 5:2.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Опишіть своїми словами Рим. 3:21-31.
2. Чому Бог пройшов мимо гріхів людей в минулі часи (Рим. 3:25)?
3. Як віруючі спасалися від гріха в Старому Заповіті (3:25)?
4. Як віра в Ісуса зміцнює Закон (3:31)?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 4

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Приклад Авраама 4:1-12	Авраам виправдався вірою 4:1-4 Давид відзначає ту саму істину 4:5-8 Авраам виправдався ще до обрізання 4:9-12	Авраам виправдався вірою 4:1-8 4:9-12	Приклад Авраама 4:1-8 4:9-12	Авраам виправдався вірою 4:1-8 Виправданий ще до обрізання 4:9-12
Обітниця здійснена через віру 4:13-25	Обітниця дарована через віру 4:13-25	Істинні нащадки Авраама 4:13-15 4:16-25	Прийняття Божої обітниці 4:13-15 4:16-25	Не виправданий послухом Закону 4:13-17 Віра Авраама як зразок християнської віри 4:18-25

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятих сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

- А. Шокуюче богослов'я Павла в Рим. 3:21-31 стверджує, що встановлення правильних стосунків грішного людства з Богом дається даром, незалежно від виконання Закону Мойсея. Очевидно, Павло очікував заперечення з боку іудеїв! Далі він намагається довести, що його Євангеліє не є чимось новим (пор. Рим. 3:21b), ставлячи в приклад Авраама та Давида (пор. Рим. 4:6-8).
- Б. У 4-й главі Послання до римлян подаються докази з Закону Мойсея (від Буття до Повторення Закону) щодо доктрини виправдання благодаттю через віру. У Рим. 3:21-31 наводиться підсумок. Для іудея цитата з писань Мойсея мала велику богословську вагу, особливо стосовно Авраама, що ваажався отцем іудейського народу. Давид вважався прототипом грядущого Месії (пор. 2Сам. 7).
- В. Підґрунтям цього тексту міг бути конфлікт у Римі між віруючими іудеями та віруючими язичниками. Можливо, іудейські керівники християнських громад були вимушені залишити Рим

через наказ Нерона (що відмінив усі іудейські ритуали). Їх тимчасово замінили християнські керівники з язичників. Повернення колишніх керівників спричинило суперечки щодо того, хто має займати керівні посади.

- Г. 4-а глава Послання до римлян показує, що грішне людство завжди спасалося благодаттю Божою через віру та покаєння перед Богом згідно з духовним світлом, яке вони мали (Бут. 15:6; Рим. 4:3). Новий завіт (Євангеліє, пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-38) небагато в чому радикально відрізняється від старого завіту.
- Д. Ця путь праведності благодаттю через віру відкрита всім, а не лише патріархам чи етнічному Ізраїлю. Павло тут розвиває та розширяє свою богословську тему, послуговуючись прикладом Авраама, про якого він писав і раніше, в 3-й главі Послання до галатів.
- Е. Я маю зазначити, що для мене, як євангельського віруючого, суттєво важливими текстами є Рим. 3:21-31; 4:1-25; 5:1-21 та Гал. 3. Ці тексти пояснюють християнство зрозумілим для мене способом! Моя надія полягає в
 - 1. Божій благодаті
 - 2. роботі Христа
 - 3. достовірності Писання
 - 4. чітких творах Павла

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 4:1-8

¹Що ж, скажемо, знайшов Авраам, наш отець за тілом? ²Бо коли Авраам виправдався ділами, то він має похвалу, та не в Бога. ³Що бо Писання говорить? Увірував Авраам Богові, і це йому залічено в праведність. ⁴А заплата виконавцеві не рахується з милости, але з обов'язку. ⁵А тому, хто не виконує, але вірує в Того, Хто виправдує нечестивого, віра його порохується в праведність. ⁶Як і Давид називає блаженною людину, якій рахує Бог праведність без діл: ⁷Блаженні, кому прощені беззаконня, і кому прикриті гріхи. ⁸Блаженна людина, якій Господь не порохує гріха!

4:1 "Що ж, скажемо, знайшов Авраам, наш отець" Ім'я Авраама означає «отець багатьох» (пор. Рим. 4:16-18). Його перше ім'я Аврам означало «високий отець».

Тут використовується художній засіб під назвою діатриба (пор. Рим. 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14,30).

Павло взяв за приклад саме Авраама (Бут. 11:27-25:11) через одну з наступних причин:

- 1. тому що іудеї надають таке велике значення своєму етнічному походженню (пор. Мт. 3:9; Ів. 8:33,37,39)
- 2. тому що особиста віра Авраама є взірцем прототипу завіту (Бут. 15:6)
- 3. його віра була ще перед тим, як Мойсею був даний Закон (пор. Вих. 19-20)
- 4. прикладом Авраама користувалися лжевчителі (тобто іудействующі, пор. Послання до галатів)

З певних причин ранні переписчики вагались між двома варіантами:

- 1. предок, манускрипти κ^{*.2}, А, С*
- 2. отець, манускрипти κ¹, С³, D, E, G

Можливо, це було пов'язане з питанням Авраама як предка (тобто патріарха, Павло звертається до іудеїв народу ізраїльського та Авраама як отця всіх, хто має віру в Бога (отець іудеїв та язичників, 2:28-29).

■ **"тіло"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

4:2 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ (пор. А.Т. Робертсон, «Розгляд слів» – А. Т. Robertson, *Word Pictures*, том 4, стор. 350), яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Воно є гарним прикладом УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, що не відповідає дійсності, але служить для ствердження богословського положення (пор. Рим. 4:14).

Джозеф А. Фітцмайер у «Тлумачній Біблії "Anchor Bible"» (Joseph A. Fitzmyer, *The Anchor Bible*, том 33, стор. 372), зазначає, що це речення може бути змішаним УМОВНИМ РЕЧЕННЯМ, першою частиною

якого є РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ (всупереч фактам, «якщо Авраам виправдався ділами, але так не було»), а другою частиною – РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ.

■ **"виправдався ділами"** Це – протилежність виправдання благодаттю через віру в Христа. Якби можна було спастися таким шляхом, власними зусиллями (4:4), то служіння Христа було б непотрібним. Багато рабинів пов'язували з Авраамом саме виправдання ділами Закону (пор. «Премудрість» 10:5; «Екклесіаст» 44:20-21; «1Мак.» 2:52; «Ювілеї» 6:19-20; 15:1-2). Павло, як учень рабинів, звичайно, був знайомий з цими текстами.

Однак Старий Заповіт чітко показує людську нездатність виконувати свої завітні обов'язки перед Богом. Так Старий Заповіт став прокляттям, смертним вироком (пор. Гал. 3:13; Кол. 2:14).

Іудейські богослови знали, що Авраам жив до Закону Мойсея, але вони вважали, що він передбачав Закон та виконував його (пор. «Екклесіаст» 44:20 та «Ювілеї» 6:19; 15:1-2).

■ **"він має похвалу"** Ця тема часто зустрічається в посланнях Павла. Він як колишній фарисей був чутливим до цієї проблеми (пор. Рим. 3:27; 1Кор. 1:29; Еф. 2:8-9). Див. Рим. 2:17, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ХВАЛЬБА» (SPECIAL TOPIC: BOASTING).

4:3

NASB, NKJV,
NRSV, TEV «Авраам повірив Богові»
NJB «Авраам увірував в Бога»

Тут цитується Бут. 15:6. Павло трічі вживає цей термін в цій главі (пор. Рим. 4:3,9,22), що вказує на важливість Павлового богословського розуміння спасіння. Термін «віра» в Старому Заповіті означав відданість, вірність або надійність і описував не нашу, а Божу природу. Це слово походить від єврейського (*emun, emunah*), що означає «бути впевненим або стійким». спасаюча віра є

1. розумовим сприйняттям (певні істини)
2. вольовим посвяченням (рішення)
3. моральним життям (спосіб життя)
4. насамперед відносинами (прийняття особи)

Див. Рим. 1:5, Спеціальна тема: «Вірити, довіряти, віра та вірність у Старому Заповіті» (Special Topic: Believe, Trust, Faith and Faithfulness in the OT).

Треба підкреслити, що Авраам вірував не в майбутнього Месію, але в Божу обітницю щодо того, що він матиме дитину та пращурів (пор. Бут. 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Авраам відповів на цю обітницю довірою Богові. В нього були свої сумніви та питання щодо цієї обітниці, і фактично йому довелося чекати обіцянного тринадцять років. І Бог прийняв його віру, навіть хоча вона була недосконалою. Незважаючи на недоліки людей, що відкликаються на Божі обітници вірою, Бог готовий працювати разом з ними, навіть якщо їхня віра мала, як гірчичне зерно (пор. Мт. 17:20).

4:3,4,5,6,8,9,10,22,23,24

NASB, NRSV «було залічено йому»
NKJV «було пораховано йому»
TEV «тому що Бог Його прийняв»
NJB «ця віра вважалася»

Йдеться про віру Авраама в Божі обітници.

«Залічено» (*logizomia*, пор. Рим. 3:28 та 11 разів у Рим. 4) – це бухгалтерський термін, що означав «зараховано на чийсь рахунок» (пор. LXX Бут. 15:6; Лев. 7:18; 17:4). Та сама істина дуже гарно передана в 2Кор. 5:21 та Гал. 3:6. Можливо, Павло поєднав Бут. 15:6 з Пс. 32:2, тому що в них обох вжито цей бухгалтерський термін «залічено». Поєднання текстів було герменевтичним принципом рабинів.

Термін, що його було вжито в Септуагінті, відносився не стільки до банківських операцій, скільки до обліку, та, можливо, був пов'язаний з «книгами» Дан. 7:10; 12:1. Ці дві метафоричні книги (Божа пам'ять) такі:

1. книга дій або пам'ятна книга (пор. Пс. 56:8; 139:16; Іс. 65:6; Мал. 3:16; Об. 20:12-13)
2. книга життя (пор. Вих. 32:32; Пс. 69:28; Іс. 4:3; Дан. 12:1; Лк. 10:20; Фил. 4:3; Євр. 12:23; Об. 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27).

Книга, до якої Бог записав віру Авраама як праведність, – це «книга життя».

4:3,5,6,9,10,11,13,22,25 "в праведність" Цей вираз відповідає старозавітному терміну «вимірювальна тростина» (*tsadak*), що метафорично вказував на характер Бога. Бог «прямий», а всі люди «криві». У Новому Заповіті це слово вживалося в позиційному, правовому сенсі, тобто людині надається статус праведної з надією на те, що вона буде рухатися в напрямку до благочестивого життя. Божим наміром для кожного християнина є Його характер або, інакше кажучи, христоподібність (пор. Рим. 8:28-29; Гал. 4:19). Див. Рим. 1:17, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПРАВЕДНІСТЬ» (SPECIAL TOPIC: RIGHTEOUSNESS).

4:5 Сутність віри полягає в відповіді Богу, Який являє Себе, незалежно від власних зусиль або заслуг людини. Це не значить, що коли ми спасаємося та в нас оселяється Божий Дух, тоді наш спосіб життя більше не має значення. Ціль Бога полягає не лише в тому, щоб ми потрапили на небо після смерті, але щоб ми вже зараз уподібнювалися Христу. Добрими ділами ми не спасаємося, не виправдуємося та не досягаємо праведного положення, але ми відкуплені для добрих діл (пор. Еф. 2:8-9 і 10; Послання Якова та Перше Послання Івана). Доказом спасіння людини є життя, що змінилося й надалі змінюється. Виправдання повинно призводити до освячення!

■ **"вірує"** Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ. Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: Віра, вірити та довіра, довіряти (Pistis [іменник], Pisteuō [дієслово], Pistos [прикметник]) (SPECIAL TOPIC: Faith, Believe, or Trust (Pistis [noun], Pisteuō [verb], Pistos [adjective]))

NASB, NKJV «його віра»
NRSV «така віра»
TEV, NJB «саме ця віра»

Віра Авраама була порохована йому в праведність. Вона ґрунтувалася не на вчинках Авраама, а на його відповіді Богові. Вчинки підтверджували його віру (пор. Як. 2:14-26).

Слово «пороховано» також вжито щодо Пінхаса у Пс. 106:31 в Септуагінті, з посиланням на Чис. 25:11-13. В цьому випадку порохування ґрунтувалося на вчинках Пінхаса, але в випадку з Авраамом у Бут. 15:6 – ні!

■ **"але вірує в Того, Хто виправдує нечестивого, віра його порохується в праведність"** Це шокуюча заява! Вона явно паралельна до Авраама в Рим. 4:3 (Бут. 15:6). Праведність є даром Божим (див. примітку до Рим. 3:24), а не результатом людських вчинків. Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

■ **"Давид"** Як Авраам був не досконалою людиною, але в правильних стосунках із Богом, завдяки своїй вірі, так і Давид (пор. Пс. 32 та 51). Бог любить грішних людей (Буття 3), які мають віру в Нього (Старий Заповіт) і в Його Сина (Новий Заповіт), та співпрацює з ними.

4:6 "без діл" Павло наголошує на цій фразі, включаючи її безпосередньо перед цитатою зі Старого Заповіту (пор. Пс. 32:1-2). Людина встановлює правильні стосунки з Богом за Божою благодаттю через Христа, згідно з особистою вірою людини, а не з її виконанням релігійних законів (пор. Рим. 3:21-31; Еф. 2:8-10).

4:7-8 Тут наводиться цитата з Пс. 32:1-2. У Рим. 4:7 обидва ДІЄСЛОВА – «прощені» та «прикриті» – стоять в АОРІСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ. Суб'єктом дії є Бог. У 8-му вірші має місце підсилююче ПОДВІЙНЕ

ЗАПЕРЕЧЕННЯ: «за жодних обставин не» буде залічено, пораховано, прийнято до уваги. Зауважте три ДІСЛОВА в цій цитаті: всі вони вказують на викуп гріха.

4:7 "кому прикриті гріхи" Це – цитата з Пс. 32:1. Поняття «прикриття» було центральним у жертвоприношенні Ізраїля (Левит 1-7). Прикриваючи гріх (АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ), Бог віддаляв його від Своїх очей (пор. Іс. 38:17; Мих. 7:19, Браун, Драйвер, Брігс (Brown, Driver, Briggs), стор. 491). Це саме поняття, що позначалося іншим єврейським словом «прикривання» (*saphar*), вживалося в ритуалі Дня Спокутування (прикривання), коли кров на «престолі благодаті» прикривала гріхи Ізраїля (Левит 16). Спорідненою біблійною метафорою є «стирати» (пор. Іс. 1:18; 43:25) або «змивати» (пор. Дії 3:19; Кол. 2:14; Об. 3:5) гріхи людини.

4:8 "Блаженна людина, якій Господь не порохує гріха" Це – цитата з Пс. 32:2. Тут слово «порахувати», «залічити» або «покласти на рахунок когось» вжито з запереченням. Бог не зараховує гріха (ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ) на духовний банківський рахунок віруючого; Бог залічує йому праведність, причому Він робить це на основі Свого милостивого характеру, даром, проголошуючи людину праведною, і це не заслуга самої людини, не результат її досягнення чи цінності.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 4:9-12

⁹Чи ж це блаженство з обрізання чи з необрізання? Бо говоримо, що віра залічена Авраамові в праведність. ¹⁰Як же залічена? Як був в обрізанні, чи в необрізанні? Не в обрізанні, але в необрізанні! ¹¹І прийняв він ознаку обрізання, печать праведности через віру, що її в необрізанні мав, щоб йому бути отцем усіх віруючих, хоч були необрізані, щоб і їм залічено праведність, ¹²і отцем обрізаних, не тільки тих, хто з обрізання, але й тих, хто ходить по слідах віри, що її в необрізанні мав наш отець Авраам.

4:9-12 Можливо, Павло включив ці роздуми про обрізання через те, що іудействующі наголошували на необхідності обрізання для спасіння (пор. Послання до галатів та Єрусалимський собор, Дії 15).

Павло знався на рабиністичній екзегезі, і йому було відомо, що в Бут. 15:6 та Пс. 32:2 вжито одне й те саме ДІСЛОВО (як в єврейському тексті, так і в грецькій Септуагінті). Таким чином, ці тексти можна було об'єднувати для богословських цілей.

4:9 Очікуваною відповіддю на питання в Рим. 4:9 має бути «ні». Бог приймає всіх людей, навіть язичників, через віру. Тут знову цитується Бут. 15:6. Авраам, отець іудейського народу, був визнаний праведним (пор. Бут. 15) перед Законом Мойсея (Рим. 4:13) ще до того, як обрізався (пор. Бут. 17).

4:10-11 "ознаку обрізання, печать праведности через віру" Після того, як Авраам був покликаний та визнаний праведним, Бог дав йому обрізання як знак завіту (Бут. 17:9-14). Обрізання було в усіх народів стародавнього Близького Сходу, окрім филистимлян, що походили від греків з Егейських островів. Для всіх тих народів обрізання було обрядом посвячення хлопця у доросле життя, знаком його змужніння. В єврейському житті обрізання було релігійним символом членства в завіті з Богом; дітей чоловічої статі обрізували на восьмий день.

У цьому вірші «ознака» (або «знак») та «печать» є паралельними та обидва вказують на віру Авраама. Обрізання було видимою ознакою людини, що вірує в Бога. ГЕНИТИВНА фраза «праведності віри» повторюється в Рим. 4:13. Ключем до проголошення праведним перед святим Богом було не обрізання, але віра.

4:11 "щоб йому бути отцем усіх віруючих, хоч були необрізані" Послання до римлян було написано після Послання до галатів. Павло був дуже чутливим до схильності іудеїв до надії на (1) свій родовід (пор. Мт. 3:9; Ів. 8:33,37,39) та (2) виконання завіту з Мойсеєм згідно з тогочасним іудейським тлумаченням (усна традиція або традиція старців, що її пізніше було записано в так званий Талмуд). Таким чином, він показав Авраама як приклад всіх, хто вірує й живе вірою (отець віруючих необрізаних язичників, пор. Рим. 2:28-29; Гал. 3:29).

■ **"печать"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПЕЧАТЬ» (SPECIAL TOPIC: SEAL)

4:12 "ходить по слідах" Це був військовий термін (*stoicheō*) – солдати, що марширують в один ряд (пор. Дії 21:24; Гал. 5:25; 6:16; Фил. 3:16). Павло в цьому вірші веде мову про іудеїв («отець обрізаних»), що вірують. Авраам – отець всіх, хто вірує в Бога та Його обітниці.

Оскільки тут вжито подвійного АРТИКЛЯ (*tois*), то можливо, що цей другий аспект («ходить по слідах») вказує на віру як спосіб життя (ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент)), а не «разову» віру. Спасіння – це триваючі відносини, а не просто одне рішення або один вольовий момент.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 4:13-15

¹³Бо обітницю Авраамові чи його насінню, що бути йому спадкоємцем світу, дано не Законом, але праведністю віри. ¹⁴Бо коли спадкоємці ті, хто з Закону, то спорожніла віра й знівечилась обітниця. ¹⁵Бо Закон чинить гнів; де ж немає Закону, немає й переступу.

4:13 "обітницю Авраамові чи його насінню" Бог дав Авраамові обітницю «землі та насіння» (пор. Бут. 12:1-3; 15:1-6; 17:1-8; 22:17-18). У фокусі Старого Заповіту знаходилася земля (Палестина), а в Новому Заповіті на передній план виходить «насіння» (Ісус Месія, пор. Гал. 3:16,19), але тут під «насінням» мається на увазі народ віри (пор. Гал. 3:29). Божі обітниці є основою віри всіх віруючих (пор. Гал. 3:14,17,18,19, 21, 22,29; 4:28; Євр. 5:13-18).

■ **"що бути йому спадкоємцем світу"** Цей вислів щодо всього світу є дуже важливим з огляду на Бут. 12:3; 18:18; 22:18 та Вих. 19:5-6. Бог покликав Авраама, щоб покликати все людство (пор. Бут. 1:26-27; 3:15)! Авраам та його нащадки мали стати вісниками одкровення в усьому світі. Це ще один спосіб вираження Царства Божого на землі (пор. Мт. 6:10).

■ **"не Законом"** Закон Мойсеїв на той час ще не з'явився. Ця фраза в грецькому тексті стоїть на початку речення і, таким чином, підкреслюється її важливість. Це була дуже важлива думка, в якій наголошується різниця між людськими зусиллями та божественної благодаттю (пор. Рим. 3:21-31). Після того, як з'явилась благодать, закон став непотрібним як путь спасіння (пор. Євр. 8:7, 13). Див. Рим. 13:9, Спеціальна тема: «Погляди Павла на Закон Мойсеїв» (Special Topic: Paul's Views of the Mosaic Law).

4:14 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Павло висловив це вражаюче твердження в своїх логічних доводах. Воно є гарним прикладом вжитку УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ риторично, для підсилення. Він не вважав це твердження правдою, але висловив його для того, щоб показати його очевидну хибність (пор. Рим. 4:2).

Спадкоємцями світу будуть не етнічні іудеї з видимим знаком обрізання, а ті, хто вірує в Божу волю й Боже слово. Істинним знаком завіту є не фізичне обрізання, а віра (пор. Рим. 2:28-29).

NASB, NKJV «віра сталася недійсною»
NRSV «віра скасована»
TEV «віра людини нічого не значить»
NJB «віра стає безцільною»

Це – ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ слова *kenōō*, що наголошує на завершеному стані сильного грецького ДІЄСЛОВА, яке означає «спорожнити», «виявляти безґрунтовність» та навіть «фальсифікувати» (пор. 1Кор. 1:17). Цей термін також вжито Павлом у 1Кор. 1:17; 9:15; 2Кор. 9:3 та Фил. 2:7.

NASB «обітниця скасовується»
NKJV «обітниця зроблена неефективною»
NRSV «обітниця недійсна»
TEV «Божа обітниця марна»
NJB «обітниця нічого не варта»

Це – також ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, що наголошує на завершеному стані сильного грецького ДІЄСЛОВА зі значенням «робити порожнім», «скасовувати», «покласти кінець» та навіть «нищити». Цей термін вжито Павлом також у Рим. 3:3,31; 6:6; 7:2,6; 1Кор. 2:6; 13:8; 15:24,26; 2Кор. 3:7; Гал. 5:4; 2Сол. 2:8. У цьому вірші є явний паралелізм. Двох шляхів до спасіння немає. Новий завіт благодаті скасував старий заповіт, зробив його недійсним! Див. Спеціальну тему до Рим. 3:3, «Скасований та недійсний» (Special Topic: Null and Void).

4:15 "Закон... Закону" У першому випадку цей термін вжито з грецьким АРТИКЛЕМ, а в другому – без. Хоча небезпечно приділяти занадто багато уваги наявності або відсутності грецького АРТИКЛЯ, в цьому випадку цей момент, здається, допомагає нам побачити, як Павло вживав цей термін у двох значеннях.

1. Закон Мойсеїв та усна традиція, що на них деякі іудеї поклали свої надії щодо спасіння
2. загальне поняття закону

Це ширше значення включає в себе самоправедних язичників, які старанно виконували ті чи інші правила своєї культури або певні релігійні обряди та відчували себе прийнятими божеством на основі свого виконання закону.

■ **"Закон чинить гнів"** Це шокує твердження (пор. Рим. 3:20; Гал. 3:10-13; Кол. 2:14). Закон Мойсеїв зовсім не призначався для того, щоб бути шляхом спасіння (пор. Гал. 3:23-29). Цю правду, мабуть, було дуже важко прийняти та зрозуміти будь-якому іудею (або законнику), і саме цю правду Павло бере за основу в своїх доводах. Див. Спеціальну тему до Рим. 13:9.

■ **"де ж немає Закону, немає й переступу"** Бог вимагає від людини звіту за світло, яке вона мала. Він не судить язичників за Законом Мойсеївим, якого вони ніколи не чули. Вони дадуть Йому звіт за природне одкровення (пор. Рим. 1:19-20; 2:14-15).

Тут Павло далі розвиває цю істину. Бог не відмічав порушень закону з боку людей, поки Закон не явив їм Бога (пор. Рим. 3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; Дії 14:16; 17:30; 1Кор. 15:56).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 4:16-25

¹⁶Через це з віри, щоб було з милости, щоб обітниця певна була всім нащадкам, не тільки тому, хто з Закону, але й тому, хто з віри Авраама, що отець усім нам, ¹⁷як написано: Отцем багатьох народів Я поставив тебе, перед Богом, Якому він вірив, Який оживляє мертвих і кличе неіснуюче, як існуюче. ¹⁸Він проти надії увірував у надії, що стане батьком багатьох народів, за сказаним: Таке численне буде насіння твоє! ¹⁹І не знеміг він у вірі, і не вважав свого тіла за вже омертвіле, будучи майже сторічним, ні утроби Сариної за змертвілу, ²⁰і не мав сумніву в обітницю Божу через недовірство, але зміцнився в вірі, і віддав славу Богові, ²¹і був зовсім певний, що Він має силу й виконати те, що обіцяв. ²²Тому й залічено це йому в праведність. ²³Та не написано за нього одного, що залічено йому, ²⁴а за нас, залічиться й нам, що віруємо в Того, Хто воскресив із мертвих Ісуса, Господа нашого, ²⁵що був виданий за наші гріхи, і воскрес для виправдання нашого.

4:16 Це – чудовий підсумок доводів Павла з Рим. 4:14,

1. люди повинні відповідати вірою
2. на обітницю благодаті Божої
3. ця обітниця була певною для всіх нащадків (іудеїв та язичників) Авраама, хто вірує.
4. Авраам був прототипом всіх, хто вірує.

NASB, NRSV,
TEV, NIV «гарантована»
NKJV «явна»
REB «достовірна»
NET «певна»

Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАПОРУКА» (SPECIAL TOPIC: GUARANTEE)

■ **"всім... усім"** Йдеться про всіх віруючих (іудеїв та язичників).

4:17-23 Павло знову бере в приклад Авраама, щоб показати пріоритет (1) Божої ініціативи в наданні обітниць благодаті (завіт) та (2) необхідності як первинної, так і триваючої відповіді віри з боку людини (завіт, див. примітку до Рим. 1:5). Завіт завжди вимагає певних дій від обох сторін.

4:17 "як написано: Отцем багатьох народів" Тут цитується Бут. 17:5. У Септуагінті (LXX) – «язичників». Бог завжди бажав відкуплення всіх Адамових дітей (пор. Бут. 3:15), а не лише дітей Авраама. Нове ім'я Авраама – Авраам – означає «отець багатьох». Тепер ми знаємо, що йдеться про не просто фізичних нащадків, але нащадків віри.

■ **"Який оживляє мертвих"** В даному контексті це стосується відновленої статевої здатності Авраама та Сари (пор. Рим. 4:19).

■ **"кличе неіснуюче, як існуюче"** У контексті мається на увазі випадок з Сарою, коли вона завагітніла Ісаком, але тут також йдеться про суттєвий аспект віри (пор. Євр. 11:1).

4:18

NASB «в надії, всупереч надії, він вірив»

NKJV «хто, наперекір надії, повірив у надії»

NRSV «надіючись, всупереч надії, він вірив»

TEV «Авраам вірив та надіявся, навіть коли не було підстав для надії»

NJB «Хоча, здавалося, надії не було, він надіявся та вірив»

Див. Спеціальну тему про «надію» до Рим. 12:12. Це слово має широкий семантичний обсяг. У «Переглянутому аналітичному грецькому лексиконі» Гаролда К. Мултона (Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, стор. 133) подається перелік кількох варіантів вжитку цього слова.

1. головне значення, надія (пор. Рим. 5:4; Дії 24:15)
2. об'єкт надії (пор. Рим. 8:24; Гал. 5:5)
3. автор або джерело (пор. Кол. 1:27; 1Тим. 1:1)
4. довіра, впевненість (пор. 1Петр. 1:21).
5. у безпеці з гарантією (пор. Дії 2:26; Рим. 8:20)

У цьому контексті слово надія вжито в двох значеннях. Надія на спроможність та силу людини (пор. Рим. 4:19-21) та надія на Божу обітницю (пор. Рим. 4:17).

NASB, NKJV «Такими будуть твої нащадки»

NRSV «Такими численними будуть твої нащадки»

TEV «Твоїх нащадків буде багато»

NJB «Твоїх нащадків буде так багато, як зірок»

Це – цитата з Бут. 15:5, і в ній підкреслюється певність Божої обітниці Аврааму щодо сина (пор. Рим. 4:19-22). Пам'ятайте, що Ісак народився

1. через тринадцять років після обітниці
2. після того, як Авраам спробував віддати Сару (двічі, пор. Бут. 12:10-19; 20:1-7)
3. після того, як в Авраама народився син від Агари, Сариної невільниці, єгиптянки (пор. Бут. 16:1-16)
4. після того, як Сара (пор. Бут. 18:12) та Авраам (пор. Бут. 17:17) посміялися з обітниці

Авраам та Сара не мали досконалої віри! Слава Богу, що для спасіння треба мати не досконалу віру, але віру в правильну Особу (у Бога в Старому Заповіті та в Його Сина в Новому Заповіті).

4:19 "вважав" Цей переклад слідує манускриптам \aleph , A, B та C. Проте в деяких стародавніх унціальних рукописах тут додається заперечна ЧАСТКА (*ou*), D, F та G. UBS⁴ вагається в своєму рішенні (рейтинг

«С»), але друкує коротший текст. Новий англійський переклад Біблії (NET) також віддає перевагу коротшому тексту.

4:20 Спочатку Авраам не зовсім зрозумів обітницю – він не усвідомлював, що дитина має народитися саме від Сари. Навіть віра Авраама не була досконалою. Бог приймає недосконалу віру людей, тому що Він любить недосконалих людей!

■ **"не мав сумніву в обітницю Божу через недовірство"** Це саме ДІЄСЛОВО, *diakrinō*, вживав Ісус у Мт. 21:21; Мр. 11:23. Авраам мав підстави (пор. Рим. 4:19) для того, щоб сумніватися в слові Божому (обітниці), але навпаки зміцнився в вірі.

Обидва ДІЄСЛОВА в Рим. 4:20 стоять в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. ПАСИВНИЙ СТАН вказує на те, що суб'єктом є Бог, але Авраам мав надати можливість (завіт) Божій силі діяти через нього!

■ **"віддав славу Богові"** Див. Спеціальну тему до Рим. 3:23.

4:21

NASB	«будучи повністю впевненим»
NKJV, NRSV	«будучи повністю переконаним»
TEV	«був абсолютно впевненим»
NJB	«повністю переконаний»

Це – ДІЄПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ, який вказує на повну впевненість в чомусь (пор. Лк. 1:1; Кол. 4:12) або комусь (пор. Рим. 4:21; 14:5). Відповідний ІМЕННИК вживається для вираження повної впевненості в Кол. 2:2 та 1 Сол. 1:5. Впевненість у волі Божій, в слові Божому та в силі Божій дає людям силу діяти в вірі!

■ **"Він має силу й виконати те, що обіцяв"** Це ПЕРФЕКТ МЕДАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) ДІЙНОГО СПОСОБУ, що означає дію, що була виконана в минулому, завершена та перейшла в певний стан. Сутність віри в тому, щоб довіряти характеру та обітницям Бога (пор. Рим. 16:25; Еф. 3:20; Юд. 24), а не вчинкам людей. Віра довіряє Богу обітниць (пор. Іс. 55:11).

4:22 Це – посилання на Бут. 15:6 (пор. Рим. 4:3), що є ключовим богословським положенням вчення Павла про те, як Бог дає Свою праведність грішним людям.

4:23-25 У грецькому тексті ці вірші є одним реченням. Зауважте прогресію:

1. заради Авраама, Рим. 4:23
2. заради всіх віруючих, Рим. 4:24
3. через воскресіння Ісуса Богом, Рим. 4:24
4. Ісус був відданий за наші гріхи (пор. Ів. 3:16); Ісус був воскресений заради прощення наших гріхів (виправдання), Рим. 4:25

4:24 Віра Авраама стала взірцем для наслідування для всіх інших нащадків. Авраам повірив (Див. Спеціальну тему до Рим. 4:5) Богу щодо обіцяного сина та нащадків. Новозавітні віруючі вірять в те, що Ісус Месія є виконанням всіх Божих обітниць грішному людству.

Термін «насіння» є водночас в ОДНИНІ та в МНОЖИНІ (син, народ).

■ Щодо «воскресив» див. примітку до Рим. 8:11.

4:25 "що був виданий за наші гріхи" Це був правовий термін, що означав «передати для карі». 25-й вірш є прекрасним христологічним твердженням, що відповідає Іс. 53:11-12 в перекладі Септуагінти.

■ **"воскрес для виправдання нашого"** Два речення в Рим. 4:25 є паралельними (обидва ПРИЙМЕННИКИ однакові та стоять в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ), але зі стилістичних,

а не богословських причин (пор. Рим. 5:9-10; 2Кор. 13:4). Заслуговує похвали переклад Френка Стега у «Новозавітному богослов'ї» (Frank Stagg, *New Testament Theology*, стор. 97): «виданий через наші переступи та воскресений з огляду на те, щоб ми були виправданими». Це тлумачення включає в себе два аспекти вживання Павлом терміну «виправдання»: (1) правове положення та (2) благочестиве, христоподібне життя! Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

Воскресіння Ісуса є для Павла центральною богословською істиною (пор. Рим. 1:3-4; 4:24-25; 6:4,9; 7:4; 8:11,34; 10:9; 1Кор. 6:14; 15:3-11,20-23; 2Кор. 1:9; 4:14; 5:15; 13:4; Гал. 1:1; Еф. 2:20; Кол. 2:12; 1Сол. 1:10; 2Тим. 2:8). Або гріб Ісуса є порожнім, або християнство є неправдою (пор. 1Кор. 15:12-19)!

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому цей розділ Послання до римлян є таким важливим?
2. Чому Павло показав Авраама та Давида як приклади?
3. Дайте визначення наступним ключовим словам, згідно з вживанням Павла (а не за вашим власним визначенням)
 - а. «праведність»
 - б. «залічено»
 - в. «віра»
 - г. «обітниця»
4. Чому обрізання було таким важливим для іудеїв (Рим. 4:9-12)?
5. Хто має на увазі під «насінням» в віршах 13 та 16?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 5

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Результати виправдання 5:1-11	Віра торжествує в біді 5:1-5 Христос став на наше місце 5:6-11	Наслідки виправдання 5:1-5 5:6-11	Правильні стосунки з Богом 5:1-5 5:6-11	Віра гарантує спасіння 5:1-11
Адам та Христос 5:12-14 5:15-21	Смерть в Адамі, життя в Христі 5:12-21	Адам та Христос – аналогія та контраст 5:12-14 5:15-17 5:18-21	Адам та Христос 5:12-14b 5:14c-17 5:18-19 5:20-21	Адам та Ісус Христос 5:12-14 5:15-21

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятиох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

А. Вірші 1-11 у грецькому тексті є одним реченням. В них викладається ключове поняття Павла – «виправдання благодаттю через віру» (пор. Рим. 3:21-4:25).

Б. Можливі способи поділу Рим. 5:1-11 на частини:

Вірші 1-5

1. Блага спасіння
2. Суб'єктивний досвід виправдання
3. Виправдання
4. Антропологія

Вірші 6-8

1. Основа спасіння
2. Об'єктивні факти виправдання
3. Поступове освячення
4. Богослов'я

Вірші 9-11

1. Майбутня певність спасіння
2. Майбутня певність виправдання
3. Прославлення
4. Есхатологія

В. У віршах 12-21 Ісус представлений як другий Адам (пор. 1Кор. 15:21-22, 45-49; Фил. 2:6-8). Тут ставиться наголос на богословських поняттях власних гріхів і також спільної провини. Розгляд Павлом теми гріхопадіння людства (та створіння) в Адамі є зовсім унікальним та відмінним від вчення рабинів (які розвивали свою доктрину гріха на основі Бут. 6), але його погляд на спільність людства багато в чому відповідав рабиністичному вченню. Ми бачимо, що Павло вміло користувався тими істинами, що він засвоїв ще під час свого навчання в Гамаліїла в Єрусалимі (пор. Дії 22:3).

Реформатська євангельська доктрина первородного гріха на основі Бут. 3 була розвинута Августином та Кальвіном. Вона по суті полягає в тому, що люди народжуються грішними (повна гріховність). Для старозавітного доказу цієї доктрини часто наводяться такі тексти: Пс. 51:5; 58:3; та Йов 15:14; 25:4. Альтернативна богословська позиція, згідно з якою люди несуть послідовну моральну й духовну відповідальність за свій вибір та за свою долю, була запропонована Пелагієм та Армінієм. Їхній погляд в певній мірі ґрунтується на Повт. Зак. 1:39; Іс. 7:15; а також Йоні 4:11; Ів. 9:41; 15:22,24; Діях 17:30; Рим. 4:15. Суть цієї богословської позиції полягає в тому, що діти є невинними до віку моральної відповідальності (за переконанням рабинів таким віком було 13 років для хлопчиків та 12 років для дівчат).

Існує також середня позиція, що приймає як внутрішню схильність до зла, так і вік моральної відповідальності! Зло не лише спільне, воно також є схильністю окремої людини до гріха (життя, що поступово віддаляється від Бога). Щодо порочності людства немає питань (пор. Бут. 6:5,11-12,13; Рим. 3:9-18,23); питання стосується того, коли людина стає порочною: під час народження чи пізніше в своєму житті?

Г. Є декілька теорій щодо змісту Рим. 5:12

1. всі люди вмирають тому, що всі обирають гріх (Пелагій)
2. Адамів гріх вразив усе створіння, і тому всі вмирають (Рим. 5:18-19, Августин)
3. в дійсності тут, мабуть, має місце поєднання первородного гріха з вольовим гріхом.

Д. Порівняння Павла, яке він розпочав зі слова «як» у Рим. 5:12, продовжується до Рим. 5:18. Вірші 13-17 є відступом, характерним для послань Павла.

Е. Слід пам'ятати, що Павловий виклад Євангелія, Рим. 1:18-8:39, є одним безперервним текстом. Для того, щоб вірно тлумачити та оцінювати окремі частини, треба бачити весь текст в цілому.

Ж. Мартін Лютер сказав про 5-у главу Послання до римлян: «В усій Біблії навряд чи можна знайти іншу главу, що могла б зрівнитися з цим тріумфальним текстом».

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 5:1-5

¹Отож, виправдавшись вірою, майте мир із Богом через Господа нашого Ісуса Христа, ²через Якого ми вірою одержали доступ до тієї благодаті, що в ній стоїмо, і хвалимось надією слави Божої. ³І не тільки нею, але й хвалимось в утисках, знаючи, що утиски приносять терпеливість, ⁴а терпеливість досвід, а досвід надію, ⁵а надія не засоромить, бо любов Божа вилилася в наші серця Святим Духом, даним нам.

5:1 "Отож" Це слово часто вказувало на

1. підсумок богословської теми, про яку щойно йшлося
2. висновки з цього богословського викладу
3. виклад нової істини (пор. Рим. 5:1; 8:1; 12:1)

■ **"виправдавшись"** Це – дієприкметник АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ; Бог виправдав віруючих. У грецькому тексті це слово стоїть на початку речення (Рим. 5:1-2) для його підсилення. У Рим. 5:1-11, здається, є часова послідовність.

1. Рим. 5:1-5, наше теперішнє сприйняття благодаті
2. Рим. 5:6-8, Завершена робота Христа заради нас
3. Рим. 5:9-11, наша надія на майбутнє та впевненість у спасінні

Див. способи поділу на частини, В. в «Контекстуальному погляді».

Старозавітнім відповідником (пам'ятайте, що новозавітні автори були єврейськими мислителями, які писали на загальногрецькій мові) терміну «виправдатися» (*dikaioō*) було слово, що означало «пряма лінійка» або «вимірювальна тростина». Згодом це слово стало метафорою щодо Самого Бога. Див. Рим. 1:17, Спеціальна Тема: «Праведність» (Special Topic: Righteousness). Божий характер, святість, є єдиним стандартом суду (пор. LXX Лев. 24:22; та з богословської точки зору в Мт. 5:48). Завдяки жертвенній заступницькій смерті Ісуса (пор. Іс. 53), віруючі мають позиційне правове (юридичне) положення перед Богом (див. примітку до Рим. 5:2). Це означає не безвинність віруючого, а скоріш щось на кшталт амністії. Хтось інший поніс кару (пор. 2Кор. 5:21). Віруючим було оголошено прощення (пор. Рим. 5:9,10).

■ **"вірою"** Віра – це рука, що примає дар від Бога (пор. Рим. 5:2; Рим. 4:1 і далі). Віра зосереджена не на ступіні чи інтенсивності посвячення чи рішучості віруючого (пор. Мт. 17:20), але на характері та обітницях Бога (пор. Еф. 2:8-9). Старозавітне слово «віра» спершу означало людину в стійкому положенні. Згодом це слово стало метафорою щодо особи, якій можна довіряти, вірної та надійної. В фокусі віри знаходяться вірність та надійність не наші, але Божі. Див. Рим. 4:5, Спеціальна тема: «Віра» (Special Topic: Faith).

■ **"майте мир"** Тут є різні варіанти грецьких рукописів. ДІЄСЛОВО стоїть або в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА (*echōmen*, манускрипти \aleph^* , A, B*, C, D), або в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (*echomen*, манускрипти \aleph^1 , B², F, G). Така сама граматична двозначність має місце і в Рим. 5:1, 2 і 3.

1. Якщо тут КОН'ЮНКТИВ, то цю фразу треба перекласти як «давайте й надалі насолоджуватися миром» або «і далі насолоджуйтеся миром».

2. Якщо ж тут ДІЙСНИЙ СПОСІБ, то слід перекладати так: «ми маємо мир».

Контекст Рим. 5:1-11 не є заохоченням, але є оголошенням того, що вже зараз являють собою віруючі й що вони мають через Христа. І тому це ДІЄСЛОВО, напевно, все-таки стоїть у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, тобто «маємо мир». USB⁴ дає цьому варіанту рейтинг «А» (точно).

Переписування багатьох стародавніх грецьких рукописів здійснювалося таким чином: одна людина читала текст вголос, а декілька інших писали під диктовку. Слова зі схожою вимовою часто плуталися. В таких випадках в пригоді перекладачам стає контекст, а інколи й авторський стиль та притаманне даному автору вживання слів.

■ **"мир"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «МИР» (РІЗНІ ЗНАЧЕННЯ) (SPECIAL TOPIC: PEACE (DIFFERENT SENSES))

■ **"із Богом через Господа нашого Ісуса Христа"** Ісус є суб'єктом (*dia*, пор. Рим. 5:2,9,11,17,21; щодо Духа в Рим. 5:5) миру з Богом. Ісус є єдиною дорогою до миру з Богом (пор. Ів. 10:7-8; 14:6; Дії 4:12; 1Тим. 2:5). Щодо термінів у титулі «Господь Ісус Христос» див. примітки до Рим. 1:4.

5:2 "ми вірою одержали доступ" Тут ДІЄСЛОВО стоїть у ПЕРФЕКТІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ; воно означає завершену дію в минулому, що тепер перейшла в певний стан.

Термін «доступ» (*prosagōgē*, пор. Еф. 2:18; 3:12) вживається метафорично у значеннях

1. особистого представлення царю або царській родині
2. безпечного прибуття до гавані (пор. 1Петр. 3:18).

Ця фраза має різні варіанти в грецьких рукописах. У деяких стародавніх рукописах вжито слово «вірою» (пор. \aleph^* ², C, а також у деяких давньолатинських версіях, у Вульгаті, в сирійській та коптській версіях). В інших рукописах до «вірою» ще додається ПРИЙМЕННИК (cf. \aleph^1 , A та деякі версії Вульгати). Однак в унціальних рукописах B, D, F та G це слово взагалі відсутнє. Здається, переписчики просто додали це слово з причини паралелізму Рим. 5:1 та 4:16 (двічі), 19 та 20. «Вірою» – то часто повторювана тема у Павла!

■ **"до тієї благодаті"** Цей термін (*charis*) означає незаслужену любов Бога, яку Він дає без жодних умов, не вимагаючи нічого взамін (пор. Еф. 2:4-9). Ця любов яскраво проявилася в смерті Христа за грішне людство (пор. Рим. 5:8).

■ **"що в ній стоїмо"** Це знову ПЕРФЕКТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ; дослівно: «ми стоїмо й продовжуємо стояти». Тут відображається богословське положення віруючих у Христі, а також їхнє посвячення залишатися в вірі; таким чином, поєднуються богословський парадокс суверенності Бога (пор. 1Кор. 15:1) та вільної волі людини (пор. Еф. 6:11, 13,14).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СТОЯТИ» (HISTĒMI) (SPECIAL TOPIC: STAND (HISTĒMI))

■ **"хвалимось"** Цю граматичну форму можна розуміти як (1) ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) ДІЙСНОГО СПОСОБУ – «ми хвалимося», або як (2) КОН'ЮНКТИВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) – «хвалімося». Богослови розходяться в думках щодо цього питання. Якщо вважати «маємо» в Рим. 5:1 ДІЙСНИМ СПОСОБОМ, то слід перекладати тією самою формою весь текст до Рим. 5:3 включно.

Щодо «хвалитися» див. Спеціальну тему до Рим. 2:17. Віруючі хваляться не собою (пор. Рим. 3:27), але тим, що зробив для них Господь (пор. Єр. 9:23-24). Той самий грецький корінь повторюється в Рим. 5:3 та 11.

■ **"надією"** Павло часто вживав цей термін у різних, але взаємозв'язаних значеннях. Див. примітку до Рим. 4:18. Це слово часто асоціювалося з доведенням до завершення віри віруючої людини. Його можна замінити виразами «слава», «вічне життя», «остаточне спасіння», «друге пришествя», тощо. Завершення неодмінно настане, але це ще буде в майбутньому й невідомо коли. Поняття «надія» часто асоціювалося з «вірою» та «любов'ю» (пор. 1Кор. 13:13; Гал. 5:5-6; Еф. 4:2-5; 1Сол. 1:3; 5:8). Далі йде частковий список прикладів вживання Павлом цього слова.

1. Друге пришествя, Гал. 5:5; Еф. 1:18; Тит. 2:13
2. Ісус – наша надія, 1Тим. 1:1
3. Віруючий постане перед Богом, Кол. 1:22-23; 1Сол. 2:19
4. Надія, приготована на небесах, Кол. 1:5
5. Остаточне спасіння, 1Сол. 4:13
6. Божа слава, Рим. 5:2; 2Кор. 3:12; Кол. 1:27
7. Впевненість у спасінні, 1Сол. 4:13
8. Вічне життя, Тит. 1:2; 3:7
9. Наслідки християнської зрілості, Рим. 5:2-5
10. Відкуплення всього створіння, Рим. 8:20-22
11. Ім'я Бога, Рим. 15:13
12. Завершення всиновлення, Рим. 8:23-25
13. Старий Заповіт як путівник для новозавітного віруючого, Рим. 15:4

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВПЕВНЕНІСТЬ» (SPECIAL TOPIC: ASSURANCE)

■ **"слави Божої"** Цей вислів є старозавітною ідіомою особистої присутності Бога. Він вказує на положення віруючого перед Богом в досягнутій вірою праведності, яку віруючий отримає від Ісуса в день воскресіння (пор. 2Кор. 5:21). У богослов'ї це часто позначається терміном «прославлення» (пор. Рим. 5:9-10; 8:30). Віруючі досягнуть уподібнення Ісусу (пор. 1Пв. 3:2; 2Петр. 1:4). Див. Рим. 3:23, Спеціальна тема: «Слава» (Special Topic: Glory).

5:3

NASB «і не тільки це, але»

NKJV «і не тільки це, але»

NRSV «і не тільки те, але»

TEV-пропущено-

NJB «не тільки те»

Павло неодноразово використовує поєднання цих термінів (пор. Рим. :3,11; 8:23; 9:10 та 2Кор. 8:19).

NASB «ми також тішимося в скорботах»
NKJV «ми також пишаємося нашими скорботами»
NRSV «ми також хвалимося в наших стражданнях»
TEV «ми також хвалимося в наших бідах»
NJB «тішмося також у наших труднощах»

Якщо світ зненавидів Ісуса, то він ненавидитиме й Його послідовників (пор. Мт. 10:22; 24:9; Ів. 15:18-21). Ісус, по-людськи кажучи, досягнув зрілості з того, що вистраждав (пор. Євр. 5:8). Страждання призводить до надії та зрілості. Хриstopодібність є Божим планом для кожного віруючого, а страждання є частиною цього плану (пор. Рим. 8:17-19; Дії 14:22; Як. 1:2-4; 1Петр. 4:12-19)!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЧОМУ ХРИСТІЯНИ СТРАЖДАЮТЬ?» (SPECIAL TOPIC: WHY DO CHRISTIANS SUFFER?)

■ **"знаючи"** Це – дієприкметник ПЕРФЕКТА від слова «*oida*». Він стоїть у формі ПЕРФЕКТА, але виступає в значенні ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Коли віруючий розуміє істини Євангелія щодо страждання, він може дивитися на життя з радістю та впевненістю, незалежно від обставин, навіть у часи переслідування (пор. Фил. 4:4; 1Сол. 5:16,18). Віруючі хваляться «в» скорботах, а не «через» скорботи!

5:3 "утискає" Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СКОРБОТА» (SPECIAL TOPIC: TRIBULATION)

5:3,4 "терпеливість" Це слово означало «вольовий», «активний», «стійкий», «витримка». Воно було пов'язане з терплячістю до людей, а також до обставин. Див. Спеціальну тему до Рим. 8:25.

5:4

NASB «утверджений характер»
NKJV, NRSV «характер»
TEV «Боже схвалення»
NJB «випробуваний характер»

У перекладі Бут. 23:16; 1Цар. 10:18; 1Хр. 28:18 в Септуагінті цей термін вживався для позначення випробування металів на чистоту та справжність (пор. 2Кор. 2:9; 8:2; 9:13; 13:3; Фил. 2:22; 2Тим. 2:15; Як. 1:12). Бог завжди випробовує для зміцнення (пор. Євр. 12:10-11)! Див. Рим. 2:18, Спеціальна тема: «Випробування» (Special Topic: Testing).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗРІСТ ХРИСТІЯНИНА» (SPECIAL TOPIC: CHRISTIAN GROWTH)

5:5 "надія не засоромить" Це може бути посиленням на єврейську ідіому (сором, пор. Пс. 25:3,20; 31:1,17; 119:116; Іс. 28:16 [цитуються в Рим. 9:33]; Фил. 1:20).

■ **"бо любов Бога вилася в наші серця"** Це – ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ; дослівно: «Божа любов вилася та продовжує вилитися». Це дієслово часто вживалося щодо Святого Духа (Дії 2:17,18,33; 10:45 та Тит. 3:6), і тут може бути зв'язок з Йоїлем 2:28-29 (Іс. 32:15).

ГЕНИТИВНА ФРАЗА «любов Бога» з точки зору граматики може означати (1) нашу любов до Бога або (2) Божу любов до нас (пор. Ів. 3:16; 2Кор. 5:14). Другий варіант є єдиним можливим у даному контексті.

■ **"Святим Духом, даним нам"** Це – дієприкметник АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ. ПАСИВНИЙ СТАН часто вживається для позначення дії, суб'єктом якої є Бог. З цього можна зробити висновок, що віруючі не потребують більше Духа. Вони або мають Духа, або не є християнами (пор. Рим. 8:9).

Дарування Духа було знаком нового віку (пор. Йоїл 2:28-29), нового завіту (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-32).

■ Зауважте наявність трьох осіб Трійці в цьому фрагменті:

1. Бог, Рим. 5:1,2,5,8,10
2. Ісус, Рим. 5:1,6,8,9,10
3. Дух, Рим. 5:5

Див. Рим. 8:11, Спеціальна тема: «Трійця» (Special Topic: The Trinity).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 5:6-11

⁶Бо Христос, коли ми були ще недужі, своєї пори помер за нечестивих. ⁷Бо навряд чи помре хто за праведника, ще бо за доброго може хто й відважиться вмерти. ⁸А Бог доводить Свою любов до нас тим, що Христос умер за нас, коли ми були ще грішниками. ⁹Тож тим більше спасемося Ним від гніву тепер, коли кров'ю Його ми виправдані. ¹⁰Бо коли ми, будши ворогами, примирилися з Богом через смерть Сина Його, то тим більше, примирившись, спасемося життям Його. ¹¹І не тільки це, але й хвалимося в Бозі через Господа нашого Ісуса Христа, що через Нього одержали ми тепер примирення.

5:6

NASB «бо поки ми були ще безпорадними»

NKJV «бо коли ми були ще безсилями»

NRSV «бо поки ми були ще слабкими»

TEV «бо коли ми були ще безпорадними»

NJB «коли ми були ще безпорадними»

Тут дієслово є дієприкметником теперішнього часу. Воно вказує на Адамову грішну природу людства. Люди безсилі перед гріхом. ЗАЙМЕННИК «ми» пояснює і виступає паралеллю до описового ІМЕННИКА в Рим. 5:6b «нечестиві», у Рим. 5:8 «грішники» та в Рим. 5:10 «вороги». Вірші 6 та 8 також є паралельними з богословської точки зору та структурно.

Зверніть увагу на паралелізм:

	①	②	③
в. 6	ми були безпорадними	Христос помер за нечестивих	---
в. 8	ми були грішниками	Христос помер за нас	---
в. 9	---	через Його кров	ми виправдані
в. 10	ми були ворогами	смерть Його Сина	одержали примирення

Головні істини повторюються для підсилення.

1. наша потреба
2. Христове забезпечення
3. наше нове положення

NASB, NRSV «в правильний час»

NKJV «в належний час»

TEV «в час, що його вибрав Бог»

NJB «в Його призначений момент»

Історично це могло стосуватися

1. римського миру (та доріг), що дозволяв вільне пересування
2. грецької мови, що дозволяла міжкультурну комунікацію

3. занепад грецьких та римських богів, що спричинив очікування та духовний голод у світі (пор. Мр. 1:15; Гал. 4:4; Еф. 1:10; Тит. 1:3)

З богословської точки зору, боговтілення було спланованою божественною подією (пор. Лк. 22:22; Дії 2:23; 3:18; 4:28; Еф. 1:11).

5:6,8,10 "помер за нечестивих" Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Життя та смерть Ісуса розглядаються тут як єдина подія. «Ісус заплатив борг, якого Він не мав, а ми мали борг, який ми не могли заплатити» (пор. Гал. 3:13; Ів. 4:10).

Смерть Христа – це часто повторювана тема в посланнях Павла. Він вживав різні терміни та фрази стосовно заступницької смерті Ісуса.

1. «кров» (пор. Рим. 3:25; 5:9; 1Кор. 11:25,27; Еф. 1:7; 2:13; Кол. 1:20)
2. «віддав Себе» (пор. Еф. 5:2,25)
3. «був виданий» (пор. Рим. 4:25; 8:32).
4. «жертва» (пор. 1Кор. 5:7)
5. «помер» (пор. Рим. 5:6; 8:34; 14:9,15; 1Кор. 8:11; 15:3; 2Кор. 5:15; Гал. 5:21; 1Сол. 4:14; 5:10)
6. «хрест» (пор. 1Кор. 1:17-18; Гал. 5:11; 6:12-14; Еф. 2:16; Фил. 2:8; Кол. 1:20; 2:14)
7. «розп'ятий» (пор. 1Кор. 1:23; 2:2; 2Кор. 13:4; Гал. 3:1)

Чи означає ПРИЙМЕННИК *hyper* в цьому контексті

1. представництво, «заради нас»?
2. заміщення, «замість нас»?

Зазвичай головним значенням *hyper* з РОДОВИМ ВІДМІНКОМ є «заради» (Лоув та Найда - Louw and Nida). Воно виражає певну користь, що дається особам («Новий міжнародний словник богослов'я Нового Заповіту» – *The New International dictionary of New Testament Theology*, том 3, стор. 1196).

Однак *hyper* дійсно має значення слова *anti*, що означає «замість» і з богословської точки зору вказує на викупну заступницьку жертву (пор. Мр. 10:45; Ів. 11:50; 18:14; 2Кор. 5:14; 1Тим. 2:6). М.Дж. Геріс (M.J. Harris) у «NIDNTT» (том 3, стор. 1197) каже: «але чому Павло жодного разу не каже, що Христос помер *anti hēmōn* (він найбільше найближається до цього виразу в 1Тим. 2:6 – *antilutron hyper pantōn*)? Мабуть через те, що прийм. *hyper*, на відміну від *anti*, може одночасно виражати представництво та заміщення.

М.Р. Вінсент у «Вивченні слів» (M. R. Vincent, *Word Studies*, том 2) каже:

«Те, чи взагалі відповідає слово *hyper*, «заради», слову *anti*, замість, є досить спірним питанням. У класичних авторів є багато прикладів, де ці значення можуть замінити одне одного... Однак зміст цього тексту настільки неясний, що його не можна цитувати як доказ. Цей прийменник може мати місцеве значення, «над» мертвими. Жоден з цих текстів не може вважатися вирішальним. Найбільше, що можна сказати, це те, що *hyper* межує зі значенням *anti*. Тлумачення цього слова як «замість» робиться головним чином на догматичних підставах. У переважній більшості текстів це слово чітко означає «заради». Насправді, здається, в подібних текстах, що стосуються смерті Христа (у даному тексті та в Гал. 3:13; Рим. 14:15; 1Петр. 3:18), *hyper* характеризує більш неозначене та загальне твердження – Христос помер заради...; при тому більш конкретне значення «заради» залишається невизначеним, і його слід з'ясувати за допомогою інших текстів. Значення «замість» можна лише вивести логічним шляхом» (стор. 692).

5:7 Цей вірш показує людську любов, а 8-й вірш – любов Божу!

NASB, NKJV,

TEV «для праведної людини»

NRSV «для праведної особи»

NJB «для доброї людини»

Цей термін вживався в тому самому сенсі, що й стосовно Ноя та Йова, про яких написано, що вони були праведними та невинними. Вони дотримувалися релігійних вимог своєї доби. Про безгрішність тут не йдеться. Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

5:8 "Бог доводить Свою любов" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (пор. Рим. 3:5). Отець послав Сина (пор. Рим. 8:3,32; 2Кор. 5:19). Божа любов не сентиментальна, але орієнтована на дію (пор. Ів. 3:16; 1Пв. 4:10) та постійна.

☐ **"коли ми були ще грішниками"** Як хвилююче усвідомлювати, що Бог явив Свою любов «грішникам», не благочестивим чи особливо благородним людям, але непокірливим! Основоположною істиною є благодать, а не заслуга! Бог усе ще бажає відносин з людьми. Саме Його незмінний характер дає нам мир та надію (пор. Вих. 34:6; Неем. 9:17; Пс. 103:8; 145:8).

5:9 "тим більше" Це було одне з найулюбленіших висловлювань Павла (пор. Рим. 5:10,15,17). Якщо Бог так любив віруючих, коли вони були ще грішниками, то Він тим більше любить їх тепер, коли вони стали Його дітьми (пор. Рим. 5:10; 8:22).

☐ **"тепер, коли... ми виправдані"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ, що наголошує на виправданні як завершенню акті, що його здійснив Бог. Павло тут повторює істину з Рим. 5:1. Також зверніть увагу на паралелізм між словами «виправдані» (Рим. 5:9) та «примирилися» (Рим. 5:10-11).

☐ **"кров'ю Його"** Це вказує на жертвенну смерть Христа (пор. Рим. 3:5; 4:25; Мр. 10:45; 2Кор. 5:21). Поняття жертви – невинного життя, відданого замість життя винуватої людини – визначено в главах 1-7 книги Левит та, можливо, в 12-й главі книги Вихід (пасхальний ангель); богословське застосування цього поняття до Ісуса має місце в Іс. 53:4-6. В христологічному сенсі воно пояснюється в Посланні до євреїв (пор. глави 9-10), де Старий Заповіт та Новий Заповіт порівнюються в багатьох аспектах.

☐ **"спасемося"** Це – МАЙБУТНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (пор. Рим. 5:10), що вказує на наше остаточне спасіння, яке називається «прославленням» (пор. Рим. 5:2; 8:30, 1Пв. 3:2).

У Новому Заповіті спасіння описано всіма часами ДІЄСЛОВА.

1. завершена дія (АОРИСТ), Дії 15:11; Рим. 8:24; 2Тим. 1:9; Тит. 3:5
2. дія в минулому, що призвела до наслідків в теперішньому положенні (ПЕРФЕКТ), Еф. 2:5,8
3. поступовий процес (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС), 1Кор. 1:18; 15:2; 2Кор. 2:15; 1Сол. 4:14; 1Петр. 3:21
4. майбутнє завершення (МАЙБУТНІЙ ЧАС), Рим. 5:9,10; 10:9.

Див. Спеціальну тему до Рим. 10:4. Спасіння починається з рішення (пор. Рим. 10:9-13; Ів. 1:12; 3:16), яке поступово переходить в повсякчасні відносини, що колись досягнуть завершення. Це поняття часто позначають трьома богословськими термінами.

1. виправдання, тобто «звільнення від кари за гріх»
2. освячення, тобто «звільнення від сили гріха»
3. прославлення, тобто «звільнення від наявності гріха»

Слід зазначити, що виправдання та освячення здійснюються за Божою благодаттю, що дана віруючому через віру в Христа. Однак Новий Заповіт також вчить про освячення як триваючий процес уподібнення Христу. І тому богослови кажуть про «позиційне освячення» та «поступове освячення». Це – таємниця дарованого спасіння, що пов'язане з благочестивим життям! Див. Спеціальну тему до Рим. 6:4.

☐ **"від гніву"** Тут маємо есхатологічний контекст. Біблія вчить про велику, незаслужену Божу любов, але водночас ясно вчить і про те, що Бог завжди протриває гріху та непослуху. Бог дав нам путь спасіння та прощення через Христа, але ті, хто Його відкидає, залишаються під гнівом (пор. Рим. 1:18-3:20). Це – антропоморфічна фраза (див. Спеціальну тему до Рим. 1:18), але вона виражає дійсність. Страшна річ – упасти в руки гнівного Бога (Євр. 10:31).

5:10 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Людство, останнє й найвище створіння Бога (пор. Бут. 1:26-27), стало Його ворогами! Люди (пор. Бут. 3:5) зажаляли панувати, навіть бути богами.

☐ **"примирилися з Богом... примирившись"** Тут маємо і АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, і ДІЄПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Це ДІЄСЛОВО «примиритися» (пор. 1Кор. 7:11;

2Кор. 5:18,19,20; також див. Кол. 1:20) спочатку означало «обмінати». Бог обміняв наші гріхи на праведність Ісуса (пор. Іс. 53:4-6). Мир було відновлено (пор. Рим. 5:1)!

■ **"через смерть Сина Його"** Євангеліє прощення ґрунтується на

1. Божій любові (пор. Ів. 3:16)
2. роботі Христа (8:32; Гал. 1:4; 2:20)
3. спонуканні Духа (Ів. 6:44,65)
4. особистій відповіді людини вірою / покаянням (Мр. 1:15; Ів. 1:12; Дії 20:21)

Інших шляхів до встановлення правильних стосунків з Богом немає (пор. Рим. 10:1-2,7-8; Ів. 14:6; Дії 4:12; 1Тим. 2:5). Впевненість у спасінні ґрунтується на характері триєдиного Бога (пор. Вих. 34:6; Неєм. 9:17; Пс. 103:8; 145:8), а не на людських учинках! Парадокс полягає в тому, що людські вчинки після спасіння слугують доказом дарованого спасіння (пор. Послання Якова та Перше Послання Івана).

■ **"спасемося"** Новий Заповіт вчить про спасіння в минулому, теперішньому та майбутньому часах. Тут майбутній час вказує на наше остаточне, завершене спасіння в час другого пришестя (пор. 1Пв. 3:2). Див. примітку до Рим. 5:9 та Спеціальну тему до Рим. 10:13.

■ **"життям Його"** Слово «життя» тут позначено грецьким терміном *zoa*. Цей термін в творах Івана завжди стосувався життя воскресіння, вічного життя або життя царства. Павло також вживав його в богословському сенсі. Суть цього контексту полягає в тому, що, оскільки Бог заплатив таку велику ціну за прощення віруючих, Він неодмінно забезпечить ефективність цього прощення.

«Життя» може означати одне з наступних:

1. воскресіння Ісуса (пор. Рим. 8:34; 1Кор. 15)
2. заступницька робота Ісуса (пор. Рим. 8:34; Євр. 7:25; 1Пв. 2:1)
3. формування в нас Христа Духом (пор. Рим. 8:29; Гал. 4:19)

Павло стверджував, що земні життя та смерть Ісуса, а також Його звеличене життя (вознесіння, Дії 1) є основою нашого примирення.

5:11 "І не тільки це, але й" Див. примітку до вірша 3.

■ **"але й хвалимося"** Див. примітку до Рим. 5:2 Тут слово «хвалитися» вживається втретє в цьому контексті.

1. хвалитися надією слави, Рим. 5:2
2. хвалитися в утисках, Рим. 5:3
3. хвалитися примиренням, Рим. 5:11

Негативну хвальбу маємо в Рим. 2:17 та 23!

■ **"одержали ми тепер примирення"** Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, завершена дія. Про примирення віруючих («обмін») йдеться також в Рим. 5:10 та 2Кор. 5:18-21; Еф. 2:16-22; Кол. 1:19-23. В цьому контексті «примирення» є богословським синонімом «виправдання».

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 5:12-14

¹²Тому то, як через одного чоловіка ввійшов до світу гріх, а гріхом смерть, так прийшла й смерть у всіх людей через те, що всі згрішили. ¹³Гріх бо був у світі й до Закону, але гріх не ставиться в провину, коли немає Закону. ¹⁴Та смерть панувала від Адама аж до Мойсея і над тими, хто не згрішив, подібно переступу Адама, який є образ майбутнього.

5:12 "Тому то" У Посланні до римлян є декілька стратегічно важливих «тому» (пор. Рим. 5:1; 8:1; 12:1). У процесі тлумачення слід запитати, з чим вони пов'язані. Вони можуть стосуватися в цілому теми, про яку веде мову Павло. Конкретно в цьому вірші «тому то» пов'язано з книгою Буття, отже, мабуть і з Рим. 1:18-32.

■ **"як через одного чоловіка ввійшов до світу гріх"** Усі три ДІЄСЛОВА в Рим. 5:12 стоять в АОРИСТІ. Гріхопадіння Адама принесло смерть (пор. 1Кор. 15:22). Біблія не містить в собі детальних відомостей

щодо походження гріха. Гріх також мав місце в ангельському світі (пор. Бут. 3 та Об. 12:7-9). Як саме і коли це сталося – невідомо (пор. Іс. 14:12-27; Єз. 28:12-19; Йов 4:18; Мт. 25:41; Лк. 10:18; Ів. 12:31; Об. 12:7-9).

Грії Адама мав дві сторони: (1) непослух, порушення конкретної заповіді (пор. Бут. 2:16-17), та (2) гордість, спрямована на самого себе (пор. Бут. 3:5-6). Тут продовжується посилення на Бут. 3, яке розпочалося в Рим. 1:18-32.

Саме богослов'я гріха чітко відрізняє Павла від рабиністичної думки. Рабини не приділяли головної уваги 3-й главі Буття, натомість вони стверджували, що в кожній людині існують два «наміри» (*yetzer*). Є відомий рабиністичний вислів: «В серці кожної людини живе чорна та біла собаки. Та, яку більше кормлять, виростає більшою». Павло вбачав у гріху головний бар'єр між святим Богом та Його створінням. Павло не був систематичним богословом (див. Джеймс Стюарт, «Людина у Христі» – James Stewart, *A Man in Christ*). Він казав про декілька походжень гріха: (1) гріхопадіння Адама, (2) спокуса сатани та (3) триваюча людська непокора (Еф. 2:2-3).

Із богословських контрастів та паралелей між Адамом та Ісусом можна зробити два висновки.

1. Адам був справжньою історичною особою.
2. Ісус був справжньою людською істотою.

Ці істини обидві підтверджують Біблію перед лжевченням. Зауважте часто повторювані вирази «один чоловік» та «один». В цьому контексті їх вжито одинадцять разів стосовно Адама та Ісуса.

■ **"одного чоловіка"** Ця загальна фраза (досл. *henos anthrōpou*) вживається щодо Адама (Рим. 5:12,16,17,18,19) або Ісуса (Рим. 5:15 [двічі], 17 [двічі], 18,19). Кожен з них представляє певну групу або спільноту (тобто, «багато», пор. Рим. 5:15 [двічі], 19 [двічі]; «всі», пор. Рим. 5:12,13,18 [двічі]).

■ **"гріхом смерть"** Августин перший ввів термін «первородний гріх». Цей термін означає наслідки вибору Адама / Єви в Бут. 3. Їхній непослух подіяв на все створіння. Люди знаходяться під впливом

1. грішної системи світу
2. особистого спокусника
3. грішної природи

Первородний гріх (Рим. 5:12-14,16а,17) співпрацює з особистим гріхом (Рим. 5:12d,16b) і робить всіх людей грішними! Гріх призводить до «смерті» (пор. Рим. 1:32; 6:13,16,21,23; 7:5,9,10,11,13,24; 8:13).

У «Біблійному коментарі Ієроніма» (*The Jerome Biblical Commentary*, стор. 308) розповідається про рабиністичну традицію стосовно трьох історичних епох:

1. Адам – Мойсей
2. Мойсей – Месія
3. Месія – есхатон

Якщо Павло мав на увазі ці три епохи, то маємо:

1. Адам – Мойсей (первородний гріх, немає закону, але є смерть)
2. Мойсей – Месія (особистий гріх, порушення закону)
3. Месія – (звільнення від Закону / закону через благодать)

■ **"прийшла й смерть у всіх людей"** Головна думка цього фрагменту полягає у вселенських наслідках гріха (пор. Рим. 5:16-19; 1Кор. 15:22; Гал. 1:10), що є смертю.

1. духовна смерть – Бут. 2:17; 3:1-24; Іс. 59:2; Рим. 7:10-11; Еф. 2:1; Кол. 2:13; Як. 1:15
2. фізична смерть – Бут. 3:4-5; 5:1-32
3. вічна смерть – Об. 2:11; 20:6,14; 21:8

■ **"через те, що всі згрішили"** Усі люди грішать в Адамі спільно (тобто всі унаслідували грішний стан та схильність до гріха). Через це кожна людина обирає гріх особисто та часто. Біблія чітко підкреслює, що всі люди є грішниками, як спільно, так і окремо (пор. 1Цар. 8:46; 2Хр. 6:36; Пс. 14:1-2; 130:3; 143:2; Пр. 20:9; Екл. 7:20; Іс. 9:17; 53:6; Рим. 3:9-18,23; 5:18; 11:32; Гал. 3:22; 1Ів. 1:8-10).

Однак треба зазначити, що в контексті підкреслюється те (пор. Рим. 5:15-19), що одна дія призвела до смерті (Адам), і одна дія призводить до життя (Ісус). Проте Бог організував Свої відносини з людством таким чином, що воля людини є важливим аспектом «згубленості» або «виправдання». Люди по своїй волі

вирішують свою майбутню долю! Вони продовжують обирати гріх або Христа. Вони не можуть впливати на ці два вибори, але по своїй волі показують свій вибір!

Цю фразу часто перекладають «тому що...», але це є спірним питанням. Павло вживав *eph' hō* у 2Кор. 5:4, Фил. 3:12 та 4:10 в значенні «тому що». Таким чином, кожна людина сама обирає гріх та непокору Богові. Дехто робить це, відкидаючи особливе одкровення, і всі без виключення відкидають природне одкровення (пор. Рим. 1:18-3:20).

5:13-14 Та сама правда проголошується в Рим. 3:20; 4:15 та Діях 17:30. Бог – справедливий. Людина несе відповідальність лише за те, що було їй доступне. У цьому вірші йдеться виключно про особливе одкровення (Старий Заповіт, Ісус, Новий Заповіт), а не про природне одкровення (Пс. 19:1-6; Рим. 1:18-23; 2:11-16).

Зазначте, що у версії NKJV це порівняння у Рим. 5:12 відділено від свого завершення в Рим. 5:18-21 довгим відступом в дужках (пор. Рим. 5:13-17).

5:14

NASB, NKJV,

NJB «смерть панувала»

NRSV «смерть здійснювала владу»

TEV «смерть правила»

Смерть правила як цар (пор. Рим. 5:17 та 21). Персоніфікація смерті та гріха як тиранів продовжується в цій главі та в Рим. 6. Вселенська реальність смерті підтверджує вселенський гріх людства. У віршах 17 та 21 персоніфікується благодать. Вона «панує»! Люди мають вибір (дві дороги Старого Заповіту, смерть або життя, пор. Повт. Зак. 11:26; 30:1,19): смерть або життя. А хто панує в вашому житті?

■ **"і над тими, хто не згрішив, подібно переступу Адама"** Адам порушив заповідь, що отримав її безпосередньо від Самого Бога (Бут. 2:15-17). Гріх Єви не був таким тяжким, тоу що вона чула про дерево від Адама, а не від Самого Бога. Люди від Адама до Мойсея зазнали впливу Адамової непокори! Вони не попрали конкретних заповідей від Бога, але в 1:18-32 (що безсумнівно є частиною цього богословського контексту) висловлюється істина, що вони попрали світло, яке мали від створіння, і тому мають нести відповідальність перед Богом за непокору / гріх. Адамова схильність до гріха перейшла на всіх його дітей.

NASB, NKJV,

NRSV «що є прототипом Того, Хто має прийти»

TEV «Адам був образом того, хто має прийти»

NJB «Адам служив прообразом Того, Хто прийде»

Тут дуже конкретно показано типологію Адама-Христа (пор. 1Кор. 15:21-22,45-49; Фил. 2:6-8). Кожен з них розглядається як перший в ряді, з кого походить рід (пор. 1Кор. 15:45-49). Адам – єдина особа зі Старого Заповіту, яка конкретно називається «образом» в Новому Заповіті (щодо «Ізраїля» див. 1Кор. 10:6). Див. Рим. 6:17, Спеціальна тема: «Форма» (*Typos*) (Special Topic: Form (*Typos*)).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 5:15-17

¹⁵Але не такий дар благодаті, як переступ. Бо коли за переступ одного померло багато, то тим більш благодать Божа й дар через благодать однієї Людини, Ісуса Христа, щедро спливали на багатьох. ¹⁶І дар не такий, як те, що сталось від одного, що згрішив; бо суд за один прогріх на осуд, а дар благодаті на виправдання від багатьох прогріхів. ¹⁷Бо коли за переступ одного смерть панувала через одного, то тим більше ті, хто приймає рясноту благодаті й дар праведности, запанують у житті через одного Ісуса Христа.

5:15-19 Це – безперервний текст з використанням паралельних фраз. В англійських версіях NASB, NRSV та TEV поділ фрагменту зроблено в Рим. 5:18. Але в UBS⁴, NKJV та JB цей уривок перекладено як єдине ціле. Пам'ятайте, що ключем до тлумачення початкового авторського наміру є визначення однієї головної істини в кожному фрагменті.

Зверніть увагу на те, що слово «багато» в Рим. 5:15 та 19 є синонімом слова «всі» в Рим. 5:12 та 18. Це також стосується Іс. 53:11-12 та Рим. 5:6. На основі цих термінів не можна проводити ніяких богословських відмінностей (таких як обрані та необрані у Кальвіна)!

5:15 "дар" Є два різних грецьких слова «дар», що вживаються в цьому контексті: *charisma*, Рим. 5:15,16 (6:23) та *dorea/dorama*, Рим. 5:15, 16, 17 (див. примітку до Рим. 3:24), але вони є синонімами. Це і є добра вістка про спасіння. Це – Божий дар через Ісуса Христа (пор. Рим. 3:24; 6:23; Еф. 2:8,9) всім, хто вірує в Христа.

■ **"коли"** (умовний сполучник). Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Гріх Адама приніс смерть усім людям. Це речення паралельно до Рим. 5:17.

■ **"щедро спливли"** Див. Спеціальну тему до Рим. 15:13.

5:16 "осуд... виправдання" Обидва слова є правовими термінами. Старий Заповіт часто подає послання пророка в вигляді судового засідання. Цю форму використовує й Павло (пор. Рим. 8:1, 31-34).

5:17 "коли" (умовний сполучник) Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Наслідком переступу Адама стала смерть усіх людей.

■ **"тим більше ті, хто приймає"** Вірші 18-19 не чітко збалансовані з богословської точки зору. Цю фразу неможливо, вириваючи з контексту глав 1-8 Послання до римлян, використовувати як доказ універсалізму (тобто вчення про те, що в кінці всі спасуться). Люди повинні прийняти (Рим. 5:17b) Божий дар у Христі. Спасіння дається всім, але кожен має сам його прийняти (пор. Ів. 1:12; 3:16; Рим. 10:9-13).

Один акт непокори Адама призвів до загальної непокори всіх людей. Один грішний вчинок мав величезне значення! Але в Христі одна праведна жертва мала величезне значення й покрила багато окремих гріхів людей, а також суцільну дію гріха. Тут підкреслюється оце «тим більше» Христового вчинку (пор. Рим. 5:9,10,15,17). Благодать більша!

5:17,18 "дар праведности, запанують у житті... виправдання для життя" Ісус є Божим даром, Божим забезпеченням для духовних потреб усього грішного людства (пор. 1Кор. 1:30). Ці паралельні фрази можуть означати

1. грішному людству дається праведне положення перед Богом через завершену роботу Христа, що призволить до «благочестивого життя».
2. Цей вислів є синонімом «вічного життя».

Контекст вказує на перший варіант. Для вивчення слова «праведність» див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

ДІЄСЛОВО «панувати» вжито декілька разів у цьому контексті.

1. «смерть панувала від Адама аж до Мойсея», Рим. 5:14 (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ)
2. «смерть панувала через одного», Рим. 5:17 (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ)
3. «тим більше ті, хто приймає рясноту благодаті й дар праведности, запанують у житті», Рим. 5:17 (МАЙБУТНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ)
4. «гріх панував через смерть», Рим. 5:21 (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ)
5. «благодать запанувала», Рим. 5:21 (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА)
6. «нехай не панує гріх», Рим. 6:12 (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ)

Павлова персоніфікація з одного боку гріха та смерті і з другого боку дару благодаті є дуже сильним вираженням богословської істини!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЦАРЮВАННЯ В ЦАРСТВІ БОЖОМУ»

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 5:18-21

¹⁸Ось тому, як через переступ одного на всіх людей прийшов осуд, так і через праведність Одного прийшло виправдання для життя на всіх людей. ¹⁹Бо як через непослух одного чоловіка багато-хто стали грішними, так і через послух Одного багато-хто стануть праведними. ²⁰Закон же прийшов, щоб збільшився переступ. А де збільшився гріх, там зарясніла благодать, ²¹щоб, як гріх панував через смерть, так само й благодать запанувала через праведність для життя вічного Ісусом Христом, Господом нашим.

5:18

NASB «так і через один акт праведності вийшло виправдання життя всім людям»

NKJV «так і через праведну дію Одного дар прийшов на всіх людей»

NRSV «так акт праведності одного призводить до виправдання та життя для всіх»

TEV «таким же чином одна праведна дія звільнила всіх людей і дає їм життя»

NJB «так добрий вчинок одного приносить кожному життя і робить їх виправданими»

Це не значить, що всі спасуться (універсалізм). Також не можна тлумачити цей вірш окремо від загального змісту Послання до римлян та окремо від безпосереднього контексту. Тут йдеться про потенційне спасіння всіх людей через життя / смерть / воскресіння Ісуса. Людство має відповісти на заклик Євангелія через покаєння та віру (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21). Бог завжди проявляє ініціативу (пор. Ів. 6:44,65), але Він постановив, що кожна людина має відповідати особисто (пор. Мт. 11:28-29; Ів. 1:12; 3:16; та Рим. 10:9-13). Бог звертаєсь до всіх (пор. 1Тим. 2:4,6; 2Петр. 3:9; 1Ів. 2:2), але таємниця зла в тому, що багато хто каже «ні».

«Акт праведності» – це

1. або все життя та вчення Ісуса, що цілком відкрило Отця
2. або конкретно Його смерть за грішне людство

Як життя однієї людини мало суцільний вплив на всіх (іудейська спільність, пор. Єг. 7), так і одне невинне життя теж мало суцільний вплив (Левит 1-7,16). Ці два вчинки паралельні, але не рівні. Гріх Адама дійсно впливає на всіх, але життя Ісуса впливає на всіх лише потенційно, а дійсно впливає тільки на віруючих, які прийняли дар виправдання. Вчинок Ісуса також діє на всі гріхи людей – тих, хто вірує та приймає Його, – минулі, теперішні та майбутні!

5:18-19 "на всіх людей прийшов осуд... виправдання для життя на всіх людей... багато-хто стали грішними... багато-хто стануть праведними" Ці фрази є паралельними та свідчать про те, що вислів «багато хто» виражає не обмеження, а всеосяжність. Такий само паралелізм маємо і в Ісаї – 53:6 «усі», 53:11,12 «багато». Слово «багато» тут не може означати обмеження Божого дару спасіння для всіх людей (обрані та необрані у Кальвіна).

Зауважте ПАСИВНИЙ СТАН цих двох ДІЄСЛІВ. В них мається на увазі дія Бога. Люди грішать відносно Божого характеру (порушення стандарту) та виправдовуються в зв'язку з Його характером (через дар Його благодаті).

5:19 "непослух одного чоловіка... послух Одного" Павло оперував богословським поняттям старозавітної спільності. Вчинки однієї людини впливали на всю громаду (пор. Ахан в Єг. 7). Непослух Адама і Єви призвів до суду Божого над усім створінням (пор. Бут. 3). Наслідки непокори Адама вразили все створіння (пор. Рим. 8:18-25). Світ змінився. Люди змінилися. Смерть стала кінцем всякого земного життя (пор. Буття 5). Це вже не той світ, що його задумав був Бог!

В тому самому спільному сенсі, результатом одного акту послуху Ісуса, тобто Голгофи, стали: (1) новий вік, (2) новий народ та (3) новий завіт. Це представницьке богослов'я називається «типологію Адама-Христа» (пор. Фил. 2:6). Ісус є другий Адам. Він – новий початок для грішного людського роду.

■ "стануть праведними" Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

5:20

NASB «І Закон увійшов, щоб прогріх збільшився»

NKJV «Більш того, закон вступив, щоб злочин збільшився»

NRSV «Але закон увійшов, і внаслідок цього примножились переступи»
TEV «Закон було введено для того, щоб збільшити лиходійство»
NJB «Коли прийшов закон, то для того, щоб примножити можливості падіння»

Спасіння людства ніколи не було ціллю Закону, його ціллю було показати грішному людству його потребу та безпорадність (пор. Еф. 2:1-3) і тим самим привести людей до Христа (пор. Рим. 3:20; 4:15; 7:5; Гал. 3:19, 23-26). Закон добрий, але людство грішне (пор. Рим. 7)!

■ **"там зарясніла благодать"** Це було головною думкою Павла в цьому розділі. Гріх є жахливим та повсюдним, але благодать рясніє та перевищує смертельний вплив гріха! Таким чином Павло підбадьорював молоду церкву I століття. Вони були переможцями в Христі (пор. Рим. 5:9-11; 8:31-39; 1Пв. 5:4). Це не є дозволом грішити далі! Див. Рим. 1:30, Спеціальна Тема: «Вживання Павлом складених слів із "Hyper"» (Special Topic: Paul's Use of *Hyper* Compounds).

Див. Рим. 15:13, Спеціальна тема щодо вжитого в Рим. 5:15 спорідненого слова («щедро спливи»).

5:21 І «гріх», і «благодать» персоніфікуються як царі. Гріх панував силою суцільної смерті (Рим. 5:14, 17). Благодать панує силою заліченої праведності через завершену роботу Ісуса Христа й особисту віру віруючих та їхнє покаєння у відповідь на Євангеліє.

Християни теж царюють з Христом, як новий народ Божий, як тіло Христа (пор. Рим. 5:17; 2Тим. 2:12; Об. 22:5). Тут можна вбачати земне або тисячолітнє царювання (пор. Об. 5:9-10; 20). Біблія навчає нас тій самій істині, стверджуючи, що святим дано Царство (пор. Мт. 5:3,10; Лк. 12:32; Еф. 2:5-6). Див. Рим. 5:17,18, Спеціальна Тема: «Царювання в Царстві Божому» (Special Topic: Reigning in the Kingdom of God).

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Дайте визначення Божій «праведності».
2. В чому полягає богословська різниця між «позиційним освяченням» та «поступовим освяченням»?
3. Ми спасаємося благодаттю чи вірою (пор. Еф. 2:8-9)?
4. Чому християни страждають?
5. Ми спаслися, спасаємося чи спасемося?
6. Ми грішні через те, що грішимо, чи грішимо через те, що грішні?
7. Як між собою пов'язані терміни «виправдання», «спасіння» та «примирення» в цій главі?
8. Чому Бог вимагає від мене звіту за гріх іншої людини, що жила тисячі років тому (Рим. 5:12-21)?
9. Чому в період між Адамом та Мойсеєм всі вмирали, якщо в той період гріх не враховувався (Рим. 5:13-14)?
10. Чи є синонімами слова «всі» та «багато» (Рим. 5:18-19, Іс. 53:6, 11-12)?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 6

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Мертві для гріха, але живі в Христі 6:1-11	Мертві для гріха, живі для Бога 6:1-14	Померти та воскреснути з Христом 6:1-4 6:5-11	Мертві для гріха, але живі в Христі 6:1-4 6:5-11	Хрещення 6:1-7 6:8-11 Нехай панує святість, а не гріх 6:12-14
6:12-14 Раби праведності	Від рабів гріха до рабів Божих	6:12-14 Два рабства	6:12-14 Раби праведності	Християнин звільняється від рабства гріха 6:15-19 Нагорода гріха та нагорода праведності 6:20-23
6:15-23	6:15-23	6:15-19 6:20-23	6:15-19 6:20-23	

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

- А. Рим. 6:1-8:39 є одна суцільна думка (літературна частина), що стосується ставлення християна до гріха (тобто освячення). Це дуже важливе питання, тому що основою Євангелія є Божа благодать, незаслужено дарована через Христа (3:21-5:21); отже, як гріх діє на віруючого? Рим. 6 ґрунтується на двох очікуваних запитаннях, Рим. 6:1 та 15. Вірш 1 відноситься до 5:20, а Рим. 6:15 – до 6:14. Перший з них пов'язаний з гріхом як способом життя (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС), а другий – з окремими грішними вчинками (АОРИСТ). Також очевидним є те, що Рим. 6:1-14 стосується свободи віруючих від панування гріха, а Рим. 6:15-23 стосується свободи віруючих вільно служити Богові, як вони раніше сліжили гріху: цілком, повністю та від усього серця.
- Б. Освячення є (див. Спеціальну тему до Рим. 6:4).
1. і положенням (що, подібно виправданню, залічується під час спасіння, Рим. 3:21-5:21)
 2. і поступовим уподібненням Христу

3. У Рим. 6:1-8:39 цю істину викладено в формі богослов'я
 4. У Рим. 12:1-15:13 її викладено практично (Див. Спеціальну тему до Рим. 6:4)
- В. Богослови часто мусять розділяти питання виправдання та позиційного освячення, щоб було легше зрозуміти їхнє біблійне значення. В дійсності вони обидва є одночасними діями благодаті (позиційними, 1Кор. 1:30; 6:11). Обидва діють за тими самими принципами – Божою благодаттю, що проявляється в житті, смерті та воскресінні / вознесінні Ісуса, і що людина приймає її вірою (пор. Еф. 2:8-9).
- Г. Ця глава вчить потенційно можливій повній зрілості (безгрішності, пор. 1Пв. 3:6,9; 5:18) Божих дітей у Христі. Рим. 7 та 1Пв. 1:8-2:1 показують дійсність триваючої гріховності віруючих. Більшість суперечок щодо поглядів Павла на прощення (тобто виправдання благодаттю через віру) було пов'язано з питанням моралі. Іудеї хотіли добитися благочестивого життя своїх навернених, вимагаючи від них виконання Закону Мойсеєва. Слід визнати, що дехто насправді сприймав погляди Павла як дозвіл грішити, і сьогодні деякі сприймають це саме так (пор. Рим. 6:1,15; 2Петр. 3:15-16). Павло вважав, що його послідовники можуть стати благочестивими та христоподібними завдяки Духу Божому в них, а не якимось зовнішнім правилам. В дійсності, саме в цьому полягає різниця між Старим Заповітом (пор. Повт. Зак. 27-28) та Новим Заповітом (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:26-27).
- Д. Хрещення є просто фізичною ілюстрацією духовної реальності виправдання / освячення. У Посланні до римлян наголошуються обидві доктрини: позиційне освячення (виправдання) та практичне освячення (христоподібність). Похований із Ним (Рим. 6:4) і «розп'ятий із Ним» (Рим. 6:6) – це паралельні фрази.
- Е. Для подолання спокуси й гріха в житті християнина ключові положення такі:
1. Знай, хто ти в Христі. Знай, що Він для тебе зробив. Ти вільний від гріха! Ти мертвий для гріха!
 2. Визнавай / стверджуй своє положення в Христі у повсякденних ситуаціях.
 3. Ми не свої! Ми повинні служити / коритися нашому Володарю. Ми служимо / коримося Йому з подяки та любові до Того, Хто полюбив нас першим та віддав Себе за нас!
 4. Християнське життя є надприродним. Воно, як спасіння, є даром Божим у Христі. Бог проявляє ініціативу в спасінні та забезпечує необхідною силою. Ми повинні відповідати покайням та вірою, як вперше, так і щодня.
 5. Не грайте з гріхом! Назвіть його своїм іменем. Відверніться від гріха, втікайте від нього. Тримайтеся подалі від спокус!
 6. Гріх в житті віруючого є залежністю, яку можна подолати, але для цього треба пізнання Євангелія, присутність Духа Божого, час, зусилля та воля.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 6:1-7

¹Що ж скажемо? Позостанемо в гріху, щоб благодать примножилась? Зовсім ні! ²Ми, що вмерли для гріха, як ще будемо жити в нім? ³Чи ви не знаєте, що ми всі, хто христився у Христа Ісуса, у смерть Його христилися? ⁴Отож, ми поховані з Ним хрищенням у смерть, щоб, як воскрес Христос із мертвих славою Отця, так щоб і ми стали ходити в обновленні життя. ⁵Бо коли ми з'єдналися подобою смерті Його, то з'єднаємось і подобою воскресення, ⁶знаючи те, що наш давній чоловік розп'ятий із Ним, щоб знищилось тіло гріховне, щоб не бути нам більше рабами гріха, ⁷бо хто вмер, той звільнився від гріха!

6:1

NASB «Чи ми маємо продовжувати грішити, щоб збільшилася благодать?»

NKJV «Чи будемо грішити далі, щоб зарясніла благодать?»

NRSV «Чи треба нам грішити далі, аби зарясніла благодать?»

TEV «Що нам треба й надалі жити в гріху, аби збільшилася Божа благодать?»

NJB «Чи витікає з цього, що ми повинні залишатися в гріху, аби благодать досягла більшого розмаху?»

Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА. Буквально тут ставиться питання, чи повинні християни «залишатися в» гріху або «прийняти» гріх? Це питання відноситься до Рим. 5:20. Павло використовував «уявного опонента» (діатрибу), щоб прояснити можливе нерозуміння та зловживання благодаттю (пор. 1Пв. 3:6,9; 5:18). Божі благодать і милість не повинні вважатися дозволом на непокріне життя.

Павлове Євангеліє спасіння, дарованого Богом по благодаті через Христа (пор. Рим. 3:24; 5:15, 17; 6:23) викликало багато запитань щодо праведного життя. Яким чином дароване спасіння приводить до моральної праведності? Виправдання та освячення не слід відділяти одне від одного (пор. Мт. 7:24-27; Лк. 8:21; 11:28; Ів. 13:17; Рим. 2:13; Як. 1:22-25; 2:14-26).

З цього приводу хочу навести цитату з книги Ф.Ф. Брюса «Павло: Апостол визволеного серця» (F. Bruce in *Paul: Apostle of the Heart Set Free*):

«...хрещення християн слугувало межею між їхнім старим невідродженим існуванням та новим життям у Христі: воно знаменувало їхню смерть для старого порялку, так що для хрещеного християнина далі грішити було так абсурдно, як для визволеного раба було б надалі служити колишньому володарю (пор. Рим. 6:1-4, 15-23) або для вдови надалі додержуватися "закона чоловіка"» (стор. 281-82, пор. Рим. 7:1-6).

Джеймс Стюарт у своїй книзі «Людина у Христі» (James Stewart, *A Man in Christ*) пише:

«*Locus classicus* цієї сторони думки апостола знаходиться в Рим. 6. Тут Павло з величезною міццю і силою доводить до серця й совісті читачів те, що з'єднатися з Ісусом в Його смерті означає для віруючого повний та рішучий розрив з гріхом» (стор. 187-188).

6:1-2 "Зовсім ні!" Це – рідка форма ОПТАТИВА, що був граматичним СПОСОБОМ, який вживався для побажання або молитви. В такому стилі (єврейська ідіома) Павло давав відповідь уявному опоненту, висловлюючи шок та жах від нерозуміння та зловживання благодаттю з боку невіруючих людей (пор. Рим. 3:4,6).

■ **"Ми, що вмерли для гріха"** Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, що означає «ми померли». «Гріх» часто вживається в ОДНИНІ у цій главі. Здається, тут він означає «грішну природу», успадковану від Адама (пор. Рим. 5:12-21; 1Кор. 15:21-22). Павло часто використовував смерть як метафору, щоб показати нові стосунки віруючого з Ісусом. Віруючі вже не підвладні гріху.

■ **"ще будемо жити в нім"** Дослівно «ходити». Ця метафора використовувалася для позначення або життя вірою (пор. Еф. 4:1; 5:2,15), або життя в гріху (пор. Рим. 6:4; Еф. 4:17). Віруючі не можуть бути щасливими в гріху!

6:3-4 "христився... поховані" Обидва слова стоять в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Ця граматична форма часто підкреслювала завершену дію, виконану зовнішнім суб'єктом, тут – Духом. В цьому контексті вони паралельні.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ХРЕЩЕННЯ» (SPECIAL TOPIC: BAPTISM)

■ **"у Христа Ісуса"** Вживання *eis* (у) – паралельне з Великим дорученням Мт. 28:19, де нових віруючих хрестять *eis* (у) ім'я Отця і Сина і Святого Духа. Цей ПРИЙМЕННИК також вживається для опису хрещення Духом у тіло Христа в 1Кор. 12:13. *Eis* в цьому контексті є синонімом *en* (у Христі) в Рим. 6:11; це найулюбленіший вираз Павла щодо віруючих. Він передає значення ЛОКАТИВНОГО СПРЯМУВАННЯ. Віруючі живуть, рухаються та існують у Христі. Ці ПРИЙМЕННИКИ виражають таку тісну єдність, таку сферу спілкування, такі відносини, як між виноградиною та галуззям. Віруючі ототожнюються і з'єднуються з Христом в Його смерті (пор. Рим. 6:6; 8:17), в Його воскресінні (пор. Рим. 6:5), в Його послухному служінні Богові та в Його Царстві!

■ **"у смерть Його... ми поховані з Ним"** Хрещення через занурення ілюструє смерть та поховання (пор. Рим. 6:5 та Кол. 2:12). Ісус використовував хрещення як метафору Своєї смерті (пор. Мр. 10:38-39; Лк. 12:50). Тут наголошується не на доктрині хрещення, а на новому, близькому відношенні християнина

до смерті та поховання Христа. Віруючі ототожнюються з хрещенням Христа, з Його характером, з Його жертвою, з Його місією. Гріх не має над віруючими ніякої сили!

6:4 "ми поховані з Ним хрещенням у смерть" В цій главі Павло неодноразово вживає складені слова з *sun* (із), як і в усіх своїх посланнях (напр., тричі в Еф. 2:5-6):

1. *sun + thaptō* = спів-поховані, Рим. 6:4; Кол. 2:12; також див. Рим. 6:8
2. *sun + phiō* = спів-посаджені, Рим. 6:5
3. *sun + stauroō* = спів-розп'яті, Рим. 6:6; Гал. 2:20
4. *sun + zaō* = спів-існують, Рим. 6:8; 2Тим. 2:11 (там також є спів-померли та спів-царюють)

■ **"так щоб і ми стали ходити в обновленні життя"** Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА.

Очікуваним результатом спасіння є освячення. Оскільки віруючі прийняли Божу благодать через Христа і в них оселився Дух Божий, то їхнє життя має змінитися. Наше нове життя (*zoē*) не приносить нам спасіння, але є результатом спасіння (пор. Рим. 6:16, 19; 8:4; 13:13; 14:15; та Еф. 1:4; 2:8-9,10; Як. 2:14-26). Це не питання «або... або», віра або діла, але це питання послідовності.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОСВЯЧЕННЯ» (SPECIAL TOPIC: SANCTIFICATION)

■ **"обновленні життя"** Воно «нове» якісно, а не в часовому аспекті. Це слово в Новому Заповіті вживається різними способами щодо радикальної зміни, що її здійснює Месія. Це – новий вік, пор. Іс. 40-66.

1. новий завіт, Лк. 22:20; 1Кор. 11:25; 2Кор. 3:6; Євр. 8:8,13; 9:15
2. нова заповідь, Ів. 13:34; 1Ів. 2:7,8; 2Ів. 5
3. нове створіння, 2Кор. 5:17; Гал. 6:15
4. обновлення життя, Рим. 6:4
5. обновлення духа, Рим. 7:6
6. новий чоловік, Еф. 2:15; 4:24
7. нове небо та нова земля, 2Петр. 3:13; Об. 21:1 (пор. Іс. 66:22)
8. нове ім'я, Об. 2:17; 3:12 (пор. Іс. 62:2)
9. новий Єрусалим, Об. 3:12; 21:2
10. нова пісня, Об. 5:9; 14:3 (пор. Іс. 42:10)

■ **"воскрес Христос"** В цьому контексті те, як Отець прийняв та схвалив слова й діла Сина, показано в двох великих подіях:

1. воскресіння Ісуса з мертвих
2. вознесіння Ісуса праворуч Отця

Всі три особи Трійці брали участь у воскресінні Ісуса з мертвих. Див. детальну примітку до Рим. 6:9 та 8:11.

■ **"славою Отця"** Для «слави» див. Спеціальну тему до Рим. 3:23. Для «Отця» див. Спеціальну тему до Рим. 1:7.

6:5 "коли" (умовний сполучник) Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Павло мав на увазі, що його послання будуть читати віруючі.

■ **"ми з'єдналися"** Ця фраза стоїть у ПЕРФЕКТІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ і може перекладатися так: «з'єдналися та продовжуємо з'єднуватися» або «були й надалі є посаджені разом з...». Ця істина з богословської точки зору аналогічна «перебуванню» в Ів. 15. Якщо віруючі ототожнилися зі смертю Ісуса (пор. Гал. 2:19-20; Кол. 2:20; 3:3-5), то з богословської точки зору вони мають ототожнюватися і з Його воскреслим життям (пор. Рим. 6:10).

Цей метафоричний аспект хрещення як смерті мав вказувати на те, що

1. ми померли для старого життя, старий завіт
2. ми живі для Духа, новий завіт

Отже, християнське хрещення не є таким, як хрещення Івана Хрестителя, останнього старозавітного пророка. Хрещення в ранній церкві було можливістю для публічного сповідання віри новим віруючим. Найранішим формулюванням сповідання при хрещенні було «Я вірую, що Ісус – то Господь» (пор. Рим. 10:9-13). Публічна заява була формальним ритуальним актом, що затверджував те, що людина пережила раніше. Хрещення було не засобом отримання прощення, спасіння чи Духа, але нагодою для публічного сповідання цього (пор. Дії 2:38). Однак воно не було і чимось необов'язковим. Ісус велів хреститися (пор. Мт. 28:19-20), показав це на власному прикладі (пор. Мт. 3; Мр. 1; Лк. 3), і це стало частиною апостольських проповідей та необхідних вимог в Діях апостолів.

6:6

NASB «знаючи те, що наше старе "я" було розп'яте з Ним»

NASB «знаючи те, що наш старий чоловік був розп'ятий із Ним»

NRSV «Ми знаємо, що наше старе "я" було розп'яте з Ним»

TEV «І ми знаємо це: нашу стару істоту вбито з Христом на Його хресті»

NJB «Ми повинні усвідомлювати, що наше старе "я" розп'ято з Ним»

Це – АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ з таким значенням: «наше старе "я" раз і назавжди розп'ято Духом». ПАСИВНИЙ СТАН вказує на божественного суб'єкта. Ця істина суттєво важлива для переможного християнського життя. Віруючі повинні усвідомлювати свої нові відносини з гріхом (пор. Гал. 2:20; 6:14). Старе грішне "я" (Адамова природа) померло разом з Христом (пор. Рим. 6:7; Еф. 4:22 та Кол. 3:9). Ми, як віруючі, тепер маємо вибір щодо гріха, як Адам мав на початку.

NASB, NKJV «щоб наше тіло гріха було знищене»

NRSV «аби знищилось тіло гріха»

TEV «для того, щоби знищилась сила грішного "я"»

NJB «щоб знищити грішне тіло»

Павло вживає слово «тіло» (*soma*) в деяких фразах з РОДОВИМ ВІДМІНКОМ.

1. тіло гріха, Рим. 6:6
2. тіло цієї смерті, Рим. 7:24
3. тіло плоті, Кол. 2:11

Павло веде мову про фізичне життя цього віку гріха та непокорі. Нове воскресле тіло Ісуса є тілом нового віку праведності (пор. 2Кор. 5:17). Проблема не в тому, що воно фізичне (грецька філософія), але в гріху та непокорі. Тіло не є злим. Християнство стверджує віру в вічне життя людини в фізичному тілі (пор. 1Кор. 15). Однак фізичне тіло є полем битви зі спокусою, гріхом та своїм "я".

Це – АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА. Вислів «щоб знищилось» означає не буквально «знищитися», але «стати недіючим», «стати безсилим» або «стати марним». Це було одним з улюблених слів Павла, вжите ним понад двадцять п'ять разів. Див. Спеціальну тему до Рим. 3:3, «Скасований та недійсний (*katargeō*)» (Special Topic: Null and Void (*katargeō*)). Наше фізичне тіло – морально нейтральне, але водночас воно є полем битви, де постійно точиться духовна війна (пор. Рим. 6:12-13; 5:12-21; 12:1-2).

6:7 "хто вмер, той звільнився від гріха" Тут вжито ДІСПРИКМЕТНИК АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ та ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ; отже, ця фраза буквально перекладається так: «той, хто помер, звільнився та продовжує бути вільним від гріха». Оскільки віруючі – нове створіння в Христі, вони звільнилися й надалі звільнюються від рабства гріха та свого власного "я", що вони впадкували його від гріхопадіння Адама (пор. Рим. 7:1-6).

Грецький термін, перекладений тут словом «звільнився», в іншому місці було перекладено словом «виправдався» (ASV). У цьому контексті «звільнився» (NKJV, NRSV) є значно доцільнішим (подібно до його вжитку в Діях 13:39). Пам'ятайте, що значення слова визначається контекстом, а не словниковим чи технічним формулюванням. Слова мають значення лише в реченні, а речення – в абзацах (фрагментах).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 6:8-11

⁸А коли ми померли з Христом, то віруємо, що й жити з Ним будемо, ⁹знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, уже більш не вмирає, смерть над Ним не панує вже більше! ¹⁰Бо що

вмер Він, то один раз умер для гріха, а що живе, то для Бога живе. ¹¹Так само ж і ви вважайте себе за мертвих для гріха й за живих для Бога в Христі Ісусі, Господі нашім.

6:8 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Хрещення віруючого відображає його смерть у Христі.

■ **"й жити з Ним будемо"** У цьому контексті присутня орієнтація на «тут та зараз» (пор. 1Ів. 1:7), а не виключно на майбутнє. У 5-му вірші йдеться про нашу участь у смерті Христа, а в 8-му вірші – про нашу участь у Його житті. Та сама суперечність притаманна біблійному концепту Царства Божого. Воно є тут і зараз, але водночас воно в майбутньому. Дарована благодать повинна призводити до самовладання, а не до вседозволеності.

6:9 "воскреснувши з мертвих" Це – ДІСПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ (див. 6:4, АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ).

Новий Заповіт стверджує, що всі три особи Трійці брали активну участь у воскресінні Ісуса.

1. Дух (пор. Рим. 8:11)
2. Син (пор. Ів. 2:19-22; 10:17-18)
3. і, найчастіше, Отець (пор. Дії 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Рим. 6:4,9)

Отець Своїми діями підтверджував, що приймає життя, смерть і вчення Ісуса. Це було важливим аспектом ранньоапостольської проповіді. Див. Рим. 1:2, Спеціальна тема: «Керигма» (*The Kerygma*).

NASB «смерть вже більше не панує над Ним»
NKJV, NRSV «Смерть вже більше не має влади на Ним»
TEV «смерть вже більше не пануватиме над Ним»
NJB «Смерть не має над Ним вже ніякої сили»

Вжите тут ДІЄСЛОВО *kurieuo* походить від терміна *kurios* (тобто Господь), що може означати володаря, господаря, чоловіка або пана; Ісус тепер панує над смертю (пор. Об. 1:18). Ісус є першим плодом воскресіння. Деякі люди були

1. взяті на небо живими (тобто перенесені, Енох та Ілля)
2. повернені до фізичного життя (тобто оживлені)

Ісус – єдиний, хто воскрес в тілі нового віку. Ісус – перший, хто подолав силу смерті (пор. 1Кор. 15)!

6:10 "Бо що вмер Він, то... умер для гріха" Ісус жив в грішному світі, і хоча Він зовсім не грішив, грішний світ Його розп'яв (пор. Євр. 10:10). Заступницька смерть Ісуса заради людей відмінила для них постанови Закону з усіма їхніми наслідками (пор. Гал. 3:13; Кол. 2:13-14).

■ **"один раз"** У цьому контексті Павло наголошує на розп'ятті Ісуса. Його смерть за гріх дає Його послідовникам силу вмирати для гріха.

У Посланні до євреїв також наголошується на остаточності жертвенної смерті Ісуса. Це спасіння, це прощення було здійснено раз і назавжди (пор. «один раз» [*eph'arax*], Євр. 7:27; 9:12; 10:10 та «раз/ще раз» [*h'arax*], Євр. 6:4; 9:7,26,27,28; 10:2; 12:26,27). Цей часто повторюваний вираз вказує на завершеність жертви.

■ **"а що живе, то для Бога живе"** Ці два АОРИСТИ в Рим. 6:10а протиставлені двом словам в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ в Рим. 6:10b. Віруючі померли з Христом; віруючі живуть для Бога, через Христа (пор. Гал. 2:19-20). Ціллю Євангелія є не лише прощення (виправдання), але й служіння Богу (освячення). Віруючі спасені для того, щоб служити!

6:11 "Так само ж і ви вважайте себе за мертвих для гріха" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Він вказує на триваючу, регулярну заповідь для віруючих. Християнам в повсякденному житті важливо знати, що для них зробив Христос. Слово «вважати» (пор.

Рим. 4:4,9) було бухгалтерським терміном, що означав «уважно складати», а потім діяти згідно з цим знанням. Вірші 1-11 стверджували положення людини в Христі (позиційне освячення), а вірші 12-13 наголошували на поведженні в Ньому (поступове освячення). Див. Спеціальну тему до Рим. 6:4.

NASB, NRSV,
TEV, NJB «в Христі Ісусі»
NKJV «в Христі Ісусі, Господі нашім»

Коротша версія має місце в манускриптах P⁴⁶, A, B, D, F та G. UBS⁴ дає їй рейтинг «А» (точно). Розширена фраза є в ранішніх манускриптах (P⁹⁴, κ, C), але, вірогідно, переписчик додав останні два слова, дивлячись на Рим. 6:23. Як переважна більшість текстових варіантів, цей випадок майже не впливає на зміст тексту.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 6:12-14

¹²Тож нехай не панує гріх у смертельному вашому тілі, щоб вам слухатись його пожадливість, ¹³і не віддавайте членів своїх гріхові за знаряддя неправедности, але віддавайте себе Богові, як жилих із мертвих, а члени ваші Богові за знаряддя праведности. ¹⁴Бо хай гріх не панує над вами, ви бо не під Законом, а під благодаттю.

6:12 "Тож нехай не панує гріх у смертельному вашому тілі" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Слово «панувати» відноситься до 5:17-21 та 6:23. Павло персоніфікує декілька богословських концептів.

1. смерть панувала як цар (пор. Рим. 5:14,17; 6:23)
2. благодать панувала як цар (пор. Рим. 5:21)
3. гріх панував як цар (пор. Рим. 6:12,14)

Питання в тому, хто панує в вашому житті. Віруючий має силу в Христі вибирати, хто буде панувати над ним! І коли віруючі, претендуючи на благодать, насправді вибирають самі себе та свої гріхи, то це – трагедія для кожного з них, для помісної церкви та для Божого Царства!

Див. Рим. 5:17,18, Спеціальна Тема: «Царювання в Царстві Божому» (Special Topic: Reigning in the Kingdom of God).

6:13 "не віддавайте членів своїх гріхові" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Це вказує на потенційну можливість триваючого гріха в житті віруючих (пор. Рим. 7:1 і далі; 1Пв. 1:8-2:1). Але з необхідністю гріха було покінчено в нових стосунках віруючого з Христом, Рим. 6:1-11.

■ **"за знаряддя"** Це слово (*hoplon*) означало «зброю воїна» (пор., 13:12; Ів. 18:3; 2Кор. 6:7; 10:4). Наше фізичне тіло є полем битви для спокус (пор. Рим. 6:12-13; 12:1-2; 1Кор. 6:20; Фил. 1:20). Наше життя являє людям Євангеліє.

■ **"але віддавайте себе Богові"** Це речення стоїть в АОРИСТІ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ і є заклик до рішучої дії (пор. Рим. 12:1). Віруючі віддають себе, коли спасаються вірою, але вони повинні й далі віддавати себе впродовж усього життя.

Зверніть увагу на паралелізм цього вірша.

1. те саме ДІЄСЛОВО і обидва рази в НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ
2. метафори битви
 - a. зброя неправедности
 - b. зброя праведности
 - c. віруючі можуть віддавати свої тіла гріху або самих себе Богові

Пам'ятайте, що цей вірш стосується віруючих – вибір триває; битва триває (пор. Рим. 6:12,19; 1Кор. 6:18-19; Еф. 6:10-18)!

6:14 "Бо хай гріх не панує над вами" Тут використано форму МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (пор. Пс. 19:13), що виступає як НАКАЗОВИЙ СПОСІБ: «гріх не повинен панувати над вами!» Гріх не панує над віруючими, тому що він не панує над Христом (пор. Рим. 6:9; Ів. 16:33).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 6:15-19

¹⁵Що ж? Чи будемо грішити, бо ми не під Законом, а під благодаттю? Зовсім ні! ¹⁶Хіба ви не знаєте, що кому віддасте себе за рабів на послух, то ви й раби того, кого слухаетесь, або гріха на смерть, або послуху на праведність? ¹⁷Тож дяка Богові, що ви, будши рабами гріха, від серця послухались того роду науки, якому ви себе віддали. ¹⁸А звільнившись від гріха, стали рабами праведности. ¹⁹Говорю я по-людському, через неміч вашого тіла. Бо як ви віддавали були члени ваші за рабів нечистості й беззаконню на беззаконня, так тепер віддайте члени ваші за рабів праведности на освячення.

6:15 Це друге уявне питання (діатриба) схоже на 6:1. На обидва питання про відношення християнина до гріха дається відповідь. У 1-му вірші йдеться про те, що не можна зловживати благодаттю як дозволом на гріх, а в Рим. 6:15 йдеться про те, що християни повинні боротися зі своїми конкретними гріхами або протистояти їм. В той же час, віруючі повинні зараз служити Богу з тим самим ентузіазмом, з яким вони раніше служили гріху (пор. Рим. 6:14).

NASB, NKJV,

TEV «Чи будемо грішити»

NRSV «Чи маємо грішити»

NJB «що ми вільні грішити»

У перекладах Вільямса (Williams) та Філіпса (Phillips) цей АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА перекладено ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА, подібно до Рим. 6:1. Це не є правильним фокусом. Зверніть увагу на інші переклади:

1. KJV, ASV, NIV – «чи будемо грішити?»
2. «Столітній переклад» (The Centenary Translation) – «Чи вчинимо гріх?»
3. RSV – «чи маємо грішити?»

Це питання емфатичне в грецькій мові й на нього очікується відповідь «так». Таким чином, через діатрибу, Павло доносив істину до читачів. Цей вірш виражає хибне богослов'я! Павло відповідає властивим йому висловом «Зовсім ні!» (або «Нехай такого ніколи не буде!») Багато вчителів невірно розуміли Євангеліє Павла про даровану Божу благодать та зловживали цим даром.

6:16 Очікуваною відповіддю на це питання має бути «так». Всі люди служать чомусь чи комусь. Хто панує в вашому житті: гріх чи Бог? Кого люди слухаються, тому вони й служать (пор. Гал. 6:7-8).

6:17 "Тож дяка Богові" Павло часто проголошує хвалу Богу. Його твори витікають з молитв, а молитви – з пізнання Євангелія. Див. Рим. 7:25, Спеціальна тема: «Павлові молитва, хвала й подяка Богу» (Special Topic: Paul's Prayer, Praise, and Thanksgiving to God).

■ **"ви, будши... стали"** Тут вжито ІМПЕРФЕКТНИЙ ЧАС ДІЄСЛОВА «бути», що описував їхній стан в минулому (раби гріха), за яким слідував ЧАС АОРИСТ, який вказував на те, що їхній стан непокори заершився.

■ **"від серця послухались того роду науки"** В даному контексті це вказує на їхнє виправдання благодаттю через віру, що має призвести до їхнього уподібнення Христу в повсякденному житті. Термін «наука» тут означає апостольське вчення або Євангеліє.

■ **"серця"** Див. Рим. 1:24, Спеціальна тема: «серце» (Special Topic: Heart).

NASB «тієї форми вчення, якій ви посвятили себе»

NKJV «тієї форми доктрини, якій ви віддали себе»

NRSV, NIV	«тієї форми вчення, якій вас було доручено»
TEV	«істині, що міститься у вченні, яке ви прийняли»
NJB	«того роду вчення, що був вам представлений»

Ця думка паралельна до 1Кор. 15:1 і стосується євангельської істини, яку чули та прийняли ці віруючі. Євангеліє – це

1. особа (яку треба прийняти)
2. істини щодо тієї особи (в які треба вірити)
3. життя, подібне життю тієї особи (як треба жити)!

■ "роду" Див. Спеціальну тему нижче.

ДИВ. РИМ. 6:17, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ФОРМА» (TUPOS) (SPECIAL TOPIC: FORM (TUPOS)).

6:18 "звільнившись від гріха" Це – ДІЄПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Євангеліє звільнило віруючих через роботу Христа, і суб'єктом дії тут виступає Божий Дух. Віруючі звільнилися від кари за гріх (виправдання) та від тиранії гріха (освячення, пор. Рим. 6:7 та 22). Одного дня вони стануть вільними від наявності гріха взагалі (прославлення, пор. Рим. 8:29-30).

■ **"стали рабами праведности"** Це – АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, «ви стали рабами праведности». Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17. Віруючі звільнилися від гріха, щоб служити Богові (пор. Рим. 6:14,19,22; 7:4; 8:2)! Ціллю дарованої благодаті є благочестиве життя. Виправдання є як юридичним проголошенням, так і стимулом до особистої праведності. Бог хоче спасти й змінити нас, щоб ми досягли інших! Благодать не закінчується на спасінні самої віруючої людини (пор. Мт. 28:18-20; Лк. 24:47; Дії 1:8).

6:19 "Говорю я по-людському, через неміч вашого тіла" Павло звертається до віруючих в Римі. Про що він веде мову: про певну місцеву проблему (заздрість між віруючими з іудеїв та віруючими з язичників) чи про істину щодо всіх віруючих? Павло вживав цю фразу й раніше, у Рим. 3:5, а також в Гал. 3:15.

Вірш 19 є паралельним до Рим. 6:16. Павло повторює свої богословські положення для підсилення.

Дехто каже, що Павло в такий спосіб вибачався за вживання метафори рабства. Однак таке тлумачення виразу «через неміч вашого тіла» не відповідає дійсності. В суспільстві I століття, особливо в Римі, рабство не вважалося злом. Воно просто було частиною тогочасної культури. Дві третини римського світу були рабами.

■ **"тіло"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

■ **"на освячення"** Це є ціллю виправдання (пор. Рим. 6:22). У Новому Заповіті цей термін вживається в двох богословських значеннях, пов'язаних із спасінням.

1. позиційне освячення – Божий дар (об'єктивний аспект), що дається людині під час спасіння разом з виправданням через віру в Христа (пор. Дії 26:18; 1Кор. 1:2; 6:11; Еф. 5:26-27; 1Сол. 5:23; 2Сол. 2:13; Євр. 10:10; 13:12; 1Петр. 1:2)
2. поступове освячення – також Божя дія через Святого Духа, якою життя віруючого преображається на образ та зрілість Христа (суб'єктивний аспект, пор. 2Кор. 7:1; 1Сол. 4:3,7; 1Тим. 2:15; 2Тим. 2:21; Євр. 12:10,14)

Див. Рим. 6:4, Спеціальна тема: «Освячення» (Special Topic: Sanctification).

Освячення – то і дар, і наказ! І позиція (положення), і дія (спосіб життя)! Воно виражається водночас і ДІЙСНИМ СПОСОБОМ (твердження), і НАКАЗОВИМ СПОСОБОМ (наказ)! Воно з'являється на початку, але не досягає зрілості до самого кінця (пор. Фил. 1:6; 2:12-13).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 6:20-23

²⁰Бо коли були ви рабами гріха, то були вільні від праведности. ²¹Який же плід ви мали тоді?

Такі речі, що ними соромитесь тепер, бо кінець їх то смерть. ²²А тепер, звільнившись від гріха й ставши рабами Богові, маєте плід ваш на освячення, а кінець життя вічне. ²³Бо заплата за гріх смерть, а дар Божий вічне життя в Христі Ісусі, Господі нашім!

6:20-21 Тут просто стверджується протилежне до Рим. 6:18 та 19. Віруючі можуть служити лише одному пану (пор. Лк. 16:13).

6:22-23 Ці вірші становлять логічне продовження теми одержання плати від того, кому людина служить. Слава Богу, що ці роздуми про гріх та віруючого закінчуються на благодаті! Спершу дар спасіння з нашою участю, а потім дар християнського життя, теж з нашою участю. Обидва ці дари ми приймаємо через віру та покаяння.

6:22 "маєте плід ваш на освячення, а кінець життя вічне" Термін «плід» вжито в Рим. 6:21 для позначення наслідків гріха, але в Рим. 6:22 він позначає наслідки служіння Богу. Цей плід вже зараз проявляється в уподібненні віруючого Христу. А остаточний плід проявиться в кінці, коли ми вічно будемо такими, як Він (пор. 1Пв. 3:2). Якщо немає результату зараз (змінене життя, пор. Як. 2), то й остаточний результат можна справедливо ставити під сумнів (вічне життя, пор. Мт. 7). «Немає плода, бо немає коріння!»

6:23 Тут підсумовується вся глава. Павло ставить вибір: або чорне, або біле. Вибирати нам: або гріх та смерть, або дар благодаті через Христа та вічне життя. Це дуже схоже на «дві дороги» в книгах мудрості Старого Заповіту (Повт. Зак. 30:1,17; Пс. 1; Пр. 4; 10-19; Мт. 7:13-14).

■ "заплата за гріх" Гріх персоніфікується як (1) рабовласник, (2) генерал армії або (3) цар, що дає плату (пор. Рим. 3:9; 5:21; 6:9,14,17).

■ "дар Божий вічне життя" Слово, що тут перекладене як «дар» (*charisma*) походить з того самого кореня, що й «благодать» (*charis*, пор. Рим. 3:24; 5:15, 16, 17; Еф. 2:8-9). Див. примітку до Рим. 3:24.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як добрі діла пов'язані з спасінням (пор. Еф. 2:8-9,10)?
2. Як постійний гріх в житті віруючого пов'язаний зі спасінням (пор. 1Пв. 3:6,9)?
3. Чи вчить ця глава «безгрішній досконалості»?
4. Як 6-а глава Послання до римлян пов'язана з 5-ю та 7-ю главами цього Послання?
5. Чому тут іде мова про хрещення?
6. Чи християни досі мають свою стару природу? Чому?
7. На що вказують ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, які переважають в Рим. 6:1-14 та ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ ЧАСУ АОРИСТА в віршах 15-23?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 7

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Аналогія зі шлюбом	Звільнені від Закону	Аналогія зі шлюбом	Приклад із шлюбу	Християнин звільняється від рабства гріха
7:1-6	7:1-6	7:1-3 7:4-6	7:1-6	7:1-6
Проблема гріха, що живе в людині	Перевага гріха в Законі	Закон та гріх	Закон та гріх	Функція Закону
7:7-12	7:7-12	7:7-12	7:7-11	7:7-8 7:9-11
	Закон не може спасти від гріха		7:12-13	7:12-13
7:13-25	7:13-25	7:13 Внутрішній конфлікт	Конфлікт в людині	Внутрішня боротьба
		7:14-20 7:21-25a	7:14-20 7:21-25a	7:14-20 7:21-23 7:24-25a
		7:25b	7:25b	7:25b

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-6

А. Послання до римлян 7 слід тлумачити

1. через призму Послання до римлян 6, особливо Рим. 7:12-14 (також 3:20,21-31; 4:13-16; 5:20)
2. його також слід пов'язувати з конфліктом в римській церкві між віруючими язичниками та віруючими іудеями, що ми бачимо його в главах 9-11 Послання до римлян. Неясно, в чому саме полягає суть проблеми. Можливі такі варіанти:
 - i. законництво на основі Закону Мойсеєва
 - ii. ствердження іудействующих щодо першості Мойсея наж Христом

- iii. неправильне уявлення про те, як Євангеліє стосується іудеїв
 - iv. неправильне уявлення про відношення між старим та новим завітами
 - v. заздрість іудейських віруючих лідерів в церкві, що їх замінили віруючі лідери з язичників після наказу імператора, за яким всі іудейські ритуали в Римі було зупинено. Багато хто з віруючих іудеїв також полишили місто
- Б. У Рим. 7:1-6 продовжується метафорична мова 6-ї глави щодо відношення християнина до свого старого життя. Тут використані такі метафори:
1. смерть та звільнення від рабства, щоб належати іншому пану (Рим. 6)
 2. смерть та звільнення від шлюбних зобов'язань (Рим. 7)
- В. Глави 6 та 7 Послання до римлян є літературно паралельними: у Рим. 6 йдеться про відношення віруючого до «гріха», а в Рим. 7 – про відношення віруючого до «закону». Аналогія визволення раба через смерть (6:12-23) паралельна до визволення від шлюбних зобов'язань через смерть (7:1-6).

Рим. 6

6:1 «гріх»

6:2 «вмерли для гріха»

6:4 «щоб і ми стали ходити в оновленні життя»

6:7 «хто вмер, той звільнився від гріха»

6:18 «звільнившись від гріха»

Рим. 7

7:1 «Закон»

7:4 «вмерли для Закону»

7:6 «щоб служити нам оновленням духа»

7:6 «ми звільнились від Закону, умерши для того, чим були зв'язані»

7:3 «вільна від Закону»

(таблиця взята з «Коментаря до Послання до римлян» Андерса Нюгрена, переклад на англійську Карла К. Расмуссена (Anders Nygren, *Commentary on Romans*, translated by Carl C. Rasmussen), стор. 268)

- Г. Закон з його постановами був смертним вироком. Під Законом всі люди стоять осудженими (пор. Рим. 6:14; 7:4; 1Кор. 11:25,27; Еф. 2:15; 2:13; Кол. 2:14). Закон Мойсеїв обернувся прокляттям!
- Д. Є чотири основні теорії щодо тлумачення 7-ї глави Послання до римлян:
1. Павло виступає від самого себе (автобіографічна)
 2. Павло виступає представником усього людства (представницька, Іван Золотоустий)
 3. Павло виступає від Адама (Феодор Мопсуестійський)
 4. Павло виступає від Ізраїля
- Е. 7-а глава Послання до римлян багато в чому схожа на 3-ю главу Буття. Вона внутрішню показує тягу до непокори навіть тих людей, хто знає Бога. Знання не може звільнити грішне людство; його може звільнити тільки Божа благодать, тільки нове серце, новий розум та новий дух (новий завіт, пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-36). І навіть в цьому випадку боротьба не вщухає (пор. Рим. 6:12,19; 1Кор. 6:10-19; Еф. 6:10-18)!

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 7:1-3

¹Чи ви не знаєте, браття, бо говорю тим, хто знає Закону, що Закон панує над людиною, поки вона живе? ²Бо заміжня жінка, поки живе чоловік, прив'язана до нього Законом; а коли помре чоловік, вона звільняється від закону чоловіка. ³Тому то, поки живе чоловік, вона буде вважатися перелюбницею, якщо стане дружиною іншому чоловікові; коли ж чоловік помре, вона вільна від Закону, і не буде перелюбницею, якщо стане за дружину іншому чоловікові.

7:1 "бо говорю тим, хто знає Закона" Можливо, йдеться про

1. тільки віруючих іудеїв
2. конфлікт між віруючими іудеями та віруючими язичниками в римській церкві
3. закон взагалі, відносно всього людства (пор. Рим. 2:14-15)
4. новонавернених язичників, які навчаються про свою нову віру (катехізіс, 6:17) з Писань Старого Заповіту

■ **"Закон"** Це – головна думка цієї глави (пор. Рим. 7:1,2,4,5,6, тощо). Однак Павло вживав цей термін в різних значеннях (природний закон; Закон Мойсеїв; соціальні норми). Здається, ці роздуми Павла почалися зі слів у Рим. 6:14. Його виклад є паралельним до 6-ї глави Послання до римлян. Див. «Контекстуальний погляд», С. Про Закон Мойсеїв та його відношення до нового завіту в Христі йдеться також у Рим. 3:21-31 та 4:13-16.

NASB «що закон має силу над особою, поки вона живе»

NKJV «що закон має владу над людиною, поки вона живе»

NRSV «що закон є дійсним для особи тільки протягом життя тієї людини»

TEV «Закон панує над людиною, поки вона живе»

NJB «що закони діють на людину тільки протягом її життя»

Дослівно тут написано «панує» (*kurieuō*, пор. Рим. 6:9,14). Закон Мойсеїв був як величезним благословінням (пор. Пс. 19; 119), так і жахливим прокляттям (пор. Гал. 3:13; Еф. 2:15; Кол. 2:14). З фізичною смертю людини її обов'язки перед Законом закінчуються. Та сама метафора вжита в Рим. 6 щодо смерті віруючого до гріха.

7:2 "Бо заміжня жінка" Це – головний приклад Павла в Рим. 7:1-6. У 6-й главі Послання до римлян Павло вів мову про те, що зі смертю раба закінчуються його обов'язки перед своїм паном. А тепер Павло розглядає шлюб та пов'язані з ним обов'язки. Ці приклади є протилежними, тому що тут помирає чоловік, і жінка отримує можливість вийти за іншого, а в попередній аналогії Павла сам віруючий помер і живе для Бога.

■ **"вона звільняється"** Тут вжито те саме дієслово, що і в Рим. 6:6; воно означає «стати недіючим», «вважати непотрібним» або «покінути з...» У Рим. 6:6 воно стоїть в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ, а тут воно в ПЕРФЕКТІ ПАСИВНОГО СТАНУ і означає «звільнилася й продовжує звільнятися». Див. Спеціальну тему до Рим. 3:3.

7:3 "вона буде вважатися перелюбницею" Це зауваження пов'язано зі спором між іудейськими рабиністичними школами Шаммая та Гіллеля щодо Повт. Зак. 24:1-4, особливо щодо виразу «ганебна річ». Школа Гіллеля була ліберальною групою, що дозволяла розлучення з жінкою з будь-якої причини. Школа Шаммая була консервативною групою, що дозволяла розлучення тільки з причини перелюбу або іншого сексуального гріха (пор. Мт. 5:32; 19:9).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 7:4-6

⁴Так, мої браття, і ви вмерли для Закону через тіло Христове, щоб належати вам іншому, Воскреслому з мертвих, щоб приносити плід Богові. ⁵Бо коли ми жили за тілом, то пристрасті гріховні, що походять від Закону, діяли в наших членах, щоб приносити плід смерті. ⁶А тепер ми звільнились від Закону, умерши для того, чим були зв'язані, щоб служити нам обновленням духа, а не старістю букви.

7:4 "і ви вмерли" Це є головною думкою цього фрагмента (та 6-ї глави Послання до римлян). Він пов'язаний з аналогією в 6-й главі Послання до римлян стосовно того, що християни вмирають для гріха, тому що вони «спів-поховані» (6:4) та «спів-розп'яті» (6:6) з Христом (пор. 2Кор. 5:14-15; Гал. 2:20). Віруючі є новим створінням у Христі (див. детальну примітку до Рим. 6:4) в цьому новому віці Духа (пор. 2Кор. 5:17). Хрещення проводить межу між старим віком, старою людиною та новим віком, новою людиною.

■ **"через тіло Христове"** Це стосується не богословського концепта церкви як тіла Христа (пор. 1Кор. 12:12,27), а фізичного тіла Христа, як в Рим. 6:3-11, де сказано, що коли Христос вмер, то віруючі, ототожнюючись із Ним через хрещення, вмерли разом з Ним. Його смерть була їхньою смертю (пор. 2Кор. 5:14-15; Гал. 2:20). Його воскресле життя звільнило їх на служіння Богу й людям.

■ **"щоб приносити плід Богові"** Цей вираз також є паралельним до 6-ї глави Послання до римлян, особливо до 6:22. Тепер віруючі вільні через Христа і можуть єднатися з Христом. Тут продовжується аналогія шлюбу. Як Христос вмер за віруючих, так і вони тепер повинні вмирати для гріха (2Кор. 5:13-14; Гал. 2:20). Як Христос воскрес, так і вони воскресають для нового духовного життя служіння Богу (пор. Рим. 6:22; Еф. 2:5-6) та одне одному (пор. 1Пв. 3:16).

7:5

NASB «Бо поки ми були в плоті»

NKJV «Бо коли ми були в плоті»

NRSV «Поки ми жили в плоті»

TEV «Бо коли ми жили згідно з нашою людською природою»

NJB «Перед нашим наверненням»

Цей вірш є протиставленням до Рим. 7:4. Вірш 4 стосується досвіду віруючого, як і Рим. 7:6. У 5-му вірші описаний «плід» життя без Божої сили (Гал. 5:18-24). Закон показує віруючим їхній гріх (Рим. 7:7-9; Гал. 3:23-25), але не може дати їм силу для перемоги над гріхом.

У контексті ця фраза стосується грішної природи віруючої людини, що вона успадкувала її від Адама (пор. Рим. 6:19). Павло вживав це слово *sarx* у двох значеннях: (1) гріховна природа (стара людина) та (2) фізичне тіло (пор. Рим. 1:3; 4:1; 9:3,5). Тут воно є негативним, але зауважте Рим. 1:3; 4:1; 9:3,5; Гал. 2:20. Плоть / тіло (*sarx/soma*) не є злом саме по собі, але, як і розум (*nous*), є полем битви, місцем протистояння між злими силами цього віку і Святим Духом. Павло використовує цей термін відповідно до Септуагінти, а не грецької літератури. Див. Рим. 1:3, Спеціальна тема: «Плоть» (*sarx*) (Special Topic: Flesh (*sarx*))

■ **"що походять від Закону"** Ця сторона непокірної людської природи, що агресивно реагує на будь-які обмеження, проявляється в 3-й главі Буття й в усіх людях. Закон встановив певні рамки (пор. Рим. 7:7-8). Ці рамки призначалися для захисту людей, але люди вбачали в них кайдани та обмеження. Божий Закон ще більше спонукав грішний самостійний дух до гріха. Проблема була не в обмеженнях (закон, пор. Рим. 7:12-13), але в людській самостійності та самовіллі.

■ **"щоб приносити плід смерті"** Яка різниця відмінності між

1. Рим. 7:4 – приносити плід Богові

2. Рим. 7:5 – приносити плід смерті

Віруючі вмерли для смерті, гріха та Закону і тепер живуть, щоб приносити плід для Царства! Павло зображує дійсність як чорну та білу (або, краще сказати, парадоксальними категоріями, див. примітку до Рим. 8:2). Кожна людина належить до однієї з двох груп: Адам або Ісус (пор. Рим. 5:12-21). Ті, хто в Ісусі, є вільними та новими людьми (пор. Гал. 2:19-20)! Ходіть в цій свободі! Насолоджуйтеся нею!

7:6 "А тепер" У «Довіднику перекладача з Послання Павла до римлян» Ньюмана та Найді (Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*) є цікаве зауваження.

«Слід відзначити паралелі між віршами 5 та 6, а також їхній зв'язок із тим, що йде далі. У вірші 5 йдеться про те, що було до навернення в християнство, і цей вірш є паралельним до 7:7-25; а у вірші 6 йдеться про теперішнє життя віри під проводом Божого Духа, і цей вірш є паралельним до 8:1-11» (стор. 130).

■ **"ми звільнились"** Цей вислів стоїть в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Він протиставляється ІМПЕРФЕКТУ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ в Рим. 7:5. Віруючих постійно стримував гріх, що був явлений в Законі, але тепер вони звільнилися Духом через добру вістку Євангелія. Те саме слово вжито щодо жінки, в якій помер чоловік у Рим. 7:2.

■ **"умерши для того, чим були зв'язані"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ, вслід за яким іде ІМПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Через смерть Христа Бог звільнив віруючих від

1. прокляття Старого Заповіту
2. свого внутрішнього гріховного "я"

Вони весь час були зв'язані своєю непокорою об'явленій волі Божій, своєю грішною природою, особистим гріхом та надприродною спокусою (пор. Еф. 2:2-3)!

■ **"обновленням... старістю"** Ця нова духовна путь, здається, вказує на новий завіт (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-32). Павло вживає грецьке слово «новий» (*kainos – kainotēs*) щодо

1. обновлення життя, Рим. 6:4 (див. детальну примітку до Рим. 6:4)
2. обновлення духа, Рим. 7:6
3. нового завіту, 1Кор. 11:2; 2Кор. 3:6
4. нового створіння, 2Кор. 5:17; Гал. 6:15
5. нового чоловіка, Еф. 2:15; 4:24

Термін «старий» стосується Закон Мойсеїва й означає «повністю зношений». Павло порівнює старий та новий завіти, як і автор Послання до євреїв (пор. Рим. 8:7 та 13).

NASB, NKJV «щоб ми служили в обновленні Духа»

NRSV «щоб ми були рабами не в писаних правилах, але в новому житті Духа»

TEV «але новим шляхом Духа»

NJB «вільні, щоб служити новим духовним шляхом»

Дослівно «в обновленні духа». Неясно, чи це стосується відновленого людського духа, чи Святого Духа. У більшості англійських перекладів це слово написано з великої літери, тобто мається на увазі Святий Дух, Який однозначно згадується в 8-й главі Послання до римлян (15 разів). Термін «дух» може стосуватися людського духа, відновленого й оживленого Євангелієм та Духом в Рим. 1:4,9; 2:29; 7:6; 8:15; 11:8; 12:11; 1Кор. 2:11; 4:21; 5:3,4,5; 7:34; 14:15,16,32; 16:18.

У посланнях Павла «плоть» і «дух» часто протиставляються одне одному, як два способи мислення та життя (пор. Рим. 7:14; 8:4; Гал. 3:3; 5:16,17,25; 6:8). Фізичне життя без Бога є «плоттю» (див. Спеціальну тему до Рим. 1:3), а життя з Богом є «духом» або «Духом». Святий Дух всередині людини (пор. Рим. 8:9,11) преображає віруючого в нове створіння у Христі (як позиційно, так і практично).

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА РИМ. 7:7-25

А. Рим. 7:7-25 виражає людську дійсність. Всі люди – як спасені, так і загиблі – за власним досвідом знають про конфлікт між добром і злом у світі та в їхніх серцях і умах. Герменевтичне питання таке: «Що мав на увазі Павло під цим текстом?» Мабуть, цей текст контекстуально пов'язаний з Рим. 1:18-6:23 та 8:1-39. Дехто вбачає в ньому розповідь про всіх людей, де особистий досвід Павла слугує прикладом. Таке тлумачення називається «автобіографічною теорією».

Павло вживав «я» в безособовому сенсі в 1Кор. 13:1-3. Безособове «я» також використовувалося в творах іудейських рабинів. Якщо тут має місце таке безособове «я», то в цьому тексті йдеться про перехід людства від невинності через провину до спасіння (Рим. 8), «представницька теорія» («Біблійний коментар Ієроніма», *Jerome Biblical Commentary*, стор. 312).

Однак інші вбачали в цих віршах опис жажливої триваючої боротьби віруючого з грішною людською природою (Августин, Тома Аквінський, Мартін Лютер, Жан Кальвін, Карл Барт). Цей внутрішній конфлікт виражає несамовитий крик душі в Рим. 7:24. У Рим. 7:7-13 переважають ДІЄСЛОВНІ ЧАСИ АОРИСТА й ІМПЕРФЕКТА, а в Рим. 7:14-25 – ДІЄСЛОВНІ ЧАСИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ та ПЕРФЕКТА. Це неначебто підтверджує «автобіографічну теорію», що Павло описує свій власний досвід від невинності до провини та виправдання і суперечливий шлях поступового освячення (пор. *autos egō*, «я сам», пор. Рим. 7:25).

Цілком можливо, що обидві точки зору є вірними. У Рим. 7:7-13 та 25b слова Павла можуть бути автобіографічними, а в Рим. 7:14-25a він може вести мову про свій досвід внутрішньої боротьби з гріхом як представник усього спасеного людства. Однак треба пам'ятати, що весь цей текст слід

також розглядати на тлі минулого Павла до його відновлення, коли він був палким прибічником іудейської релігії. Павло мав свій унікальний досвід.

- Б. Закон добрий. Закон – від Бога. Він служив та досі служить божественній цілі (пор. Рим. 7:7, 12, 14, 22, 25; Мт. 5:17-19). Він не може дати мир або спасіння (пор. Гал. 3). Джеймс Стюарт у своїй книзі «Людина у Христі» (James Stewart, *A Man in Christ*) показує парадоксальне мислення та писання Павла:

«Від людини, що взялася розробляти систему мислення та доктрини, природно очікувати якомога чіткішого визначення термінів, які вона вживає. Можна очікувати, що така людина поставить собі за мету точне висловлення своїх головних ідей, що слово, один раз вжите автором в певному значенні, матиме те саме значення в усьому тексті. Але якщо ми маємо такі очікування від Павла, то нас спіткає розчарування. Більшість його висловлювань розпливчасті, нечіткі... Він пише: "Закон святий... маю задоволення в Законі Божому за внутрішнім чоловіком" (пор. Рим. 7:12-13), але в іншому місці він ясно веде мову про ішній аспект закону (*nomos*), коли каже: "Христос відкупив нас від прокляття Закону" (пор. Гал. 3:13)» (стор. 26).

- В. Текстові докази стосовно питання «Чи веде Павло мову в Рим. 7:14-25 про спасену або неспасену людину?» такі:

1. Неспасена людина

а. Таким було тлумачення раних грецьких отців церкви

б. Цю точку зору підтверджують наступні фрази:

(1) «я тілесний», Рим. 7:14

(2) «проданий під гріх», Рим. 7:14

(3) «не живе в мені добре», Рим. 7:18

(4) «полонить мене законом гріховним, що знаходиться в членах моїх», Рим. 7:23

(5) «Нещасна я людина! Хто мене визволить від тіла цієї смерті?» Рим. 7:24

в. Безпосередній контекст 6-ї глави Послання до римлян пов'язаний з тим, що ми звільнені від панування гріха. Контекст 8-ї глави починається з «тож».

г. Відсутність будь-якого послання на Духа або Христа до самого кінця цього контексту (Рим. 7:25).

2. Спасена людина

а. Це було тлумаченням Августина, Кальвіна та реформатської традиції.

б. Цю точку зору підтверджують наступні фрази:

(1) «ми знаємо, що Закон духовний», Рим. 7:14

(2) «згоджуюсь із Законом, що він добрий», Рим. 7:16

(3) «не роблю я доброго, що хочу», Рим. 7:19

(4) «маю задоволення в Законі Божому за внутрішнім чоловіком», Рим. 7:22

в. У ширшому контексті Послання до римлян 7-а глава знаходиться в розділі, що стосується освячення.

г. Явна зміна дієслівних часів з ІМПЕРФЕКТА та АОРИСТА в Рим. 7:7-13 на послідовне вживання ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ в Рим. 7:14-24 вказує на іншу, нову частину життя Павла (тобто його навернення).

- Г. Чим більше віруючий силиться уподібнюватися Христу, тим більше він стикається зі своєю гріховністю. Цей парадокс чудово відповідає даному контексту та особі Павла (і, фактично, більшості віруючих; для протилежної думки див. Гордон Фі, «Павло, Дух та Божий народ» – Gordon Fee, *Paul, The Spirit, and the People of God*).

У лютеранському гімні Генрі Твеллза (Henry Twells) є такі рядки:

«О Боже, миру досконалого не має жоден з нас,

Бо жоден з нас ще не звільнився від гріха;

І люди немічні Тобі найліпше служать,

Бо усвідомлюють найкраще все неправильне в собі».

Я гадаю, що Павло боровся зі своїм фарисейським минулим, і саме це лягло в основу його викладу «Закону» та «гріха / смерті». Однак на мене також впливає моя власна боротьба зі спокусою й гріхом після спасіння. Вона, безумовно, вплинула на моє тлумачення. Гадаю, що Гордон Фі в своїй книзі «Павло,

Дух та Божий народ» (Gordon Fee, *Paul, the Spirit, and the People of God*) представляє ще один достовірний досвід та погляд християнина. Я знаю одне: конфлікт між

1. старим віком та новим віком
2. старим чоловіком та новим чоловіком
3. законом та духом

вирішується в Христі! Перемога за нами. Не можна розглядати 7-у главу Послання до римлян, не зауважуючи на 6-у та 8-у глави. Перемога є нашою в Христі!

Д. Складені слова з *Sun* (ПРИЙМЕННИК в Рим. 8:32) у 8-й главі Послання до римлян

- в. 16 - *sun* + свідчити
- в. 17 - *sun* + спадкоємець
- в. 17 - *sun* + терпіти
- в. 17 - *sun* + прославитись
- в. 22 - *sun* + зідхати
- в. 22 - *sun* + мучитися
- в. 26 - *sun* + допомагати
- в. 28 - *sun* + допомагати/співпрацювати
- в. 29 - *sun* + бути подібним

Ці складені слова містять в собі значення «співучасті з....» або «співпраці з...»

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 7:7-12

⁷Що ж скажемо? Чи Закон то гріх? Зовсім ні! Але я не пізнав гріха, як тільки через Закон, бо я не знав би пожадливости, коли б Закон не наказував: Не пожадай. ⁸Але гріх, узявши привід від заповіді, зробив у мені всяку пожадливість, бо без Закону гріх мертвий. ⁹А я колись жив без Закону, але, коли прийшла заповідь, то гріх ожив, ¹⁰а я вмер; і сталася мені та заповідь, що для життя, на смерть, ¹¹бо гріх, узявши причину від заповіді, звів мене, і нею вмертвив. ¹²Тому то Закон святий, і заповідь свята, і праведна, і добра.

7:7 "Що ж скажемо?" Павло знов вертається до використання діатриби (пор. Рим. 6:1,15; 7:1,13).

■ "Чи Закон то гріх?" Один із парадоксів одкровення полягає в тому, що Бог використовує святість та добрість Закону як дзеркало, щоб показати гріх та привести грішне людство до покаяння й віри (пор. Рим. 7:12-13; Гал. 3). І дивно, що Закон і далі діє в освяченні, але не в виправданні (див. Рим. 13:9, Спеціальна тема: «Погляди Павла на Закон Мойсеїв» (Special Topic: Paul's Views of Mosaic Law).

■ "Зовсім ні!" Це – притаманний Павлові спосіб відкинення невірною твердження (пор. Рим. 7:13; 3:4,6,31; 6:2,15; 9:14; 11:1,11; Гал. 2:17; 3:21).

■ "Але" Літературний стиль Павла в Посланні до римлян містить в собі яскраві протиставлення, якими він робить свої твердження (пор. Рим. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:13; 9:14; 11:1,11).

■ "я" Відмітьте в вашій Біблії всі «я», «мені», «мене», «мого», «моїх», тощо у Рим. 7:7-25. Ви будете здивовані кількістю цих займенників в даному уривку.

■ "я не пізнав гріха, як тільки через Закон" Це – одна з ключових фраз, що виражають концепт Закону Мойсеєва; вона служить дзеркалом для виявлення особистого гріха (пор. Рим. 3:20; 4:65; 5:20; Гал. 3:14-29, особ. Рим. 7:24). Одного порушення Закону було достатньо для того, щоб порушити завіт, і це призводило до відповідних наслідків (пор. Рим. 7:10 та Як. 2:10)!

■ "як тільки через Закон" Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ, що називається «всупереч фактам». Павло був переконаним стосовно гріха. Це – єдиний випадок цієї граматичної форми в Посланні до римлян. Павло вживає цю форму також в Гал. 1:10; 3:21, в 1Кор. 2:8; 5:10; 11:31 та 2Кор. 12:11.

■ **"Не пожадай"** Це – цитата останньої з Десяти Заповідей (пор. Вих. 20:17; Повт. Зак. 5:21). Ця заповідь стосується правильного відношення, що є сутністю всіх заповідей (пор. Євангеліє від Матвія 5-7). Закон часто називається «заповіддю» (пор. Рим. 7:8,9,11,12,13).

Термін «жадати» означає «спрямувати своє серце на щось» або «дуже бажати чогось». Бог дав людям (загиблим та спасеним) багато всякого добра в створінні, але люди схильні використовувати Божі дари поза межами, встановленими Богом. Їхнім гаслом стає: «Хочу собі якомога більше й будь-якою ціною!» Людське "я" є жахливим тираном! Див. Рим. 1:24, Спеціальна тема: «Примітки до Вих. 20:17» (Special Topic: Notes on Exodus 20:17).

7:8

NASB, NKJV «користуючись можливістю»

NRSV «хапаючись за можливість»

TEV «одержав шанс»

NJB «скористувався»

Це був військовий термін, що означав плацдарм висадки десанту або опорний пункт (пор. Рим. 7:8 та 11). В цьому контексті є персоніфікація (пор. Рим. 7:9,11). Гріх зображено як військову операцію (пор. в.11), що її проводить воєначальник (пор. Рим. 7:11 і 17; 6:12, 14, 16).

■ **"бо без Закону гріх мертвий"** Гріх є непокою проти волі Божої (пор. Рим. 4:15; 5:13; 1Кор. 15:56). У цій фразі немає ДІЄСЛОВА; його треба додати. Якщо доповнити цю фразу ДІЄСЛОВОМ У ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, то це буде загальнолюдським принципом. Якщо доповнити її ДІЄСЛОВОМ В ЧАСІ АОРИСТА, то це буде стосуватися конкретно самого Павла.

7:9 "я колись жив" Це могло стосуватися Павла (1) як дитини в віці невинності (тобто перед *Bar Mitzvah*), або (2) як посвяченого фарисея до того, як істина Євангелія зворушила його серце (пор. Дії 23:1; Фил. 3:6; 2Тим. 1:3). Перший варіант представляє «автобіографічну теорію» тлумачення 7-ї глави Послання до римлян, а другий варіант представляє «представницьку теорію» тлумачення цієї глави.

■ **"коли прийшла заповідь, то гріх ожив, а я вмер"** Непокірний дух людства спонукається заборонами. Заборони Божого Закону стимулюють егоцентричну гордість грішного людства (пор. Бут. 2:16-17; 3:1-6). Зауважте, як гріх і далі персоніфікується, як раніше в Рим. 5:21 та 7:8,11,17,20.

7:10 "і сталася мені та заповідь, що для життя, на смерть" Тут, мабуть, є посилання на обітницю в Лев. 18:5; Повт. Зак. 4:1; або, можливо, на Рим. 2:13. Закон обіцяв те, чого не в змозі був виконати, і не тому, що він гріховний, але тому, що людство немічне та непокірне. Закон став смертним вироком (пор. Гал. 3:13; Кол. 2:15; Кол. 2:14).

7:11 "звів мене, і нею вмертвив" Обидва ДІЄСЛОВА стоять в АОРИСТІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Цей термін, «звів», було вжито щодо змія, що спокусив Єву в Бут. 3:13 в перекладі Септуагінти (LXX). Павло неодноразово вживав це ДІЄСЛОВО (пор. Рим. 16:18; 1Кор. 3:18; 2Кор. 11:3; 2Сол. 2:3; 1Тим. 2:14). Проблемаю Адама і Єви була також пожадливість (пор. 2Кор. 11:3; 1Тим. 2:14). Адам і Єва духовно вмерли, коли не послухались Божої заповіді (що тепер явлена в Законі, пор. 1Кор. 15:56), так само вмерли й Павло, і всі люди (1:18-3:20).

7:12 Тут Павло стверджує добро Закону. Проблема не в самому Законі. Однак паралелі Павла між «гріхом» в Рим. 6 та «законом» в Рим. 7, очевидно, засмутили іудейських віруючих-законників («слабких у вірі» в Рим. 14:1-15:13) в римській церкві.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 7:13

¹³Тож чи добре стало мені смертю? Зовсім ні! Але гріх, щоб стати гріхом, приніс мені смерть добром, щоб гріх став міцно грішний через заповідь.

7:13

NASB «грiх, щоб вiн показався грiхом... щоб грiх став зовсiм грiшним»

NKJV «грiх, щоб вiн об'явився грiхом... щоб вiн став надзвичайно грiшним»

NRSV «щоб грiх показався грiхом... надмiрно грiшним»

TEV «щоб об'явилась його iстинна природа як грiха»

NJB «грiх, щоб показати своє справжнє обличчя... змiг здiйснювати всю свою грiшну силу»

Злу природу грiха чiтко видно в тому, що грiх узяв таку добру, корисну й благочестиву рiч, як Закон Мойсеїв (пор. Пс. 19, 119), та спотворив її, перетворивши в знаряддя осуду й смертi (пор. Еф. 2:15; Кол. 2:14). Грiшне людство взяло всякий добрий Божий дар та винесло його за встановленi Богом межi!

Зауважте два пiдрядних речення мети з *hina*, що тут перекладено як «щоб». ПРИЙМЕННИКИ прояснюють авторський задум!

■ "мiцно грiшний" Див, Рим. 1:30, Спецiальна Тема: «Вживання Павлом складених слiв iз "Hyper"» (Special Topic: Paul's Use of *Hyper* Compounds). Грiх персонiфiковано, щоб показати особову природу зла. Див. Рим. 16:20, Спецiальна тема: «Особове зло» (Special Topic: Personal Evil).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 7:14-20

¹⁴Бо ми знаємо, що Закон духовний, а я тілесний, проданий під грiх. ¹⁵Бо що я виконую, не розумію; я бо чиню не те, що хочу, але що ненавижду, те я роблю. ¹⁶А коли роблю те, чого я не хочу, то згоджуюсь із Законом, що він добрий, ¹⁷а тому вже не я це виконую, але грiх, що живе в мені. ¹⁸Знаю бо, що не живе в мені, цебто в тілі моїм, добре; бо бажання лежить у мені, але щоб виконати добре, того не знаходжу. ¹⁹Бо не роблю я доброго, що хочу, але зло, чого не хочу, це чиню. ²⁰Коли ж я роблю те, чого не хочу, то вже не я це виконую, але грiх, що живе в мені.

7:14 "Закон духовний" Закон Божий є добрим. Проблема не в Законі (пор. Рим. 7:12 та 16b).

■ "я тілесний" Цей термін Павло вживає в (1) нейтральному сенсі щодо фізичного тіла (пор. Рим. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5) та в (2) негативному сенсі щодо грiшної природи в Адамі (пор. Рим. 7:5). Як саме це слово вжите тут є неясним.

■ "проданий під грiх" Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ зі значенням «я був проданий і залишаюся проданим в рабство грiха». Грiх знов персонiфiкується, тут в особі рабовласника. Суб'єкт ПАСИВНОГО СТАНУ є неясним. Їм може бути сатана, грiх чи Бог.

У Старому Заповіті те, як Бог притягує до себе людину, позначалося головним чином терміном «вiдкуплення» (та його синонімами). Спочатку цей термін означав «купувати назад» (див. Спецiальну тему до Рим. 3:24). Тут вжито протилежне за значенням «проданий» (пор. Суд. 4:2; 10:7; 1 Сам. 12:9).

7:15-24 Божі діти мають «божественну природу» (пор. «Божа Істота», 2Петр. 1:4), але також і грiшну природу (пор. Гал. 5:17). Потенційно грiх став недіючим (пор. Рим. 6:6), але практично люди в житті зустрічаються з Рим. 7. Іудеї кажуть, що в серці кожної людини живе чорна та біла собаки. Та, яку людина кормить більше, виростає більшою.

Коли я читаю цей текст, то з власного досвіду розумію та відчуваю боль Павла, що описує щоденний конфлікт наших двох природ. Віруючі звільнились від своєї грiшної природи, але – помози нам, Господи! – ми все це піддаємося її звабливій силі. Як не дивно, насправді напружена духовна боротьба часто починається після спасіння. Зрілість є життям в щоденному спілкуванні з триєдиним Богом і водночас в щоденному конфлікті зі злом (пор. Рим. 8:12-25,26; Гал. 5:16-18; Еф. 6:10-18; Кол. 3:5-10; див. Дж.Д. Данн, «Ісус і Дух» (J. D. G. Dunn, *Jesus and the Spirit*)).

7:16,20 "коли... Коли" Обидва ці речення є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ПЕРШОГО ТИПУ, що передбачають правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму.

7:18 "Знаю бо, що не живе в мені, цебто в тілі моїм, добре" Павло не припускає, що фізичне тіло саме по собі є злом, але він стверджує, що воно є полем битви між грiшною природою та Божим Духом. Греки

вважали тіло злом, як і взагалі всю матерію. Це переконання прийняло форму дуалістичної ереси гностицизма (пор. Послання до ефесян, Послання до колоссян та Перше Послання Івана). Греки звичайно звинувачували «фізичне» в духовних проблемах. Павло інакше дивиться на духовний конфлікт. Він персоніфікує гріх та вбачає можливість для вторгнення зла в людську природу в непокорі людства проти Божому Закону. Термін «плоть» в Посланнях Павла може означати: (1) фізичне тіло, що є морально нейтральним (пор. Рим. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5), або (2) грішну природу, успадковану від Адама (пор. Рим. 7:5). Див. Рим. 1:3, Спеціальна тема: «Плоть» (*sarx*) (Special Topic: *Flesh (sarx)*)

7:20 "гріх, що живе в мені" Цікаво, що в Посланні до римлян так чітко показано гріх людства, але сатана взагалі не згадується аж до 16:20. Люди не можуть звинувачувати сатану в своїх проблемах, пов'язаних з гріхом. Ми маємо вибір. Гріх персоніфікується як цар, тиран чи рабовласник. Гріх спокушає та зваблює нас до непокори Богу й до самоствердження будь-якою ціною. Павлова персоніфікація гріха, пов'язана з людським вибором, відображає Бут. 4:7.

Павло в цій главі декілька разів вживає вислів «живе в...» (пор. Рим. 7:17,18,20). Коли людина спасається, вона не позбавляється своєї грішної природи; ця природа не знищується, але стає недіючою. Те, наскільки тривалою буде безсилість цієї природи, залежить від наших спільних дій з Божим Духом, що в нас (пор. Рим. 8:9,11). Бог забезпечив віруючих всім необхідним для боротьби з персоніфікованим (буквальним) та особовим (сатана та демони) злом. Це – присутність і сила Святого Духа. Як ми приймаємо дар спасіння, так ми повинні приймати й Божий дар ефективного захисту Святого Духа. Спасіння та християнське життя є щоденним процесом, що починається з повсякденних рішень віруючих та закінчується їми. Бог забезпечив нас всім необхідним: Духом (Рим. 8), духовною зброєю (Еф. 6:11), одкровенням (Еф. 6:17) та молитвою (Еф. 6:18).

Битва є лютою (Рим. 7), але нам дається перемога (Рим. 8).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 7:21-25

²¹Тож знаходжу закона, коли хочу робити добро, що зло лежить у мені. ²²Бо маю задоволення в Законі Божому за внутрішнім чоловіком, ²³та бачу інший закон у членах своїх, що воює проти закону мого розуму, і полонить мене законом гріховним, що знаходиться в членах моїх. ²⁴Нещасна я людина! Хто мене визволить від тіла цієї смерті? ²⁵Дякую Богові через Ісуса Христа, Господа нашого. Тому то я сам служу розумом Законові Божому, але тілом закону гріховному...

7:22 "в Законі Божому" Для іудеїв це означало Закон Мойсея. Для неіудеїв це означало

1. свідоцтво природи (пор. Рим. 1:19-20; Пс. 19:1-6)
2. внутрішню мораль, совість (пор. Рим. 2:14-15)
3. соціальні норми

NASB	«у внутрішньому чоловіку»
NKJV	«згідно з внутрішнім чоловіком»
NRSV, NJB	«в глибині мого "я"»
TEV	«моя внутрішня істота»

Павло протиставляє зовнішнього чоловіка (фізичного) внутрішньому (духовному) в 2Кор. 4:16. У цьому контексті цей вислів стосується тієї частини Павла або спасеного людства, що підтверджує Божу волю й закон.

1. «Закон духовний», Рим. 7:14
2. «те, що хочу», Рим. 7:15
3. «згоджуюсь із Законом, що він добрий», Рим. 7:16
4. «бажання лежить у мені», Рим. 7:18
5. «доброго, що хочу», Рим. 7:19
6. «зле, чого не хочу, це чиню», Рим. 7:19
7. «я роблю те, чого не хочу», Рим. 7:20
8. «коли хочу робити добро», Рим. 7:21
9. «маю задоволення в Законі Божому», Рим. 7:22

10. «закон мого розуму», Рим. 7:23

11. «я сам служу розумом Законові Божому», Рим. 7:25

7-а глава Послання до римлян показує, що одного лиш пізнання Бога та Його слова недостатньо. Віруючі потребують Духа (Рим. 8)!

7:23 Існує справжній контраст між Рим. 6:2; 8:2 та 7:23. Цей вірш ясно показує, що під законом (*nomos*) Павло має на увазі (1) закон гріха (пор. Рим. 7:21,25) та (2) закон Божий (пор. Рим. 7:22, 25). Раніше, в Рим. 7:4,5,6,7,9 та 12, Павло вживав цей термін в значенні Старого Заповіту. Павло не був систематичним богословом. Концепт «закону» давався йому важко. З одного боку, це було Боже одкровення, чудовий дар людству, але з іншого боку, воно визначало гріх та встановлювало чіткі межі, яких грішне людство не могло дотримуватися. Цими межами було не лише старозавітне одкровення (пор. Пс. 19:7-14; 119), але всі моральні правила: природне одкровення (пор. Пс. 19:1-6; Рим. 1:18-3:31) або соціальні норми. Люди – бунтарі, що хочуть повністю керувати власним життям!

7:24 Чи може таке казати спасена людина? Дехто вважає, що не може і тому в цій главі йдеться про моральних, релігійних, але неспасених людей. Інші стверджують, що може і що тут йдеться про суперечливість Євангелія – «уже є, але ще немає» – в житті віруючих. Есхатологічне завершення ще не сталося. Зрілі віруючі відчувають цю прірву найгостріше.

NASB	«тіло цієї смерті»
NKJV, NRSV	«це тіло смерті»
TEV	«це тіло, що тягне мене до смерті»
NJB	«це тіло приречене на смерть»

Фізичне тіло та розум не є злими самі по собі. Вони створені Богом для життя на цій планеті й для спілкування з Ним. Вони створені «вельми добре» (пор. Бут. 1:31). Але 3-я глава Буття змінила людство і нашу планету. Це вже не той світ, що його задумав був Бог, і ми вже не ті люди, якими Він нас задумав. Гріх докорінно все змінив. Гріх узяв і спотворив те, що саме по собі є добром, і воно перетворилося в егоцентричне зло. Тіло та розум стали полем битви для спокуси й гріха. Павло відчуває цю битву дуже гостро! Він прагне нового віку, нового тіла, спільності з Богом (пор. Рим. 8:23).

7:25 Це є підсумком та переходом до вищої ступені – 8-ї глави Послання до римлян. Проте навіть у 8-й главі ми бачимо той самий конфлікт в Рим. 8:5-11.

Перед тлумачами постає питання, про кого тут веде мову Павло:

1. про себе та свій досвід в іудаїзмі?
2. про всіх християн?
3. про Адама як приклада для всіх людей?
4. про Ізраїля, що знав Закон, але не виконував його?

Я особисто вважаю, що варіанти №1 (Рим. 7:7-13,25b) та №2 (Рим. 7:14-25a) є обидва вірними. Див. Контекстуальний погляд на Рим. 7:7-25.

Біль та агонія 7-ї глави Послання до римлян поступається величності 8-ї глави!

■ "дяка Богів" Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПАВЛОВІ МОЛИТВА, ХВАЛА Й ПОДЯКА БОГУ» (SPECIAL TOPIC: PAUL'S PRAYER, PRAISE, AND THANKSGIVING)

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як 6-а глава Послання до римлян пов'язана з 7-ю главою цього Послання?
2. Як закон Старого Заповіту відноситься до віруючих Нового Заповіту? (пор. 2Кор. 3:1-11; Євр. 8:7, 13)
3. Якими двома прикладами Павло описує в Рим. 6 та Рим. 7 наше відношення до свого старого життя?
4. Як християнин пов'язаний з Законом Мойсеївим?
5. Власними словами поясніть різницю між автобіографічною та представницькою теоріями тлумачення Рим. 7:7-25.
6. Про кого йдеться в 7-й главі Послання до римлян: про загиблу людину, незрілого віруючого чи всіх віруючих?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН, ГЛАВА 8

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Життя в Духу	Звільнені від гріху, що в нас	Божа спасаюча дія	Життя в Духу	Життя Духа
8:1-11	8:1-11	8:1-4 Життя в плоті та в Духу	8:1-8	8:1-11
		8:5-8 8:9-11 Дух та всиновлення	8:9-11	
8:12-17	8:12-17	8:12-17	8:12-17	8:12-13 Божі діти 8:14-17
Слава, що має бути	Від страждання до слави	Надія завершення	Майбутня слава	Слава як наша доля
8:18-25	8:18-30	8:18-25 Допомога людській немочі	8:18-25	8:18-25
8:26-30		8:26-27	8:26-27	8:26-27 Бог покликав нас розділяти Його славу
		8:28-30	8:28-30	8:28-30
Божа любов	Божа вічна любов	Наша впевненість в любові Божій	Божа любов в Христі Ісусі	Гімн Божій любові
8:31-39	8:31-39	8:31-39	8:31-39	8:31-39

ЧИТАННЯ ТРЕТСЬОГО (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятих сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

А. В цій главі тема, розпочата Павлом в Рим. 1:18 досягає своєї вершини. Глава починається зі слів «немає осуду» (правове положення) і закінчується словами «не зможе відлучити» (особисте спілкування). З богословської точки зору вона починається з виправдання, проходить через освячення і завершується прославленням (пор. Рим. 8:29-30).

- Б. Так Павло розвиває богословську тему щодо того, як Бог дає віруючим Свого Духа (пор. вчення Івана в Ів. 14:12-31; 16:7-16). Дух є суб'єктом дії ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЄСЛОВА в Рим. 8:14, де йдеться про те, як Євангеліє діє в житті грішних людей. Дух залишатиметься з ними та в них і почне формувати в них Христа. У 8-й главі Послання до римлян термін «дух» (*pneuma*) вжито понад 20 разів, але в 7-й главі він взагалі відсутній (також у главах 3-6; його вжито лише тричі в главах 1-2; важко впевнено сказати, де *pneuma* означає людський дух, а де – Святого Духа).
- В. В житті існують дві перспективи (особисті погляди), два способа життя, два пріоритети, дві дороги (широка дорога та вузька дорога), що ними ходять люди, і тут це – плоть або Дух. Одна дорога веде до смерті, інша – до життя. Традиційно вони називаються «двома дорогами» літератури мудрості Старого Заповіту (пор. Пс. 1 та Пр. 4:10-19). Вічне життя, життя Духа має видимі характеристики (за плоттю або за Духом).
- Зверніть увагу на очевидну відсутність сатани в цьому богословському контексті (пор. Рим. 1-8). Про нього не згадується в Посланні до римлян аж до 16:20. Тут в фокусі знаходиться Адамова грішна природа. Таким чином Павло не давав грішним людям підстави виправдуватися (мовляв, «диявол примусив мене грішити!») тим, що їхня непокора спричинена надприродною спокусою. Людство несе відповідальність!
- Г. Цю главу важко поділити на частини, тому що думка розвинута через сплетіння кількох ниток істини в повторюваних шаблонах, але без контекстуальних одиниць.
- Д. Вірші 12-17 повідомляють віруючому про впевненість віри.
1. По-перше, йдеться про зміну світогляду та способу життя через Духа.
 2. По-друге, наш страх перед Богом замінено відчуттям сімейної любові Духа.
 3. По-третє, Святий Дух, що живе в нас, внутрішньо підтверджує наше синівство.
 4. По-четверте, це підтвердження є певним вже зараз, серед проблем та труднощів цього грішного світу.
- Е. Вірші 31-39 є сценою суду, що було типовим художнім засобом старозавітних пророків. Бог – Суддя; сатана – прокурор; Ісус – адвокат (параклет); анголи – спостерігачі; сатана висуває звинувачення проти віруючих людей (Йов 1-2; Захарія 3).
1. правові терміни
 - i. проти нас (Рим. 8:31)
 - ii. оскаржувати (Рим. 8:33)
 - iii. виправдує (Рим. 8:33)
 - iv. засуджує (Рим. 8:34)
 - v. заступається (Рим. 8:34)
 2. судове переслідування, «хто» (Рим. 8:31,33,34 [тричі],35)
 3. Боже забезпечення в Христі (Рим. 8:32, 34b)
 4. нас не відлучити від Бога
 - i. земні обставини (Рим. 8:35)
 - ii. Старозавітня цитата з Пс. 44:22 (Рим. 8:36)
 - iii. перемога (Рим. 8:37,39)
 - iv. надприродні обставини або суб'єкти (Рим. 8:37-39)

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:1-8

¹Тож немає тепер жадного осуду тим, хто ходить у Христі Ісусі не за тілом, а за духом, ²бо закон духа життя в Христі Ісусі визволив мене від закону гріха й смерті. ³Бо що було неможливе для Закону, у чому був він безсилий тілом, Бог послав Сина Свого в подібі гріховного тіла, і за гріх осудив гріх у тілі, ⁴щоб виконалось виправдання Закону на нас, що ходимо не за тілом, а за духом. ⁵Бо ті, хто ходить за тілом, думають про тілесне, а хто за духом про духовне. ⁶Бо думка тілесна то смерть, а думка духовна життя та мир, ⁷думка бо тілесна ворожнеча на Бога, бо не кориться Законові Божому, та й не може. ⁸І ті, хто ходить за тілом, не можуть догодити Богові.

8:1

NASB «Тож немає тепер»
NKJV, NRSV «тому тепер немає»
TEV «Немає»
NJB «отже, причина»

Це відноситься до попереднього контексту. Дехто вбачає тут звязок з Рим. 7:24-25, але найкращим здається відносити цю фразу до Рим. 3:21-7:25.

■ **"немає"** В грецькому реченні це слово стоїть на початку. Воно є емфатичним: «немає жодного осуду» тим, хто в Христі (пор. Рим. 8:1-3), і тим, хто ходить за Духом (пор. Рим. 8:4-11). Це – дві сторони нового завіту:

1. він є даром у Христі
2. він вимагає відповідного способу життя, згідно з завітом

Виправдання (пор. Рим. 5:1-11) є водночас і об'єктивним (ДІЙСНИЙ СПОСІБ), і суб'єктивним (НАКАЗОВИЙ СПОСІБ). Це і стан, і життя!

■ **"осуд"** Цей термін *katakrima* нечасто вживався в Септуагінті, але він означає прокляття непокори в Повт. Зак. 27:26 (пор. Повт. Зак. 27:26, що цитується в Гал. 3:10, це воно тотожне «прокляттю»). Цей термін має таке значення: «покарання згідно з судовим вироком». Це – правова, юридична протилежність виправдання. Цей термін вживається рідко в посланнях Павла (пор. Рим. 5:16,18), а в інших текстах Нового Заповіту не вживається взагалі.

Концепт осуду з'являється вперше, коли сатана звинувачує Божий народ в порушенні завіту, а потім, коли він звинувачує представників інших народів, таких як Йов (пор. Йов 1-2). Однак тепер віруючі разом з Христом вмерли для закону (пор. Рим. 6), і тому ані закон, ані сатана не мають підстав для звинувачень.

Додаток «хто ходить не за тілом, а за духом» в 1-м вірші є також в Біблії короля Якова (King James Version), але в багатьох стародавніх грецьких рукописах цих слів там немає. UBS⁴ дає короткому варіанту, що без додатка, рейтинг «А» (точно). Ця фраза є в Рим. 8:4. У Рим. 8:1 вона недоречна з богословської точки зору, але вона цілковито підходить до Рим. 8:4. Вірші 1-3 стосуються позиційного освячення (ДІЙСНИЙ СПОСІБ), а вірші 4-11 – практичного освячення (див. Спеціальну тему до Рим. 6:4) або хриstopодібності (НАКАЗОВИЙ СПОСІБ, див. примітку до Рим. 8:29). Зауважте на примітку на стор. 289 в книзі Вільяма Р. Ньюелла «Послання до римлян вірш за віршем» (William R. Newell, *Romans Verse by Verse*. Moody, 1938).

«У переглянутій версії (Revised Version) слушно упущено "хто ходить не за тілом, а за духом". З часу перекладу короля Якова (King James), що був зроблений понад 300 років тому, було знайдено багато найкращих, найточніших давньогрецьких рукописів, і благочестиві люди старанно займалися виправленням помилок, зроблених під час переписування. Адже, як всім відомо, оригінальних рукописів Писання в нас немає – Богу вгодно було не допустити до них людей, бо люди схильні до ідолопоклонства.

Вірш 1 має закінчуватися словами «тим, хто в Христі Ісусі»; на це є чотири причини: (1) Грецькі рукописи переконливо свідчать на користь вилучення фрази «хто ходить не за тілом, а за духом» з 1-го вірша, адже існують всі докази того, що ці слова належать 4-му віршу. (2) Цього вимагає також і глибоке духовне розуміння тексту, бо ця фраза в кінці 1-го вірша змінює його зміст так, що він вказує на залежність нашої безпеки від нашого ходіння (поводження), а не від Божого Духа. Але в Христі Ісусі всі ми – безпечні, захищені від осуду, і про це йдеться в усьому посланні. Інакше наша безпека залежала б від нашого ходіння, а не положення в Христі. (3) Належне місце цієї фрази явно є в кінці 4-го вірша, де йдеться про ходіння, тобто спосіб життя віруючої людини, а не про її безпеку й захист від осуду. (4) На те, що фраза в кінці 1-го вірша в перекладі короля Якова (King James) є *заміткою* (зробленою на полях якимось переписчиком), вказує не лише її упущення в важливих унциальних рукописах Aleph, A, B, C, D, F, G; A та D (випр.), а також в деяких курсивних та стародавніх версіях (див. Олсгаузен, Мейер, Алфорд, Дж.Ф. та Б. (Olshausen, Meyer, Alford, J. F. and B.); і чудовий виклад цієї теми в «Сипопсисі» Дарбі (Darby, *Synopsis, in loc*)), але також те, що ця замітка схожа на подібні додатки в інших місцях, зроблені переписчиками через страх щось упустити.

Те, що Бог задумав, щоб Його Слово перекладалося на різні мови й було авторитетним в перекладах, видно з того, як в Новому Заповіті використовується грецький переклад єврейського Старого Заповіту – Септуагінта.

Треба дякувати Богові за тих відданих людей, що посвятили все життя глибокому вивченню рукописів, які залишив нам Бог, і дали нам такий дивовижний переклад Божого Слова. Таких вчених слід цілком відрізняти від зарозумілих «модерністів» (або, в минулому, так званих «вищих» критиків), які беруться вчити нас, що Бог *мав* казати в Біблії, замість того, щоб з глибоким смиренням старатися зрозуміти, що Він *сказав*» (стор. 289).

■ **"тим, хто у Христі Ісусі"** Ця фраза (ЛОКАТИВНОГО СПРЯМУВАННЯ) є типовим виразом Павла, що відповідає сучасному виразу «особисті стосунки». Павло знав Ісуса, любив Його, служив Йому та радів в Ньому. Євангелія – це і вістка, в яку треба повірити, і Особа, Яку треба прийняти. Сила життя витікала зі стосунків Павла з воскреслим Христом, Якого він зустрів на дорозі до Дамаска (пор. Дії 9). Його досвід з Ісусом передував його богослов'ю щодо Ісуса. Його досвід спонукав його не до відлюдного містицизму, але до активного місіонерського служіння (пор. Мт. 28:18-20; Лк. 24:47; Дії 1:8). Знати Його – значить служити Йому. Зріле християнство є вісткою, Особою та способом життя! (Див. примітку до Рим. 1:5)

8:2 "закон духа життя... закон гріха й смерті" Можливо, мається на увазі

1. контраст між законом гріха (пор. Рим. 7:10,23,25) та новим законом Бога (пор. Рим. 7:6,22,25)
2. «закон любові» (пор. Як. 1:25; 2:8,12) та «Закон Мойсеїв» (пор. Рим. 7:6-12)
3. старий вік та новий вік
4. старий завіт та новий завіт (пор. Єр. 31:31-34; новозавітне Послання до євреїв)

Цей стиль протиставлень продовжується.

1. закон духа життя в Христі та закон гріха й смерті, Рим. 8:2
2. за тілом та за Духом, Рим. 8:4 і 5
3. тілесне та духовне, Рим. 8:5
4. думати про тілесне та думати про духовне, Рим. 8:5
5. думка тілесна та думка духовна, Рим. 8:6
6. в тілі та в дусі, Рим. 8:9
7. тіло мертве, але дух живий, Рим. 8:10
8. маєте вмерти та будете жити, Рим. 8:13
9. не дух неволі, але Дух синівства, Рим. 8:15

У Навчальній Біблії «NASB» (NASB Study Bible, стор. 1645) є цікавий список значень, в яких Павло вживав термін «закон» в Посланні до римлян.

1. керуюча сила, Рим. 8:2
2. Божий закон, Рим. 2:17-20; 9:31; 10:3-5
3. П'ятикнижжя, Рим. 3:21b
4. весь Старий Заповіт, Рим. 3:19
5. принцип, Рим. 3:27

NASB, NRSV,

NJB «звільнив тебе»

NKJV, TEV «звільнив був мене»

Вірші 2-3 є богословським підсумком 6-ї глави Послання до римлян. У стародавньому грецькому тексті є декілька різних ЗАЙМЕННИКІВ:

1. «мене» в рукописах А, D, К та Р
2. «тебе» – у κ, В, F та G
3. «нас» – пізніше, в унікальному рукописі Ψ

Укладачі UBS⁴ дають варіанту «тебе» (ОДНИНИ) рейтинг «В» (майже точно). UBS³ дає цьому варіанту рейтинг «D» (навіть).

У посланнях Павла часто бувають рукописи з різними варіантами ЗАЙМЕННИКІВ «ми/нам», «ви/вам», «ти/тобі», «я/мені» та «ми/нас».

8:3 "що було неможливе для Закону" Закон Мойсеїв – добрий та святий, але людство – немічне та грішне (пор. Рим. 7:12, 16). Тут ДІЄСЛОВО насправді є ПРИКМЕТНИКОМ *adunaton*, що зазвичай означає «неможливий» (пор. Мт. 19:26; Євр. 6:4,18; 10:4; 11:6), але може означати й «безсилий» (пор. Дії 14:8; Рим. 15:1). Закон був неспроможним спасти людей (пор. Гал. 3:21). Він, навпаки, приніс їм осуд, смерть та прокляття (пор. Гал. 3)!

■ **"у чому був він безсилий тілом"** Це головна тема Павла в 7-й главі Послання до римлян. Божий Закон добрий та святий, але грішне й непокірне людство не може виконувати його постанови. Павло, на відміну від рабинів, наголошував на наслідках 3-ї глави Буття. Більшість рабинів пов'язують початок зла в світі з 6-ю главою Буття.

■ **"Бог послав Сина Свого"** Те, чого грішне людство не змогло зробити при старому завіті, Бог зробив при новому завіті (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:22-36) через Ісуса (пор. Іс. 53; Ів. 3:16). Замість зовнішніх постанов Бог дав внутрішнього Духа, нове серце й новий розум. Новий завіт ґрунтується на покайній вірі в завершену роботу Христа, а не на людських вчинках (пор. Еф. 2:8-9). Однак обидва завіти вимагають від людини нового, благочестивого способу життя (пор. Еф. 1:4; 2:10).

■ **"в подібні гріховного тіла"** Та сама істина проголошується в Фил. 2:7-8. Ісус мав справжнє людське тіло (але без гріховної природи, пор. Фил. 2:7-8; Євр. 7:26). Він насправді є єдиним з нами. Він був випробуваний в усьому, але без гріха (пор. Євр. 4:15). Він нас розуміє. Він заступається за нас (пор. Рим. 8:34; Євр. 7:25; 9:24).

■ **"за гріх"** В деяких перекладах курсивом додається «в жертву»; в перекладі NJB ці слова маються на увазі, а в NRSV вони подаються в примітці. Той самий концепт виражений в 2Кор. 5:21 та 1Петр. 2:24. Ісус прийшов, щоб вмерти (пор. Іс. 53:4-6,10-12; Мр. 10:45). Невинне (бездоганне) життя Ісуса стало жертвою за гріх (пор. Ів. 1:29) усіх людей (пор. Євр. 10:6,8; 13:11).

■ **"осудив гріх у тілі"** Фізична смерть Ісуса висвітлила й вирішила проблему гріховної природи людини, а не просто окремо взятих гріхів (як Закон Мойсеїв). Саме життя, смерть, воскресіння й вознесення Ісуса здійснили вічний Божий задум щодо відкуплення (пор. Дії 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Ісус також показав нам, якими люди можуть і повинні бути (пор. Ів. 13:15; 1Петр. 2:21).

8:4 Цей вірш мабуть стосується нового завіту (пор. Єр. 31:33 та Єз. 36:26-27). В ньому висвітлюються дві сторони нашого спасіння.

1. Ісус виконав постанови старого завіту, і через віру в Нього ця праведність передається віруючим в дар, незалежно від їхніх власних заслуг. Ми називаємо це виправданням або позиційним освяченням.
2. Бог дає нам нове серце, новий розум та новий дух. Ми тепер ходимо в Духу, а не в плоті. Це називається «поступовим освяченням».

Християнство є новим завітом, що має певні права (дар спасіння) та обов'язки (уподібнення Христу, пор. Рим. 6:13).

У «Біблійному коментарі Ієроніма» (*Jerome Bible Commentary*, стор. 315) є цікаве граматичне зауваження: ДІЄПРИКМЕНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ з ЧАСТКОЮ МЄ створюють умовне твердження, яке вказує на те, що ефективно християнське життя не витікає саме собою з хрещення. Ми як люди маємо право вибору як в спасінні, так і в уподібненні Христу! Дух веде та заохочує людину, але не змушує її до послуху!

■ **"що ходимо не за тілом, а за духом"** Таке само протиставлення є і в Гал. 5:16-25. Юридична праведність повинна супроводжуватися праведним життям. Нові серце й розум нового завіту є не основою нашого спасіння, але його наслідком. Вічне життя має видимі характеристики (Мт. 7)!

8:5 Павло зіставляє життя в «плоті» з життям в «Духу» в Рим. 8:5-8 («учинки плоті», пор. Гал. 5:19-21 з «плодом Духа», Гал. 5:22-25). Див. детальну примітку до Рим. 8:2.

8:6 "думка" Іудеї усвідомлювали, що очі й вуха – то вікна душі. Гріх починається з думок. Ми стаємо тим, про що думаємо (пор. Рим. 12:1-2; Фил. 4:8)!

Павло не зовсім поділяв традиційну рабиністичну думку про два «наміри» (*yetzer*) в людях. На думку Павла, добрий намір міг бути досконалим в грішному створінні тільки після навернення. Павло вважав, що внутрішня духовна боротьба починається в людині, коли в ній селиться Святий Дух (пор. Ів. 16:7-14).

■ **"життя"** Це слово (*zoē*) означає вічне життя, життя нового віку.

■ **"мир"** Цей термін спочатку означав «з'єднання того, що було розбитим» (пор. Ів. 14:27; 16:33; Фил. 4:7). Див. Рим. 5:1, Спеціальна тема: «Мир» (Special Topic: Peace). У Новому Заповіті слово мир вживається в трьох значеннях:

1. об'єктивна істина нашого миру з Богом через Христа (пор. Кол. 1:20)
2. суб'єктивне відчуття правильних стосунків з Богом (пор. Ів. 14:27; 16:33; Фил. 4:7)
3. об'єднання Богом іудеїв та язичників в єдине тіло через Христа (пор. Еф. 2:14-17; Кол. 3:15)

8:7-11 Павло називає відлучене від Бога людство різними словами:

1. ворожеча на Бога, Рим. 8:7
2. не кориться Богові, Рим. 8:7
3. не може догодити Богові, Рим. 8:8
4. духовно мертво, що воскресне на вічну смерть, Рим. 8:10-11

Див. паралелі в Рим. 5:6, 8 та 10.

8:7

NASB, NRSV «розум, спрямований на плоть, є ворожим до Бога»

NKJV «плотський розум є ворожечею проти Бога»

TEV «люди стають ворогами Богу»

NJB «погляд безладної людської природи є противним Богу»

Зауважте, що ця фраза є паралельною до виразів «думка тілесна то смерть» в Рим. 8:6 та «ті, хто ходить за тілом» в Рим. 8:5. Також зауважте, що грішна людська природа є водночас і думкою (світоглядом), і способом життя (пор. Рим. 7:5). Див. Рим. 1:3, Спеціальна тема: «Плоть» (*sarx*) (Special Topic: Flesh (*sarx*)).

■ **"та й не може"** Грішне людство не лише не хоче йти за Богом, але й не може. Без допомоги Святого Духа грішне людство не може відкликатися на духовні речі (пор. Іс. 53:6; 1Петр. 2:24-25). Бог завжди мусить проявляти ініціативу (пор. Ів. 6:44,65). Це не відміння нашого вибору в завіті, в лише ясно вказує на те, що наша роль – відкликатися, а не проявляти ініціативу.

8:8 "ті, хто ходить за тілом" Ці слова Павла можуть мати два значення:

1. фізичне тіло (пор. Рим. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3,5)
2. зусилля людей без Бога (пор. Рим. 7:5; 8:4-5)

Тут має місце варіант №2. Йдеться про непокірних, невіруючих людей. Див. Рим. 1:3, Спеціальна тема: «Плоть» (*sarx*) (Special Topic: Flesh (*sarx*)).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:9-11

⁹А ви не в тілі, але в дусі, бо Дух Божий живе в вас. А коли хто не має Христового Духа, той не Його. ¹⁰А коли Христос у вас, то хоч тіло мертво через гріх, але дух живий через праведність. ¹¹А коли живе в вас Дух Того, Хто воскресив Ісуса з мертвих, то Той, хто підняв Христа з мертвих, оживить і смертельні тіла ваші через Свого Духа, що живе в вас.

8:9 "коли" Тут ціла низка УМОВНИХ РЕЧЕНЬ: у Рим. 8:9,10,11,13 (двічі),17 (двічі). Усі вони є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ПЕРШОГО ТИПУ, що передбачають правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Павло припускав, що його послання будуть читати християни в римській церкві (пор. Рим. 8:9а).

■ **"Христового Духа"** Люди або мають Духа і є віруючими, або не мають Духа і є духовно загиблими. Коли ми спасаємося, то приймаємо всього Святого Духа. Нам не треба більше Духа; навпаки, Духу треба більше нас!

Вирази «Дух» в 9а (в укр. «дух»); «Дух Божий» в 9b та «Христовий Дух» в 9с є синонімами.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІСУС І ДУХ» (SPECIAL TOPIC: JESUS AND THE SPIRIT)

8:10 "коли" Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ (*ei* з домислюваним ДІЄСЛОВОМ ДІЙНОГО СПОСОБУ «бути»). Павло припускає, що його читачі (тобто церква в Римі)

1. мають в собі Христа, Христос живе в них
2. мають між собою Христа, Христос є посеред них

■ **"Христос у вас"** «Ви» стоїть у МНОЖИНІ. Термін «Христос» вказує на Сина / Духа, що живе в них (пор. Ів. 14:16-17; Кол. 1:27). Люди або мають Сина / Духа, або не є християнами (пор. 1Ів. 5:12). Для Павла вислів «у Христі» має те саме богословське значення, що й вислів «в Духу».

■ **"хоч тіло мертве через гріх"** І християнам доводиться вмирати фізичною смертю через Адамів гріх, грішний світ та власну непокору (пор. Рим. 5:12-21). Гріх завжди має свої наслідки. Духовна смерть (пор. Бут. 3; Еф. 2:1) призвела до фізичної смерті (пор. Бут. 5; Євр. 9:27, див. примітку до Рим. 8:13). Віруючі живуть в новому віці Духа (пор. Йоїл 2:28-29; Дії 2:16) і в той же час в старому віці гріха та непокори (пор. Рим. 8:21, 35).

■ **"але дух живий через праведність"** Перекладачі та коментатори сперечаються про те, що тут означає слово «дух»: людський дух (пор. NASB, ASV, NIV, переклад Вільямса (Williams), Єрусалимська Біблія (Jerusalem Bible)), чи Святого Духа (пор. KJV, TEV, REB, Карл барт (Karl Barth), Ч.К. Барретт (C.K. Barrett), Джон Муррей (John Murray) та Еверет Гаррісон (Everett Harrison)).

Ширший контекст допомагає нам осягнути зміст цього короткого вислову. Навіть ті, хто повірив у Христа, помруть, тому що вони теж живуть в грішному світі. Проте, завдяки праведності, що через віру в Ісуса, вони вже зараз мають вічне життя (пор. Еф. 2:4-6). Це суперечність Царства Божого – воно «вже настало, але ще не настало». Старий вік та новий вік збіглися в часі.

■ **"праведність"** В даному контексті це слово може означати

1. залічену праведність (виправдання та позиційне освячення), що дається через віру в Христа (пор. Рим. 4)
 2. нове життя в Духу (поступове освячення), що засвідчує відкуплення життя
- Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

8:11 "коли" Див. примітку до вірша 9.

■ **"живе в вас Дух Того, Хто воскресив Ісуса з мертвих"** Котра з Осіб Трійці живе в віруючих? Більшість християн скаже, що Дух. Безумовно, це так, але в дійсності в віруючих живуть усі три Особи Трійці.

1. Дух, Ів. 14:16-17; Рим. 8:11; 1Кор. 3:16; 6:19; 2Тим. 1:14
2. Син, Мт. 28:20; Ів. 14:20,23; 15:4-5; Рим. 8:10; 2Кор. 13:5; Гал. 2:20; Еф. 3:17; Кол. 1:27
3. Отець, Ів. 14:23; 2Кор. 6:16

Ця фраза дає нам чудову можливість показати, що Новий Заповіт свідчить про участь усіх трьох Осіб Трійці в ділах відкуплення.

1. Бог Отець воскресив Ісуса (пор. Дії 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Рим. 6:4,9; 10:9; 1Кор. 6:14; 2Кор. 4:14; Гал. 1:1; Еф. 1:20; Кол. 2:12; 1Сол. 1:10)

2. Бог Син воскресив Самого Себе (пор. Ів. 2:19-22; 10:17-18)

3. Бог Дух воскресив Ісуса (пор. Рим. 8:11)

Так само в Рим. 8:9-11 Павло показує дію Трійці.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТРИЦЬЯ» (SPECIAL TOPIC: THE TRINITY)

■ **"оживить і смертельні тіла ваші"** Вжите тут ДІЄСЛОВО стоїть в МАЙБУТНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, що вказує на день воскресіння. Воскресіння Ісуса та Його послідовників є суттєво важливою доктриною (пор. 1Кор. 15:1 і далі; 2Кор. 4:14). Християнство вчить, що віруючі в вічності існуватимуть в тілах (пор. 1Ів. 3:2). Якщо Христос був воскресений Духом (пор. 1Кор. 15:12-21), то воскреснуть і Його послідовники (пор. Рим. 8:23).

NASB, NKJV,

NRSV, NJB

REB, NET «через Духа»

примітка в NRSV: «завдяки Його Духу»

TEV «присутністю Його Духа»

Існують два рукописних варіанта граматичної форми цієї фрази:

1. РОДОВИЙ ВІДМІНОК, манускрипти Ɑ, A, C, P^c

2. ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК, манускрипти B, D, F, G

UBS⁴ дає РОДОВОМУ ВІДМІНКУ рейтинг «B» (майже точно).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:12-17

¹²Тому то, браття, ми не боржники тіла, щоб жити за тілом; ¹³бо коли живете за тілом, то маєте вмерти, а коли духом умертвляєте тілесні вчинки, то будете жити. ¹⁴Бо всі, хто водиться Духом Божим, вони сини Божі; ¹⁵бо не взяли ви духа неволі знов на страх, але взяли ви Духа синівства, що через Нього кличемо: Авва, Отче! ¹⁶Сам Цей Дух свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі. ¹⁷А коли діти, то й спадкоємці, спадкоємці ж Божі, а співспадкоємці Христові, коли тільки разом із Ним ми терпимо, щоб разом із Ним і прославитись.

8:12 "Тому то" Павло продовжує робити висновки зі свого викладу в Рим. 8:1-11.

■ **"ми не боржники тіла"** Це є іншою стороною християнської свободи (пор. Рим. 14:1-15:13). Тут робиться висновок з роздумів про освячення в Рим. 8:1-11, що є як позиційним (ДІЙСНИЙ СПОСІБ), так і поступовим (НАКАЗОВИЙ СПОСІБ, див. Спеціальну тему до Рим. 6:4). Чітко показано, що віруючі й надалі повинні боротися зі старою грішною природою (Рим. 6:12,19; 7:7-24; 1Кор. 6:18-19; Еф. 6:10-19). Треба зробити вибір (увірувати) та продовжувати робити вибір (жити вірою)!

8:13 "коли" Тут ціла низка УМОВНИХ РЕЧЕНЬ: у Рим. 8:9,10,11,13 (двічі) та 17 (двічі). Усі вони є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ПЕРШОГО ТИПУ, що передбачають правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Павло припускав, що його послання будуть читати християни в римській церкві, що живуть за Духом. Але є і певна обумовленність (участь самих людей).

■ **"живете за тілом, то маєте вмерти"** Обидва ДІЄСЛОВА в Рим. 8:13 стоять в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, що вказує на триваючу дію. Біблія вчить про три етапи смерті.

1. духовна смерть (пор. Бут. 2:17; 3:1-7; Еф. 2:1)

2. фізична смерть (пор. Бут. 5)

3. вічна смерть (пор. Об. 2:11; 20:6,14; 21:8)

В цьому тексті йдеться про духовну смерть Адама (пор. Бут. 3:14-19), що призвела до фізичної смерті людства (пор. Бут. 5).

Адамів гріх приніс смерть в людське існування (пор. Рим. 5:12-21). Кожен з нас по своїй волі взяв участь в гріху. Якщо ми вибираємо надалі жити в гріху, то гріх уб'є нас «навічно» (пор. Об. 20:6, 14,

«друга смерть»). Ми, як християни, повинні ототожнитися з Христом і вмерти разом з ним для гріха й для свого "я" та жити для Бога (пор. Рим. 6).

■ **"коли духом умертвляєте тілесні вчинки, то будете жити"** Впевненість в спасінні віруючих затверджується або демонструється їхнім християнським життям (пор. новозавітні Послання Якова та Перше Послання Івана). Віруючі здійснюють це нове життя не власними зусиллями, але через дію Духа (пор. в.14). Однак вони мають щодня віддаватися Його керівництву (пор. Еф. 5:17-18; 6:10-18).

У цьому контексті «тілесні вчинки» розглядаються як життя старого грішного віку (пор. Гал. 5:19-21). Тут йдеться не про відмову від віри в вічне існування людини в тілі (пор. Рим. 8:23), а про відмінність між Духом, що живе в людині (новий вік), та триваючою духовною боротьбою з гріхом (старий вік).

8:14 "всі, хто водиться Духом Божим" Це – дієприкметник теперішнього часу пасивного стану, що означає постійне керівництво Духа. Дух спонукає нас приходити до Христа (пор. Ів. 6:44,65), а потім формує в нас образ Христа (пор. Рим. 8:29-30). Християнство не обмежене оним рішенням. Воно є триваючим учнівством (пор. Мт. 28:19), що починається з рішення (пор. Рим. 10:9-13; Ів. 1:12; 3:16). Маються на увазі не якісь особливі події, часи або служіння, але повсякденні справи.

■ **"сини Божі"** Цей вислів у множині вживався в Старому Заповіті стосовно ангелів і дуже рідко стосовно людей (див. Спеціальну тему онлайн на сайті www.freebiblecommentary.org). Цей самий вислів в однині вживався стосовно Адама, Ізраїля, їхнього царя та Месії. Тут він стосується всіх віруючих (пор. Гал. 4:6-7). У Рим. 8:14 вжито грецьке слово *huioi* (сини), а в Рим. 8:16 – *tekna* (діти). В цьому контексті вони є синонімами. Віруючі більше не раби, але члени сім'ї (пор. Рим. 8:15-17; Гал. 4:7).

8:15 "духа" Цей вірш, як і Рим. 8:10, є неоднозначним. Він може означати новий дух відкуплених людей у Христі, а може означати Святого Духа. Обидва ці значення є в 16-му вірші.

У посланнях Павла є декілька місць, де ця конструкція вказує на те, що Дух Святий створює в окремій віруючій людині.

1. тут це «не дух неволі», але «Дух синівства», Рим. 8:15
2. «дух лагідності», 1Кор. 4:21
3. «дух віри (вірності)», 2Кор. 4:13
4. «дух премудрості та відкриття», Еф. 1:17
5. «не дух страху», 2Тим. 1:7

В деяких місцях, особливо в Першому Посланні до коринтян, Павло вживає це слово *рнеита* щодо самого себе (пор. 1Кор. 2:11; 5:3,14; 7:34; 16:8; та Кол. 2:5). У цьому контексті, безсумнівно, Рим. 8:10 та 15 найбільше відповідають саме цій категорії.

■ **"неволі знов на страх"** Для старої природи характерним є страх (пор. Євр. 2:15). А характерні риси нової природи описані в Рим. 8:14-17.

■ **"синівства"** Досл. «всиновлення». За римським законом всиновлення було дуже важким процесом, але після завершення цього процесу він був необоротним (пор. Гал. 4:4-6). Ця метафора підтверджує богословську істину безпеки віруючого (див. Спеціальну тему до Рим. 5:2). Природного сина можна було позбавити спадку або навіть вбити, чого не можна було робити з усиновленим. Це була одна з найулюбленіших сімейних метафор Павла стосовно спасіння (пор. Рим. 8:15, 23). Іван та Петро використовували іншу сімейну метафору: «народжений заново» (пор. Ів. 3:3; 1Петр. 1:3,23). Для детальної примітки див. Гал. 4:5 онлайн на сайті www.freebiblecommentary.org.

■ **"Авва"** Так діти звертались вдома до батька арамейською мовою («тато»). Ісус і апостоли розмовляли арамейською (пор. Мр. 5:41; 14:36; 1Кор. 16:22). Віруючі можуть тепер приходити до Святого Бога через кров Христа, тому що в них оселився Дух, і вони можуть звертатися до Бога з міцною вірою та сміливістю, як у сім'ї (пор. Мр. 14:36; Гал. 4:6). Як дивовижно, що грішне людство може звати Бога Отцем і що вічний Святий цього бажає! Див. Рим. 1:7, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОТЕЦЬ» (SPECIAL TOPIC: FATHER).

8:16 "Сам Цей Дух" Грецьке слово, що перекладене як «Дух», є СЕРЕДНЬОГО РОДУ, і тому в Біблії короля Якова (KJV) замість «Сам» написано «itself», тобто «воно саме», хоча Дух є особою, Його можна засмутити (пор. Еф. 4:30; 1 Сол. 5:19), і тому краще перекладати словом «Himself» – «Він Сам». Див. Рим. 8:27, Спеціальна тема: «Дух як Особа» (Special Topic: The Personhood of the Spirit).

■ **"свідчить разом із духом нашим, що ми діти Божі"** Як було зазначено в Рим. 8:13, одним аспектом впевненості віри є життя, що змінилося й надалі змінюється (пор. новозавітні Послання Якова та Перше Послання Івана). Іншим її аспектом є те, що Дух в нас замінив страх перед Богом на сімейну любов (пор. 1 Ів. 4:17-18). Зверніть увагу на переклади цього тексту в версіях RSV і NRSV та на розділові знаки: «коли ми кличемо: Авва! Отче! Це Сам Дух свідчить з нашим духом, що ми є Божими дітьми» (пор. Гал. 4:6). З цього розуміється, що впевненість приходить тоді, коли віруючі можуть звати Бога Отцем через Духа.

Внутрішнє свідчення Духа не сприймається на слух, але є практичним:

1. відчуття провини через гріх
2. бажання бути подібним Христу
3. бажання бути разом з Божою сім'єю
4. жадоба до Божого Слова
5. відчуття необхідності проповідувати Євангеліє
6. відчуття необхідності християнського давання

Такі внутрішні бажання людини свідчать про її навернення.

Впевненість у спасінні перетворили в конфесійне питання.

1. Римо-католицьке богослов'я відкидає можливість впевненості людини під час її життя, але об'являє основою членство в «істинній» церкві.
2. Жан Кальвін (реформатська традиція) вважав основою впевненості обрання (передвизначення), але людина не може знати, чи є вона обраною, до самого судного дня.
3. Джон Веслі (методистська традиція) вважав основою впевненості доконалу любов (коли людина живе, не знаючи за собою гріха)
4. більшість баптистів схильні вважати основою впевненості біблійні обітниці дарованої благодаті (не беручи до уваги всі застереження та настанови).

Є дві небезпеки, пов'язані з новозавітним парадоксом християнської впевненості:

1. занадто наголошувати на тому, що «один раз спасений є спасеним назавжди»
2. занадто наголошувати на важливості людських учинків для спасіння

6-а глава Послання до євреїв ясно вчить, що «один раз відпалий є відпалим назавжди». Людські зусилля (добрі діла) не забезпечують віруючих спасінням (пор. Гал. 3:1-14). Але добрі діла є ціллю християнського життя (пор. Еф. 2:10). Вони є природним наслідком зустрічі з Богом та оселення Духа Святого в людині. Вони свідчать про істинне навернення людини.

Впевненість в спасінні не повинна послаблювати біблійний заклик до святості! З богословської точки зору, впевненість ґрунтується на характері та діях триєдиного Бога:

1. любові та милості Отця
2. завершеній жертві Сина
3. роботі Духа, що спонукає до Христа, а потім формує образ Христа в розкаянному віруючому

Свідченням цього спасіння є зміна світогляду людини, його серця, життя та надії! Спасіння не може ґрунтуватися на емоційному рішенні, що не підтверджується життям (тобто плодом, пор. Мт. 7:15-23; 13:20-22; Ів. 15). Впевненість, як і спасіння й християнське життя, починається з відповіді на Божу милість та продовжується такою відповіддю протягом всього життя. Це є життя віри – життя, що змінилося й надалі змінюється.

■ **"свідчить"** Це ще одне складене слово із *сул.* Дух «спів-свідчить» з духом віруючого. Павло вживає це складене слово в Рим. 2:15; 8:16 та 9:1.

8:17 "коли" Тут ціла низка УМОВНИХ РЕЧЕНЬ: у Рим. 8:9,10,11,13 (двічі) та 17 (двічі). Усі вони є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ПЕРШОГО ТИПУ, що передбачають правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Павло припускав, що його послання будуть читати християни в римській церкві.

■ У цьому вірші є три складених слова з *syn*, що вказує на співучасть з кимось:

1. віруючі розділяють спадкоємство з Христом
2. віруючі розділяють страждання з Христом
3. віруючі розділяють славу з Христом

Є ще більше складених слів з *syn* в Рим. 8:22 (двічі), 26,28. Еф. 2:5-6 також містить в собі три складених слова з *syn*, що стосуються життя віруючого в Христі.

■ **"спадкоємці"** Це ще одна сімейна метафора стосовно віруючих (пор. Рим. 4:13-14; 9:8; Гал. 3:29). Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СПАДЩИНА ВІРУЮЧИХ» (SPECIAL TOPIC: BELIEVERS' INHERITANCE)

■ **"співспадкоємці"** Це ще одне складене слово з *syn*. У 8-й главі Послання до римлян Павло створює багато таких нових термінів, що яскраво вказують на те, як віруючі розділяють смерть і життя Христа:

1. спів-спадкоємці, Рим. 8:17
2. спів-терпіти, Рим. 8:17
3. спів-прославитися, Рим. 8:17

NASB, NKJV «якщо ми дійсно страждаємо з Ним»
NRSV «якщо насправді ми страждаємо з Ним»
TEV «бо якщо ми розділяємо страждання Христа»
NJB «розділяючи Його страждання»

Страждання є звичайним для віруючих в грішному світі (пор. Мт. 5:10-12; Ів. 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Дії 14:22; Рим. 5:3-4; 8:17; 2Кор. 4:16-18; Фил. 1:29; 1Сол. 3:3; 2Тим. 3:12; Як. 1:2-4; 1Петр. 4:12-19). Ісус подав приклад (пор. Євр. 5:8). Решта глави присвячена цій темі. Див. Рим. 5:3, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЧОМУ ХРИСТІЯНИ СТРАЖДАЮТЬ?» (SPECIAL TOPIC: WHY DO CHRISTIANS SUFFER?).

■ **"із Ним і прославитись"** У творах Івана, коли Ісус розмовляє про Свою смерть, то Він називає її «прославленням». Ісус прославився Своїми стражданнями. Віруючі позиційно – а часто і практично – розділяють з Ісусом події Його життя (пор. Рим. 6). Див. Рим. 5:17-18, Спеціальна Тема: «Царювання в Царстві Божому» (Special Topic: Reigning in the Kingdom of God).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:18-25

¹⁸Бо я думаю, що страждання теперішнього часу нічого не варті супроти тієї слави, що має з'явитися в нас. ¹⁹Бо чекання створіння очікує з'явлення синів Божих, ²⁰бо створіння покорилось марноті не добровільно, але через того, хто скорив його, в надії, ²¹що й саме створіння визволиться від неволі тління на волю слави синів Божих. ²²Бо знаємо, що все створіння разом зідхає й разом мучиться аж досі. ²³Але не тільки воно, але й ми самі, маючи зачаток Духа, і ми самі в собі зідхаємо, очікуючи синівства, відкуплення нашого тіла. ²⁴Надією бо ми спаслися. Надія ж, коли бачить, не є надія, бо хто що бачить, чому б того й надіявся? ²⁵А коли сподіваємось, чого не бачимо, то очікуємо того з терпеливістю.

8:18 "думаю" Дослівно, «складаю». Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Павло продовжує роздумувати про наслідки страждання християн. Це був бухгалтерський термін зі значенням «приходити до дуже виваженого висновку». Ця тема є часто повторюваною в Посланні до римлян (див. примітку до Рим. 2:3). Віруючі повинні жити в світлі духовних істин, що вони їх розуміють.

■ **"страждання"** Ми можемо отримати певне уявлення про страждання, пов'язані зі служінням Христу, із 1Кор. 4:9-12; 2Кор. 4:7-12; 6:4-10; 11:24-27; Євр. 11:35-38.

■ **"теперішнього часу"** Іудеї вірили, що історія світу розподіляється на два віки: злий сучасний вік та прийдешній вік праведності (пор. Мт. 12:32; Мр. 10:30). Старий Заповіт передвіщав, що новий вік праведності розпочне грядущий Месія. Однак через те, що є два пришествя Ісуса, одне як Спасителя (боговтілення), а друге як Господа (друге пришествя), ці дві епохи збіглися в часі. Віруючі живуть в суперечливості двох станів Царства Божого: воно «вже настало», але водночас «ще не настало». Див. Рим. 12:2, Спеціальна тема: «Цей вік і прийдешній вік» (Special Topic: This Age and the Age to Come).

■ **"варті... слави"** Обидва слова пов'язані зі старозавітним концептом ваги як цінності, значущості. Слово «вартий» було комерційним терміном, що означав «мати певну вагу». Єврейське «слава» також походило з кореня «бути важким» в сенсі бути цінним, як золото. Див. детальну примітку до Рим. 3:23.

Термін «слава» в посланнях Павла мав есхатологічний напрям (пор. 2Кор. 4:16-18). Він вказував на велич та силу Христа, прославленого й звеличеного в час Його повернення на землю (пор. Кол. 3:4). Див. Рим. 3:23, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СЛАВА (У СТАРОМУ ЗАПОВІТІ)» (SPECIAL TOPIC: GLORY (OT)).

■ **"що має з'явитися в нас"** Тут маємо ПАСИВНИЙ СТАН (депонент), суб'єктом якого виступає Бог або Дух (пор. Рим. 8:20). Віруючі живуть в цьому світі вірою, а не видінням (пор. Рим. 8:24; 1Кор. 2:9; 13:12; 2Кор. 5:7; Євр. 11:1).

Павло вжив це слово декілька разів в Посланні до римлян, підкреслюючи, що істина є від Бога, вона не є відкриттям людей.

1. ДІЄСЛОВО

- а. Рим. 1:17 – правда Божа з'являється (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ)
- б. Рим. 1:18 – гнів Божий з'являється (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ)
- в. Рим. 8:18 – слава має з'явитися (ІНФІНІТИВ АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ)

2. ІМЕННИК

- а. Рим. 2:5 – на день гніву та об'явлення справедливого суду Бога
- б. Рим. 8:19 – чекання створіння очікує з'явлення синів Божих
- в. Рим. 16:25 – за об'явленням таємниці

8:19 "чекання створіння очікує" Фізичне створіння персоніфікується як людина, що, витягнувши шию, дивиться на обрій. Непокора Адама і Єви негативно вплинула на створіння (пор. Бут. 3:17-19). В кінці все створіння буде відкупленим (окрім непокірних ангелів, невірних людей та місця їхньої ізоляції, пор. Брюс Корлі, Куртіс Воґан, «Послання до римлян» (Bruce Corley and Curtis Vaughan, *Romans*) стор. 95, прим. 46).

ДІЄСЛОВО «очікує» (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ [депонент] ДІЙСНОГО СПОСОБУ) з'являється тричі в цьому контексті.

1. Рим. 8:19 – створіння очікує новий вік
2. Рим. 8:23 – віруючі очікують нові тіла
3. Рим. 8:25 – віруючі очікують в надії на новий вік

Павло вжив те саме ДІЄСЛОВО в схожому сенсі в 1Кор. 1:7; Гал. 5:5; Фил. 3:20. Друге пришествя для віруючих є не страшною подією, а зустріччю сім'ї!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПРИРОДНІ РЕСУРСИ»

■ **"з'явлення"** Це слово означає «відхилити занавіску», аби розкрити чи виявити щось. Таку назву має остання книга Нового Заповіту – «Апокаліпсис» («Об'явлення»). Друге пришествя часто називають об'явленням або з'явленням (пор. 1Петр. 1:13; 2Петр. 1:16; 3:4,12).

■ **"синів Божих"** Ця сімейна метафора часто використовувалася стосовно християн (пор. Рим. 8:14,16). Вона означає Бога Отця та Ісуса, Його унікального сина (пор. Ів. 1:18; 3:16,18; Євр. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28; 1Ів. 4:9).

У Старому Заповіті Ізраїль був Божим сином (пор. Ос. 11:1), але цар також був Божим сином (пор. 2Сам. 7). Цей концепт зустрічається вперше в Новому Заповіті у Мт. 5:9 (також пор. Ів. 1:12; 2Кор. 6:18; Гал. 3:26; 1Ів. 3:1,10; Об. 21:7).

8:20

NASB, NKJV,

NRSV «бо створіння покорилося марноті»

TEV «Бо створіння було засуджене на марність»

NJB «Не через якусь свою провину створіння було неспроможним досягти своєї мети»

Це слово можна перекласти як «марнота». У Септуагінті воно вживається в декількох значеннях: беззмістовне, даремне, непотрібне, лжебоги (ідоли) та порожнеча. Все створіння стало непотрібним для Божого задуму (пор. Бут. 3:17-19; Іс. 24:3-8), але одного дня Бог зніме з нього прокляття гріхопадіння (пор. Об. 22:3). Це вже не той світ, що його задумав був Бог!

■ **"але через того, хто скорив його, в надії"** Тут дієслово стоїть в АОРИСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ й очевидно відноситься до Бога (пор. NASB, NKJV, TEV). Бог скорив створіння марноті

1. через непокору людей

2. у спробі навернути людей до Себе (пор. Повторення Закону 27-29)

Ця марнота існуватиме лиш протягом певного часу (пор. Рим. 11:11-32). Відкуплене людство має обітницю фізичного майбуття (у тілі та в світі).

Бог передбачив непокірність Адама. Він допустив її та вирішив працювати разом з грішними людьми в грішному світі. Це вже не той світ, що його задумав був Бог. І це ще не той світ, що буде колись (пор. 2Петр. 3:10; Об. 21:1-3). Див. примітки до «надії» в Рим. 5:2.

8:21 "й саме створіння визволиться від неволі тління" Природа буде частиною вічності (пор. Іс. 11:6-10). Небо повернеться на заново створену землю (пор. Мт. 5:18; 24:35; 2Петр. 3:10; Об. 21:1). Можливо, майбутнє буде поверненням до Еденського блаженства, спілкуванням Бога з людьми, людей одне з одним, з тваринами та з землею! Біблія починається з того, що Бог, люди й тварини (див. Іс. 11:6-9) живуть разом у спільності й ладі в райському садку (пор. Бут. 1-2), і закінчується Біблія так само (пор. Об'явлення 21-22).

■ **"тління"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:23.

■ **"на волю слави синів Божих"** У Рим. 8:14 віруючих названо «синами Божими», в Рим. 8:16 – «Божими дітьми», а у в. 17 – «Божими спадкоємцями». У Рим. 8:18 віруючим об'являється есхатологічна слава Божа. Тепер, у 19-му вірші створіння очікує з'явлення синів Божих тому, що воно розділятиме з ними їхню есхатологічну славу (пор. Рим. 8:21). Відновлення створіння, особливо людей, призведе до здійснення створінням своєї первісної цілі – близьких відносин між Богом та людьми (створеними за Його образом).

8:22 "все створіння разом зідхає" Це ще одне Павлове складене слово з *сул*: «зідхати разом з...» Павло, здається, створив багато таких слів. Можливо, він посилався на Єр. 12:4,11 (пор. Повт. Зак. 27-29), де Ізраїльська земля пробуває в жалобі з причини спустошення, що сталося через гріх людей.

Зверніть увагу на те, що слово «зідхати» вжито тричі в цьому контексті:

1. створіння зідхає (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ), очікуючи, коли настане новий вік, Рим. 8:22 (пор. Рим. 8:19-21)
2. віруючі зідхають, очікуючи повного й остаточного спасіння (тобто нового тіла, пор. 2Кор. 5:2,4), Рим. 8:23
3. Дух, Який віддає Себе як «перші плоди» нового віку, також зідхає (молиться, ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ) за віруючих, Рим. 8:26

■ **"мучиться"** Досл. «терпить родові муки». Іудеї часто казали про «родові муки нового віку» (пор. Мр. 13:8). Початок нового дня праведності не станеться без проблем. Моральні та духовні умови на цій

грішній планеті будуть дедалі гіршати (пор. Мт. 24; Мр. 13; Лк. 21; 2Сол. 2:1-12; також див. сім печаток, сурм та чаш в Об'явленні 5-18). Однак як родові муки супроводжуються надією та радістю народження дитини, так і новий вік!

8:23 "ми самі... ми самі" Ці ЗАЙМЕННИКИ емоційно повторюються.

■ **"зачаток Духа"** Досл. «перші плоди» (*aparchē*); з богословської точки зору цей вислів є аналогічним до «печатки Духа» в 2Кор. 1:22 і «завдатку Духа» в 2Кор. 5:5 та Еф. 1:14.

Перші плоди в Старому Заповіті були обіцянкою подальшого врожаю. Вони були символом того, що весь урожай належить Богові (Повт. Зак. 26:1-11). Дух є першими плодами нового віку, як Ісус був першими плодами воскресіння (пор. 1Кор. 15:20). Віруючі, як Божі діти, вже зараз в певній мірі переживають небесну радість через Святого Духа, що живе з ними та в них. Це є суперечність, пов'язана зі збігом в часі двох іудейських епох: новий вік «вже настав», але «ще не настав». Віруючі є громадянами неба, що проживають на землі!

■ **"ми самі в собі зідхаємо"** Здається, тут ідеться про діалектичний конфлікт, пов'язаний із збігом в часі двох іудейських епох: новий вік «вже настав», але «ще не настав» (див. Гордон Фі та Дуглас Стюарт, «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*), стор. 145-148). Царство Боже вже настало, але ще не досягло свого завершення. Віруючі мають життя воскресіння, але вони все ще помирають фізичною смертю (пор. 2Кор. 5:2-4). Ми спасені від гріха, але все ще боримося з гріхом (Рим. 7; Еф. 6:10-18).

■ **"очікуючи синівства"** Всиновлення – улюблена сімейна метафора Павла щодо спасіння (пор. Рим. 8:15). Спасіння віруючих – це процес, що починається з рішення про покаєння й віру та переходить в поступовий ріст в уподібнення Христу. Віруючі будуть спасені остаточно лише в день воскресіння (пор. Рим. 8:30 та 1Пв. 3:2).

Термін «синівство» (тобто «всиновлення») пропущено в деяких грецьких рукописах (пор. манускрипти Р⁴⁶, D, F, G та деякі давньолатинські версії). Однак цей термін є в \aleph , A, B, C, деяких давньолатинських версіях, Вульгаті, сирійській, коптській та вірменській версіях. UBS⁴ оцінює включення цієї фрази рейтингом «A» (точно).

■ **"відкуплення нашого тіла"** Цей термін означає «купувати назад». Цей концепт вживався в Старому Заповіті щодо особи, звільненої з рабства своїм родичем (*go'el*). Згодом це слово стало метафорою щодо звільнення Богом грішного людства від рабства гріха. За це було заплачено безгрішним життям Сина, що втілювався й став людиною. Див. Спеціальну тему до Рим. 3:24.

Християнство, як іудаїзм (пор. Йов 14:14-15; 19:25-26; Дан. 12:2), вчить, що віруючі в вічності матимуть фізичне (хоча не обов'язково гуманоїдне, пор. 1Кор. 15:35-49) тіло. Духовні тіла віруючих будуть доскональними для життя в новому віці – життя в близьких відносинах із Богом.

8:24 "Надією бо ми спаслися" Це – АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Як Рим. 8:23 стосується нашого майбутнього спасіння, так Рим. 8:24 стосується нашого минулого спасіння, здійсненого в нас Духом. У Новому Заповіті вжито декілька ДІЄСЛІВНИХ ЧАСІВ стосовно нашого спасіння (див. Спеціальну тему до Рим. 10:4).

1. АОРИСТ, Дії 15:11 (у Рим. 8:24; 2Тим. 1:9; Тит. 3:5; та Рим. 13:11 АОРИСТ поєднується з МАЙБУТНІМ ЧАСОМ за своєю орієнтацією)
2. ПЕРФЕКТ, Еф. 2:5,8
3. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС, 1Кор. 1:18; 15:2; 2Кор. 2:15; 1Петр. 3:21; 4:18
4. МАЙБУТНІЙ ЧАС (в формі ДІЄСЛІВНОГО ЧАСУ або контекстуального значення), Рим. 5:9,10; 10:9; 1Кор. 3:15; Фил. 1:28; 1Сол. 5:8-9; Євр. 1:14; 9:28.

Отже, спасіння починається з рішення та стає процесом життя віри, і колиш воно буде завершено на фізичному рівні (пор. 1Пв. 3:2).

8:25 "сподіваємось" Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НАДІЯ» (SPECIAL TOPIC: HOPE)

■ "з терпеливістю" Цей термін *hypomonē* також вживається в Рим. 5:3 та 15:4-5. Спасіння віруючих є в процесі розвитку й колись досягне свого завершення. Терпеливість або стійкість (пор. Об. 2:8,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7) є необхідним біблійним балансом до «початкової події спасіння». Більшість біблійних істин (тут маємо справу зі східною літературою, див. Спеціальну тему до Рим. 3:27) виражено в діалектичних, конфліктуючих парах.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОТРЕБА В СТІЙКОСТІ» (SPECIAL TOPIC: THE NEED TO PERSEVERE).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:26-27

²⁶Так само ж і Дух допомагає нам у наших немочах; бо ми не знаємо, про що маємо молитись, як належить, але Сам Дух заступається за нас невимовними зізданнями. ²⁷А Той, Хто досліджує серця, знає, яка думка Духа, бо з волі Божої заступається за святих.

8:26 "Так само ж" Тут заступницьке служіння Духа пов'язується з «зізданням та сподіванням», про яке йдеться в Рим. 8:18-25.

■ "і Дух допомагає" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) ДІЙНОГО СПОСОБУ. Це ДІЄСЛОВО є подвійно складеним і включає в себе компоненти *syn* (пор. Рим. 8:28) та *anti*. Найкращим перекладом буде «триматися разом з...» Цей термін зустрічається тільки тут та в Лк. 10:40. Увесь триєдиний Бог відданий віруючим. Отець послав Сина вмерти за людство (пор. Ів. 3:160), а тепер Він також заступається за нас (пор. Рим. 8:34; Євр. 7:25; 9:24; Ів. 2:1). Дух приводить грішне людство до Христа та формує в них Його образ (пор. Ів. 16:8-15). Однак ДІЄСЛОВО «допомагає», що означає «триматися когось разом з кимось», вказує на те, що віруючі також мають участь в отриманні допомоги від Духа (заступництво).

■ "немочах" Цей іменник Павло вживав у різних значеннях (BAGD, стор. 115).

1. тілесна неміч або хвороба, 2Кор. 11:30; 12:5,9,10; Гал. 4:13; 1Тим. 5:23
2. людська ситуація, 1Кор. 15:43; 2Кор. 13:4
3. прообраз
 - а. страху, 1Кор. 2:3
 - б. суду, Рим. 6:19
 - в. недостатку релігійного розуміння, Рим. 8:26

Відповідне ДІЄСЛОВО теж виражає декілька значень.

1. тілесна неміч, Фил. 2:26-27; 2Тим. 4:20
2. людська ситуація, Рим. 8:3; 2Кор. 11:21; (відзначте Мт. 8:17; цитата з Іс. 53:4)
3. прообраз
 - а. релігійної чи моральної слабості, Рим. 14:2; 1Кор. 8:11-12
 - б. слабкої віри, Рим. 4:19; 14:1
 - в. малодушності й страху, 2Кор. 11:29

Пам'ятайте, що значення слова в конкретному випадку визначається контекстом. Лексикон лише подає можливі значення та конотації.

■ "Сам Дух заступається за нас невимовними зізданнями" Віруючі зіздають в своїй гріховності, і Дух зіздає, заступаючись за них. За відкуплених людей молитесь Дух, що в них живе, як молитесь за них і Ісус, що сидить праворуч Бога (пор. Рим. 8:27,34; Євр. 7:25; 9:24; Ів. 2:1). Це заступництво дає віруючим силу молитися (пор. Рим. 8:15; Гал. 4:6). В контексті йдеться не про духовний дар говоріння мовами, але про заступництво Духа за віруючих перед Отцем.

NASB, NRSV «занадто глибокими для слів»

NKJV «які не можна вимовити»

TEV «що їх не можуть виразити слова»
NJB «що не можна передати словами»

Це слово зазвичай означало «говоріння», «мова» (пор. 1Кор. 13:1) з ПРЕФІКСОМ АЛЬФА. Воно зустрічається лише тут у всьому Новому Заповіті. Іншу форму цього слова вжито в Євангелії від Марка у значенні «німий» (пор. Мр. 7:37; 9:17,25).

■ **"заступається"** Див. Рим. 1:30, Спеціальна Тема: «Вживання Павлом складених слів із "Hyper"» (Special Topic: Paul's Use of *Hyper* Compounds).

8:27 "Той, Хто досліджує серця" У Старому Заповіті це була часто повторювана тема (пор. 1Сам. 2:7; 16:7; 1Цар. 8:39; 1Хр. 28:9; 2Хр. 6:30; Пс. 7:9; 44:21; Пр. 15:11; 20:27; 21:2; Єр.11:20; 17:9-10; 20:12; Лк. 16:15; Дії 1:24; 15:8). Бог дійсно знає нас і все одно любить нас (пор. Псалом 139).

■ **"заступається за святих"** Діла Духа чітко описані в Ів. 16:2-15. Заступництво є одним із них.

Термін «святі» завжди вживався в МНОЖИНІ, за винятком Фил. 4:21, де він також означає всіх віруючих. Християни є членами Божої сім'ї, тілом Христа, новим храмом, що будується з окремих віруючих. Це є необхідним богословським балансом до західного (американського) індивідуалізму. Див. Рим. 1:7, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СВЯТІ» (SPECIAL TOPIC: SAINTS).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ДУХ ЯК ОСОБА» (SPECIAL TOPIC: THE PERSONHOOD OF THE SPIRIT)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:28-30

²⁸І знаємо, що тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою, усе допомагає на добре. ²⁹Бо кого Він передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Сина Його, щоб Він був перворідним поміж багатьма братами. ³⁰А кого Він призначив, тих і покликав, а кого покликав, тих і виправдав, а кого виправдав, тих і прославив.

8:28 "І знаємо" Це ДІЄСЛОВО (*oida*) зустрічається чотири рази в цьому контексті:

1. віруючі знають, що все створіння зідхає (Рим. 8:22)
2. віруючі не знають, як молитися (Рим. 8:26)
3. Отець знає серця людей і думку Духа (Рим. 8:27)
4. віруючі знають, що все допомагає на добро (Рим. 8:28)

NASB, TCNT «Бог робить так, що все»
NKJV, NRSV,
NET «все»
TEV, NIV «в усьому Бог робить»

Текстове питання таке: Скільки разів в цьому вірші зустрічається слово «*Theos*» (або «*Theon*»)?

Частина фрази «тим, хто любить Бога» в усіх рукописах однакова, але частина «все допомагає на добро» має різні варіанти.

1. У деяких рукописах до ДІЄСЛОВА додається «*ho Theos*»: P⁴⁶, A, B, 81 та деякі коптські й ефіопські версії.
2. У більшості рукописів цього додатку немає: 8, C, D, F, G, Вульгата, Пешітта та вірменська версія. UBS⁴ дає короткому варіанту, що без додатка, рейтинг «B» (майже точно).

NASB включає додаток, наголошуючи на божественній дії. Зважаючи на контекст, можливо, що тут мається на увазі дія Духа (пор. Рим. 8:27; NEB, REB).

■ **"допомагає на добре"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Це ще одне складене слово з *syn* (пор. Рим. 8:26). Отже, воно буквально означає «все й надалі діє спільно одне з одним на добро». Це важко усвідомити в світі, де так багато зла й страждань (дві корисних книжки на цю тему:

Венгем, «Доброта Бога» (Wenham, *The Goodness of God*) та Ганна Вітгол Сміт, «Секрет щасливого життя християнина» (Hannah Whithall Smith, *The Christian's Secret of a Happy Life*). Сене «добра» тут визначається в Рим. 8:29 як «бути подібним до образу Сина Його». Незмінним Божим планом для кожного віруючого є не процвітання, слава чи здоров'я, але христороподібність.

■ **"тим, хто любить Бога, хто покликаний Його постановою"** Тут вжито два ДІСПРИКМЕТНИКИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ. Ці дві умови й надалі дозволяють віруючому позитивно дивитись на життя, незважаючи на обставини (пор. Рим. 8:15). Іще раз зверніть увагу на два аспекти завіту: воля людини («любить») і суверенність Бога («покликаний»).

Слово «постанова» в зв'язку з Божим вічним планом також є в Рим. 9:11; Еф. 1:11; 3:11 і 2Тим. 1:9. Бог має вічний план відкуплення грішного людства. Див. Рим. 1:5, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІЧНИЙ ПЛАН ВІДКУПЛЕННЯ ЯХВЕ» (SPECIAL TOPIC: YHWH'S ETERNAL REDEMPTIVE PLAN).

8:29-30 Усі ДІЄСЛОВА в цих віршах стоять в АОРИСТІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Вони простягаються ланцюгом від вічності, коли ще не було часу, до вічності, коли часу вже не буде. Бог знає нас і все одно виступає за нас та хоче, щоб ми були з Ним. Тут контекст спільний, а не індивідуальний. Остаточне прославлення все ще в майбутньому, але в цьому контексті воно проголошується як завершена подія.

8:29 "передбачив" Павло вжив це слово двічі: тут та в 11:2. У Рим. 11:2 воно виражає Божу передвічну любов до Ізраїля. Пам'ятайте, що слово «знати» в єврейській мові означає близькі особисті стосунки, а не факти про когось (пор. Бут. 4:1; Єр. 1:5). Тут воно є однією ланкою в ланцюзі подій (пор. Рим. 8:29-30). Цей термін пов'язаний з передвизначенням. Однак треба зазначити, що Боже передбачення не є основою для обрання, бо в такому разі обрання ґрунтувалося б на майбутній реакції грішних людей і було б залежним від людських вчинків. Цей термін також вживається в Діях 26:5; 1Петр. 1:2,20 та 2Петр. 3:17.

■ **"призначив"** Обидва терміни «передбачати» (*proginōskō*) та «передвизначати» (*proorizō*, тут «призначати») є складеними словами, утвореними з ПРИЙМЕННИКОМ «перед» (*pro*), і тому їх слід переладати як «знати наперед», «встановляти межі наперед» або «відмічати наперед».

Визначальні тексти щодо передвизначення в Новому Заповіті – то Рим. 8:28-30; Еф. 1:3-14 та Рим. 9. В цих текстах очевидно наголошується суверенність Бога – Він керує всім, в тому числі й історією людства. Є складений наперед божественний план відкуплення, що реалізується в часі. Однак цей план не є довільним. Він ґрунтується не лише на Божій суверенності та передбаченні, але й на Його незмінному характері любові, милості та незаслуженої благодаті.

Нам слід остерігатися, аби не мати хибного уявлення про цю чудову істину через наш західний (американський) індивідуалізм або євангельську завзятість. Ми також повинні не допускати збочення в історичних або богословських суперечках між Августином та Пелагієм або між кальвінізмом та армініанізмом.

Доктрина передвизначення не повинна обмежувати Божу любов, благодать і милість та виключати деяких людей з участі в Євангелії. Вона повинна зміцнювати віруючих, формуючи їхній світогляд. Бог є для всього людства (пор. Ів. 3:16; 1Тим. 2:4; 2Петр. 3:9). Бог керує всім на світі. Хто або що може відлучити нас від Нього (пор. Рим. 8:31-39)? Передвизначення формує один з двох поглядів на життя. Бог дивиться на всю історію як на теперішнє, а люди прив'язані до часу. Наш погляд і розумові здібності обмежені. Між Божою суверенністю і вільною волею людини немає протиріччя. Такою є структура завіту. Це – ще один приклад біблійної істини, викладеної в діалектичній суперечності (див. Рим. 3:27, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СХІДНА ЛІТЕРАТУРА» (SPECIAL TOPIC: EASTERN LITERATURE)). Біблійні доктрини зазвичай викладаються з різних точок зору. Часто вони здаються парадоксальними. Істина полягає в балансі між, на перший погляд, суперечливими парами. Не можна усувати суперечність, відкидаючи одну з конфлікуючих істин. Не можна відокремлювати будь-яку біблійну істину, будуючи на ній богословську структуру, що не узгоджується з конкретним контекстом.

Також слід додати, що ціль Божого обрання полягає не лише в тому, щоб піти на небо після смерті, але щоби вже зараз уподібнюватися Христу (пор. Еф. 1:4; 2:10)! Ми були обрані, щоб стати «святими й непорочними». Бог обирає змінити нас, щоб інші побачили зміну й відкликнулися вірою до Нього у Христі. Передвизначення – то не особистий привілей, а відповідальність у завіті!

■ **"щоб були подібні до образу Сина Його"** Це – головна істина цього тексту. Це – ціль християнства (пор. Рим. 8:9; 2Кор. 3:18; Гал. 4:19; Еф. 1:4; 2:10; 4:13; 1Сол. 3:13; 4:3; 1Петр. 1:15). Святість є Божою волею для кожного віруючого. Бог обирає нас, щоб ми були подібними Христу (пор. Еф. 1:4), а не просто займали якесь особливе положення. Образ Божий, що був даний людям під час творіння (пор. Бут. 1:26; 5:1,3; 9:6), має бути відновленим (пор. Кол. 3:10). Див. примітку до Рим. 8:21 та Спеціальну тему до Рим. 1:6 – СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКЛИКАНІ» (SPECIAL TOPIC: CALLED).

■ **"щоб Він був перворідним поміж багатьма братами"** У Пс. 89:27 «перворідний» – це титул Месії. У Старому Заповіті перворідний син мав першість та привілей. Цей термін ужито в Кол. 1:15, щоб показати першість Ісуса в творінні, а в Кол. 1:18 та Об. 1:5 – щоб показати Його першість у воскресінні. В цьому тексті віруючі в Христа через Нього прилучаються до Його першості!

Однак це слово не стосується Ісусового боговтілення, воно представляє Ісуса як голову нового роду (пор. Рим. 5:12-21), першого в ряду, першовідкривача нашої віри і канал благословіння Отця для сім'ї вірних! Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПЕРВОРІДНИЙ» (SPECIAL TOPIC: FIRSTBORN)

8:30 "прославив" Бог в Біблії часто описується словом «слава». Це слово походить від комерційного терміна зі значенням «важкий», тобто цінний, як золото. Див. Спеціальну тему до Рим. 3:23. З богословської точки зору Бог спасає грішне людство кроками, що перелічені в Рим. 8:29-30. Останнім кроком є «прославлення». Це буде остаточним спасінням віруючих. Воно здійсниться в день воскресіння, коли вони отримають нові духовні тіла (пор. 1Кор. 15:50-58) й цілком з'єднаються з триєдиним Богом та одне з одним (пор. 1Сол. 4:13-18; 1Пв. 3:2).

Процес, описаний в Рим. 8:29-30, часто визнається в богословських категоріях.

1. виправдання, Рим. 8:30 – звільнення від кари за гріх (всиновлення, спадкоємці, Рим. 8:16-17)
2. освячення (тобто «уподібнення до образу Сина Його»), Рим. 8:29 – звільнення від влади гріха (христоподібне життя)
3. прославлення, Рим. 8:30 – звільнення від наявності гріха (тобто небо)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 8:31-39

³¹Що ж скажем на це? Коли за нас Бог, то хто проти нас? ³²Той же, Хто Сина Свого не пожалів, але видав Його за всіх нас, як же не дав би Він нам із Ним і всього? ³³Хто оскаржувати буде Божих вибранців? Бог Той, що виправдує. ³⁴Хто ж той, що засуджує? Христос Ісус є Той, що вмер, надто й воскрес, Він праворуч Бога, і Він і заступається за нас. ³⁵Хто нас розлучить від любови Христової? Чи недоля, чи утиск, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч? ³⁶Як написано: За Тебе нас цілий день умертвляють, нас уважають за овець, приречених на заколення. ³⁷Але в цьому всьому ми перемагаємо Тим, Хто нас полюбив. ³⁸Бо я пересвідчився, що ні смерть, ні життя, ні Анголи, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ³⁹ні вишина, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любови Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім!

8:31 "Що ж скажем на це?" Це був улюблений вислів Павла, що відображає його художній засіб діатриби (пор. Рим. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 9:14,30). Це питання пов'язано з істинами, про які йшлося вище, але невідомо, з якими само; можливо, з Рим. 3:21-31, або 8:1, або ж 8:18. Оскільки Рим. 8:1 починається зі слова «тож», і з огляду на контекст, найкращим варіантом здається Рим. 8:18.

■ **"Коли"** (умовний сполучник). Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Дивовижно, що, незважаючи на всю нашу боротьбу з гріхом, Бог за нас!

■ **"хто проти нас?"** ЗАЙМЕННИК «хто» повторюється в Рим. 8:33,34,35. Мається на увазі сатана (ім'я якого не називається до 16:20). У цьому фрагменті (вірші 31-39) використано художній засіб пророків –

судову справу (пор. Мих. 1, 6). ЯХВЕ судиться зі Своїм народом через їхній духовний перелюб. Тут є посилення на Іс. 50:8-9.

Зауважте правові терміни: «проти», Рим. 8:31; «оскаржувати», Рим. 8:34; «виправдує», Рим. 8:34; «засуджує», Рим. 8:34; та «заступається», Рим. 8:34. Бог – Суддя. Христос – адвокат. Сатана – прокурор, обвинувач (але він мовчить) Ангели стоять у судовій залі як спостерігачі (пор. 1Кор. 4:9; Еф. 2:7; 3:10).

8:32 "Той же, Хто Сина Свого не пожалів" Бог Отець віддав грішному людству найкраще з усього, що Він мав. Він не полише віруючих і не дасть їм менше (пор. Ів. 3:16; Рим. 5:8). Наскільки хибним є уявлення про мстивого старозавітного Бога та люблячого Ісуса! Бог об'явив про Свій дар Авраамові в Бут. 22:12, 16. Рабини посилалися на цей старозавітний текст для обґрунтування доктрини заступницького відкуплення для насіння Авраама.

■ **"але видав Його за всіх нас"** Слово «всіх» у цьому тексті має величезне значення. Ісус помер за гріхи світу (пор. Лк. 2:10-11; Ів. 3:16; 4:42; 11:51; 1Тим. 4:10; Ів. 2:2; 4:14). Тут відображається типологія Адама-Христа в Рим. 5:12-21. Смерть Ісуса вирішила проблему гріха. Тепер проблема в тому, щоб «повірити й прийняти».

■ **"як же не дав би Він нам із Ним і всього"** ДІЄСЛОВО «дав» походить із грецького кореня «благодать». Під «усім» мається на увазі Рим. 8:17. Див. примітку до Рим. 3:24.

8:33-34 "оскаржувати... виправдує... засуджує... заступається" Всі ці слова є правовими термінами. Вірші 31-39 є сценою суду на небі. Тут може бути посилення на Іс. 50:8-9.

8:33 "Божих вибранців" Ісус – Божий обранець ради всіх людей (Барт - Barth). Цю істину найясніше й найдетальніше викладено в Новому Заповіті в Еф. 1:3-4 та Рим. 9:14-26. Отець обрав Ісуса, щоб обрати все людство. Ісус є Божим «так» у відповідь на «ні» грішного людства!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОБРАННЯ / ПЕРЕДВИЗНАЧЕННЯ І ПОТРЕБА В ТЕОЛОГІЧНОМУ БАЛАНСІ» (SPECIAL TOPIC: ELECTION/PREDESTINATION AND THE NEED FOR A THEOLOGICAL BALANCE)

8:34 У цьому вірші перелічено декілька причин, чому «немає осуду» (пор. Рим. 8:1).

1. Він помер
2. Він воскрес
3. Він сів по правиці Божій
4. Він заступається за віруючих

Смерть Ісуса заплатила ціну покарання за наш гріх (пор. Іс. 53; Мр. 10:45; 2Кор. 5:21). Воскресіння Христа показує, що Отець схвалив служіння сина; воно дає надію (перші плоди від покійних) в час переслідування й смерті. Прославлення Ісуса по правиці Божій та Його заступництво за віруючих дає їм сміливість битися в добрім бою віри.

■ **"праворуч Бога"** Це – антропоморфічна метафора (див. Спеціальну тему до Рим. 1:18). Бог не має фізичного тіла. Він є «дух». Ця метафора вказує на місце сили, влади й величі. Павло не часто використовує цей вислів (пор. Еф. 1:20; Кол. 3:1). Можливо, Павло цитував ранньохристиянський символ віри в Рим. 8:34 (пор. Фил. 2:6 і далі; 1Тим. 3:16).

■ **"заступається"** Служіння Ісуса триває. Він заступається за нас (пор. Євр. 4:4-16; 7:25; 9:24; Ів. 2:1), як і Дух (Рим. 8:26-27). Це слово походить від *paraclete*, що вживається стосовно Духа в Ів. 14:16 та стосовно Сина в Ів. 2:1. Це – ще одне посилення на пісню страждального раба (пор. Іс. 53:12).

8:35 "любви Христової" Тут ми маємо або СУБ'ЕКТИВНИЙ, або ОБ'ЕКТИВНИЙ РОДОВИЙ ВІДМІНОК. Може матися на увазі (1) любов Христа до віруючих або (2) любов віруючих до Христа. 1-й варіант краще підходить до цього контексту (і до 2Кор. 5:14), тому що любов віруючих до Христа може з'являтися та зникати, а любов Христа до нас вірна та незмінна.

Ця фраза має різні варіанти в грецьких рукописах.

1. В одному грецькому тексті написано «любов Бога» (пор. манускрипт 8).
2. В іншому стародавньому рукописі вжито обидва слова «любов Бога в Христі» (пор. манускрипт В).
3. Укладачі UBS⁴ дають варіанту «любов Христова» рейтинг «А» (точно). Саме цей варіант є в манускриптах С, D, F, G, в більшості давньолатинських версій, у Вульгаті та в Пешітті.

■ **"Чи недоля, чи утиск, чи переслідування"** Християни завжди матимуть проблеми в цьому світі, але жодна проблема, ані будь-які сили зла не зможуть відлучити їх від Бога. Див. Рим. 5:3, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СКОРБОТА» (SPECIAL TOPIC: TRIBULATION).

8:36 Тут цитується Пс. 44:22. В цьому Псалмі автор закликає Бога визволити Свій скривджений народ.

8:37

NASB «Але в цьому всьому ми надзвичайно перемагаємо»

NKJV «Проте в цьому всьому ми більш ніж переможці»

NRSV «Ні, в цьому всьому ми більш ніж переможці»

TEV «Ні, в цьому всьому ми одержуємо повну перемогу через Нього»

NJB «через всі ці випробування ми торжествуємо»

Тут вжито посилену форму слова «перемагати». Мабуть, цей термін (*hyper + nikaō*) створив сам Павло. Це – чудова змішана метафора, «переможні вівці». Віруючі є переможцями через Христа (пор. Ів. 16:33; Ів. 2:13-14; 4:4; 5:4). Див. Рим. 1:30, Спеціальна Тема: «Вживання Павлом складених слів із "Hyper"» (Special Topic: Paul's Use of *Hyper* Compounds).

■ **"Тим, Хто нас полюбив"** Цей ЗАЙМЕННИК може відноситися до Отця або до Сина.

8:38 "я пересвідчився" Ця фраза стоїть у ПЕРФЕКТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ і означає «я переконався й надалі переконуюся».

■ **"Анголи"** Рабини вважали, що ангели, бачачи, як Бог любить людей та піклується про них, ревнували й вороже ставилися до них. Гностичні лжевчителі вчили, нібито спасіння можна досягнути лише секретними паролями, проходячи через ангельські сфери, або *еони* (пор. Послання до колоссян та Послання до ефесян).

У книзі Джорджа Елдона Ледда «Богослов'я Нового Заповіту» (George Eldon Ladd, *A Theology of the New Testament*) є гарний підсумок термінів, якими Павло називав ангелів:

«Павло веде мову не тільки про добрих та злих ангелів, про сатану та демонів; він вживає цілу низку слів, що називають різні чини ангельських духів. Ось його термінологія:

«Уряд» [*arche*], 1Кор. 15:24; Еф. 1:21; Кол. 2:10

«Початки» [*archai*], Еф. 3:10; 6:12; Кол. 1:16; 2:15; Рим. 8:38

«Влада» [*exousia*], 1Кор. 15:24; Еф. 1:21; Кол. 2:10

«Влади» [*exousiai*], Еф. 3:10; 6:12; Кол. 1:16; 2:15

«Сила» [*dynamis*], 1Кор. 15:24; Еф. 1:21

«Сили» [*dynameis*], Рим. 8:38

«Престоли» [*thronoi*], Кол. 1:16

«Панування» [*kyriototes*], Еф. 1:21

«Господства» [*kyriotetes*], Кол. 1:16

«Світоправителі цієї темряви», Еф. 6:12

«Піднебесні духи злоби», Еф. 6:12

«Влада темряви», Кол. 1:13

«Всяке ймення, що назване», Еф. 1:21

«Небесні, і земні, і підземні (істоти)», Фил. 2:10» (стор. 401).

Щодо зв'язку впалих ангелів Старого Заповіту з демонами Нового Заповіту, то Біблія про це безпосередньо нічого не повідомляє. Багато хто вважає їх тотожними. Однак в іудейській апокаліптичній

літературі демони є духами Нефілім з 6-ї глави Буття, напівангели-напівлюди. Їхні тіла були знищені в потоці, й вони шукають, в кого втілитися! Це лише припущення. Біблія не дає відповіді на всі наші запитання щодо походження всесвіту. Ціль Біблії – спасти людей, а не задовольнити їхню цікавість.

■ **"влади... сили"** Йдеться про (1) ангельські чи демонські сили зла (пор. Еф. 2:2; 6:12; 1Кор. 15:24; Кол. 1:16) або, можливо, (2) безособові структури грішного світу (релігія, уряд, освіта, медицина, тощо.), що дозволяють грішному людству існувати самостійно, без Бога (пор. Гендрікус Беркофф, «Початки та влади» – Hendrickus Berkhoff, *Principalities and Powers*). Див. примітку до Рим. 13:1.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «*ARCHĒ*» (SPECIAL TOPIC: *ARCHĒ*)

8:39 "вишина, ні глибина" Ці слова вживалися в значенні апогея та перігея зірок, що вважалися богами, які керують життям людей (астрологія). Пізніше, в ересі під назвою гностицизм, вони стали термінами, що означали *еони* або ангельські сфери між святим богом та меншим богом, який створив грішну матерію.

■ **"інше яке створіння"** Дослівно: «створіння іншого роду» (*heteros*). Згідно з контекстом ця фраза теж стосується ангельських сил. У грецькому койне різниця між ПРИЙМЕННИКАМИ *heteros* (інший іншого роду) та *allos* (інший того самого роду) поступово зникла, але в цьому контексті ми все ще бачимо певну різницю.

■ **"ні... ні... не зможе відлучити нас від любови Божої"** Які приголомшливі слова впевненості. Ця глава починається з «немає осуду» і закінчується на «не зможе відлучити». Ніхто не може забрати в віруючого спасіння. Проте нам треба відповідати Богові як вперше (пор. Рим. 3:21-31), так і постійно (пор. Рим. 4-8). Дух відіграє ключову роль, але завіт містить в собі певні умови, і людина повинна відповідати Богу. Потрібні покаєння та віра (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21), а також послух та стійкість!

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як 8-а глава Послання до римлян пов'язана з 7-ю главою цього Послання?
2. Якщо немає жодного осуду, то яким чином гріх впливає на життя віруючого?
3. Чи живе в віруючих Дух Ісуса (Рим. 8:9)?
4. Як гріх людини вразив природу (Рим. 8:19-22)? Чи буде природа частиною неба (пор. Іс. 11:6-10)?
5. Як Дух молиться за нас (Рим. 8:26-27)? Чи йдеться тут про «говоріння мовами»?
6. Згідно з Біблією, як все допомагає на добро в такому злому світі (Рим. 8:28)? Визначте «добро» (Рим. 8:29).
7. Чому освячення не включено в ланцюг богословських подій у в. 30?
8. Чому сказано, що Рим. 8:31-39 є сценою суду?
9. Які чотири істини щодо Ісуса проголошено в 34-му вірші?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Боже обрання	Ізраїль відкинув Христа	Проблема невіри Ізраїля	Бог та Його народ	Привілеї Ізраїля
9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5	9:1-5
	Відкинення Ізраїля та Божий намір	Божа обітниця Ізраїлю не відмінилася		Бог виконав Свою обітницю
9:6-13	9:6-13	9:6-13	9:6-9 9:10-13	9:6-13
	Відкинення Ізраїля та Божа справедливість	Боже право вибору		Бог не є несправедливим
9:14-18	9:14-29	9:14-18	9:14-18	9:14-18
Гнів і милість Божі			Гнів і милість Божі	
9:19-29		9:19-26	9:19-21 9:22-29	9:19-21 9:22-24 Усе було передвіщено в Старому Заповіті 9:25-29
		9:27-29		
Ізраїль та Євангеліє	Теперішнє положення Ізраїля	Істинна праведність досягається вірою	Ізраїль та Євангеліє	
9:30-10:4	9:30-33	9:30-10:4	9:30-10:4	9:30-33

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

ЗВ'ЯЗОК ГЛАВ 9-11 ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН З ГЛАВАМИ 1-8

А. Є два шляхи розуміння зв'язку цього літературного уривка з главами 1-8 Послання до римлян.

1. Це зовсім окрема тема, богословський відступ

- i. Між Рим. 8:39 та 9:1 існує різкий контраст і немає логічного зв'язку.
- ii. Цей уривок безпосередньо пов'язаний з історичним конфліктом в римській церкві між віруючими іудеями та віруючими язичниками. Можливо, він пов'язаний зі зростаючим керівництвом із язичників у церкві.

- iii. Дехто неправильно розумів учення Павла щодо Ізраїля (та Закону) і його апостольство до язичників (дар благодаті), і тому Павло викладає тут цю тему.
 - 2. Вона є вершиною та логічним завершенням Павлового викладу Євангелія.
 - i. Павло завершує Рим. 8 обітницею стосовно того, що «нас ніщо не відлучить від Божої любові». А як же невіра народу завіту?
 - ii. У главах 9-11 Послання до римлян дається відповідь на парадокс Євангелія стосовно невіри Ізраїля!
 - iii. Павло торкається цього питання протягом всього послання (пор. Рим. 1:3,16; 3:21,31 та 4:1 і далі).
 - iv. Павло проголошує, що Бог є вірним до Свого Слова. Що ж тоді станеться з Його словами щодо Ізраїля в Старому Заповіті? Невже всі ті обітници були скасовані й стали недійсними?
- Б. Є декілька можливих способів поділення цього літературного уривок на частини.
 - 1. за Павловим уявним опонентом (діатриба)
 - i. Рим. 9:6
 - ii. Рим. 9:14
 - iii. Рим. 9:19
 - iv. Рим. 9:30
 - v. Рим. 11:1
 - vi. Рим. 11:11
 - 2. Глави 9-11 Послання до римлян становлять один літературний уривок (поділ на глави та вірші не є богонатхненним і був здійснений пізніше). Їх треба тлумачити як єдине ціле. Однак можливі щонайменше три головних поділи за темами.
 - i. Рим. 9:1-29 (у фокусі – суверенність Бога)
 - ii. Рим. 9:30-10:21 (у фокусі – людська відповідальність)
 - iii. Рим. 11:1-32 (Божа вічна ціль щодо відкуплення всіх людей)
 - 3. за головними темами: гарний план поділу на фрагменти цього розділу Послання до римлян подається в Біблії Короля Якова видавництва Томас Нельсон Паблішерз (NKJV, Thomas Nelson Publishers)
 - i. Ізраїль відкинув Христа, Рим. 9:1-5
 - ii. Ізраїль відкинув Божий задум, Рим. 9:6-13
 - iii. Ізраїль відкинув Божу справедливість, Рим. 9:14-29
 - iv. Теперішнє положення Ізраїля, Рим. 9:30-33
 - v. Ізраїль та Євангеліє, Рим. 10:1-13
 - vi. Ізраїль відкинув Євангеліє, Рим. 10:14-21
 - vii. Відкинення Ізраїля не є повним, Рим. 11:1-10
 - viii. Відкинення Ізраїля не є остаточним, Рим. 11:11-36
- В. Цей розділ є криком душі, а не просто викладом думок (логічним нарисом), і своєю палкістю нагадує сповнені болю слова Бога до непокірного Ізраїля в Осії 11:1-4,8-9. Біль та добрість Закону в Рим. 7 багато в чому є паралельними до Рим. 9-10. В обох випадках серце Павла крається через іронію закону, що з'явився від Бога, але приніс смерть, а не життя!
- Г. Те, що Павло вжив у Рим. 9-11 понад 25 цитат із Старого Заповіту, вказує на його бажання проілюструвати парадокс Ізраїля прикладами з Писання, як у Рим. 4, а не просто теперішнім положенням Ізраїля. Фізичні нащадки Авраама в більшості відкидали Бога, навіть у минулому (пор. Дії 7; Неем. 9).
- Д. Цей текст, як і Еф. 1:3-14, стосується вічних задумів Бога щодо відкуплення всього людства. На перший погляд, Павло тут вчить про те, що Бог обрав деяких окремих людей, а інших відкинув (супралапсаріанський кальвінізм); однак я вважаю, що в центрі уваги знаходиться не окрема людина, а вічний Божий план відкуплення (пор. Бут. 3:15; 12:3; Дії 2:23; 3:18; 4:28; та 13:29, див. Спеціальну тему до Рим. 8:28).

У «Біблійному коментарі Ієроніма», том 2, «Новий Заповіт» під редакцією Джозефа А. Фітцмайера та Реймонда І. Брауна (*The Jerome Biblical Commentary*, vol. 2, "The New Testament," edited by Joseph A. Fitzmyer and Raymond E. Brown) сказано:

«Важливо з самого початку зрозуміти, що Павло розглядає цю тему в спільному аспекті, а не з точки зору відповідальності окремих людей. Якщо він торкається тут теми божественного передвизначення, то зовсім не має на увазі передвизначення окремих людей на прославлення» (стор. 318).

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА РИМ. 9

- А. Між Рим. 8 і Рим. 9 відбувається різка зміна відношення.
- Б. Цей літературний уривок (Рим. 9-11) з богословської точки зору стосується
 - 1. основи спасіння
 - 2. Божого задуму щодо обрання
 - 3. невірності невіруючого Ізраїля та вірності ЯХВЕ
 - 4. включення всього людства до відкуплення Ісуса
- В. Рим. 9 є одним з найсильніших текстів Нового Заповіту на тему суверенності Бога (ще одним таким текстом є Еф. 1:3-14), а в Рим. 10 неодноразово чітко стверджується вільна воля людини (пор. «кожний» Рим. 10:4,11,13; «усі» Рим. 10:12 [двічі]). Павло зовсім не намагається узгодити ці богословські протиріччя. Обидва твердження є вірними! Багато доктрин в Біблії подаються в парадоксальних або діалектичних парах. Більшість богословських систем є логічними, але будуються лише на одному з двох аспектів біблійної істини. Як августинізм і кальвінізм, так і напівпелагіанство й армініанізм мають елементи правди та хиби. Біблійний конфлікт між доктринами є кращим, ніж догматична, раціональна богословська система, що будується на доказах з тексту і ставить Біблію в межі тлумачьких упереджень! Див. Рим. 3:27, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СХІДНА ЛІТЕРАТУРА» (SPECIAL TOPIC: EASTERN LITERATURE)
- Г. 9:30-33 є підсумком Рим. 9 і темою Рим. 10.
- Д. Зауважте на те, як багато разів Павло використовує старозавітні тексти для утвердження своїх доводів. Це вказує на іудейське керівництво в римській церкві.
 - 1. Рим. 9:7 - Бут. 21:12
 - 2. Рим. 9:9 - Бут. 18:10,14
 - 3. Рим. 9:12 - Бут. 25:32
 - 4. Рим. 9:13 - Мал. 1:2-3
 - 5. Рим. 9:15 - Вих. 33:19
 - 6. Рим. 9:17 - Вих. 9:16
 - 7. Рим. 9:25 - Ос. 2:23
 - 8. Рим. 9:26 - Ос. 1:10
 - 9. Рим. 9:27 - Іс. 10:22
 - 10. Рим. 9:28 - Іс. 10:23
 - 11. Рим. 9:29 - Іс. 1:9
 - 12. Рим. 9:33 - Іс. 28:16 та 8:14

Ще більше цитат зі Старого Заповіту є в главах 10 та 11 Послання до римлян!

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9:1-5

¹Кажу правду в Христі, не обманюю, як свідчить мені моє сумління через Духа Святого,²що маю велику скорботу й невпинну муку для серця свого! ³Бо я бажав би сам бути відлучений від Христа замість братів моїх, рідних мені тілом; ⁴вони ізраїльтяни, що їм належить синівство, і слава, і заповіді, і законодавство, і Богослужба, і обітници, ⁵що їхні й отці, і від них же тілом Христос, що Він над усіма Бог, благословенний, навіки, амінь.

9:1-2 Вірші 1 та 2 складають одне речення в грецькому тексті. Павло наводить декілька причин, чому вони (церква в Римі) могли знати, що він говорить правду.

1. його єднання з Христом, Рим. 9:1
2. його сумління під керівництвом Духа, Рим. 9:1
3. його глибокі почуття до Ізраїля, Рим. 9:2

9:1 "Кажу правду в Христі, не обманюю" Павло часто робив такі заяви про свою правдивість (пор. 2Кор. 11:10; Гал. 1:20; 1Тим. 2:7) або подібні заяви про те, що Бог йому свідок (пор. Рим. 1:9; 2Кор. 1:23; 11:31; Фил. 1:8; 1Сол. 2:5,10). Таким шляхом він стверджував правдивість свого вчення та своєї проповіді. Його зустріч з Ісусом на дорозі до Дамаска все змінила!

■ **"моє сумління"** Йдеться про дане Богом і кероване Духом відчуття моралі віруючого. У певному сенсі воно є ключовим джерелом авторитету для віруючих, Божим словом, яке ми розуміємо й сприймаємо нашим розумом за дією Божого Духа (пор. 1Тим. 1:5,19). Проблема виникає тоді, коли віруючі, а фактично і невіруючі, продовжують відкидати Слово й Духа; тоді вони легко виправдовують свій гріх (пор. 1Тим. 4:2). Наше сумління може бути обумовлене культурою та власним досвідом.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СОВІСТЬ» (SPECIAL TOPIC: CONSCIENCE)

NASB, NKJV «свідчить мені в Святого Духові»
NRSV «підтверджує це Святим Духом»
TEV «кероване Святим Духом»
NJB «в єднанні зі Святим Духом держить мене»

Павло вірив, що має особливе покликання та особливі повноваження від Христа (пор. Дії 9:1-22; Гал. 1:1).

Ця дієслівна форма (дієприкметник теперішнього часу активного стану, пор. Рим. 2:15) є складеною з *sin* (вона часто зустрічається в Павла). Павло був переконаним в своєму новому розумінні, що ґрунтувалося на

1. одкровенні Ісуса Христа
 - а. зустрічі на дорозі до Дамаска
 - б. тому, чого він навчився в Аравії (Набатей)
2. внутрішньому свідоцтві Духа

Він був апостолом і промовляв з Божою владою (пор. 1Кор. 7:25,40). Він разом з Богом сумував через невіру та закостенілість ізраїльського народу (пор. Рим. 9:2). Ізраїль мав стільки переваг (пор. Рим. 9:4-5)!

9:3

NASB, NKJV,
NRSV «Бо я міг бажати...»
TEV «Заради них я міг бажати»
NJB «Я бажав би...»

Павло так глибоко співчував своєму народові Ізраїлю, що готовий був сам бути відлученим, якби його відлучення призвело до їхнього навернення, Рим. 9:3. Граматична конструкція цього вірша дуже сильна й емоційна (ІМПЕРФЕКТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ з *autos* та *egō* і ІНФІНІТИВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ). Інтенсивність цієї молитви, її тягар – дуже схожі на заступницьку молитву Мойсея за грішний народ Ізраїля у Вих. 32:30-35. Цей вираз треба розуміти як бажання, а не як факт. Він схожий на вживання ІМПЕРФЕКТНОГО ЧАСУ в Гал. 4:20.

Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАСТУПНИЦЬКА МОЛИТВА» (SPECIAL TOPIC: INTERCESSORY PRAYER)

NASB «був проклятим, відлученим від Христа»
NKJV «був проклятим з боку Христа»
NRSV «був проклятим та відрізаним від Христа»
TEV «був під Божим прокляттям та відлученим від Христа»
NJB «добровільно бути осудженим та відрізаним від Христа»

Основна етимологія слова «святий» – відділений для Бога, для Його користування. Те саме поняття пов'язане і з цим словом «прокляття» (*anathema*, пор. 1Кор. 12:3; 16:22; Гал. 1:8,9). Щось або хтось може бути відділеним для Бога. Відділення може мати як позитивний (пор. Лев. 27:28; Лк. 21:5), так і негативний характер (пор. Єг. 6-7; Рим. 9:3), в залежності від контексту.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПРОКЛЯТТЯ (ANATHEMA)» (SPECIAL TOPIC: CURSE (ANATHEMA))

■ **"рідних мені тілом"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

9:4-5 Ця низка ІМЕННИХ ФРАЗ детально зображає привілеї Ізраїля. У світлі цих переваг їхнє невірство виглядає ще більш злочинним. Кому багато дано, від нього багато й жадатимуть (пор. Лк. 12:48)!

9:4 "ізраїльтяни" У Старому Заповіті це було завітне ім'я насіння Авраама. Після вкрай важливої зустрічі Якова з Богом його було перейменовано в Ізраїля (пор. Бут. 32:28). З часом це ім'я стало сукупним іменем усього іудейського народу. Можливо, етимологія цього слова була такою: «Нехай *Ель* (Бог) збереже»; мається на увазі – не обман Якова, але Бог.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІЗРАЇЛЬ (ІМ'Я)» (SPECIAL TOPIC: ISRAEL (THE NAME))

■ **"що їм належить синівство"** Досл. «кому належить прийняття як синів». У Старому Заповіті слово «сини» в МНОЖИНІ зазвичай означало ангелів (пор. Йов 1:6; 2:1; 38:7; Дан. 3:25; Пс. 29:1; 89:6-7), а слово «син» в ОДНИНІ означало

1. Ізраїльського царя (пор. 2Сам. 7:14)
2. народ (пор. Вих. 4:22,23; Повт. Зак. 14:1; Ос. 11:1)
3. Месію (пор. Пс. 2:7)
4. воно може означати й людей (пор. Повт. Зак. 32:5; Пс. 73:15; Єз. 2:1; Ос. 1:10. Бут. 6:2 є неоднозначним і може мати те або інше значення). У Новому Заповіті воно означає людину, що належить до Божої сім'ї.

Головною метафорою Павла щодо спасіння була «всиновлення» (пор. Рим. 8:15,23; Гал. 4:5; Еф. 1:5), а Петро та Іван частіше використовували вираз «народжений заново». Обидва вирази є сімейними метафорами. Це не іудейська, а римська метафора. За римським законом, всиновлення було дуже дорогою та довгою процедурою. Всиновлена людина вважалася новою особою; її названий батько не мав права відректися від неї чи вбити її.

■ **"слава"** Єврейський корінь цього слова мав значення «бути важким» і метафорично означав щось дорогоцінне. Тут йдеться про

1. Богоявлення на горі Сінай (пор. Вих. 19:18-19)
2. Хмара слави *Shekinah*, що вказувала шлях ізраїльтянам протягом часу їхнього блукання в пустелі (пор. Вих. 40:34-38)

ЯХВЕ унікальним способом явив Себе Ізраїлю. Присутність ЯХВЕ називалася Його славою (пор. 1Цар. 8:10-11; Єз. 1:28). Див. Спеціальну тему до Рим. 3:23.

■ **"заповіти"** У давньогрецьких рукописах P⁴⁶, В, F та G слово «завіт» вжито в ОДНИНІ. Варіант МНОЖИНИ цього слова зустрічається в манускриптах X, C, а також у деяких давньолатинських версіях, у Вульгаті та в коптських версіях. UBS⁴ дає варіанту МНОЖИНИ рейтинг «В» (майже точно). Однак у Старому Заповіті МНОЖИНА цього слова не вживається взагалі. У Старому Заповіті є декілька особливих завітів: завіт Бога з Адамом, Ноєм, Авраамом, Мойсеєм та Давидом. Оскільки в цьому тексті дали

згадується про те, як Бог дав Закон, то тут мабуть йдеться про завіт Бога з Авраамом, що його Павло вважав основним (пор. Рим. 4:1-25; Гал. 3:16-17) і що був повторений кілька разів (а саме в Бут. 12, 15, 17) та кожному з патріархів.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАВІТ» (SPECIAL TOPIC: COVENANT)

■ **"законодавство, і Богослужба"** Тут маються на увазі

1. випадок, коли Мойсей прийняв Закон на горі Сінай (пор. Вих. 19-20)
2. Скинія часів блукання в пустелі (пор. Вих. 25-40 та Левит)

■ **"обітниці"** Бог об'явив Свої плани на майбутнє (пор. Рим. 1:2; Дії 13:32; Тит. 1:2; Євр. 1:1) через Старий Заповіт.

Оскільки раніше були згадані «завіти», під «обітницями» напевне маються на увазі обітниці щодо Месії (пор. Рим. 9:5; напр., Бут. 3:15; 49:10; Повт. Зак. 18:15, 18-19; 2Сам. 7; Пс. 16:10; 118:22; Іс. 7:14; 9:6; 11:1-5; Дан. 7:13, 27; Мих. 5:2-5а; Зах. 2:6-13; 6:12-13; 9:9; 11:12).

Ці обітниці (завіти) є водночас і безумовними, і умовними. Щодо Божого виконання вони були безумовними (пор. Бут. 15:12-21), але щодо людей вони були обумовленими їхньою вірою та послухом (пор. Бут. 15:6 та Рим. 4). До пришествя Христа Бог відкривався лише Ізраїлю (за винятком таких людей, як Йов та Ітро).

9:5 "отці" Маються на увазі Авраам, Ісак та Яков, патріархи глав 12-50 книги Буття (пор. Рим. 11:28; Повт. Зак. 7:8; 10:15).

■ **"і від них же тілом Христос"** Йдеться про фізичне походження Месії (пор. Рим. 1:3, див. Рим. 1:4, Спеціальна тема: «Месія»), Помазаника, Раба, особливо обраного Богом для виконання Божих обітниць та намірів (пор. Рим. 10:6).

Термін «Христос» є грецьким перекладом єврейського слова «Помазаник». У Старому Заповіті три групи керівників помазувалися особливою священною олією.

1. царі Ізраїля
2. першосвященники Ізраїля
3. пророки Ізраїля

Це було символом Божого обрання та підготовки для служіння. Ісус виконав всі ці три помазаних служіння (пор. Євр. 1:2-3). Він є повним одкровенням Бога, тому що в Ньому Бог втілюється (пор. Іс. 7:14; 9:6; Мих. 5:2-5а; Кол. 1:13-20).

Для «тіла» див. Спеціальну тему до Рим. 1:3.

NASB «Христос за тілом, що Він є над усіма, Бог благословенний навіки»

NKJV «Христос прийшов, що Він є над усіма, вічно благословенний Бог»

NASB «приходить Христос, що Він є над усіма, Бог благословенний навіки»

TEV «і Христос як людська істота належить їхньому народові. Нехай Бог, що Він панує над усіма, буде прославлений навіки»

NJB «прийшов Христос, що Він є над усіма, Бог навіки благословенний»

З точки зору граматики, це може бути славослів'я Отцю (TEV, за іудейською традицією), але за контекстом це більш схоже на Павлове ствердження божественності Ісуса (воно не слідує іудейським взірцям славослів'я ЯХВЕ в Септуагінті; див. Дж. Муррей – J. Murray, II, стор. 245-248). Павло, хоч і не часто, але вживає слово *Theos* стосовно Ісуса (пор. Дії 20:28; 2Сол. 1:12; Тит. 2:13; Фил. 2:6). Усі ранні отці церкви тлумачили цей текст як такий, що стосується Ісуса. Брюс Метцгер у «Текстовому коментарі до грецького Нового Заповіту» (Bruce Metzger, *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, стор. 520-522) відзначає, що різні думки пов'язані з тим, де стоять розділові знаки. У стародавніх унціальних рукописах не було

1. великих літер
2. розділових знаків
3. поділу на фрагменти

4. навіть пробілу між словами

■ **"що Він над усіма"** Можливо, це також була описова фраза, що означала Бога Отця або Ісуса Сина. Вона фактично віддзеркалює слова Ісуса в Мт. 28:19 та Павла в Кол. 1:15-20. Ця велична фраза показала, яким безумством з боку Ізраїля було відкидання Ісуса з Назарета.

■ **"навіки"** Ця грецька ідіома, що дослівно означає «на віки» (пор. Лк. 1:33; Рим. 1:25; 11:36; Гал. 1:5; 1Тим. 1:17). Це – одна з декількох пов'язаних фраз: (1) «на вік» (пор. Мт. 21:19 [Мр. 11:14]; Лк. 1:55; Ів. 6:5,58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; 2Кор. 9:9) або (2) «віку віків» (пор. Еф. 3:21). Здається, між цими різними ідіомами, що означають «навіки», немає ніякої різниці. Слово «віки» може бути в МНОЖИНІ у переносному значенні рабиністичної граматичної конструкції, що називається «множиною величності», або вона може вказувати на декілька «віків» іудейського світогляду: «вік невинності», «вік зла», «прийдешній вік» або «вік праведності».

■ **"амінь"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:25.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9:6-13

⁶Не так, щоб Слово Боже не збулося. Бо не всі ті ізраїльтяни, хто від Ізраїля, ⁷і не всі діти Авраамові, хто від насіння його, але: в Ісаку буде насіння тобі. ⁸Цебто, не тілесні діти то діти Божі, але діти обітниць признаються за насіння. ⁹А слово обітниць таке: На той час прийду, і буде син у Сарі. ¹⁰І не тільки це, але й Ревекка зачала дітей від одного ложа отця нашого Ісака, ¹¹бо коли вони ще не народились, і нічого доброго чи злого не вчинили, щоб позосталась постанова Божа у вибранні ¹²не від учинків, але від Того, Хто кличе, сказано їй: Більший служитиме меншому, ¹³як і написано: Полюбив Я Якова, а Ісава зненавидів.

9:6 "Слово Боже" У даному контексті під цим висловом маються на увазі старозавітні обітниць завіту. Божі обітниць вірні (пор. Чис. 23:19; Єг. 21:45; 23:14; 2Цар. 10:10; Іс. 40:8; 55:11; 59:21).

NASB, NRSV,
TEV, NJB «не вдалося»
NKJV «не мало ефекту»

Це слово (*ekriptomō*) декілька разів вживалося в Септуагінті стосовно падіння чогось (пор. Іс. 6:13) або когось (пор. Іс. 14:12). Тут воно вжито в ПЕРФЕКТІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ і означає певний стан з триваючими наслідками (але тут – у заперечній формі). Див. примітку вище щодо певності Божого слова.

NASB «Бо не всі ті ізраїльтяни, хто походить від Ізраїля»
NKJV «Бо не всі ті ізраїльтяни, хто від Ізраїля»
NRSV «Бо не всі ізраїльтяни насправді належать до Ізраїля»
TEV «Бо не весь народ Ізраїля є Божим народом»
NJB «Не всі, хто походить від Ізраїля, є Ізраїлем»

Сенс цього парадоксального твердження визначається різними біблійними значеннями слова «Ізраїль».

1. Ізраїль у значенні нащадків Якова (пор. Бут. 32:22-32)
2. Ізраїль у значенні Богом обраного народу (пор. TEV)
3. духовний Ізраїль, Ізраїль у значенні церкви (пор. Гал. 6:16; 1Петр. 2:8,9; Об. 1:6) на противагу природному Ізраїлю (пор. Рим. 9:3-6)

Лише частина Авраамових дітей були дітьми обітниць (пор. Рим. 9:7). Навіть іудеї не могли мати правильних стосунків з Богом лише на основі свого походження (пор. Рим. 9:7) – вони мали з Ним стосунки на основі віри (пор. Рим. 2:28-29; 4:1 і далі.; Ів. 8:31-59; Гал. 3:7-9; 4:23). Тільки віруючий

«останок» народу (див. Спеціальну тему до Рим. 9:27-28) прийняв Божі обітниці та ходив в них вірою (пор. Рим. 9:27; 11:5).

З 6-го вірша починається низка уявних заперечень (пор. Рим. 9:14,19,30; 11:1). Тут продовжується Павлова діатриба, в якій істина доноситься до читача через уявного опонента (Мал. 1:2,6,7 [двічі],12,13; 2:14,17 [двічі]; 3:7,13,14).

9:7 Друга половина цього вірша є цитатою з Бут. 21:12. Не всі Авраамові діти були дітьми обітниці завіту (пор. Бут. 12:1-3; 15:1-11; 17:1-21; 18:1-15; Гал. 4:23). Тут ми бачимо різницю між Ізмаїлом та Ісаком в Рим. 9:8-9 і між Яковом та Ісаком у Рим. 9:10-11.

9:8 Павло тут вживає слово «тілесний» стосовно етнічного походження (пор. Рим. 1:3; 4:1; 9:3,5, див. Спеціальну тему до Рим. 1:3). Він порівнює природних дітей Авраама (іудеїв з Рим. 9:3) з його духовними дітьми (діти обітниці, віруючі в Божого Месію, пор. Рим. 2:28-29). Це не є тим самим порівнянням між грішним людством та викупленим людством, що було в 8:4-11.

9:9 Тут цитується Бут. 18:10,14. Обіцяна дитина («насіння») прийде від Сарі за Божою ініціативою. Ця обітниця буде остаточно завершена в народженні Месії. Ісак був конкретним виконанням Божої обітниці, даної Аврааму в Бут. 12:1-3 за тринадцять років до того.

9:10 Жінки Авраама, Ісака і Якова були безплідними, наздатними рожати. Через цю нездатність мати дітей Бог показував, що Він володіє обітницями завіту і Сам керує родом Месії.

Він показував це також через те, що рід Месії ніколи не проходив через старших синів патріархів (хоча в тій культурі рід ішов саме через старших синів). Ключовим є Божий вибір (пор. Рим. 9:11-12).

9:11-12 Вірші 11-12 у грецькому тексті є одним реченням. Ця історія взята з Бут. 25:19-34. На цьому прикладі Павло доводить, що важливим є Боже обрання (пор. Рим. 9:16), а не (1) походження людини чи (2) її заслуги або досягнення (пор. Рим. 9:16). Так діє Євангеліє, новий завіт (пор. Єр. 31:31-34; Єз. 36:26-27). Однак треба пам'ятати, що Боже обрання мало на меті не відторгнення людей, але їхнє прийняття! Месія прийде з обраного насіння, але Він прийде для всіх (хто вірує, пор. Рим. 2:28-29; 4:3,22-25; Рим. 10).

9:11 "постанова" Це складене слово із *pro* та *tithēmi*; воно має декілька значень.

1. у Рим. 3:25
 - а. виставити перед усіма
 - б. дар примирення
2. планувати заздалегідь
 - а. про Павла, Рим. 1:13
 - б. про Бога, Еф. 1:9

ІМЕННИКОВА форма (*prothesis*), вжита в цьому тексті, означає «поставити перед»

1. щодо показних хлібів у храмі, Мт. 12:4; Мр. 2:26; Лк. 6:4
2. щодо передвизначеного Божого задуму відкуплення, Рим. 8:28; 9:11; Еф. 1:5,11; 3:10; 2Тим. 1:9; 3:10

Павло вживає декілька складених слів з ПРИЙМЕННИКОМ *pro* (перед) у 8-й та 9-й главах Послання до римлян та в 1-й главі Послання до ефесян (ці слова показують сплановані дії Бога).

1. *proginōskō* (передбачив), Рим. 8:29
2. *proorizō* (спланував заздалегідь), Рим. 8:29 (Еф. 1:5,11), 30 (Еф. 1:9)
3. *prothesis* (передвизначена ціль), Рим. 9:11
4. *proetoimazō* (об'явити заздалегідь), Рим. 9:23
5. *prolegō* (сказав раніше), Рим. 9:29
6. *proelpizō* (надіявся раніше), Еф. 1:12)

9:12 Тут цитується пророцтво з Бут. 25:23 стосовно Ісава та Якова і зазначається, що коли Ревекка та Яків обманули Ісака, щоб отримати благословіння, то вони діяли за пророцтвом, а не для власної користі!

9:13 "а Ісава зненавидів" Це – цитата з Мал. 1:2-3. «Ненавидіти» – то єврейська ідіома порівняння. Для нас це слово звучить грубо, але подивіться, як воно вживається в Бут. 29:31-33; Повт. Зак. 21:15; Мт. 10:37-38; Лк. 14:26 та Ів. 12:25. Антропоморфічні терміни «любов» та «ненависть» вказують не на емоції Бога по відношенню до цих людей, але на Його вірність Своїй обітниці щодо месіанського роду. Яків був сином обітниці за пророцтвом Бут. 25:23. Ісав у Мал. 1:2-3 означав народ Едома (нащадків Ісава).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОПИС БОГА ЯК ЛЮДИНИ» (АНТРОПОМОРФІЗМ) (SPECIAL TOPIC: GOD DESCRIBED AS HUMAN (ANTHROPOMORPHISM))

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9:14-18

¹⁴Що ж скажемо? Може в Бога неправда? Зовсім ні! ¹⁵Бо Він каже Мойсеєві: Помилую, кого хочу помилувати, і змилюся, над ким хочу змилюся. ¹⁶Отож, не залежить це ні від того, хто хоче, ні від того, хто біжить, але від Бога, що милує. ¹⁷Бо Писання говорить фараонові: Власне на те Я поставив тебе, щоб на тобі показати Свою силу, і щоб звістилось по цілій землі Моє Ймення. ¹⁸Отож, кого хоче Він милує, і кого хоче ожорсточує.

9:14 "Що ж скажемо?" Павло часто використовував цю форму діатриби (пор. Рим. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14,19,30).

■ **"Може в Бога неправда?"** Згідно з граматику, очікується відповідь «ні». Як Бог може вимагати від людей звіту, якщо суверенність Бога є вирішальним чинником (пор. Рим. 9:19)? Це – таємниця обрання. Головний наголос у цьому контексті ставиться на тому, що Бог вільний робити з людьми (непокірним людством), що захоче, але суверенність Бога виражається в милості (див. примітку до Рим. 9:15), а не в грубій силі.

Слід також зазначити, що суверенний вибір Бога не ґрунтується на передбаченні майбутнього вибору людини та її дій. Інакше основою Божого вибору були б вибір та дії окремої людини, а отже й її заслуги (пор. Рим. 9:16; 1Петр. 1:2). За цим стоїть традиційне іудейське уявлення про процвітання праведних (пор. Повторення Закону 27-28; Йов та Псалом 73). Але Бог обирає благословляти недостойних через віру (а не через вчинки, пор. Рим. 5:8). Бог знає все, але Він вирішив обмежити Свій вибір (1) милістю та (2) обітницею. Людина повинна дати відповідь, але людська відповідь по суті є підтвердженням Божого обрання, що змінює життя людини.

■ **"Зовсім ні"** Це – рідка форма ОПТАТИВА, що її часто вживав Павло для емпатичного заперечення на запитання уявного опонента (пор. Рим. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 11:1,11; а також 1Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Можливо, це була єврейська ідіома.

9:15 Тут цитується Вих. 33:19. Бог вільний діяти згідно з Своїм задумом відкуплення. Навіть Мойсей не заслужив Божих благословінь (пор. Вих. 33:20). Він був убивцею (пор. Вих. 2:11-15). Суть в тому, що Бог обирає милість (пор. Рим. 9:16,18-23; 11:30,31,32).

9:15-16 "помилувати... милує" Це грецьке слово (*eleos*, пор. Рим. 9:15,16,18,23; 11:30,31,32) вживається в Септуагінті (LXX) для перекладу особливого єврейського терміну *hesed* (пам'ятайте, що новозавітні автори були єврейськими мислителями, які писали на грецькому койне), що означає «стійка вірність завіту». Божі милість та обрання стосуються як багатьох, спільноти (іудеї [Ісак], а не араби [Ізмаїл]; Ізраїль [Яків], а не Едом [Ісав], але віруючі юдеї та віруючі язичники, пор. Рим. 9:24), так і окремих людей. Ця істина є одним з ключів для відкриття таємниці доктрини передвизначення (відкуплення всіх людей). Іншим ключем в контексті глав 9-11 Послання до римлян є незмінний характер Бога – Його милість (пор. Рим. 9:15,16,18,23; 11:30,31,32), а не вчинки людей. Милість через обрання в кінці досягне всіх, хто вірує в Христа. Один відкриває двері віри для всіх (пор. Рим. 5:18-19).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЛАСКА» (HESED) (SPECIAL TOPIC: LOVINGKINDNESS (HESED))

9:17-18 У 17-му вірші наводиться сильна цитата з Вих. 9:16; у 18-му вірші з цієї цитати робиться висновок. У Вих. 8:15,19,32; 9:34 сказано, що фараон учинив запеклим своє серце У Вих. 4:21; 7:3; 9:12; 10:20,27; 11:10 сказано, що Бог учинив запеклим серце фараона. Цей приклад використовується для того, щоб показати суверенність Бога (пор. Рим. 9:18). Фараон відповідає за свій вибір. Бог здійснює Свою волю для Ізраїля через зарозумілу, вперту вдачу фараона (пор. Рим. 9:18).

Зверніть увагу також на те, що метою Божих дій по відношенню до фараона було відкуплення усіх. Ці дії мали:

1. показати Божу силу (на протипагу єгипетським богам природи та тварин; як в 1-й главі Буття Бог протиставляється вавилонським астральним божествам)
2. явити Бога Єгипту, а через це і всій землі (пор. Рим. 9:17)

Західна (американська) думка підносить окрему людину, але східна думка перш за все спрямована на потребу всієї спільноти. Бог використав фараона для того, щоб явити Себе нужденому світу. Те саме Він зробить і з невіруючим Ізраїлем (пор. Рим. 11). У цьому контексті права однієї людини відходять на задній план перед потребами всіх. Також згадайте пов'язані з спільнотою старозавітні приклади

1. перших синів Йова, які померли через спір Бога з сатаною (пор. Йов 1-2)
2. ізраїльських солдатів, які померли через гріх Ахана (пор. Єг. 7)
3. першого сина Давида, якого народила йому Вірсавія й який помер через гріх Давида (пор. 2Сам. 12:15).

На кожного з нас впливає вибір інших людей. Про цю спільність йдеться в Новому Заповіті, у Рим. 5:12-21.

■ **"Бо Писання говорить..."** Персоніфікація Писання показує, що воно є живим та актуальним (пор. Рим. 10:6-8). Павло персоніфікує «гріх» і «смерть» у Рим. 6-7!

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9:19-26

¹⁹А ти скажеш мені: Чого ж ще Він докоряє, бо хто може противитись волі Його? ²⁰Отже, хто ти, чоловіче, що ти сперечаєшся з Богом? Чи скаже твориво творцеві: Пощо ти зробив мене так? ²¹Чи ганчар не має влади над глиною, щоб із того самого місива зробити одну посудину на честь, а одну на нечесть? ²²Тож Бог, бажаючи показати гнів і виявити могутність Свою, щадив із великим терпінням посудини гніву, що готові були на погибель, ²³і щоб виявити багатство слави Своєї на посудинах милосердя, що їх приготував на славу, ²⁴на нас, що їх і покликав не тільки від юдеїв, але й від поган. ²⁵Як і в Осії Він говорить: Назву Своїм народом не людей Моїх, і не улюблену улюбленою, ²⁶і на місці, де сказано їм: Ви не Мій народ, там названі будуть синами Бога Живого!

9:19 "хто може противитись волі Його" Це – ПЕРФЕКТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що наголошує на завершеному факті з триваючими наслідками (пор. 2Хр. 20:6; Йов 9:12; Пс. 135:6; Дан. 4:35). Діатриба продовжується. Логічно, найкращим способом окреслити й зрозуміти думку Павла є слідування його діатрибі. Див, Вступ до глави, Б., 1. Божу волю треба розглядати на двох рівнях. Першим рівнем є Його задум відкуплення всього грішного людського роду (пор. Бут. 3:15). На ці плани не може вплинути вибір окремих людей. Але на другому рівні Бог обирає посередництво людини (пор. Вих. 3:7-9 та 10). Він обирає людей для виконання Свого задуму (як позитивно, Мойсея, так і негативно, фараона).

9:20-21 Цей образ взято з Іс. 29:16; 45:9-13; 64:8 та Єр. 18:1-12. Метафора ЯХВЕ як гончара часто використовувалася стосовно Бога як творця, тому що людина була створена з глини (пор. Бут. 2:7). Для підтвердження своєї думки про суверенність Творця, Павло використовував ще три питання: перші два в Рим. 9:20 і третє в Рим. 9:21. Останнє питання повертається до аналогії Божого позитивного вибору в Мойсеї та негативного вибору в фараоні. Той самий контраст можна побачити в парах:

1. Ісак – Ізмаїл у Рим. 9:8-9
2. Яків – Ісав у Рим. 9:10-12
3. народ Ізраїля та народ Едома в Рим. 9:13

Та сама аналогія проводиться Павлом для зображення теперішнього положення віруючих та невіруючих іудеїв. Позитивний вибір Бога остаточно виражається в прийнятті віруючих язичників (Рим. 9:24-29, 30-33)!

За цією граматичною формою очікується

1. відповідь «ні» на питання в Рим. 9:20
2. відповідь «так» на питання в Рим. 9:21

9:22 "Бог, бажаючи" Досл. «Якщо Бог бажав» Це речення частково є УМОВНИМ РЕЧЕННЯМ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору, але не має граматичного завершення. Вірші 22-24 у грецькому тексті є одним реченням. Вірш 22 виражає милостивий характер Бога як Відкупителя. Він є Богом справедливості. Він вимагатиме від людей звіта за свої вчинки. Проте Він також є Богом милості. Всі люди заслуговують смерть (пор. Рим. 1:18-3:21). Справедливість для людини не є доброю вісткою! Богу насамперед притаманна милість, а не гнів (пор. Повт. Зак. 5:9-10; 7:9; Ос. 11:8-9). Божий вибір спрямований на відкуплення (пор. Єз. 36:22-33). Бог терпляче ставиться до грішного людства (пор. Єз. 18). Він навіть використовує зло для Своїх цілей щодо відкуплення (напр.: сатану, фараона, ворожку в Ен-Дорі, Асирію, Навуходоносора, Кіра та в Рим. 11 невірного Ізраїля)!

NASB «готовий показати Свій гнів»

NKJV «волюючи показати Свій гнів»

NRSV «бажаючи показати свій гнів»

TEV «хотів показати свій гнів»

NJB «готовий показати свій гнів»

Бог показує Свій гнів, щоб явити Свою силу (пор. Рим. 9:22) та багатства Своєї слави (пор. Рим. 9:23). Божі дії завжди спрямовані на відкуплення (за винятком *геєнни*, що є остаточною ізоляцією невірної невіри й гріха).

■ **"посудини гніву"** Цей вираз також відноситься до Павлової метафори глини з Рим. 9:20 та 21. Воно очевидно означає невірних людей, що їх Бог використовує для здійснення Свого задуму відкуплення.

NASB, NKJV «підготовленні»

NRSV «зробленні»

TEV «приречені»

NJB «назначені»

Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Це слово вживається в папірусах (Мултон та Міліган – Moulton and Milligan) щодо чогось, приготованого для свого повного призначення. Непокірні невіра колись буде покарана справедливими наслідками. Однак Бог вирішив використати невірних для здійснення Свого великого задуму відкуплення всіх людей.

М.Р. Вінсент у «Вивченні слів» (M. R. Vincent, *Word Studies*, Том 2) каже: «Не створені Богом для загибелі, але в ПРИКМЕТНИКОВОМУ значенні *готові, дозрілі* для загибелі – цей дієприкметник означає теперішній стан речей, що сформувався раніше, але він не вказує на те, як сформувався цей стан речей» (с. 716).

■ **"погибель"** Див. Спеціальну тему до Рим. 3:3.

9:23 "щоб виявити багатство слави Своєї на посудинах милосердя" Це підрядне речення мети показує вічний задум Бога (тобто милість). ДІЄСЛОВО стоїть у формі АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА. Бог виявив Своє багатство тим, що послав Ісуса!

Павло часто казав про багатства:

1. Його доброти, лагідності та довготерпіння, Рим. 2:4
2. Його слави на посудинах милосердя, Рим. 9:23
3. Його благодаті, Еф. 1:7
4. Його славного спадку, Еф. 1:18
5. Його благодаті в добрості до нас у Христі, Еф. 2:7
6. Христа для язичників, Еф. 3:8
7. Його слави, Еф. 3:16

■ **"що їх приготував на славу"** Цю саму істину проголошено в Рим. 8:29-30 та Еф. 1:4,11. Ця глава є найсильнішим в Новому Заповіті текстом про суверенність Бога. Беззаперечно, Бог має повну владу над створінням та відкупленням! Цю велику істину ні в якому разі не можна пом'якшувати або тактично замовчувати. Однак вона має бути збалансована істиною про те, що Бог обрав завіт як засіб для стосунків з людьми, створеними за Його образом. Звичайно, правда, що деякі старозавітні завіти, напр. Бут. 9:8-17 та 15:12-21, є безумовними і зовсім не залежать від відповіді людини, але інші завіти обумовлені людською відповіддю (напр. завіт еденського раю, завіти з Ноем, Мойсеєм та Давидом). Бог має план відкуплення для Свого створіння, і жодна людина не може вплинути на цей план. Бог вирішив дозволити людям брати участь в Його планах. Ця можливість участі людини створює богословську напругу між суверенністю (Рим. 9) та вільною волею людини (Рим. 10).

Не можна вибирати одне біблійне положення, ігноруючи інше. Між доктринами існує певна напруга, тому що східні народи виражають істину в діалектичних або конфліктуючих парах. Доктрини треба розглядати в відношенні до інших доктрин. Істина є мозаїкою, що складається з істин.

Тут певно є таємниця! Павло не приходить до логічного висновку, що невіруючі приготовлені (*kataptizō*) на гнів (Рим. 9:22), а віруючі приготовлені (*proetomazō*) на славу (Рим. 9:23). Чи є Боже обрання єдиним чинником, чи воно ґрунтується на милості для всіх, але деякі відкидають Його пропозицію? Чи відіграє людство яку-небудь роль у своєму майбутньому (пор. Рим. 9:30-10:21)? Обидві сторони (Августин – Пелагій) мають свої крайнощі. На мою думку, поняття завіту об'єднує їх обох з наголосом на Богові. Людство може тільки відповідати на ініціативи Бога (напр., Ів. 6:44,65). Але, на мою думку, Божий характер не примхливий, але милостивий. Бог звертається до всіх свідомих людських істот, створених за Його образом (пор. Бут. 1:26,27). Мені важко дається цей текст. Він дуже сильний, однак він зображує все як чорне та біле. В центрі стоїть невіра іудеїв, що призводить до прийняття язичників (Рим. 11)! Але це не єдиний текст про характер Бога!

■ **"слави"** Див. примітку до Рим. 3:23.

9:24 Цей вірш показує, що об'єкт Божої обітниці значно ширший, ніж етнічний Ізраїль. Бог проявив милість до людства на основі Свого вибору. Обітниця Бут. 3:15 стосується всього людства (тому що до Бут. 12 про іудеїв не йшлося взагалі). Покликання Авраама стосувалось усього людства, Бут. 12:3. Покликання Ізраїля як царства священників теж стосувалось усього людства (пор. Вих. 19:5-6)! Це – Божа таємниця, що була прихована, але тепер цілком відкрилася (пор. Еф. 2:11-3:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11).

Павлове твердження в Рим. 9:24 буде проілюстроване низкою цитат зі Старого Заповіту (Рим. 9:25-29).

1. Рим. 9:25, Ос. 2:23
2. Рим. 9:26, Ос. 1:10b
3. Рим. 9:27, Іс. 10:22 і / або Ос. 1:10a
4. Рим. 9:28, Іс. 10:23
5. Рим. 9:29, Іс. 1:9

9:25-26 У контексті цей текст із Ос. 2:23 (дещо змінений) та 1:10 в перекладі Септуагінти (LXX) відноситься до десяти північних племен, але тут Павло використовує його стосовно язичників. Таке використання текстів зі Старого Заповіту є типовим для авторів Нового Заповіту. Вони вбачали в церкві здійснення обітниць, даних Богом Ізраїлю (пор. 2Кор. 6:16; Тит. 2:14; 1Петр. 2:5-9). У контексті цей текст з пророка Осії стосується невірної Ізраїля. Якщо Бог міг відновити ідолопоклонницькі десять північних племен, то Павло бачив в цьому доказ Божої любові й прощення, що колись розповсюджаться й на ідолопоклонницьких поган (язичників).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9:27-29

²⁷А Ісаїя взиває про Ізраїля: Коли б число синів Ізраїлевих було, як морський пісок, то тільки останок спасеться, ²⁸бо вирок закінчений та скорочений учинить Господь на землі! ²⁹І як Ісаїя віщував: Коли б Господь Саваот не лишив нам насіння, то ми стали б, як Содом, і подібні були б до Гоморри!

9:27

NASB, NKJV,

NRSV, NJB «хоча»

TEV «навіть якщо»

Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ (*ean* плюс КОН'ЮНКТИВ), що вказує на потенційну дію.

9:27-28 Це вільна цитата Іс. 10:22-23 у перекладі Септуагінти. У загальноприйнятому тексті (Textus Receptus) додано заключну фразу з Іс. 10:23 в перекладі Септуагінти. Але в давньогрецьких рукописах P⁴⁶, κ, Α та Β її немає, з чого можна зробити висновок, що її було пізніше дописано переписчиком. UBS⁴ оцінює варіант без цієї фрази за рейтингом «точно».

9:27 "як морський пісок" Це одна з тих метафор та гіпербол, які використав Бог, коли давав обітницю Авраамові (пор. Бут. 15:5; 22:17; 26:4).

■ **"тільки останок спасеться"** Термін «останок» часто вживається в писаннях старозавітних пророків стосовно тих ізраїльтян, що були заслані в неволю, але мали повернутися до обіцяної землі з Божою допомогою. Павло вживав цей термін щодо тих іудеїв, які мали стосунки з Богом і / або чули Євангеліє та відповідали на нього вірою в Христа.

Навіть Ізраїль, будучи в завіті з Богом, був духовно поділений, і не всі ізраїльтяни були в правильних стосунках з Богом. Обрання Ізраїля не відмінило необхідності в особистій відповіді віри (пор. Іс. 1:16-20).

Цю старозавітню фразу, що спочатку відносилася до іудейських вигнанців, з яких лише частина повернулася до Палестини, Павло вживає стосовно людей, які чули Євангеліє, але більшістю не повірили й не прийняли Христа. Євангельську вістку прийняв лише малий відсоток тих, хто чув (іудеїв та язичників). Павло називає їх останком.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОСТАНОК, У ТРЬОХ ЗНАЧЕННЯХ» (SPECIAL TOPIC: THE REMNANT, THREE SENSES)

9:28

NASB «грунтовно та швидко»

NKJV «закінчить... скоротить»

NRSV «швидко й рішуче»

TEV «швидко приведе все до ладу»

NJB «не вагаючись і не затримуючись»

REB «буде остаточним і повним»

NIV «швидко та остаточо»

NET «до кінця та швидко»

Ці два грецькі слова створюють гру слів (Павло часто вживає складені слова з *sun*).

1. *suntelōn*, ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ від

а. *sun*

б. *teleō*

що по суті означає «завершити» або «бути цілком реалізованим» (пор. Мр. 13:4; Лк. 4:2,13; Дії 21:27; Євр. 8:8)

2. *suntepñōn*, ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ від

а. *sun*

б. *tepnō*

що по суті означає «скоротити» або «швидко здійснити» (зустрічається лише тут, але споріднена форма вживається в Діях 24:4)

У випадках такої гри слів визначальним є лише контекст, а не етимологія чи паралелі.

Бог має ціль і план щодо спасіння Свого істиного народу та засудження всіх інших!

Цей вірш важко тлумачити, і тому деякі переписчики пізнішого періоду спробували щось додати, щоб пояснити те, що, на їхню думку, означав цей вірш. UBS⁴ дає найкоротшому варіанту рейтинг «А» (точно).

9:29 Тут цитується варіант Септуагінти Іс. 1:9, що об'являє гріховність етнічного Ізраїля.

■ **"Господь Саваот"** Це був старозавітний титул ЯХВЕ, який зазвичай перекладали як «Господь сил» (пор. Як. 5:4). В залежності від контексту, цей титул показував Бога або в військовому сенсі «командиром небесного війська» (пор. Єг. 5:13-15), або в адміністративному сенсі «Господом небесних тіл», зазвичай в контексті астрального політеїзму, стосовно небесних тіл. Зорі – створіння, а не боги; вони не керують подіями й не визначають їх (пор. Бут. 1:16; Пс. 8:3; 147:4; Іс. 40:26).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІМЕНА БОГА» (SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY)

NASB «якби... не залишив нам потомства»

NKJV «якби... не залишив нам насіння»

NRSV «не залишив уцілілих»

TEV «не залишив нам трохи нащадків»

NJB «не залишив нам кількох вцілілих»

У єврейському тексті Іс. 1:9 вжито слово «останок», але в Септуагінті воно перекладене як «насіння» (NKJV). Коли Бог судив Ізраїль, Він завжди зберігав (1) віруючий останок або (2) месіанський рід. Бог зберігав мале, щоб досягти багатьох.

■ **"Содом, ...до Гоморри"** 28-й вірш стосувався Божого суда. Тут особливо згадуються два язичницьких міста, які були знищені Богом у Бут. 19:24-26 і стали ідіомою Божого суда (пор. Повт. Зак. 29:34; Іс. 13:19; Єр. 20:16; 49:18; 50:40; Амос 4:11).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 9:30-33

³⁰Що ж скажемо? Що погани, які не шукали праведности, досягли праведности, тієї праведности, що від віри, ³¹а Ізраїль, що шукав Закона праведности, не досяг Закону праведности. ³²Чому? Бо шукали не з віри, але якби з учинків Закону; вони бо спіткнулись об камінь спотикання, ³³як написано: Ось Я кладу на Сіоні камінь спотикання та скелю спокуси, і кожен, хто вірує в Нього, не посоромиться!

9:30-31 Це – дивовижний підсумок Божого задуму щодо обрання. Вірші 30-33 є підсумком Рим. 9 і вступом до Рим. 10. Віруючі язичники мають правильні стосунки з Богом, але далеко не всі іудеї мають їх (пор. Рим. 9:6)!

Стосунки Бога з усіма людьми основані на завіті. Бог завжди проявляє ініціативу та встановлює умови. Кожна людина має відповісти Йому покаятися і вірою, послухом і стійкістю. Як спасаються всі люди?

1. суверенністю Бога,
2. Божою милістю через віру в завершену роботу Месії,
3. чи актом особистої віри?

Про «шукати» див. примітку до Рим. 14:19.

9:30 "праведности" Про це слово і споріднені слова див. Спеціальну тему до Рим. 1:17. Цей ІМЕННИК вжито тричі в Рим. 9:30 та один раз у Рим. 9:31. «Праведність» від віри протиставляється «праведності» від закона. Знову йдеться про відмінність старого завіта від нового завіта. Проблеми, що пов'язані зі старим завітом, відкривають двері Євангелія для всього світу в Рим. 11.

9:32 "з учинків" У загальноприйнятому тексті (Textus Receptus) додано «Закону». Це слово було дописано пізніше переписувачем. Павло часто вживав вислів «учинки/діла Закону» (пор. Рим. 3:20,28; Гал. 2:16; 3:2,5,10). Однак у давньогрецьких рукописах P⁴⁶, κ*, А, В, F та G цього слова тут немає. UBS⁴ дає короткому варіанту рейтинг «В» (майже точно).

Ключем до Божої праведності є не людські вчинки, але характер Бога та Його дар у Христі. Праведність є недосягнутою для грішного людства, але вона дається в дар через віру в Христа (пор. Рим. 3:21-31). Однак її треба прийняти (пор. Рим. 9:33; Ів. 1:12; 3:16; Рим. 4:1 і далі; 10:9-13; Еф. 2:8-9). Ця істина є незрозумілою для щирих набожних моральних іудеїв (та всіх законників)!

У книзі Джорджа Елдона Ледда «Богослов'я Нового Заповіту» (George Eldon Ladd, *A Theology of the New Testament*) є гарне зауваження:

«Вчення Павла про Закон часто розглядається з точки зору історичного досвіду або самого Павла як іудейського рабина, або типового підзаконного іудея I століття. Проте думку Павла треба розглядати не як особисту сповідь, духовну автобіографію, і не як опис законницького характеру фарисейства I століття, але як богословське тлумачення християнським мислителем двох доріг праведності: законництва та віри» (стор. 495).

9:33 Цей вірш складається з Іс. 28:16 та 8:14.

«Оце поклав каменя Я на Сіоні» 28:16а

«камінь спотикання і скелю спокуси» 8:14б

«і хто вірує в нього, не буде той засоромлений!» 28:16б

Об'єднавши таким чином ці вірші (рабиністичний прийом), він змінює значення Іс. 28:16 з позитивного на негативне. Павло маніпулює Старим Заповітом для своїх власних цілей.

1. Він сам вибирає переклад (Септуагінту, переклад масоретського тексту або свій власний переклад)
2. Він змінює референт (з засланців на язичників)
3. Він об'єднує тексти
4. Він змінює титули й ЗАЙМЕННИКИ, що відносилися до ЯХВЕ, на такі, що відносяться до Ісуса

■ **"і кожен, хто вірує в Нього, не посоромиться"** Це цитата з Іс. 28:16. Цей текст також цитується в Рим. 10:11 та є подібним до Йоїля 2:32, що цитується в Рим. 10:13. Ключем до спасіння є як (1) сам об'єкт (наріжний камінь), так і (2) особисте прийняття його людиною (віра в Нього). Див. Рим. 4:5, Спеціальна тема: «Вірити».

■ **"камінь"** Спочатку це був титул Бога (пор. Пс. 18:1-2,31,46; Повт. Зак. 32:18; 1Сам. 2:2; Пс. 28:1; 31:3; 42:9; 71:3; 78:35), але пізніше він став месіанським титулом (пор. Бут. 49:24; Пс. 118:22; Іс. 8:14; 28:16; Дан. 2:34-35, 44-45; Мт. 21:42-44). Ключовий елемент Божої обітниці завіту (Месії) не зрозуміли й відинули (пор. 1Кор. 1:23). Іудеї не зрозуміли не лише цілі Месії, але й головних умов Божого завіту. Христос став для іудеїв причиною спотикання (пор. Іс. 8:14; Лк. 2:34), але для віруючих, як іудеїв, так і язичників – каменем фундаменту (пор. Іс. 28:16; 1Петр. 2:6-10).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НАРІЖНИЙ КАМІНЬ» (SPECIAL TOPIC: CORNERSTONE)

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань - примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як 9-а глава Послання до римлян (передвизначення) пов'язана з 10-ю главою цього Послання (вільна воля людей)?
2. Яка головна тема Рим. 9:1-29?
3. Чи порушив Бог Свою обітницю Ізраїлю?
4. Перелічіть привілеї етнічного Ізраїля (9:4-5).
5. Чи всі іудеї мали правильні стосунки з Богом? Чому так або чому ні (9:6)?
6. Якщо людина змушена чинити Божу волю, то чи несе вона моральну відповідальність за свої дії?
7. Яким чином «милість» є ключем до передвизначення (пор. Рим. 15, 16, 18, 23; 11:30-32)?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 10

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ізраїль та Євангеліє	Ізраїль має потребу в Євангелії	Істинна праведність досягається вірою	Ізраїль та Євангеліє	Ізраїль не здатний побачити, що святими нас робить Бог
9:30-10:4		9:30-10:4	9:30-10:4	
Спасіння для всіх	10:1-13		Спасіння є для всіх	10:1-4
10:5-13		10:5-13	10:5-13	Свідectво Мойсея
	Ізраїль відкидає Євангеліє	Ізраїль відповідає за свої провали		10:5-13
10:14-21	10:14-21	10:14-17	10:14-17	Ізраїль не має виправдання
		10:18-21	10:18-21	10:14-15
				10:16-17
				10:18-21

ЧИТАННЯ ТРЕТСЬОГО (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятиох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

- А. У 10-й главі йдеться головним чином про можливість Ізраїля відповісти на благодать ЯХВЕ і прийняти дар спасіння в Христі. У 9-й главі Послання до римлян мова йшла про те, як Бог обрав іудеїв з метою обрати світ (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5-6), але іудеї не захотіли приймати Боже обрання (тобто відкинули послух завіту, пор. Повторення Закону 27-29).
- Б. Павло далі використовує Старий Заповіт для доведення істини Євангелія (Див. Контекстуальний погляд до Рим. 9, Д). Такий спосіб є характерним для апостольських проповідей з книги Дій і називається *керигмою* (керигма – те, що проголошується). Див. Рим. 1:2, Спеціальна тема: «Керигма».
- В. Головні істини Рим. 9:30-10:4 такі:
 1. Язичники мають Божу праведність через віру в Христа
 2. Іудеї не мають Божої праведності через свою невіру в Христа
 3. Закон не може дати праведність. Вона дарована Богом через віру в Христа, і людина не може заслужити її вчинками (пор. Рим. 3:21-31)

Г. Брюс Корлі та Куртіс Воган у своїй книзі «Коментар-путівник, Послання до римлян» (Bruce Corley and Curtis Vaughan, *A Study Guide Commentary, Romans*, published by Zondervan, стор. 115-116) подають схему гріхів іудеїв:

1. релігійна гордість, Рим. 10:2а
2. духовна сліпота, Рим. 10:2b, 3а
3. самоправедність, Рим. 10:3b
4. довготривала впертість, Рим. 10:4а

Мені також подобаються їхні підсумкові зауваження до останньої частини Рим. 9 про Рим. 10: «Обрання відбувається під час проповіді хреста (пор. 1Сол. 1:4-10), і це пояснює, як одразу після класичного захисту суверенності Бога (9:6-29) може йти найвеличніший місіонерський текст в посланнях Павла (10:1-21). Найвищим заохоченням до проповіді Євангелія є усвідомлення того, що через нашу проповідь Бог вірно здійснює Своє обрання у Христі» (стор. 114).

Д. Як і Рим. 9, Рим. 10 теж містить багато цитат зі Старого Заповіту.

1. Рим. 10:5 - Лев. 18:5
2. Рим. 10:6 - Повт. Зак. 30:12 зі вступним посиланням на Повт. Зак. 9:4
3. Рим. 10:7 - Повт. Зак. 30:13 з посиланням на Пс. 107:26
4. Рим. 10:8 - Повт. Зак. 30:14
5. Рим. 10:11 - Ис. 28:16
6. Рим. 10:13 - Йоїл 2:32
7. Рим. 10:15 - Ис. 52:7 або Наум 1:15
8. Рим. 10:16 - Ис. 53:1
9. Рим. 10:18 - Пс. 19:4
10. Рим. 10:19 - Повт. Зак. 32:21
11. Рим. 10:20 - Ис. 65:1
12. Рим. 10:21 - Ис. 65:2

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 10:1-4

¹Браття, бажання мого серця й молитва до Бога за Ізраїля на спасіння. ²Бо я свідчу їм, що вони мають ревність про Бога, але не за розумом. ³Вони бо, не розуміючи праведности Божої, і силкуючись поставити власну праведність, не покорились праведності Божій. ⁴Бо кінець Закону Христос на праведність кожному, хто вірує.

10:1 "Браття" Павло часто вживає це слово при переході до нової теми (пор. Рим. 1:13; 7:1,4; 8:12).

■ **"бажання мого серця й молитва до Бога за Ізраїля на спасіння"** Павло вірив, що іудеї можуть спастися і його молитва за них може щось змінити. Це є дивовижним протиставленням передвизначенню! Див. Рим. 9:3, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗАСТУПНИЦЬКА МОЛИТВА» (SPECIAL TOPIC: INTERCESSORY PRAYER).

Є грецькі рукописні варіанти зі словами «за них», але в загальноприйнятому тексті (Textus Receptus) написано «за Ізраїля». Проте на основі манускриптів варіант «за них» має перевагу (манускрипти P⁴⁶, κ*, В, С, D*, F, G). UBS⁴ дає цьому варіанту рейтинг «А» (точно).

10:2 "вони мають ревність про Бога" Недостатньо однієї щирості й ентузіазму (пор. Рим. 10:3-4). Павло це добре знав (пор. Дії 9:1; Гал. 1:14; Фил. 3:6)!

10:2-3 "але не за розумом. Вони бо, не розуміючи праведности Божої" Слово «знати» (Рим. 10:2, *epiginōskō*), що тут його переведено як «розуміти», може виступати в двох значеннях.

1. іудеї не розуміли Євангелія благодаті (грецьке значення слова «знати»)
2. іудеї не мали стосунків з Богом на основі віри (єврейське значення слова «знати», пор. Бут. 4:1; Єр. 1:5)

Іудеї не були неосвіченими щодо відповіді Богу (Рим. 10:16,18,19), але вони замінили віру людськими вчинками, і це призвело до гордості, зарозумілості та відчуття винятковості (Рим. 10:3)!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЗНАТИ (КОРИСТУЮЧИСЬ ПЕРЕВАЖНО ПОВТОРЕННЯМ ЗАКОНУ ЯК ПАРАДИГМОЮ)» (SPECIAL TOPIC: KNOW (USING MOSTLY DEUTERONOMY AS A PARADIGM))

10:3 "праведності Божій" В контексті Рим. 9-11 ця фраза стосується заліченої Богом праведності (Рим. 4), тобто праведного положення людини перед Богом виключно на основі

1. Його милості
2. завершеної роботи Христа
3. спонукання Духа
4. відповіді грішної людини своїм покаяттям та вірою і триваючим послухом та стійкістю

Безперечно, можна зрозуміти, чому іудеї не досягнули Божої праведності. Старий Заповіт наголошував на послуху Закону (пор. Повт. Зак. 4:28-6:3,17,24-25). Необхідний баланс між вірою та покаяттям залишився для них незрозумілим (пор. Повт. Зак. 5:29-30; 6:5). Повторення Закону чітко вказує на те, що Бог діяв на стороні Ізраїля не через їхню праведність, а завдяки Своєму характеру (пор. Рим. 9:6,7,13,24,27; 10:12-22; Єз. 36:22-38). Навіть ханаанейці були вигнані не через праведність Ізраїля, а через свій гріх (пор. Рим. 9:4-6; Бут. 15:16). Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17.

■ **"не покорились праведності Божій"** Дієслово стоїть в АОРІСТІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, але перекладається МЕДІАЛЬНИМ СТАНОМ (пор. TEV). У грецькому койне функції МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ бере на себе ПАСИВНИЙ СТАН. Вирішальним чинником є контекст.

Дослівно «слухатися» – військовий термін командного ланцюжка. Іудеї намагалися заслужити Божу праведність, але вона давалася в дар (пор. Рим. 3:24; 5:15; 6:23; Еф. 2:8-9). Павло ясно усвідомив цю істину на дорозі до Дамаска.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКОРА (HYPOTASSŌ)» (SPECIAL TOPIC: SUBMISSION (HYPOTASSŌ))

10:4

NASB, NKJV,

NRSV «бо Христос є кінцем Закону»

TEV «бо Христос поклав кінець закону»

NJB «але тепер закон закінчився на Христі»

Це твердження узгоджується з Мт. 5:17-48. Ціллю, метою або кінцем (*telos*) Закону було не спасіння, але виявлення переступу, і ця ціль залишається (пор. Гал. 3:24-25). Класичними текстами Нового Заповіту на цю тему є Гал. 3:1-29 та Послання до євреїв.

У розгляді цієї теми суттєвим є контекст. Павло використовує Старий Заповіт різними способами. Коли він говорить про християнське життя, Старий Заповіт є для нього Божим одкровенням (пор. Рим. 15:4; 1Кор. 10:6,11), але коли він говорить про спасіння, то Старий Заповіт є недійсним і минулим (пор. Євр. 8:13). Тому що він є метафорою старого віку. Євангеліє віри в Ісуса є новим віком Духа. Час Закону закінчився! Див. Рим. 13:9, **СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОГЛЯДИ ПАВЛА НА ЗАКОН МОЙСЕЇВ» (SPECIAL TOPIC: PAUL'S VIEWS OF THE MOSAIC LAW).**

NASB, NKJV «на праведність кожному, хто вірує»

NRSV «щоб була праведність для кожного, хто вірує»

TEV «щоб кожен, хто вірує, виправив свої стосунки з Богом»

NJB «щоб усі, хто має віру, були виправдані»

Рим. 9-11 треба тлумачити як єдине ціле. Такий сильний наголос на суверенності Бога в Рим. 9 треба тримати в напрузі з закликком усіх до віри в Рим. 10 (пор. Рим. 10:4,9,11,13; 3:22; 4:11,16).

Всеосяжність Божої любові та задуму щодо відкуплення проголошується в Бут. 3:15 та мається на увазі в Бут. 12:3 та Вих. 19:5-6. Пророки часто звіщали Божу любов до всіх людей та Його задум об'єднати людство. Саме існування єдиного Бога, Який створив усіх людей за Своїм образом, є вселюдським закликком для спасіння всіх. Однак таємниця полягає в тому, що ніхто не може відізватися на цей заклик без дії Духа (пор. Ів. 6:44,65). Далі постає питання: «Чи притягає Бог всіх людей до спасіння?» Відповідь має бути «так!» (пор. Ів. 3:16; 4:42; 1Ів. 2:2; 4:14; 1Тим. 2:4; 2Петр. 3:9). Але нам не дає спокою парадокс гріха, падіння й сатани, через що дехто каже «ні». Коли проповідував Павло, деякі юдеї сприймали його проповідь, але деякі ні; і з язичників дехто сприймав, а дехто ні!

Слово «вірувати» (*pisteuō*) перекладається на англійську мову трьома словами: «believe» (вірити), «faith» (віра) і «trust» (довіряти, довіра). Воно стоїть у ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ, що вказує на триваючу віру. Людина приймає дар Божої благодаті через Христа не просто прийняттям певних фактів (богослов'я, історичні події, інформація щодо Євангелія). Новий Заповіт є завітом; Бог визначає план дій та ініціює необхідну відповідь, але реалізувати цю відповідь кожна людина повинна сама своєю первинною вірою та покаанням (увіровання), а також подальшою триваючою вірою та покаанням (життя віри). Суттєво важливими є послух і стійкість. Ціллю є уподібнення Христу та служіння!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СПАСІННЯ (ГРЕЦЬКІ ДІЄСЛІВНІ ЧАСИ)» (SPECIAL TOPIC: SALVATION (GREEK VERB TENSES))

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 10:5-13

⁵Мойсей бо пише про праведність, що від Закону, що людина, яка його виконає, буде ним жити. ⁶А про праведність, що від віри, говорить так: Не кажи в своїм серці: Хто вийде на небо? цебто звести додолу Христа, ⁷або: Хто зійде в безодню? цебто вивести з мертвих Христа. ⁸Але що каже ще? Близько тебе слово, в устах твоїх і в серці твоїм, цебто слово віри, що його проповідуємо. ⁹Бо коли ти устами своїми визнаватимеш Ісуса за Господа, і будеш вірувати в своїм серці, що Бог воскресив Його з мертвих, то спасешся, ¹⁰бо серцем віруємо для праведности, а устами ісповідуємо для спасіння. ¹¹Каже бо Писання: Кожен, хто вірує в Нього, не буде засоромлений. ¹²Бо нема різниці поміж юдеєм та гелленом, бо той же Господь є Господом усіх, багатий для всіх, хто кличе Його. ¹³Бо кожен, хто покличе Господнє Ім'я, буде спасений.

10:5 Цей вірш є посиланням на Лев. 18:5. Обітниця є вірною. Якщо людина зможе виконувати Закон, то вона догодить Богові (пор. Лк. 10:28; Гал. 3:12). Проблема в тому, що дійсність не така. Про це йдеться в Рим. 3:9,10-18,19,23; 5:18; 11:32. Усі згрішили. Душа, що грішить, вона помре (пор. Бут. 2:17; Повт. Зак. 30:18; Єз. 18:4,20). Ця дорога старого завіту закрита для нас. Вона стала смертним вироком, прокляттям (пор. Рим. 7:10; Гал. 3:13; Кол. 2:14).

10:6-8 Тут є посилання на Повт. Зак. 30:11-14 в перекладі Септуагінти (LXX), де що зміненому Павлом для своїх цілей. У цьому тексті Мойсей каже про Закон (особ. в даному контексті є наголос на любові та обрізаному серці, пор. Повт. Зак. 30:6,16,20), але Павло застосовує цей текст до втілення, смерті та воскресіння Ісуса (пор. Рим. 10:9; Еф. 4:9-10). Павло каже про те, що спасіння є доступним в Ісусі, Месії, через віру (пор. Повт. Зак. 30:15-20). Воно є легким, доступним для всіх, і в цьому воно дуже відрізняється від Закону Мойсея.

10:6 "А про праведність, що від віри, говорить так" Дослівно: «А праведність... говорить». Павло раніше персоніфікував «гріх», «благодать» та «Писання», тепер же він персоніфікує «праведність, що від віри». Праведність говорить цитатами зі Старого Заповіту в Рим. 10:6,7 і 8.

■ **"серці"** Серце означає свідоме «я» людини. Див. Спеціальну тему до Рим. 1:24.

■ **"вийде... зійде"** Людині не потрібно йти шукати Христа – Бог відкрито послав Його для всіх. Людські пошуки непотрібні.

10:8 "Близько тебе слово" Це – цитата з Повт. Зак. 30:14. У Повт. Зак. 30:11 наголошується на тому, що воля ЯХВЕ щодо Ізраїля була доступна народові (Рим. 10:12-13). І Павло в цьому фрагменті (Рим. 10:11-14) наголошує на безпосередній доступності Євангелія людям!

10:9 "Коли" (умовний сполучник). Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, що означає потенційну майбутню дію. Вірш 9 є змістом (*hoti*) цієї вістки віри.

■ **"визнаватимеш"** Це складене слово *homologeō* складається з двох частин: «говорити» і «те саме»; воно означало «публічно погоджуватися з...» (казати вголос, щоб інші чули). Публічне визнання віри в Христа є дуже важливим (пор. Мт. 10:32; Лк. 12:8; Ів. 9:22; 12:42; 1Тим. 6:12; 1Ів. 2:23; 4:15). У ранній церкві публічним визнанням було хрещення. Хрещаемий визнавав свою віру в Христа, промовляючи «Я вірую, що Ісус є Господь». Див. Спеціальну тему: «Що означає "отримувати", "вірувати", "сповідати / визнавати" та "кликати"?» та наступну Спеціальну тему.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СПОВІДУВАННЯ» (SPECIAL TOPIC: CONFESSION)

NASB «Ісуса як Господа»

NKJV «Господа Ісуса»

NRSV, TEV,

NJB «Ісус є Господь»

Таким був богословський зміст ранньоцерковного сповідання віри та літургії хрещення. Слово «Господь» стверджувало божественність Ісуса (пор. Йойл 2:32; Дії 2:32-33,36; 10:36; 1Кор. 12:3; 2Кор. 4:5; Фил. 2:11; Кол. 2:6), а саме ім'я «Ісус» вказувало на Його історичну людську природу (пор. 1Ів. 4:1-3). Це твердження також слугувало закликом до учнівства / уподібнення Христу.

Вживання слова «Господь» було пов'язане з тим, що рабини, читаючи Писання, заміняли ім'я ЯХВЕ словом «*Adon*». Див. Рим. 9:29, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІМЕНА БОГА» (SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY). Це підтверджується цитатою з Йойля 2:32 у Рим. 10:13.

Ісус називається декількома сильними титулами.

1. Ісуса – то Месія / Христос - Дії 5:42; 9:22; 17:3; 18:5,28; 1Кор. 1:23
2. Ісуса – то Божий Син - Мт. 4:3,6; Дії 9:20; 13:33; Рим. 1:4
3. Ісус є Господь - див. вище

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ІМ'Я ГОСПОДНЄ» (SPECIAL TOPIC: THE NAME OF THE LORD)

■ **"будеш вірувати в своїм серці"** Ця фраза є паралельною до «визнання»; таким чином, ми маємо тут дві сторони віри. Біблійний термін «вірувати» (*pistis*, див. Спеціальні теми до Рим. 4:3 та 4:5; а також Спеціальну тему: «Що означає "отримувати", "вірувати", "сповідати / визнавати" та "кликати"?») вживався щодо

1. особистої довіри (єврейська мова)
2. інтелектуального змісту (грецька мова)
3. тривалого вольового посвячення (пор. Повт. Зак. 30:20)

Слово «серце» вживалося в старозавітному значенні всієї особи. У цьому контексті Павло веде мову про «уста» і «серце», тому що він цитує Повт. Зак. 30:14 у Рим. 10:8. Він не мав наміру встановлювати жорстке правило, що для спасіння треба молитися вголос.

■ **"що Бог воскресив Його з мертвих"** Християнство стоїть або падає залежно від того, що є могила Господа порожньою (пор. Рим. 4:24; 8:11; 1Кор. 15). Порожня могила – то головна істина в апостольських проповідях (*керигмі*, див. Спеціальну тему до Рим. 1:2) книги Дій (Дії 2:31-32; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,37).

Отець воскресив Сина, і це доводить, що Він приймає Ісусове життя, вчення та жертву. Новий Заповіт стверджує, що всі три Особи Трійці відігравали роль у воскресінні Ісуса.

1. Отець – Дії 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Рим. 6:4,9; 8:11; 10:9; 1Кор. 6:14; 2Кор. 4:14; Гал. 1:1; Еф. 1:20; Кол. 2:12; 1Сол. 1:10

2. Дух – Рим. 8:11
3. Син – Ів. 2:19-22; 10:17-18

10:10 "для праведности" Ціль Бога для кожного віруючого не лише в тому, щоб провести вічність на небесах, але щоб вже зараз уподібнюватися до Христа! Інший сильний текст про передвизначення, Еф. 1:3-14, рішуче затверджує цю істину в Рим. 10:4. Віруючі обрані, щоб стати святими й непорочними! Обрання є не лише доктриною, але способом життя (пор. Повт. Зак. 30:15-20).

10-й вірш відображає двоякий наголос Великого доручення (пор. Мт. 28:19-20) на спасінні (навчіть всі народи) та праведності (навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів). Той самий баланс існує між Еф. 2:8-9 (спасіння, дароване Божою благодаттю через Христа) та «добрими ділами» в Еф. 2:10. Бог завжди бажав мати народ за Своїм образом.

10:11 Тут цитується Іс. 28:16; Павло лише додав слово «кожен». В Ісаї мова йшла про віру в Месію, Який є Божим нарижним камнем (пор. Рим. 9:32-33). Як Рим. 9 вчить про суверенність Бога, так Рим. 10 вчить про те, що кожна людина має дати відповідь Христу. Те, що дар пропонується всім людям, ясно видно зі слів «кожен» у Рим. 10:4,11,13 і «всі» в Рим. 10:12 (двічі)! Це забезпечує богословський баланс до наголосу на обранні (передвизначенні) в Рим. 9.

■ **"вірує в Нього"** Це – дієприкметник теперішнього часу активного стану з прийменником *epi* (пор. Рим. 4:24; 9:33; 1Тим. 1:16). Для спасіння треба не лише увірувати, але й далі жити вірою! Спасе не лише правильне богослов'я (євангельські істини), але особисті стосунки (з євангельською особою), що призводять до благочестивого життя (євангельської поведінки). Стережіться легковажної «віри», що відділяє істину від життя і виправдання від освячення. Спасе така віра, яка неполегливо діє та створює зміни! Вічне життя має видимі характеристики! Див. Спеціальну тему до Рим. 4:5 та Спеціальну тему: «Що означає "отримувати", "вірувати", "сповідати / визнавати" та "кликати"?»

NASB, TEV «не буде розчарованим»
NKJV, NRSV «не буде засоромленим»
NJB «не матиме причини для сорому»

Хто довіряє Христу («вірує»), той не буде відкинутим. Тут наводиться цитата з Іс. 28:16, що був ключовим віршем у Павловому викладі в Рим. 9:33.

10:12 "Бо нема різниці поміж юдеєм та гелленом" Це є важливим моментом нового завіту (пор. Рим. 3:22,29; Гал. 3:28; Еф. 2:11-3:13; Кол. 3:11). Єдиний Бог Сам викупив Своє створіння. Бог хоче, щоб усі люди, створені за Його образом, прийшли до Нього й були подібними Йому! Усі можуть прийти до Нього!

Вселюдський характер Євангелія (слово «всі» вжито двічі в Рим. 10:12) має дві сторони.

1. немає різниці між іудеями та язичниками; всі гинуть (пор. Рим. 3:9,19,22-23; 11:32)
2. немає різниці між іудеями та язичниками; всі можуть спастися

Євангеліє усуває всі людські бар'єри (пор. Йоїл 2:28-29; 1Кор. 12:13; Гал. 3:28; Кол. 3:11), щонайменше в питанні спасіння.

■ **"багатий"** Коли Павло думає про Божу благодать у Христі, він часто вживає слово «багатство» (пор. Рим. 2:4; 9:23; 11:12 [двічі],33; 1Кор. 1:5; 2Кор. 8:9; Еф. 1:7,18; 2:7; 3:8,16; Фил. 4:19; Кол. 1:27; 2:2).

10:13 Павло вживає цю відому цитату з Йоїля 2:32 з двома наголосами

1. У Йоїля використано ім'я ЯХВЕ, але Павло в Посланні до римлян і Петро в Діях 2:21 замінили його на ім'я Ісуса (див. також: Ів. 12:41 й Іс. 6:9-10; Фил. 2:9 й Іс. 45:22-25; Рим. 9:33 й Іс. 8:13-14)
2. Йоїль під «спасеним» мав на увазі фізичне визволення, а в Посланні до римлян це слово означає духовне прощення та вічне спасіння

У Старому Заповіті «кликати ім'я» означало публічне сповідання віри в контексті поклоніння. Те саме значення можна побачити в Діях 7:59; 9:14,21; 22:16; 1Кор. 1:2; 2Тим. 2:22. Див. Рим. 1:6, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКЛИКАНІ» (SPECIAL TOPIC: CALLED)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 10:14-15

¹⁴Але як покличуть Того, в Кого не ввірували? А як увірують у Того, що про Нього не чули? А як почують без проповідника? ¹⁵І як будуть проповідувати, коли не будуть послані? Як написано: Які гарні ноги благовісників миру, благовісників добра.

10:14-15 Тут є низка питань, за якими слідує цитата зі Старого Заповіту, які підтверджують, що Ізраїль ніколи не приймав послань або посланців ЯХВЕ (пор. Неемія 9; Дії 7). Бог посилає посланців (пророків, апостолів, проповідників, учителів, євангелістів). Ці посланці є Божим благословінням для нужденого світу. Бог милостиво посилає посланців Євангелія, але слухачі повинні з свого боку відповідати на їхнє послання. Павло підтвердив цю думку цитатою з Іс. 52:7. Павло розширяє цей старозавітний вірш, відносячи його до проповідників Євангелія.

Спасаюча віра складається з декількох елементів. (1) вістка, в яку треба повірити; (2) Особа, Яку треба прийняти; (3) початкова та триваюча відповідь покаяттям та вірою; (4) життя послуху; (5) стійкість (див. примітку до Рим. 1:5).

10:15 Тут цитується Іс. 52:70. Це – «велике доручення» Послання до римлян. Спасіння приходить, коли людина чує Євангеліє та приймає його. Проповідники посилаються для того, щоб «усі» спаслися!

У деяких давньогрецьких тестах (а саме в манускриптах κ^2 , D, F, G, та багатьох версіях) додано фразу з перекладу Септуагінти Іс. 52:7. UBS⁴ дає найкоротшому варіанту рейтинг «А» (точно).

NASB, NKJV,

NRSV, NJB «які гарні ноги»

TEV «який чудовий прихід»

NET «Як вчасно приходять»

примітка у NET «приходять в правильний або потрібний час»

Слово «гарний» вжито в переносному значенні. Тут йдеться про «час», а не про зовнішній вигляд.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 10:16-17

¹⁶Але не всі послухались Євангелії. Бо Ісаїа каже: Господи, хто повірив тому, що почув був від нас? ¹⁷Тож віра від слухання, а слухання через Слово Христове.

10:16 Павло знову використовує пророцтва, що спершу стосувалися послання ЯХВЕ до Ізраїля, стосовно Євангелія Ісуса Христа. Як іудеї Старого Завіту відкидали Боже послання, так відкидали його й іудеї Павлових днів. Тут наводиться цитата з Іс. 53:1, але ці слова за своїм богослов'ям пов'язані з Іс. 6:9-13, де йдеться про те, як Ізраїль не приймає Божого послання.

10:17 Євангеліє – це перш за все послання, вістка (пор. Гал. 3:2). Але проголошена вістка стає особистим словом – «Словом Христовим» (пор. Кол. 3:15-16).

■ **"Слово Христове"** Згідно з контекстом, цей вислів має стосуватися проповіданої вістки про Христа. Проповідь Євангелія – це спосіб, яким Бог пропонує Свій дар у Христі всьому світу.

Цей текст має давньогрецькі рукописні варіанти.

1. У манускриптах P⁴⁶, κ^* , B, C, D* - «Слово Христове»

2. У манускриптах κ^c , A, D^c, K, P - «Слово Боже»

Перше є більш незвичним (пор. Кол. 3:16), а отже більш вірогідно оригінальним (це одне з головних положень текстуальної критики). UBS⁴ дає цьому варіанту рейтинг «А» (точно). Такий вислів зустрічається ще лише в одному місці Нового Заповіту. Другий варіант, «Слово Боже», зустрічається кілька разів (пор. Лк. 3:2; Ів. 3:34; Еф. 6:17; Євр. 6:5 та 11:3).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 10:18-21

¹⁸Та кажу: Чи не чули вони? Отож: По всій землі їхній голос пішов, і їхні слова в кінці світу! ¹⁹Але кажу: Чи Ізраїль не знав? Перший Мойсей говорить: Я викличу заздрість у вас ненародом, роздражню вас нерозумним народом. ²⁰А Ісая сміливо говорить: Знайшли Мене ті, хто Мене не шукав, відкрився Я тим, хто не питався про Мене! ²¹А про Ізраїля каже: Я руки Свої цілий день простягав до людей неслухняних і суперечних!

10:18 Цьому вірші стверджується, що більшість іудеїв чули вістку й несуть відповідальність за те, що вони не прийняли її (грецька фраза має емфатичне ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ; Очікуваною відповіддю на це питання має бути «ні»). Проблема була не в невігластві, а в свідомій невірі!

Павло цитує Пс. 19:4. У цьому Псалмі йдеться про природне одкровення, тобто про те, як Бог промовляє через створіння (пор. Послання до римлян 1-2). Павло змінює

1. вселенське свідоцтво («по всій землі» та «в кінці світу»)
2. засоби розповсюдження вістки з безмовного голоса створіння на проповідників Євангелія (апостолів, пророків, євангелістів, пасторів та вчителів, пор. Еф. 4:11), тобто на особливе одкровення (пор. Пс. 19:8-14)

Головна думка полягає в тому, що євангельська вістка звіщала в усьому знаному світі Павлової епохи (у греко-римському світі). Павло використовує рабиністичну герменевтику, змінюючи оригінальний старозавітний контекст для своїх богословських полемічних цілей. Слід також чітко зазначити, що Павло, як і інші апостоли, використовував Старий Заповіт під унікальним керівництвом Святого Духа (пор. 2Петр. 1:20-21). Сьогодні віруючі, просвітлені Духом, не можуть застосовувати ці методи тлумачення авторів Нового Заповіту.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПРОСВІТЛЕННЯ» (SPECIAL TOPIC: ILLUMINATION)

10:19-20 Іудеї чули цю вістку (очікуваною відповіддю на обидва питання в Рим. 10:18 і 19 є «ні») від Мойсея. Іудеї чули і могли зрозуміти вістку про те, що вірою всі можуть мати правильні стосунки з Богом.

У цих віршах Бог промовляє до Свого народу, з яким Він склав завіт, про прийняття язичників. Для цього він цитує Повт. Зак. 32:21 у Рим. 10:19 та Іс. 65:1-2 у Рим. 10:20-21. Ця шокуюча вістка про прийняття язичників мала бути стимулом (через заздрість) для навернення іудеїв до віри (пор. Рим. 11:11,14).

10:21 Цей вираз є цитатою з перекладу Септуагінти Іс. 65:2, де йдеться про те, що народ завіту відкинув ЯХВЕ (пор. Іс. 65:1-7). Бог був вірним, а Ізраїль – невірним. Невірність Ізраїля призвела до тимчасового засудження народу в цілому та його окремих представників, але якщо вони відкидатимуть Божу праведність через віру в Христа, то це призведе до вічного засудження!

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Якщо Боже обрання є таким важливим, то чому Павло молиться за Ізраїля в Рим. 10:1? Чому в 10:9-13 так емфатично підкреслюється необхідність відповіді людей на Божу дію?
2. Що означає Рим. 10:4? «Чи поклав Христос кінець закону?»
3. Перелічіть елементи невіри за Рим. 10:9-10.
4. Чому Павло так часто цитує Старий Заповіт? Як це стосується переважно язичницької церкви в Римі?
5. Як вірші 11-13 пов'язані з 9-ю главою Послання до римлян?
6. Як вірші 14-15 пов'язані зі світовою місією?

7. Як у Рим. 10 показано роль вільної волі людини в її спасінні?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Останок Ізраїля 11:1-10	Відкинення Ізраїля не є повним 11:1-10	Відкинення Ізраїля не є остаточним 11:1-10	Божа милість до Ізраїля 11:1-6 11:7-10	Останок Ізраїля 11:1-6 11:7-10
Спасіння язичників 11:11-12	Відкинення Ізраїля не є остаточним 11:11-36	11:11-12	11:11-12	Іудеї мають бути відновлені в майбутньому 11:11-12
11:13-16		11:13-16	11:13-15	11:13-15
11:17-24		Метафора оливного дерева 11:17-24	11:16-18	Іудеї все ще є обраним народом 11:16-24
Відновлення Ізраїля 11:25-32		Весь Ізраїль спасеться 11:25-32	11:19-24 Божа милість до всіх 11:25-32	Навернення іудеїв 11:25-29 11:30-32
11:33-36		11:33-36	Хвала Богові 11:33-36	Гімн Божій милості й мудрості 11:33-36

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятих сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД

А. У Рим. 11 продовжується тема парадоксального зв'язку між обранням та Євангелієм. У Старому Заповіті люди обирались на служіння, а в Новому Заповіті вони обираються на спасіння (перевірте по симфонії!) У певному сенсі віруючі покликані бути як Божою сім'єю (Новий Заповіт), так і Божими слугами (Старий Заповіт). Обрання є як спільним, так і індивідуальним, як позитивним,

так і негативним (Яків/Ізраїль-Ісав/Едом; Мойсей-фараон). Загалом, напруга існує не тільки між суверенністю Бога та вільною волею людини, але і в самому характері Бога. У Рим. 9-11 знову й знов наголошується Божа милість та непокірність грішного людства. Бог вірний, але люди невірні.

Обрання не є доктриною відторгнення деяких людей, але основою надії, безпеки та впевненості для тих, хто дав відповідь на (1) обітницю та (2) Сина Бога завіту.

- Б. У 9-й главі Павло стверджує суверенність та свободу Бога. Навіть у завітних відносинах Бог є вільним. У 10-й главі Послання до римлян Павло стверджує, що іудеї є вільними й можуть прийняти або відкинути Божі обітницю й завіт. Оскільки вони виявилися невірними та відкинули Божі обітницю й завіт, то вони, в певному сенсі, були відкинуті Богом. Однак в 11-й главі Послання до римлян Павло стверджує Божу вірність, навіть всупереч невірності Ізраїля (пор. Повт. Зак. 8).
- В. У минулому, як і тепер, останок іудеїв вірував у Божого Месію. Сам Павло був прикладом цього. Відкидання деяких невірних іудеїв створило можливість для прийняття віруючих язичників. Прийняття язичників призведе до (1) повноти Божого народу або (2) повного числа Божих обранців – як іудеїв, так і язичників. Таке прийняття язичників спонукає Ізраїля до віри в Божого Месію, Ісуса.
- Г. Як і в Рим. 9 та 10, Павло наводить декілька цитат зі Старого Заповіту в 11-й главі Послання до римлян.
1. Рим. 11:3 - 1Цар. 19:14
 2. Рим. 11:4 - 1Цар. 19:18
 3. Рим. 11:8 - Іс. 29:10 та Повт. Зак. 29:4
 4. Рим. 11:9 - Пс. 69:22
 5. Рим. 11:10 - Пс. 69:23
 6. Рим. 11:26 - Іс. 59:20-21
 7. Рим. 11:27 - Іс. 27:9
 8. Рим. 11:34 - Іс. 40:13-14
 9. Рим. 11:35 - Йов 35:7; 41:11

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11:1-6

¹Отож я питаю: Чи ж Бог відкинув народа Свого? Зовсім ні! Бо й я ізраїльтянин, із насіння Авраамового, Веніяминового племені. ²Не відкинув Бог народа Свого, що його перше знав. Чи ви не знаєте, що говорить Писання, де про Іллю, як він скаржитья Богові на Ізраїля, кажучи: ³Господи, вони повбивали пророків Твоїх, і Твої жертівники поруйнували, і лишився я сам, і шукають моєї душі. ⁴Та що каже йому Божа відповідь: Я для Себе зоставив сім тисяч мужа, що перед Ваалом колін не схилили. ⁵Також і теперішнього часу залишився останок за вибором благодаті. ⁶А коли за благодаттю, то не з учинків, інакше благодать не була б благодаттю. А коли з учинків, то це більше не благодать, інакше вчинок не є вже вчинок.

11:1 "Чи ж Бог відкинув народа Свого?" Очікуваною відповіддю на це питання має бути «ні». Павло дає відповідь на це питання в Рим. 11:1b-10. Цей уривок мабуть пов'язаний з попередніми розсудами Павла. Глави 9-11 Послання до римлян становлять один літературний уривок, єдиний безперервний текст.

Слово, що перекладене як «відкинув» (аорист медіального стану (депонент) дійсного способу) по суті означає «відмовити» або «відштовхнути». Воно вживається в

1. Діях 7:39 – Ізраїль в пустелі відкидає керівництво Мойсея
2. Діях 13:46 – іудеї в синагозі у Пісідійській Антіохії відкидають Павлову проповідь Євангелія
3. 1Тим. 1:19 – деякі члени церкви в Ефесі відкидають віру й добре сумління та розбиваються в вірі (Гіменей та Олександр)

ЯХВЕ не відкинув Ізраїля! Навпаки, Ізраїль відкинув ЯХВЕ своїм постійним непослухом, а пізніше самоправедним законництвом.

Цікаво, що в ранньогрецькому папірусі P⁴⁶ та в унціальних рукописах F і G замість «народ» вжите слово «спадок», що можливо було взяте з перекладу Септуагінти Пс. 94:14. UBS⁴ дає варіанту «народ» рейтинг «А» (точно).

■ **"Зовсім ні!"** Це – притаманний Павлові спосіб відкинення питань уявного опонента (діатриба, пор. Рим. 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11).

■ **"й я ізраїльтянин"** Павло наводить в приклад самого себе, щоб довести існування віруючого іудейського останку. Для ширшого обговорення іудейського походження Павла див. Фил. 3:5.

■ **11:2 "Не відкинув Бог народа Свого"** Можливо, тут є посилання на Пс. 94:14 (пор. Повт. Зак. 31:6; 1Сам. 12:22; 1Цар. 6:13; Плач 3:31-32). Це – конкретна відповідь на запитання в Рим. 11:1.

■ **"що його перше знав"** Тут очевидно йдеться про обрання Богом Ізраїля. Див. примітку до Рим. 8:29. Це повертає нас до теми в Рим. 9, як і Рим. 11:4-6. Ключовими були не вчинки Ізраїля, а Боже обрання. Бог залишається вірним Своїм обітницям тому, що Він такий, а не через учинки Ізраїля (пор. Єз. 36:22-32).

■ **"говорить Писання"** Тут йдеться про випадок з Іллею, коли він втік від Єзавелі у 1Цар. 19:10 – саме цей вірш Павло цитує в Рим. 11:3.

11:4 "Я для Себе залишив сім тисяч" «Для Себе» немає в масоретському єврейському тексті 1Цар. 19:18 (Павло не цитує ані масоретський текст, ані Септуагінту), але Павло додав ці слова, щоб наголосити на Божому обранні. Вірний остаток 1Цар. 19:18 розглядається з аспекту Божого обрання, а не їхньої відмови поклонитися Ваалу.

Павло тут каже про те, що навіть в невірному ідолопоклонницькому Ізраїлі часів Іллі була невелика група віруючих. У дні Павла був також віруючий остаток іудейського народу (Див. Спеціальну тему до Рим. 9:27-28). У всі часи були іудеї, які відзивалися вірою. Павло стверджує, що ці віруючі іудеї спонукалися Божою милістю та благодаттю (Рим. 11:5-6).

■ **"перед Ваалом"** Це – артикль жіночого роду з іменником чоловічого роду. Іудеї регулярно ставили голосні звуки з єврейського слова «сором» (*bosheth*) жіночого роду на приголосні імен язичницьких божеств, глузуючи над ними.

11:5-6 Це ключові вірші. Вони з'єднують колишні дії Бога в Старому Заповіті з теперішнім положенням. Зв'язком слугує Боже обрання через милість (пор. Рим. 9:15,16,18; 11:30,31,32). Божа благодать є головною, але людська віра теж необхідна (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21), хоча благодать зовсім не ґрунтується на людських заслугах (пор. Еф. 2:8-9; 2Тим. 1:9; Тит. 3:5). Ці істини є суттєво важливими в аргументації Павла в главах 9-11 Послання до римлян.

11:6 "коли" (умовний сполучник) Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Спасіння дається Божою благодаттю (див. примітку до Рим. 3:24; пор. Рим. 6:23; Еф. 2:8-9).

■ В Біблії короля Якова (KJV), як і в українському перекладі Проф. Огієнка, до Рим. 11:6 додано заключну фразу «А коли з учинків, то це більше не благодать, інакше вчинок не є вже вчинок». Цієї фрази немає в найдавніших грецьких рукописах P⁴⁶, x^{*}, A, C, D, G, P, та в давньолатинських версіях, але в рукописах x^c та B є два різних варіанти цієї фрази. UBS⁴ дає короткому варіанту, що без додатка, рейтинг «А» (точно).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11:7-10

⁷Що ж? Чого Ізраїль шукає, того не одержав, та одержали вибрані, а останні затверділи, ⁸як написано: Бог дав їм духа засипання, очі, щоб не бачили, і вуха, щоб не чули, аж до сьогоднішнього дня. ⁹А Давид каже: Нехай станеться стіл їхній за сітку й за пастку, і на спокусу, та їм на заплату; ¹⁰нехай потемніють їхні очі, щоб не бачили, хай назавжди зігнеться хребет їхній!

11:7 "Чого Ізраїль шукає, того не одержав" У грецькому тексті це стоїть на початку речення для підсилення думки Павла. Багато іудеїв намагалися досягти правильного положення перед Богом і шукали цього в виконанні релігійних ритуалів, в своєму привеліюваному етнічному походженні та у власних

зусиллях. Вони не досягли своєї цілі! Ніяка плоть не буде хвалитися перед Богом (пор. 1Кор. 1:29; Еф. 2:9).

NASB «але вибрані одержали»

NKJV «та обранці одержали»

NRSV «Обранці одержали»

TEV «Цього досягла лиш невелика група, яку обрав Бог»

NJB «але лише мале число вибраних»

Це старозавітне поняття «останок» (див. Спеціальну тему до Рим. 9:27-28), що тут пов'язується з 7000 у 1Цар. 19:18. Головними є не людські зусилля, раса або релігійність (Рим. 11:6), але Божа благодать в обранні (пор. Еф. 1:3-14).

■ **"останні затверділи"** Це – АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (пор. 2Кор. 3:14). Мається на увазі, що Бог учинив їх затверділими або запеклими (пор. Рим. 11:8-10). Суб'єктом дії затвердіння є лукавий (пор. 2Кор. 4:4). «Затверділий» (*pōroō*) – це медичний термін, що означає мозолі або сліпоту (пор. Рим. 11:25; 2Кор. 3:14; Еф. 4:18). Той самий термін вжито щодо апостолів у Мр. 6:52. Він відрізняється від грецького слова у 9:18 (*sklērunō*), що є антонімом милості (пор. Євр. 3:8,15; 4:7).

Цей вірш дуже ясний і є підсумком Рим. 11:1-6. Деякі люди були обрані та увіровали, а хто не був обраним - ті стали запеклими. Однак цей вірш не був написаним окремо як богословський девіз. Він є частиною єдиного богословського тексту. Існує напруга між істиною, що так чітко викладена в цьому вірші, та закликами до всіх людей в Рим. 10. Тут ми стоїмо перед таємницею. І рішення полягає не в запереченні або зменшенні однієї з двох частин цієї дилеми, її парадоксальних полюсів.

11:8-10 Тут наводяться цитати з Іс. 29:10 (Рим. 11:8а), Повт. Зак. 29:4 (Рим. 11:8b, але не з масоретського тексту чи Септуагінти) та Пс. 69:22-23 (Рим. 11:9-10). Вони дійсно відображають покликання та місію Ісаї до непокірного Ізраїля в Рим. 6:9-13. Ісаї проголошував Боже слово, але Божий народ не міг або не хотів приймати його. Павло наводить зі Старого Заповіту доводи щодо того, як Бог робить запеклим серця деяких людей, як раніше, в Рим. 9:13,15,17.

11:8

NASB, NKJV «Бог дав їм духа отупіння»

NRSV, NJB «Бог дав їм кволого духа»

TEV «Бог притупив їхні розуми й серця»

Це грецьке слово (*katanuxis*) вживається тільки тут в Новому Заповіті й означає комашиний укус, що притупляє почуття через надмірну чутливість.

11:10 "нехай потемніють їхні очі, щоб не бачили, хай назавжди зігнеться хребет їхній" Тут ми маємо АОРИСТ ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, за яким слідує АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Це – таємниця суверенності Бога та необхідної відповіді людини. Бог є джерелом усього й ініціатором усього, проте Він в Своїй суверенній волі постановив, щоб люди, Його найвище створіння, були вільними й вільно відповідали на Його дії. Хто не відповідіє вірою, той стає запеклим (тобто остаточно затверджує свій вибір) у своїй невірі.

В цьому контексті Павло розповідає про Божий вічний задум відкуплення всіх Адамових дітей. Невіра іудеїв відкриє двері віри для язичників, а потім через заздрість призведе до відновлення етнічного Ізраїля! Це – план прийняття (пор. Еф. 2:11-3:13), а не відкидання! Запеклість слугує пожинанню великих плодів (як у випадку з фараоном)!

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11:11-16

¹¹Тож питаю: Чи ж спіткнулись вони, щоб упасти? Зовсім ні! Але з їхнього занепаду спасіння поганам, щоб викликати заздрість у них. ¹²А коли їхній занепад багатство для світу, а їхнє упокорення багатство поганам, скільки ж більш повнота їхня? ¹³Кажу бо я вам, поганам: через

те, що я апостол поганів, я хвалю свою службу, ¹⁴може як викличу заздрість у своїх за тілом, і спасу декого з них. ¹⁵Коли ж відкинення їх то примирення світу, то що їхнє прийняття, як не життя з мертвих? ¹⁶А коли святий первісток, то й тісто святе; а коли святий корінь, то й віття святе.

11:11 "Тож питаю" Це така сама риторична фраза, як і 11:1. Вона продовжує Павлову богословську тему в дещо іншому руслі. У Рим. 11:1-10 Бог відкинув не весь Ізраїль; у Рим. 11:11-24 Ізраїль відкинутий не назавжди, але для певної цілі. Завдяки цьому Бог приймає язичників.

NASB «вони не спіткнулись, щоб упасти, правда?»
NKJV, NRSV «чи спіткнулись вони, щоб упасти?»
TEV «Коли іудеї спіткнулись, то чи впали вони на загибель свою?»
NJB «Чи впали іудеї навіки, або ж вони тільки спіткнулись?»

Очікуваною відповіддю на це питання було «ні». Невіра Ізраїля не є постійною.

NASB «з їхнього переступу»
NKJV «через їхнє падіння»
NRSV «через їхнє спотикання»
TEV «Тому що вони згрішили»
NJB «їхнє падіння»

У контексті мається на увазі те, що іудеї не прийняли Ісуса як Месію (пор. Рим. 11:12).

■ **"спасіння поганам"** Ці слова були шокуючими для іудеїв I століття (пор. Рим. 11:12; Дії 13:46; 18:6; 22:21; 28:28).

■ **"щоб викликати заздрість у них"** Термін «заздрість» зустрічається в Рим. 10:19 та 11:14. Божий задум щодо прийняття язичників слугує двом цілям.

1. Бог відкупить все людство
2. Бог наверне розкаяний останок Ізраїля до особистої віри
Власне мені цікаво, чи входить до цілі №2
 1. іудейське пробудження кінцевих часів (пор. Зах. 12:10)
 2. іудейські віруючі I століття та всіх епох
 3. сучасні месіанські синагоги теж можуть бути здійсненням цієї обітниць

11:12-14 Ці вірші є частиною десяти УМОВНИХ РЕЧЕНЬ, що стосуються невіри іудеїв у відношенні до віри язичників. Вірші 12,14,15,16,17,18,21,24 є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ПЕРШОГО ТИПУ, які передбачають правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму, а Рим. 11:22 та 23 є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ТРЕТЬОГО ТИПУ, які вказують на потенційну майбутню дію.

11:12
NASB «тим більше їхнє вдосконалення буде»
NKJV «тим більше їхня повнота»
NRSV «тим більше їхнє повне прийняття означатиме»
TEV «То наскільки більшими будуть благословіння, коли ввійде повне число іудеїв»
NJB «то подумайте, наскільки більше добра принесе навернення їх всіх»

Вся суть тлумачення полягає в значенні вислову «їхня повнота». Цей вислів стосується (1) спасіння іудеїв, Рим. 11:14b, 26а, або (2) остаточного числа вибраних віруючих іудеїв та язичників?

11:13 "Кажу бо я вам, поганам" Глави 9-11 Послання до римлян становлять літературний уривок, що відповідає на запитання «Чому іудеї не прийняли іудейського Месію?» Однак залишається питання, чому Павло вважав за потрібне саме тут торкнутися цього питання.

Вірші 13-24 і 25с, здається, вказують на проблему в римській церкві між етнічними іудеями та язичниками. Неясним залишається питання, чи була та проблема між віруючими іудеями та віруючими язичниками або між віруючими язичниками та невіруючими іудеями.

■ **"я апостол поганів"** Павло усвідомлював своє унікальне покликання служити язичницькому світу (пор. Дії 9:15; 22:21; 26:17; Рим. 1:5; 15:16; Гал. 1:16; 2:7,9; 1Тим. 2:7; 2Тим. 4:17).

NASB, NKJV «я звеличую своє служіння»
NRSV «я прославляю своє служіння»
TEV «я пишатимуся своїм ділом»
NJB «я гордий тим, що посланий»

Слово «хвалю» могло означати: (1) дяку; (2) пишання; або можливо (3) взяти якомога більше від чогось. Воно теж могло вказувати на проблему в римській церкві! Павло (1) радий служити язичникам або (2) бачить своє служіння в тому, щоб викликати заздрість у іудеїв, таким чином наближаючи їх до спасіння (пор. Рим 11:11,14 та 9:1-3).

11:14 "спасу декого з них" Це – євангельське покликання Павла. Він знав, що дехто сприйме проповідь Євангелія (пор. 1Кор. 1:21), а дехто – ні (пор. 1Кор. 9:22). Це – таємниця обрання (Старий Заповіт та Новий Заповіт)!

11:15 Відкинення (це слово відрізняється від того, що вжито в Рим. 11:1) старозавітного вибраного Ізраїля було частиною Божого задуму для спасіння всього людства (*kosmos*). Самоправедна, расистська зарозумілість іудеїв, їхнє законництво – все це ще ясніше висвітлює необхідність віри (пор. Рим. 9:30-33). Ключем для правильного положення перед Богом є віра в ЯХВЕ та Його Месію, а не якісь релігійні дії людини. Хоча слід пам'ятати, що відкинення Ізраїля сталося заради відкуплення всього людства. Людська гордість недопустима – ані іудейська, ані язичницька. Очевидно, це послання було важливо почути римській церкві!

■ **"примирення світу"** Цей вислів є богословською паралеллю до вислову «Божа праведність». Це слово складається з *kata* й *alassō* (змінити або преобразити). Воно означає заміну ворожнечі миром і, таким чином, відновлення прихильності (пор. Рим. 5:11; 11:15; 2Кор. 5:18,19). Бог прагне відновити спілкування едемського раю. Гріх порушив це спілкування, але Христос відновив образ Божий в грішному людстві усім, хто вірує. Вони примирилися, і Господь їх прийняв (паралелізм Рим. 11:15). Людство не могло відновити ці близькі взаємини, але Бог міг, і Він це зробив!

■ **"як не життя з мертвих"** У контексті йдеться про етнічний Ізраїль, отже

1. чи відноситься ця фраза до відновлення етнічного Ізраїля
2. чи відноситься вона до «повного числа» іудеїв та язичників (тобто до духовного Ізраїля, пор. Рим. 9:6; 11:25-26)
3. або вона (пор. Рим. 6:13) відноситься до нового життя, життя воскресіння?

Я вважаю вірним 3-й варіант. Причини своєї думки я пояснюю в «Критичній вступній статті» в моєму коментарі до книги Об'явлення – цю статтю можна безкоштовно почитати в режимі онлайн на сайті www.freebiblecommentary.org.

11:16 "А коли святий первісток" Це – умовне речення першого типу, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. В ньому є посилання на Чис. 15:17-21. Це метафора, подібна до старозавітного поняття перших плодів (або десятини), які народ давав Богові, щоб показати, що весь урожай належить Йому.

Останок віруючих іудеїв давніх часів впливав на весь народ (пор. Бут. 18:27-33; 2Хр. 7:14). Метафора «первістка» паралельна «кореню» (пор. Єр. 11:16-17) – обидві метафори означають вірних ізраїльтян, особливо патріархів («корінь» Рим. 11:16-17) Старого Заповіту (пор. Рим. 11:28).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11:17-24

¹⁷Коли ж деякі з галузок відломилися, а ти, будши дике оливне дерево, прищепився між них і став спільником товщу оливного кореня, ¹⁸то не вихваляйся перед галузками; а коли вихваляєшся, то знай, що не ти носиш кореня, але корінь тебе. ¹⁹Отже скажеш: Галузки відломилися, щоб я прищепився. ²⁰Добре. Вони відломилась невірством, а ти тримаєшся вірою; не величайся, але бійся. ²¹Бо коли Бог природних галузок не пожалував, то Він і тебе не пожалує! ²²Отже, бач добрість і суворість Божу, на відпалих суворість, а на тебе добрість Божа, коли перебудеш у доброті, коли ж ні, то й ти будеш відтятий. ²³Та й вони, коли не зостануться в невірстві, прищепляться, бо має Бог силу їх знов прищепити. ²⁴Бо коли ти відтятий з оливки, дикої з природи, і проти природи защеплений до доброї оливки, то скільки ж більше ті, що природні, прищепляться до своєї власної оливки?

11:17-24 Як не дивно, в цьому фрагменті Павло звертається до читача на «ти» в ОДНИНІ (потім, починаючи з Рим. 11:25, він знову переходить на звернення у МНОЖИНІ). Що це значить?

1. один язичник, що символізує всіх язичників
2. проблема в римській церкві між керівниками віруючих іудеїв та язичників, таким чином, звернення до керівників із язичників (пор. Рим. 11:18-20)

11:17 "Коли" Див. примітку до Рим. 11:12-24.

☐ **"деякі з галузок відломилися"** Маються на увазі невіруючі ізраїльтяни (пор. Рим. 11:18,19, «природні галузки», Рим. 11:21).

☐ **"дике оливне дерево"** Маються на увазі віруючі язичники, що вони прийняли проповідь Євангелія.

☐ **"прищепився"** Павло продовжує землеробську метафору, яку розпочав у Рим. 11:16. Прищеплення диких оливних галузок призводило до покращення врожаю дерева (пор. Рим. 11:24).

☐ **"товщу оливного кореня"** Дослівний переклад: «корінь товщу» (UBS⁴ дає рейтинг «В» цьому тексту [майже точно]); цей варіант міститься в манускриптах κ^* , В і С. У грецьких рукописах є також інші варіанти, де цей асиндетон дещо пом'якшено (Брюс Метцгер, «Текстовий коментар до грецького Нового Заповіту» - Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, стор. 526).

☐ **"оливне дерево"** Це – символ етнічного Ізраїля (пор. Рим. 11:24; Пс. 52:8; 128:3; Єр. 11:16; Ос. 14:6), друга старозавітна метафора, якою Павло описував відносини між іудеями та язичниками.

11:18 "не вихваляйся перед галузками" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Цей вірш, а також Рим. 11:13, 20, 25, вказує на те, що в римській церкві були проблеми між віруючими іудеями та язичниками.

11:19-20 Вірш 19 – то ще одна діатриба (уявний опонент). Павло пояснює, чому іудеї були відкинуті. Вони були відкинуті через їхню невіру, а не тому, що Бог любив язичників більше! Язичники були прийняті лише завдяки Божій любові (пор. Бут. 3:15) та своїй вірі! Вони також могли би викликати заздрість в іудеїв та привести до їхнього навернення до Бога (пор. Рим. 11:11,14).

11:20

NASB «але ти стоїш своєю вірою»

NKJV «а стоїш вірою»

NRSV «але ти стоїш тільки через віру»

TEV «ти ж залишаєшся на місці через те, що віриш»

NJB «якщо ти ще тримаєшся, то лише завдяки своїй вірі»

Це – ПЕРФЕКТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Однак він знаходиться в контексті десяти УМОВНИХ РЕЧЕНЬ. Наше положення перед Богом є і залишатиметься через віру. Якщо не стане віри, то не

стане й нашого положення. Спасіння – то (1) початкова відповідь віри; (2) стан знаходження в вірі; (3) триваючий процес віри; та (4) остаточне піднесення віри. Стережіться будь-якої богословської системи, що побудована на основі лише однієї з цих біблійних істин. Див. Рим. 10:4, Спеціальна тема: «Грецькі дієслівні часи стосовно спасіння».

Бог є автором спасіння, Він ініціює його й доводить до кінця, але в моделі завіту. Бог постановив, щоб грішні люди відкликалися на Його спасіння і далі на кожному етапі цього процесу продовжували відкликатися покаанням та вірою. Бог чекає від нас послуху, уподібнення Христу та стійкості!

NASB «Не будь зарозумілим, але бійся»

NKJV «Не будь гордим, але бійся»

NRSV «Отже не ставай гордими, але стій у благоговінні»

TEV «Але не гордися цим, натомість бійся»

NJB «Замість того, щоб гордитися цим, ти повинен боятися»

Обидва твердження стоять в НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Перше має ЗАПЕРЕЧНУ ЧАСТКУ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Вона виявляє проблему в римській церкві. Причину цього страху вказано в Рим. 11:21.

11:21 "то Він і тебе не пожалує" Як Ізраїль відступився та віддалився від ЯХВЕ в горделивій невірі й був відтятий від дерева, так і церква може бути відтятою, якщо вона зречеться віри в Христа через горделиву самоправедність. Після увіровання (початкова віра) треба жити вірою (пор. Мт. 13:1-23; Мр. 4:1-12; Лк. 8:4-10). Проти гордості треба постійно протидіяти. Благодаттю Божою ми те, що є; і ми – брати та сестри всіх, хто вірує в Христа!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІДСТУПНИЦТВО (APHISTĒMI)» (SPECIAL TOPIC: APOSTASY (APHISTĒMI))

11:22 "добрість і суворість Божу" Грішним людям Божі дороги завжди здаються парадоксальними (пор. Іс. 55:8-11). Наші рішення призводять до певних наслідків. Боже обрання не заперечує відповідальності людини. Обрання етнічного Ізраїля не гарантує спасіння кожної людини.

■ **"коли перебудеш у добрості"** Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ з КОН'ЮНКТИВОМ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Така конструкція означала умовність того, що віруючі язичники надалі залишатимуться в вірі (це – інша сторона суверенності Бога в Рим. 9); ми повинні докладати зусилля, щоб залишатися в вірі (пор. Фил. 2:12-13). Це стосується як групи людей, так і окремої людини (пор. Гал. 6:9; Об. 2:7,17; 3:6,13,22). Тут ми маємо таємницю напруги між спільністю та індивідуальністю в Біблії. Водночас існують обітниці (що залежать від Божого характеру) та умовні завіти (що залежать від реакції людей). Див. Рим. 8:25, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОТРЕБА В СТІЙКОСТІ» (SPECIAL TOPIC: THE NEED TO PERSEVERE).

11:23 Цей вірш має ту саму граматичну та богословську модель, що й Рим. 11:22. Якщо іудеї покаються й вірують, то й вони будуть прийнятими. Якщо язичники перестануть вірувати, то й їх буде відкинуто (пор. Рим. 11:20). І початкова віра (увіровання), і триваюча віра в Нього є суттєво важливими.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11:25-32

²⁵Бо не хочу я, браття, щоб ви не знали цієї таємниці, щоб не були ви високої думки про себе, що жорстокість сталась Ізраїлеві почасти, аж поки не ввійде повне число поган, ²⁶і так увесь Ізраїль спасеться, як написано: Прийде з Сіону Спаситель, і відверне безбожність від Якова, ²⁷і це заповіт їм від Мене, коли відійму гріхи їхні! ²⁸Тож вони за Євангелією вороги ради вас, а за вибором улюблені ради отців. ²⁹Бо дари й покликання Божі невідмінні. ³⁰Бо як і ви були колись неслухняні Богові, а тепер помилувані через їхній непослух, ³¹так і вони тепер спротивились для помилування вас, щоб і самі були помилувані. ³²Бо замкнув Бог усіх у непослух, щоб помилувати всіх.

11:25 "Бо не хочу я, браття, щоб ви не знали" Це – характерна для Павла ідіома (пор. Рим. 1:13; 1Кор. 10:1; 12:1; 2Кор. 1:8; 1Сол. 4:13), якою він зазвичай переходить до важливої теми. За своєю функцією вона схожа на Ісусові «Амінь, амінь».

NASB, NKJV,

NRSV «таємниця»

TEV «таємна правда»

NJB «прихована причина цього всього»

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТАЄМНИЦЯ» (SPECIAL TOPIC: MYSTERY)

■ **"щоб не були ви високої думки про себе"** Тут ми бачимо ще один натяк на конфлікт в римській церкві (або церквах) (пор. Рим. 11:18).

NASB «що часткова запеклість сталася з Ізраїлем»

NKJV «що запеклість частково сталася з Ізраїлем»

NRSV «запеклість вразила частину Ізраїля»

TEV «що впертість народу Ізраїля не є постійною»

NJB «частина Ізраїля осліпла»

Це твердження безумовно пов'язане з усією 11-ю главою Послання до римлян. Віруючі юдеї були, є і завжди будуть. Ця часткова сліпота, що її Бог навів на іудеїв (Рим. 11:8-10) через їхню невіру в Ісуса, угоджується з Божим задумом відкуплення всього людства. Бог обіцяв спасіння всім (пор. Бут. 3:15). Він обрав Авраама, щоб досягнути всіх (пор. Бут. 12:3). Він обрав Ізраїля, щоб досягнути всіх (пор. Вих. 19:5-6; див. Спеціальну тему до Рим. 8:28). Ізраїлю не вдалося виконати свою місію через гордість, невірність та невіру. Бог благословив Ізраїля, тому що через це благословіння Він хотів спасти язичників (пор. Повторення Закону 27-29). Ізраїль не зміг зберегти завіт і був тимчасово засуджений Богом. Так Бог здійснив Свій початковий задум відкуплення людства через віру (пор. Рим. 11:30-31; Єз. 36:22-38).

■ **"аж поки не ввійде повне число поган"** Це саме слово (*pleroma*) вжито в Рим. 11:12 щодо іудеїв. В обох віршах йдеться про Боже передбачення та обрання. Під «аж поки» мається на увазі кінець цього часу язичників (пор. Лк. 21:24).

11:26 "увесь Ізраїль спасеться" Є два можливих варіанти тлумачення цієї фрази.

1. Вона означає етнічний Ізраїль, не кожного окремого іудея, але більшість іудеїв в певну історичну епоху.
2. Вона в якомусь сенсі означає духовний Ізраїль, Церкву.

Павло використовує цей концепт у Рим. 2:28-29; Гал. 6:16; 1Петр. 2:5,9; Об. 1:6. «Повнота іудеїв» в Рим. 11:12 та «повне число язичників» у Рим. 11:25 є паралельними. Йдеться про «всіх» в сенсі Божого обрання, а не в сенсі спасіння кожної окремої людини. Оливне дерево обітниць одного дня досягне повноти.

Деякі коментатори вважають, що це має стосуватися етнічного Ізраїля тільки через

1. контекст Рим. 9-11
2. цитати зі Старого Заповіту в Рим. 11:26-27
3. чітке твердження в Рим. 11:28

Бог все ще любить етнічних нащадків Авраама і хоче, щоб вони спаслися! Вони повинні прийти до Нього через віру в Христа (Зах. 12:10).

Ані цей, ані будь-який інший текст не дає відповіді на питання, чи матимуть «запеклі» іудеї можливість спастися в кінцеві часи. Ми, американці, звичайно ставимо індивідуальні питання, але в фокусі Біблії стоїть спільність. Усі такі питання треба залишити Богові. Він неодмінно вчинить справедливість по відношенню до створіння, що Він його так любить!

■ **"як написано"** Це стосується двох цитат із перекладу Септуагінти: Іс. 59:20-21 (у Рим. 11:26) та Іс. 27:9 (у Рим. 11:27). Засобом спасіння є віра в Ісуса Месію. Плану «Б» немає, є лише план «А», лише одна дорога до спасіння (пор. Ів. 10:7-18; 11:25-29;14:6).

11:27 Іс. 27:9, що цитується в Рим. 11:27, поєднує повернення Ізраїля до обіцяної землі (Рим. 11:1-11) з закликком до прийняття традиційного ворога (язичників) (пор. Рим. 11:12-13). Якщо це повернення слід розуміти в прямому сенсі, то воно здійсниться в тисячолітньому царстві. Якщо ж воно тут вжито в переносному сенсі, то мається на увазі новий завіт, таємниця Євангелія, де іудеї та язичники з'єднані вірою в Божого Месію (пор. Еф. 2:11-3:13). Точно сказати важко. Деякі пророцтва Старого Заповіту стосуються новозавітної церкви. І Бог вірно виконує Свої обіцянки, навіть коли люди невірні (пор. Єз. 36:22-36).

11:28 Цей вірш відображає дві сторони обрання.

1. в Старому Заповіті Бог обирає людей на служіння, заради відкуплення всього людства
2. в Новому Заповіті обрання пов'язане з Євангелієм та вічним спасінням; спасіння всіх людей, створених за образом Божим, завжди було ціллю (пор. Бут. 3:15)

Бог вірний Своїм обітницям. Це стосується як старозавітних віруючих, так і новозавітних святих. Ключовою є вірність Бога, а не людей; Божа милість, а не людські вчинки. Ціллю обрання є благословіння, а не відкинення!

■ **"улюблені ради отців"** Це – обітниця Вих. 20:5-6 та Повт. Зак. 5:9-10 і 7:9. Сім'ї бувають благословенними завдяки вірі минулих поколінь. Ізраїль був благословенним завдяки вірним патріархам (пор. Повт. Зак. 4:37; 7:8; 10:15). Походження Месії з Юдиного роду було також обіцяно Давиду (пор. 2Сам. 7). Однак треба зазначити, що навіть «вірні» були неспособними повністю виконувати весь Закон (пор. Єз. 36:22-36). Віра – чи особиста, чи сімейна, недосконала віра – вгодна Богу і потенційно передається з роду в рід (пор. 1Кор. 7:8-16).

11:29

NASB, NKJV,

NRSV «бо дари та покликання Бога невідмінні»

TEV «Бо Бог не міняє Свого рішення щодо того, кого Він обирає та благословляє»

NJB «Бог ніколи не забирає Своїх дарів назад і не відмінює Свого вибору»

Це стосується не духовних дарів окремих людей (пор. 1Кор. 12), але Божих обітниць спасіння, як в Старому, так і в Новому Заповітах. Обрання ефективно. Божа вірність є надією як етнічного Ізраїля (пор. Мал. 3:6), так і духовного Ізраїля!

11:30-32 У цих віршах підсумовуються Божі плани та задуми.

1. Вони завжди ґрунтуються на Його милості (див. примітку до Рим. 9:15-16), а не на безпідставному детермінізмі. Слово «милість» вживається чотири рази в більш широкому контексті (пор. Рим. 9:15,16,18,23).
2. Бог засудив усіх людей. Іудеї та язичники – всі грішні (пор. Рим. 3:9,19,23; 5:11).
3. Бог використав потребу та неспроможність людства, щоб явити милість всьому людству (пор. Рим. 11:22). І знову, в контексті, слово «усі» треба розуміти в світлі Рим. 11:12 та 25-26. Не всі окремі люди приймуть Божий дар, але всіх включено в сферу відкуплення (пор. Рим. 5:12-21; Ів. 3:16). Боже, нехай буде так!!!

11:30 та 31 "тепер" Тут очевидно йдеться про духовне навернення етнічного Ізраїля до віри в Ісуса (пор. Зах. 12:10). Як «невіру» язичників було здолано Божою милістю, так буде здолано і «невіру» іудеїв.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 11:33-36

³³О глибино багатства, і премудрости, і знання Божого! Які невідомі присуди Його, і недосліджені дороги Його! ³⁴БО ХТО РОЗУМ ГОСПОДНІЙ ПІЗНАВ? АБО ХТО БУВ ДОРАДНИК

Йому? ³⁵Або хто давніш Йому дав, і йому буде віддано? ³⁶Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь.

11:33-36 Це один з прикладів чудесного славослів'я Павла. Павло в захваті від Божих шляхів: Його вірності завіту, прийняття всіх до завіту та завершення завіту.

11:33 "багатства" Це – улюблена ідіома Павла (пор. Рим. 2:4; 9:23; 10:12; 11:12,33; Еф. 1:7,8; 2:7; 3:8,16; Фил. 4:19; Кол. 1:27). Суть Євангелія та надія людства полягають в рясноті характеру та задуму Бога (пор. Іс. 55:1-7).

■ **"Які невідомі присуди Його, і недосліджені дороги Його!"** Це славослів'я відповідає парадоксальним істинам Рим. 9-11 (пор. Іс. 55:8-11).

11:34 Це – цитата з Іс. 40:13-14 в перекладі Септуагінти; в ній ідеться про те, як Бог визволяє Свій народ і повертає його з заслання. У 1Кор. 2:16 Павло наводить цю саму цитату, але відносить титул «Господь» до Ісуса.

11:35 Це – вільна цитата з Йова 35:7 або 41:11.

11:36 "Бо все з Нього, через Нього і для Нього" В даному контексті мається на увазі Бог Отець (пор. 1Кор. 11:12), але ці вислови дуже схожі на інші місця Нового Заповіту, що стосуються Бога Сина (пор. 1Кор. 8:6; Кол. 1:16; Євр. 2:10). Павло стверджує, що все приходить від Бога та повертається до Бога.

■ **"Йому слава навіки"** Це – характерний для Нового Заповіту вираз благословіння Бога. Він стосується

1. іноді Отця (пор. Рим. 16:27; Еф. 3:21; Фил. 4:20; 1Петр. 4:11; 5:11; Юд. 25; Об. 5:13; 7:12)
2. іноді Сина (пор. 1Тим. 1:17; 2Тим. 4:18; 2Петр. 3:18; Об. 1:16).

Див. детальну примітку до Рим. 3:23.

■ **"Амінь"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:25.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як Ізраїль не зрозумів Божого шляху спасіння?
2. Які дві причини Павло наводить як доказ того, що Бог не відкинув Ізраїля?
3. Чому Бог учинив запеклими серця іудеїв, і як Він це зробив?
4. Що мається на увазі під концептом іудейського «останку» (Рим. 11:2-5)?
5. Визначте термін «таємниця» в Новому Заповіті.
6. Що означає Рим. 11:26? Чому? Як воно пов'язане з 9:6?
7. Про що Павло застерігає віруючих з язичників (Рим. 11:17-24)?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 12

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Нове життя в Христі 12:1-2	Живі жертви Богу 12:1-8	Посвячене життя 12:1-2	Життя в служінні Богу 12:1-2	Духовне поклоніння 12:1-2
12:3-8		12:3-8	12:3-8	Смирення й милосердя 12:3-13
Правила християнського життя 12:9-21	Поводьтєся як християни 12:9-21	Заохочення 12:9-13 12:14-21	12:9-13 12:14-16 12:17-21	Милосердя для всіх, включаючи ворогів 12:14-21

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтесь відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-8

- А. З цієї глави починається практичний розділ Послання до римлян (12:1-15:13). Послання Павла є обумовленими документами, отже вони мають розділи стосовно доктрин та їхнього застосування. Павло писав з огляду на певну існуючу проблему або кризу. Оскільки Рим. 1-8 є чудовим доктринальним підсумком, не менш сильним є також його етичний і практичний розділ.
- Б. Богослов'я, що не втілюється в життя не є від Бога (пор. Мт. 7:24-27; Ів. 13:17; Рим. 2:13; Як. 1:22, 25; 2:14-26). Павло ясно вчить про спасіння, що дароване Божою благодаттю через віру в Ісуса, але цей дар Божий повинен докорінно змінити наше життя! Спасіння має супроводжуватися радикальним уподібненням Христу! Не можна відділяти виправдання від освячення!
- В. Вірші 1-2 є вступом до всього практичного розділу. Вони є основою для життя під керівництвом Духа (Рим. 8).
- Г. У віршах 3-8 ідеться про духовну обдарованість. Наше повне посвячення Христу має призвести до служіння Богу (пор. Повт. Зак. 6:4-5; Мт. 22:37) та іншим (пор. Лев. 19:18; Мт. 19:19). Ці дари яскраво вказують на нашу єдність у Христі та розмаїту обдарованість (пор. Еф. 4:1-10). Віруючі повинні прагнути до єдності, а не до однаковості. Бог дав нам все необхідне для служіння одне одному (пор. 1 Кор. 12:7,11; Еф. 4:11-13)!

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 12:1-2

¹Тож благаю вас, браття, через Боже милосердя, повіддавайте ваші тіла на жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу, ²і не стосуйтеся до віку цього, але перемініться відновою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є воля Божа, добро, приємність та досконалість.

12:1 "Тож" Павло вживав це слово для переходу на іншу тему в своєму викладі Євангелія в Посланні до римлян.

1. у Рим. 5:1 і далі таким способом підсумовувалося «виправдання вірою».
2. у Рим. 8:1 і далі таким способом підсумовувалося відношення віруючих до гріха, тобто освячення
3. у Рим. 12:1 і далі Павло переходить до теми практичної дії виправдання та освячення в повсякденному житті віруючих

NASB	«я закликаю вас»
NKJV	«я прошу вас»
NRSV, TEV	«я звертаюся до вас»
NJB	«я благаю вас»

Цей звернення є водночас і лагідним, і суровим. Це – заклик до достойного життя. Павло часто вживав це слово (пор. Рим. 12:1;15:30; 16:17; 1Кор. 1:10; 4:16; 16:15; 2Кор. 2:8; 5:20; 6:1; 10:1; 12:8; Еф. 4:1; Фил. 4:2; 1Сол. 4:10; 1Тим. 1:3; Филип. 9-10).

■ **"браття"** Цим словом Павло часто розпочинає нову тему.

■ **"через Боже милосердя"** У Септуагінті це слово означає співчутливу природу ЯХВЕ (пор. Вих. 34:6). Тут воно вказує на доктринальну послідовність Рим. 1-11. У Посланні до римлян є очевидний наголос на «милості» (як *oikteirō*, так і *eleeō*) Бога по відношенню до грішного людства (пор. Рим. 9:15,16,18,23; 11:30,31,32; 12:8; 15:9). Оскільки Божі благодать та милість даються людям в дар, віруючі повинні жити благочестиво (пор. Еф. 1:4; 2:10), керуючися вдячністю, а не заслугами (пор. Еф. 2:8-9). Нове життя (див. Кол. 3:9,10,12) має навертати інших людей до віри в Христа!

■ **"повіддавайте"** Це – ІНФІНІТИВ АОРИСТА. Це слово є одним із термінів жертвоприношення, вжитих у цьому контексті: жертва, Рим. 12:1; свята, Рим. 12:1; приємна, Рим. 12:1. Той самий концепт було виражено в Рим. 6:13,16,19. Люди неодмінно віддають себе або Богові, або сатані. Як Христос унікальним чином віддав Себе ділу виконання волі Отця, навіть до смерті на кресті, так і Його послідовники мають наслідувати приклад Його самовідданого життя (пор. 2Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; 1Ів. 3:16).

■ **"ваші тіла"** Християнство відрізняється від грецької філософії, що в цілому вважала фізичне тіло злом. Хоча спокуси діють через тіло, само воно є морально нейтральним. Слово «тіло» здається паралельним до «розуму» в Рим. 12:2. Віруючим треба посвятити Богові все своє ество (пор. Повт. Зак. 6:5; 1Кор. 6:20), як вони раніше посвячували його гріху (пор. Рим. 6).

■ **"живу"** Це докорінно відрізнялося від мертвих жертвоприношень в іудейському храмі або язичницьких храмах (пор. Рим. 6:13; Гал. 2:20).

Треба також відрізнити цю «жертву» від аскетизму (жорстокого ставлення до фізичного тіла в релігійних цілях). Це – заклик не до відмовлення від тіла, покарання або целібату, але до активного життя служіння та христороподібної любові.

■ **"жертву... святу"** Слово «святий» означає «відділений на служіння Богу». У даному контексті це слово головним чином виражає освячення віруючої людини, її готовність служити Богу й здійснювати Божий задум.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СВЯТИЙ» (SPECIAL TOPIC: HOLY)

■ **"приємну Богові"** Йдеться про достойну жертву в Старому Заповіті (пор. Рим. 12:2). Це слово за своїм значенням схоже не «невинний», «непорочний» або «бездоганний» стосовно людини (пор. Бут. 6:9; 17:1; Повт. Зак. 18:13; Йов 1:1).

NASB «що є вашою духовною службою поклоніння»

NKJV «що є вашою розумною службою»

NRSV «що є вашим духовним поклонінням»

TEV «Це – істинне поклоніння, яке ви повинні приносити»

NJB «достойно мислячих істот»

Це слово [*logikos*] походить від *logizomai*, що означає «мислити» (пор. Мр. 11:31; 1Кор. 13:11; Фил. 4:8). В цьому контексті воно може означати розумне або доцільне. Але це слово також вживалося в значенні «духовний», як напр., в 1Петр. 2:2. Здається, сутність змісту цього слова полягає в свідомому приношенні самого себе, на відміну від мертвих та ритуальних жертвоприношень мертвих тварин. Бог хоче, щоб ми прожили своє життя з любов'ю, служачи Йому, а не виконуючи якісь формальні дії, що не впливають на повсякденне життя.

12:2 "не стосуйтесь" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (або ПЕРФЕКТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ) з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Тут є протиставлення до Рим. 12:2, подібне до Фил. 2:6-8, між мінливою зовнішньою формою (*schema*, 2:8) та незмінною внутрішньою сутністю (*morphe*, 2:6-7). Павло заохочує віруючих не бути більше схожими на мінливу систему грішного світу (старого віку непокори), до якого вони все ще належать тілесно, але докорінно змінитися, уподіблюючись Христу (новий вік Духа).

■ **"до віку цього"** Іудеї вчили про два віки (пор. Мт. 12:32; Мр. 10:30; Лк. 20:34-35): злий сучасний вік (пор. Гал. 1:4; 2Кор. 4:4; Еф. 2:2) та прийдешній вік (пор. Мт. 28:20; Євр. 1:3; 1Ів. 2:15-17). Віруючі живуть у суперечливій реальності, де ці два віки дивним чином збігаються в часі. Через те, що Христос вже прийшов і ще прийде, віруючі живуть у суперечливості двох станів Царства Божого: теперішнього, що «вже настав», і майбутнього, що «ще не настав».

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЦЕЙ ВІК І ПРИЙДЕШНІЙ ВІК» (SPECIAL TOPIC: THIS AGE AND THE AGE TO COME)

■ **"перемініться"** Віруючим потрібна трансформація (пор. Рим. 6:4; 7:6; 2Кор. 5:17; Гал. 6:15; Еф. 4:22-24; Кол. 3:10), а не лише інформація! Граматична форма цього слова може бути ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ – «продовжувати преобразати себе (самого себе)», або ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ – «продовжувати преобразатися (з боку іншого)». Так само й слово «стосуватися» в Рим. 12:2а. Для подібного протиставлення можна порівняти Єз. 18:31 (посвята та дія людини) з Єз. 36:26-27 (Божий дар). Потрібне і те, і інше!

Ще одна форма того самого слова «форма, образ» вживається в назві Преображення Христового (пор. Мт. 17:2), де була явлена істинна сутність Христа. Ця істинна сутність – Божа Істота (пор. 2Петр. 1:3-4) – має бути «сформована» або «відображена» в кожному віруючому (пор. 2Кор. 3:18; Еф. 4:13).

■ **"відноюю вашого розуму"** Грецький корінь, з якого походить це слово, означає нове за якістю (*kainos*), а не нове за часом (*chronos*). Іудеї вважали почуття зору та слуху вікнами душі. Про що людина думає – тим вона й стає. Після спасіння Божий Дух оселяється в віруючій людині, і людина бачить все по-новому (пор. Еф. 4:13,23; Тит. 3:5). Новий біблійний світогляд разом із Духом в людині преобразує її розум та життя. Віруючі сприймають дійсність зовсім інакше, тому що їхній розум був оживлений Духом. Новий розум, відкуплений і керований Духом, призводить до нового способу життя! Саме це було обіцяно в обітниці щодо нового завіту (пор. Єр. 31:31-34).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІДНОВИТИ (ANAKAINŌSIS)» (SPECIAL TOPIC: RENEW (ANAKAINŌSIS))

■ **"щоб пізнати вам, що то є воля Божа"** Це – ІНФІНІТИВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ. Це слово (*dokimazō*) вжито з конотацією «випробувати з метою схвалення». Див. Спеціальну тему до Рим. 2:18.

Божа воля – щоб усі спаслися через Христа (пор. Ів. 6:39-40), а потім жили, як Христос (пор. Рим. 8:28-29; Гал. 4:19, Еф. 1:4; 4:13,15; 5:17-18). Впевненість християнина (див. Спеціальну тему до Рим. 5:2) ґрунтується на

1. обітницях Бога, Якому можна довіряти
2. оселенні Святого Духа в віручому (пор. Рим. 8:14-16)
3. життя віруючого, що змінилося й надалі змінюється (пор. Послання Якова та Перше Послання Івана) – «немає плода, бо немає коріння» (пор. Мт. 13:1-9, 19-23)

■ **"що то є воля Божа"** Див. Спеціальну тему нижче.

SPECIAL TOPIC: «ВОЛЯ (*thelēma*) БОЖА» (SPECIAL TOPIC: THE WILL (*thelēma*) OF GOD)

■ **"добро, приємність та досконалість"** Такою є воля Божа для віруючих після спасіння (пор. Фил. 4:4-9). Божою ціллю для кожного віруючого є хриstopодібна зрілість вже зараз (пор. Мт. 5:48).

■ **"досконалість"** Це слово означає людину «зрілу, цілком готову до здійснення дорученого завдання» або «повну, завершену». Воно не означає «безгрішну» людину. Його вживали щодо

1. рук і ніг, що були зламані, але зцілилися й знову є корисними
2. рибацьких сітей, що були порвалися, але їх полагодили й ними знову можна використовувати для риболовлі
3. курчат, що вже вже достатньо підросли для того, щоб їх можна було продавати на ринку, смажити й їсти
4. кораблів, що стоять готові до плавання

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 12:3-8

³Через дану мені благодать кажу кожному з вас не думати про себе більш, ніж належить думати, але думати скромно, у міру віри, як кожному Бог наділив. ⁴Бо як в однім тілі маємо багато членів, а всі члени мають не однакове діяння, ⁵так багато нас є одне тіло в Христі, а зосібна ми один одному члени. ⁶І ми маємо різні дари, згідно з благодаттю, даною нам: коли пророцтво то виконуй його в міру віри, ⁷а коли служіння будь на служіння, коли вчитель на навчання, ⁸коли втішитель на потішання, хто подає у простоті, хто головує то з пильністю, хто милосердствує то з привітністю!

12:3 Вірші 1-2 підкреслюють потребу в «новому розумі». У Рим. 12:3 Павло обіграє слово «думати», вживаючи його чотири рази. Брюс Корлі та Куртіс Воґан у «Коментарі-путівнику, Послання до римлян» видавництва «Зондерван» (Bruce Corley and Curtis Vaughan, *The Zondervan Study Guide Commentary, Romans*) роблять таке зауваження:

«Думати занадто... думати як належить... думати цілеспрямовано... думати тверезо» (стор. 138).

Це спостереження – корисне.

Цей вірш, як 11:13-24, може відображати

1. конфлікт у римській церкві між віруючими іудеями та віруючими язичниками
2. те, що Павло написав Послання до римлян з Коринта (наприкінці його третьої місіонерської подорожі), де він зустрівся з зарозумілими, чванливими віруючими

■ **"Через дану мені благодать"** Це – ДІСПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Благодать прийшла від Бога в минулій, завершеній події (тобто у випадку з Павлом на дорозі до Дамаска). В цьому контексті «благодать» пов'язана з духовною обдарованістю (пор. Рим. 15:15; 1Кор. 3:10; 15:10; Гал. 2:9; Еф. 3:7-8), а не з даром праведності (пор. Рим. 4). Це стосується навернення Павла та його покликання бути апостолом язичників (пор. Дії 9:15; Рим. 1:1,5; Гал. 1:15-16; 2:7-8; Еф. 3:1-2,8; 1Тим. 2:7; 2Тим. 4:17).

■ **"кажу кожному з вас"** Рим. 12:3 є застереженням для всіх християн, а не тільки для керівників.

■ **"не думати про себе більш"** Див. Рим. 1:30, Спеціальна Тема: «Вживання Павлом складених слів із "Hyper"»

■ **"як кожному Бог наділив"** Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Віруючі не обирають своїх духовних дарів (пор. 1Кор. 7:17; 12:11; Еф. 4:7). Дари даються Духом в момент спасіння на користь усім (пор. 1Кор. 12:7). Дари Духа не є медалями за заслуги людини; вони, як рушник слуги, даються кожному віруючому для служіння тілу Христа – церкві.

■ **"у міру віри"** Тут ідеться про здатність людини діяти ефективно в своїй духовній обдарованості (пор. Рим. 12:6). Для того, щоб духовні дари були здоровими, їх треба використовувати через плід Духа (пор. Рим. 12:9-12; Гал. 5:22-23). Дари є служіннями Ісуса, розподіленими між Його послідовниками, а плід – то розум Христів. Для ефективного служіння потрібні і дари, і плід.

12:4 У посланнях Павла ця метафора зустрічається часто. Взаємозв'язок членів людського тіла чудово зображає дари церкви (пор. 1Кор. 12:12-27; Еф. 1:23; 4:4,12,16; 5:30; Кол. 1:18,24; 2:19). Християнство є спільним та індивідуальним!

12:5 "багато нас є одне тіло в Христі" Цей вірш підкреслює єдність та розмаїття віруючих. Це створює напругу духовних дарів у церкві. Саме з цієї напругою розмаїття дарів пов'язана Глава любові – 1Кор. 13 (пор. 1Кор. 12 і 14). Християни не суперничають одне з одним, але співпрацюють у Великому дорученні!

12:6-8 Ці вірші в грецькому тексті складають одне речення з двома ДІСПРИКМЕТНИКАМИ, але без головного ДІЄСЛОВА. В перекладі зазвичай вживається НАКАЗОВИЙ СПОСІБ ПЕРШОЇ ОСОБИ, «робімо».

12:6 "дари... благодаттю" Ці слова, «дари» (*charismata*) та «благодать» (*charis*), мають один і той самий грецький корінь, що означає «дарованийий». Див. примітку до Рим. 3:24. Дали Духа перелічені в 1Кор. 12, Рим. 12, Еф. 4 та 1Петр. 4. Списки дарів і порядок переліку не співпадають, отже вони є вибірковими, а не вичерпними. Біблія зовсім не вчить віруючих, як розпізнавати свій духовний дар (або дари). Найкращим позабіблійним християнським твором на цю тему я вважаю буклет Поля Літля «Затвердження Божої волі» (Paul Little, *Affirming the Will of God*, InterVarsity Press). Ті самі правила розпізнання Божої волі відносяться й до розпізнання своєї сфери ефективного служіння. Очевидно, знання про те, що віруючі мають дари, важливіше, ніж розпізнавання віруючими своїх конкретних дарів.

■ **"коли"** (умовний сполучник) Слово *eite* (пор. Рим. 12:6,7 [двічі], 8) перекладається, як «якщо... якщо...» або «чи... чи...». У цьому вірші за ним не стоїть ДІЄСЛОВО (пор. 1Кор. 3:22; 8:5; 2Кор. 5:10), але часто за ним стоїть ДІЄСЛОВО ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (пор. 1Кор. 12:26; 2Кор. 1:6), і тому воно є УМОВНИМ РЕЧЕННЯМ ПЕРШОГО ТИПУ, що припускає існування цих духовних дарів.

■ **"пророцтво"** Мається на увазі не старозавітне пророцтво як одкровення (натхнення) від Бога. У Старому Заповіті пророки писали Писання (богодухновенність). У Новому Заповіті пророцтво – то проголошення Божої істини. Воно може бути провіщенням (пор. Дії 11:27-28; 21:10-11). Проте суттю пророцтва є не новизна повідомлення, але пояснення євангельської вістки й її застосування до нинішніх днів. Це слово є досить гнучким. Воно може вказувати на функцію віруючих (пор. 1Кор. 14:1,39) або на конкретний духовний дар (пор. 1Кор. 12:28; 14:29; Еф. 4:11). Ту саму гнучкість можна бачити і в посланнях Павла до коринтян, що були написані приблизно в ті самі роки (пор. 1Кор. 12:10,12; 13:8; 14:1, 5,29,39).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НОВОЗАВІТНЕ ПРОРОЦТВО» (SPECIAL TOPIC: NEW TESTAMENT PROPHECY)

■ **"в міру віри"** Це безпосередньо пов'язано з Рим. 12:3: «у міру віри, як кожному Бог наділив» (пор. Еф. 4:7). Це також неодмінно пов'язано з ширшим контекстом, де йдеться про те, як віруючі використовують свої дари. Тут ідеться про відношення віруючих, їхні мотиви та енергію, якою вони здійснюють своє Богом дане служіння, і по суті це – плід Духа, описаний в Гал. 5:22-23.

12:7

NASB

«якщо служіння»

NKJV, NRSV

«або служіння, то використовуємо його в нашому служінні»

TEV

«якщо воно на служіння, то ми повинні служити»

NJB

«якщо адміністрація, то використовуй її для адміністрації»

Сучасні англійські переклади відрізняються одне від одного, тому що це грецьке слово (*diakonia*) не має точного відповідника в англійській мові. Воно може означати (1) практичне служіння або (2) адміністрацію (пор. Дії 6:1; 1Кор. 12:5,28). У «Переглянutoму аналітичному грецькому лексиконі» Гаролда К. Мултона (Harold K Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*) це слово визначається, як «функція, служіння або посада» в Рим. 12:7; 1Кор. 12:5; Кол. 4:17; 2Тим. 4:5 (стор. 92). В контексті наголос стоїть на допомозі іншим віруючим.

■ **"вчитель... навчання"** Цей дар (*didaskō*) також є в 1Кор. 12:28 та 14:26. Учителі поєднані з пророками в Діях 13:1 та з пасторами в Еф. 4:11. Рання церква бачила, що люди з цими дарами часто могли заміщати одне одного. Проповідництво, пророцтво, євангелізм та вчительство – всі ці служіння звіщають Євангеліє, тільки з різними наголосами та методами.

12:8 "втішитель... потішання" Це слово (*parakaleō*) пов'язане з учительством (пор. 1Тим. 4:13). Можливо, це – вміння застосовувати істину в житті. В такому випадку воно відноситься до Еф. 4:15,16: «щоб були ми правдомовні в любові... (і чинили) зріст тіла на будівництво самого себе любов'ю».

■ **"хто подає у простоті"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЩЕДРИЙ/ЩИРИЙ(HAPLOTES)» (SPECIAL TOPIC: GENEROUS/SINCERE (HAPLOTES))

■ **"хто головує то з пильністю"** Це стосується християнського лідерства: як мандрівних, так і місцевих лідерів.

■ **"хто милосердствує то з привітністю"** Це стосується допомоги хворим та нужденним. Не можна розрізняти доктринальну проповідь і соціальні потреби громади віруючих. Це – дві сторони однієї медалі. «Соціального Євангелія» немає – є просто Євангеліє!

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ДО ВІРШІВ 1-8

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Що означає віддати своє тіло на живу жертву (Рим. 12:1)?
2. Чи кожен віруючий має духовний дар (Рим. 12:3-8; 1Кор. 12:7)? Якщо так, то чи вибирає він (вона) дар, який захоче?
3. Що є метою духовних дарів?
4. Чи є в Біблії вичерпний список дарів?
5. Як розпізнати свій дар?

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 9-21

- А. Найкращою назвою цього розділу буде «Християнські правила міжособистісних стосунків». Тут йдеться про любов на практиці (пор. Мт. 5-7; 1Кор. 13 та 1Пв. 3:18; 4:7-21).
- Б. Рим. 12 за змістом та структурою дуже схожа на 1Кор. 12-13. Одразу після теми духовних дарів автор робить застереження щодо гордості та наголошує на практичній любові як способі життя.
- В. У контексті йдеться про
 - 1. наші взаємини з іншими християнами (пор. Рим. 12:9-13). Ця тема також детально обговорюється в Рим. 14:1-15:13 та 1Кор. 8:11 і далі; 10:23-33
 - 2. наші взаємини з невіруючими, а ще вірогідніше – з іншими християнами, хто з нами в конфлікті (пор. 12:14-21). Цей розділ неначе віддзеркалює нагірну проповідь Ісуса (пор. Мт. 5-7).
 - 3. поділ цього тексту на фрагменти носить дещо штучний характер, тому що ці сфери (взаємин) збігаються
- Г. У цьому уривку переважають тривалі накази стосовно способу життя (ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, пор. Рим. 12:4 [тричі], 16, 20 [двічі], 21 [тричі] та ДІЄПРИКМЕТНИКИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжиті в значенні НАКАЗОВОГО СПОСОБУ сімнадцять разів). Спасіння є даром благодаті Божої через завершену роботу Христа й спонування Духа, але коли людина приймає спасіння, то воно стає безумовною посвятою (будь-якою ціною) та способом життя! Називати Ісуса «Господом» – це не метафора (пор. Лк. 6:46)!
- Д. Цей уривок також містить декілька ДІЄПРИКМЕТНИКІВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ, вжитих в сенсі ДІЄСЛІВ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі, Рим. 12:14, 16 (двічі), 17, 19 та 21. Християни вже жили поза обмеженнями! У певному сенсі гріх можна визначити як використання Божих дарів поза межами, встановленими Богом.
- Е. Християнство повинно бути «відкритим» – відкритим розумом (сприятливість), відкритими руками (щедрість), відкритим серцем (щирість) та відкритими дверима (гостинність) (пор. Як. 2).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 12:9-13

⁹Любов нехай буде нелицемірна; ненавидьте зло та туліться до доброго! ¹⁰Любіть один одного братньою любов'ю; випереджайте один одного пошаною! ¹¹У ревності не лінуйтеся, духом палайте, служіть Господеві, ¹²тіштеся надією, утиски терпіть, перебувайте в молитві, ¹³беріть уділ у потребах святих, будьте гостинні до чужинців!

12:9 "Любов нехай буде нелицемірна" У грецькому тексті не було сполучних слів (*асиндетон*) в цьому контексті, що було дуже незвичайним для грецького койне. Можливо, це відображає єврейську граматичну форму Заповідей блаженства в Мт. 5. Така граматична форма підкреслює кожен фразу як окрему істину.

«Лицемірство» було театральним терміном зі значенням «говорити за маскою» (схоже на наше «лицедійство»). Любов не повинна бути акторством або маскуваням (пор. 2Кор. 6:6). Любов є суттєвою ознакою віруючих (пор. Ів. 13:34-35; 15:12,17; 1Пв. 3:11,18; 4:7-21), тому що вона є характером Бога.

■ **"ненавидьте зло"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Зло повинно дивувати віруючих, викликати в них почуття огиди (пор. 1Сол. 5:21-22). Нас часто дивують лише наслідки зла, які впливають безпосередньо на наше життя.

NASB, NKJV «горніться до того, що добре»
NRSV «міцно тримайтеся того, що добре»
TEV «тримайтеся того, що добре»
NJB «дотримуйтеся того, що добре»

Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ПАСИВНОГО СТАНУ (вжитий в значенні МЕДАЛЬНОГО СТАНУ), але тут цей ДІСПРИКМЕТНИК вжито в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ – «бути приклясним до...» (пор. переклад Септуагінти Бут. 2:24; Дії 8:29, а також Фил. 4:8; 1Сол. 5:21-22). Зауважте на необхідність завзятості та стійкості!

12:10

NASB «Будьте віддані одне одному в братній любові»
NKJV «Ніжно любіть одне одного братньою любов'ю»
NRSV «Любіть одне одного зі взаємною ніжністю»
TEV «Гаряче любіть одне одного як християни»
NJB «Любіть одне одного так, як повинні любити брати»

Цей складений грецький термін (*phileō + storge*) поєднує в собі «братню любов» та «сімейну любов», і його вжито лише тут у Новому Заповіті. Християни – то одна сім'я. Нам наказано любити одне одного (пор. 1Сол. 4:9).

Це – перший з цілої низки іменників у ДАВАЛЬНОМУ ВІДМІНКУ, що в грецькому тексті стоять на початку речення для підсилення.

NASB «віддавайте перевагу одне одному в пошані»
NKJV «у пошані віддаючи перевагу одне одному»
NRSV «випереджайте одне одного пошаною»
TEV «та старайтеся віддавати пошану одне одному»
NJB «майте глибоку повагу одне до одного»

Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ МЕДАЛЬНОГО СТАНУ (депонент), вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Віруючі повинні вважати своїх партнерів у завіті важливішими від самих себе (пор. Еф. 4:2; Фил. 2:3).

12:11

NASB «не затримуючись у завзятті»
NKJV «не затримуючись у завзятті»
NRSV «не затримуйтеся в запалі»
TEV «старанно працюйте й не лініться»
NJB «працюйте для Господа з невтомним зусиллям»

Істинна любов створює велику енергію (пор. Гал. 6:9).

NASB, NKJV «палкі в душі»
NRSV «палкі в душі»
TEV «з посвяченим серцем»
NJB «з великою щирістю духа»

Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Буквально – «кипіти». Це слово може стосуватися відновленого людського духа або Святого Духа, що живе в людині (RSV, пор. Дії 18:25; Об. 3:15-16).

■ "служіть Господеві" Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Існують різні рукописні варіанти цієї фрази. В деяких рукописах із західної сім'ї грецьких манускриптів (D^{*3}, F та G) замість «Господа» (*kurios*) написано «в часі» (*kairos*). У цьому варіанті, можливо, наголошується на служінні Господу та Його церкві при кожній можливості (пор. Ів. 9:4; Еф. 5:16).

Скоріш за все, непорозуміння сталося через те, що слово *kurios* було невірньо зрозуміло чи прочитано. Найкращі й найдавніші грецькі рукописи P⁴⁶, x, A та B містять фразу «служачи Господеві». UBS⁴ оцінює варіант з «Господом» за рейтингом «точно» (A).

12:12 "тіштеся надією" Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. Рим. 5:2).

Слово «надія» часто вживалося в зв'язку з другим пришествям Христа (пор. Рим. 5:2; 8:24; 15:13; 1Сол. 5:8). В Новому Заповіті «надія» відрізняється від англійського слова «hope» («бажання, щось бажане») – вона означає певну подію, яка неодмінно станеться, але невідомо, коли. Див. детальну примітку до Рим. 4:18 та 5:2.

■ **"терпіть"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Це слово означає «активну, вольову, стійку витривалість».

■ **"утиски"** Тут, як і в Рим. 5:3,5, «надія» пов'язана з утисками або скорботами (*thlipsis*). Це нормально для послідовників Христа в грішному світі (пор. Мт. 5:10-12; Ів. 16:1-3; 17:14; Дії 14:22; Рим. 5:3-4; 8:17; 2Кор. 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Фил. 1:29; 1Сол. 3:3; 2Тим. 3:12; Як. 1:2-4; 1Петр. 4:12-16). Не треба шукати скорбот, але не треба від них і ухилятися! Див. Рим. 5:3, Спеціальна тема: «Скорбота».

■ **"перебувайте в молитві"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Молитва є духовною дисципліною й даром, що визнає Божу дію руки в історії. Віруючі можуть впливати на люблячого Небесного Отця. Бог вирішив обмежити Самого Себе молитвами Своїх дітей (пор. Дії 1:14; 2:42; 6:4; Еф. 6:18-19; Кол. 4:2). Тому молитва є величезною відповідальністю. Див. Клінтон Арнольд, «Три важливих питання про духовну війну» (Clinton Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*, стор. 43-44, 187-188).

12:13

NASB, NRSV «жертвуйте на потреби святих»

NKJV «роздавайте на потреби святих»

TEV «діліться своїм майном з нужденими одновірцями-християнами»

NJB «діліться з кожним нужденим у Божому святому народі»

Грецьке ДІЄСЛОВО *koinōneō* означає «спільність із...» Павло вживав це слово в широкому спектрі значень. Зокрема ділитися Євангелієм та розділяти фізичні потреби (пор. Гал. 6:6). І навіть участь у стражданнях Христа (пор. Фил. 3:8-10; 1Петр. 4:13) та самого Павла (пор. Фил. 4:14). Єднання з Христом означає єднання з Його народом на кожному рівні! Див. Рим. 1:7, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СВЯТІ» (SPECIAL TOPIC: SAINTS).

Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. Пр. 3:27; Гал. 6:10). Віруючі повинні старанно працювати, щоб мати більше для інших, в ім'я Ісуса (пор. 2Кор. 8:11-12; Еф. 4:28).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «KOINŌNIA» (SPECIAL TOPIC: KOINŌNIA)

■ **"будьте гостинні до чужинців"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Досл. «шукаючи гостинності» (див. примітку до Рим. 14:19, пор. 1Тим. 3:2; Тит. 1:8; Євр. 13:2; 1Петр. 4:9). Це служіння було вкрай важливим в ранній церкві через жахливу репутацію «заїжджих дворів». Цей вислів стосувався насамперед мандрівних християнських служителів.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 12:14-21

¹⁴Благословляйте тих, хто вас переслідує; благословляйте, а не проклинайте! ¹⁵Тіштеся з тими, хто тішиться, і плачте з отими, хто плаче! ¹⁶Думайте між собою однаково; не величайтеся, але наслідуйте слухняних; не вважайте за мудрих себе! ¹⁷Не платіть нікому злом за зло, дбайте про добре перед усіма людьми! ¹⁸Коли можливо, якщо це залежить від вас, живіть у мирі зо всіма людьми! ¹⁹Не мстіться самі, улюблені, але дайте місце гніву Божому, бо написано: Мені помста належить, Я відплачу, говорить Господь. ²⁰Отож, як твій ворог голодний, нагодуй його; як він прагне, напій його, бо, роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову. ²¹Не будь переможений злом, але перемагай зло добром!

12:14 "Благословляйте тих, хто вас переслідує" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ; цю форму вжито двічі в цьому вірші. Англійське слово «eulogy» (панегірик) походить від цього слова «благословляти» (пор. Мт. 5:44; Лк. 6:28; 1Кор. 4:12; Як. 3:9-12; 1Петр. 3:9). У Р⁴⁶ (Папірус Честера Бітті) та манускрипті В (Ватіканус), слова «вас» немає, тобто фраза є ширшою або, інакше кажучи, більш загальною. Для «переслідування» див. примітку до Рим. 14:9.

■ **"не проклинайте"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Цей вираз означає кликання Божого імені в молитві для помсти (схоже на проклинання в 1Кор. 12:3). Він не означає лайку (пор. Еф. 4:29; 1Петр. 3:9).

12:15 "Тіштесь з тими, хто тішиться, і плачте з отими, хто плаче" Ці два ІНФІНТИВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ вжиті в значенні НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Християни – то одна сім'я. Віруючі не суперники одне одному; вони повинні ставитися одне до одного з любов'ю, як родичі в одній сім'ї. Зважаючи на контекст Рим. 12:14-21, можливо навіть, що мова йде про поведження віруючого серед невіруючих, використовуючи особливості своєї культури чи різні обставини для благовістя.

12:16

NASB, NKJV «Будьте однієї думки одне до одного»

NRSV «Живіть у ладі одне з одним»

TEV «однаково піклуйтеся про кожного»

NJB «Ставтесь до кожного с рівною лагідністю»

Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. Рим. 15:5; 2Кор. 13:11; Фил. 2:2). 16-й вірш можна розглядати в зв'язку з конфліктом між

1. віруючими іудеями та віруючими язичниками в римській церкві (пор. Рим. 11:13-24)
2. з вічним конфліктом між економічними класами
3. між різними духовними дарами
4. традиціями поколінь та особистими вподобаннями

■ **"не величайтеся, але наслідуйте слухняних"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі.

Слово «слухняні» може бути ЧОЛОВІЧОГО РОДУ або СЕРЕДНЬОГО РОДУ. Якщо воно СЕРЕДНЬОГО РОДУ, то треба перекладати, як «приймайте скормні обов'язки»; але якщо він ЧОЛОВІЧОГО РОДУ, то цю фразу треба перекладати, як «товаришуйте з бідними або смиренними людьми».

■ **"не вважайте за мудрих себе"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ (депонент) НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі (пор. Пр. 3:7; Іс. 5:21; 1Кор. 10:12; Гал. 6:3). Віруючі не повинні ставився зверхньо одне до одного або вихвалитися перед невіруючими.

12:17 "Не платіть нікому злом за зло" Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що означає переривання дії, яка вже в процесі. Усе вирівнює Бог, а не віруючі (пор. Пр. 20:22; 24:29; Мт. 5:38-48; Лк. 6:27; 1Сол. 5:15; 1Петр. 3:9).

■ **"дбайте про добре перед усіма людьми"** Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. 2Кор. 8:21; 1Сол. 5:22; та 1Тим. 3:7). Тут може бути посилання на Пр. 3:4 в перекладі Септуагінти. Віруючі завжди готові скористатися можливістю благовісництва невіруючим. На не можна робити нічого такого, що може призвести до спотикання невіруючої людини або ще більше віддалити її від істини (пор. 1Кор. 9:19-23). Навіть свої найглибші переконання ми повинні виражати з любов'ю.

12:18 "Коли можливо, якщо це залежить від вас, живіть у мирі з усіма людьми" Це УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. У другій частині речення стоїть ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ, вжитий в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Віруючий не завжди має таку можливість, але, як видно з граматичної форми, це часто є можливим (пор. Мр. 9:50; 2Кор. 13:11; 1Сол. 5:13).

12:19 "Не мститься самі" Це – ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що вживається в значенні ДІЄСЛОВА НАКАЗОВОГО СПОСОБУ і зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Одного дня Бог усе виправить (пор. Лев. 19:18; Повт. Зак. 32:35; Євр. 10:30).

■ **"бо написано"** Це – ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що ідіоматично вказує на богонатхненне Писання. Ця ідіома богонатхнення є паралельною до «каже Господь» (пор. 1Кор. 14:21 та 2Кор. 6:17). Тут цитується Повт. Зак. 32:35.

12:20 "Отож, як твій ворог" Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, що означає потенційну майбутню дію. Вороги неодмінно з'являться!

■ **"згортаєш розпалене вугілля йому на голову"** Це – посилення на Пр. 25:21-22. Є такі варіанти тлумачення цього тексту:

1. Це була народна ідіома. Можливо, вона походила з Єгипту. Вона означала, що доброта є найкращим способом, щоб перетворити ворога в приятеля. Це й досі так для християн – вони повинні керуватися цим текстом в своїй реакції на закореніле зло (пор. Мт. 5:44).
2. «Розпалене вугілля» мабуть означає сором за свої недостойні вчинки, які людина так ясно бачить на тлі любові та прощення іншої людини (пор. Псевдо-Амвросій, Августин та Ієронім).
3. Ориген та Іван Золотоустий казали, що тут йдеться про християнську доброту, через яку Бог ще суворіше судить нерозкаяних людей (пор. «Біблійний коментар Ієроніма» - *Jerome Biblical Commentary*, том 2, стор. 326).

Всі наведені вище теорії є лише теоріями. Ключ до підсумкового твердження Павла знаходиться в Рим. 12:21.

12:21 "Не будь переможений злом, але перемагай зло добром" Тут вжито ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ та ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Наша реакція на несправедливе ставлення визначатиме й відобразатиме рівень нашого власного внутрішнього миру та радості. Гіркота – то духовний рак. Віруючі повинні віддавати її Богу.

■ **"зло"** Це або ІМЕННИК ЧОЛОВІЧОГО РОДУ, і в такому разі він означає лукавого (див. Спеціальну тему до Рим. 16:20), або ІМЕННИК СЕРЕДНЬОГО РОДУ, і тоді він означає зло взагалі (пор. Рим. 12:9; 1Сол. 5:21-22). Така неоднозначність цього слова є звичайною в Новому Заповіті (пор. Мт. 5:37; 6:13; 13:19,28; Ів. 17:15; 2Сол. 3:3; Ів. 2:13-14; 3:12; 5:18-19).

Слід пам'ятати, що ціллю цих нових відносин та вчинків є євангелізм!

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ДО ВІРШІВ 9-21

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому в Рим. 12:9-21 так багато ДІЄСЛІВ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ?
2. Напишіть список всіх наказів в цих віршах окремим стовпцем. З них вийде чудовий опис практичного уподібнення Христу в повсякденному житті!

3. Чому так важко визначити, які вірші стосуються ставлення віруючих одне до одного, а які – їхнього ставлення до невіруючих?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 13

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Послух постановам 13:1-7	Коріться уряду 13:1-7	Християнин та держава 13:1-7	Обов'язки перед державними органами 13:1-5 13:6-7	Покора державній владі 13:1-7
Братня любов 13:8-10	Люби ближнього свого 13:8-10	Любов виконує Закон 13:8-10	Обов'язки одне перед одним 13:8-10	Любов та війна 13:8-10
Наближення Христового дня 13:11-14	Зодягніться Христом 13:11-14	Неминучість другого пришествя Христа 13:11-14	13:11-13 13:14	Діти світла 13:11-14

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-7

- А. Як у 12-й главі Послання до римлян переважно йшлося про відносини християн одне з одним (Рим. 12:9-13) та з іншими людьми в суспільстві (Рим. 12:14-21), так у Рим. 13:1-7 йдеться головним чином про відносини християн з державною владою. Контекстуального поділу між цими темами немає – для Павла вони були однією темою. Дихотомії святого та світського не існує. Все життя належить Богові. Віруючі є управителями в кожній сфері! Зв'язок між цими двома главами можна побачити в Рим. 12:18.
- Б. Віруючі по-різному розуміють роль державної влади. У Старому Заповіті влада розвивалася по лінії Каїна (пор. Бут. 4:16-22). Вавилонська башта (пор. Бут. 11) є спробою людства встановити своє правління без Бога. Царство Ізраїля мало стати правлінням Бога через святий закон та призначеного «пастиря» (царя), але нічого не вийшло з причини гріха людей. Слова Ісуса про відповідну роль держави в Мт. 22:21 та Мр. 12:17 є дуже важливими. Дивно, що Павло тут не згадує цих слів (хоча Рим. 13:1-7 та 11 здаються начебто паралельними до Мт. 22:15-22 та 39). В грішному світі держава має відповідну роль, відведену їй Богом. Апостолам часто доводилося мати справу з державною та релігійною владою. Відносини з владою можуть бути як

позитивними, так і негативними, в залежності від дій представників влади. Павло користувався захистом влади, але також страждав від її переслідувань. Іван в Об'явленні називає владу великою розпусницею (пор. Об. 17)!

Ми повинні підтримувати державу, якщо вона не протирічить нашому керованому Духом сумлінню або не вимагає від нас безмежної відданості. Краще державний порядок, ніж хаос (пор. 2Сол. 2:6-7).

В. Про ту саму тему йдеться в Тит. 3:1 та 1Петр. 2:13-17.

Г. Іудаїзм був законною релігією в римській державі I століття. Християнство протягом багатьох років вважалося іудейською сектою (пор. Дії 18:12-16), і тому християнський місіонерський рух в ті ранні часи знаходився під захистом закону. Однією з цілей книги Дій було показати, що християнство не несе для Рима ніякої політичної загрози. Рим забезпечував міжнародний мир та стабільність (*pax Romana*), і в цих умовах проповідувалося Євангеліє (пор. 1Тим. 2:1-2).

Д. Цей текст посилюється на тлі особистого досвіда Павла в його відносинах із владою. Інші можливі причини включення цього тексту в Послання до римлян:

1. конфлікти в римській церкві, пов'язані з урядовими наказами (що обмежували здійснення іудейських ритуалів). Через такі накази деякі віруючі юдеї, можливо, були вимушені полишити столицю (напр. Акила та Прискилла, пор. Дії 18:2). За час їхньої відсутності керівні посади зайняли віруючі з язичників.
2. конфлікти в Римі, спричинені проповіддю Євангелія в численній іудейській громаді Рима. Історик Светоній у «Житті Клавдія» 25.2 писав, що імператор вигнав іудеїв зі столиці в 49 році н.е. через постійні повстання, організовані «Хрестусом». Можливо, це був латинський варіант написання титула «Христос» («Хрестус»).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 13:1-7

¹Нехай кожна людина кориться вищій владі, бо немає влади, як не від Бога, і влади існуючі встановлені від Бога. ²Тому той, хто противиться владі, противиться Божій постанові; а ті, хто противиться, самі візьмуть осуд на себе. ³Бо володарі пострах не на добрі діла, а на злі. Хочеш не боятися влади? Роби добро, і матимеш похвалу від неї, ⁴бо володар Божий слуга, тобі на добро. А як чиниш ти зле, то бійся, бо не дармо він носить меча, він бо Божий слуга, месник у гніві злочинцеві! ⁵Тому треба коритися не тільки ради страху кари, але й ради сумління. ⁶Через це ви й податки даєте, бо вони слугителі Божі, саме тим завжди зайняті. ⁷Тож віддайте належне усім: кому податок податок, кому мито мито, кому страх страх, кому честь честь.

13:1 "Нехай кожна людина кориться" Це – (1) ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, що означає «продовжують бути підкореними» або (2) ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ – «підкоряти себе» (пор. Тит. 3:1; 1Петр. 2:13). «Коритися» – це військовий термін, що описував командний ланцюжок. Павло звертається до всіх віруючих і вчить їх коритися одне одному (пор. Еф. 5:21).

Сьогодні слово «коритися» сприймається негативно. Воно виражає смирення і глибоке розуміння Божого світу та нашого місця в ньому. Про Ісуса написано, що Він корився (1) Своїм земним батькам (пор. Лк. 2:51) та (2) Своему Небесному Отцю (пор. 1Кор. 15:28). Він є нашим провідником в цій сфері! Див. Рим. 10:3, Спеціальна тема: «Покора».

■ **"вищій владі"** Хоча Павло вживав це слово (*exousia*) в інших контекстах стосовно ангельських сил, насамперед демонічних (пор. Рим. 8:38; Кол. 1:16; 2:10,15; Еф. 1:21; 3:10; 6:12), тут контекст вимагає саме «державну владу» (пор. 1Кор. 2:6,8; Тит. 3:1; 1Петр. 2:13). В Біблії можна знайти свідчення про те, що за людськими державами стоять ангельські влади (Дан. 10 та переклад Септуагінти Повт. Зак. 32:8: «Коли Всевишній народам спадок давав, коли Він розділяв Адамових синів, Він поставив межі народам за числом ангелів Божих»). Див. Оскар Кульман, «Христос і час» (Oscar Cullman, *Christ and Time*) та Гендрікус Беркофф, «Христос і влади» (Hendrikus Berkhof, *Christ and the Powers*). В усякому разі, державні влади діють під Богом (пор. Рим. 13:1b,4a і 6). Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВЛАДА (*EXOUSIA*)» (SPECIAL TOPIC: AUTHORITY (*EXOUSIA*))

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЛЮДСЬКЕ ПРАВЛІННЯ» (SPECIAL TOPIC: HUMAN GOVERNMENT)

NASB «існуючі встановлені Богом»

NKJV «існуючі призначені Богом»

NRSV «що були засновані Богом»

TEV «були поставлені Богом»

NJB «були призначені Богом»

Це – ПЕРИФРАСТИЧНИЙ ДІСПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Ця граматична форма вказує на те, що за всіма людськими владами стоїть Бог (пор. Ів. 19:11; Дан. 2:21; 4:17). Тут йдеться не про «божественні права царів», але про Божу волю щодо ладу і порядку. Тут стверджується не якась конкретна форма правління, але саме правління, тобто держава, уряд. Державний порядок кращий, ніж хаос (пор. Рим. 13:6).

13:2 "хто противиться владі" Це – ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ. Він означає звичну непокору встановленому порядку, досл. «чинити опір» (пор. Дії 18:6; Як. 5:6). У Мр. 12:17 Ісус чітко визначив сфери держави та церкви. У Діях 5:25-32 ми бачимо, що стається, коли влада виходить за свої межі.

☐ **"противиться... противиться"** Це – ПЕРФЕКТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ та ДІСПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА АКТИВНОГО СТАНУ. Вони вказують на стійку або закоренілу непокору. Бог забезпечив порядок в цьому грішному світі (пор. Рим. 13:4,6). Противитися цьому порядку означає противитися Богові, окрім випадків, коли державна влада переступає встановлені Богом межі. Справжня духовна проблема пов'язана з покірною владі. Грішне людство хоче самостійності!

☐ **"самі візьмуть осуд на себе"** В Біблії короля Якова (KJV) «осуд» перекладено словом «damnation» (засудження, прокляття). Сьогодні значення цього англійського слова є більш емоційно забарвленим, ніж у 1611 році. У Новій Біблії короля Якова (NKJV) це слово перекладено як «judgment» (суд). У контексті воно може означати (1) Божий суд або (2) цивільне покарання (пор. Рим. 13:4). Ці люди самі наводять на себе суд своїм ставленням до влади та діями проти неї (пор. Ів. 3:17-21).

13:3 Див. паралельне зауваження в 1Петр. 2:14.

☐ **"володарі"** Див. Рим. 8:38, Спеціальна тема: «*Archē*».

☐ **"влади"** Див. Спеціальну тему до Рим. 13:1.

13:4 "бо володар Божий слуга, тобі на добро" Державні органи влади діють проти правопорушників, а віруючій людині не дозволено мститися за себе (пор. Рим. 12:17-19). Мартін Лютер казав, що «Бог керує злими людьми, ставлячи інших злих людей керівниками».

☐ **"як"** (умовний сполучник). Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ, що означає потенційну майбутню дію.

NASB «бо вона не марно носить меча»

NKJV «бо він не носить меча даремно»

NRSV «бо влада не носить меча даремно»

TEV «вони мають реальну силу карати»

NJB «не даремно символом влади є меч»

Слово «меч» (*machaira*) означає маленький римський меч, що використовувався для смертної кари (пор. Дії 12:2; Рим. 8:35). Цей уривок та Дії 25:11 є новозавітною основою для смертної кари, а в Бут. 9:6 чітко висловлена точка зору Старого Заповіту. Страх є ефективним засобом від хаоса!

■ **"він бо Божий слуга, месник"** Слово «месник» (*ekdikos*) неодноразово вживалося в Старому Заповіті. Його навіть вжито в першій частині Лев. 19:18. У Старому Заповіті, якщо хтось убивав людину, навіть випадково, сім'я вбитого мала право чинити помсту за принципом «око за око» (кровний месник). Павло, здається, відносить цей старозавітний звичай до державної влади.

В 1 Сол. 4:6 сказано, що Бог є месником, і це узгоджується з Рим. 12:19. Обидва ці тексти відносяться до Повт. Зак. 32:35 (пор. Євр. 10:30).

13:5 "треба коритися" Вказано дві причини: (1) щоб уникнути покарання – або від Бога, або від державної влади; і (2) ради сумління віруючих.

■ **"ради сумління"** У Старому Заповіті немає відповідника грецького слова «сумління», хіба тільки єврейське слово «груди», що означає пізнання себе та своїх мотивів. Грецьке слово, що означало совість або сумління, спочатку стосувалося п'яти почуттів людини. З часом воно почало вживатися в значенні внутрішніх почуттів (пор. Рим. 2:15). Павло двічі вжив це слово на судах у книзі Дій (Дії 23:1 та 24:16). Воно вказує на його власне почуття, що він свідомо не порушував своїх релігійних обов'язків перед Богом (пор. 1 Кор. 4:4).

Сумління є розвитком усвідомлення віруючими своїх мотивів та дій на основі

1. біблійного світогляду
2. Духа Божого, що в них
3. життєвого знання, що ґрунтується на слові Божому

Воно стає можливим через особисте прийняття Євангелія.

13:6 "Через це ви й податки дасте" Це речення стоїть в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ, хоча за формою воно може бути в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. JB). Це є прикладом відповідальності християнина перед державною владою саме через те, що представники влади виступають Божими слугами (пор. Рим. 13:1-2).

13:7

NASB «Віддайте всім те, що їм належить: податок..., мито..., страх..., честь»

NKJV «Віддайте всім належне: податки..., мита..., страх..., честь»

NRSV «віддайте всім те, що їм належить – податки..., доходи..., пошану..., честь»

TEV «Тож віддайте те, що ви їм винні; платіть їм ваші особисті податки та податки на майно і віддавайте пошану й честь їм усім»

NJB «Віддавайте кожному державному службовцю те, чого він має право вимагати, – чи прямий, чи непрямий податок, чи страх, чи честь»

Можливо, йдеться про дві різні групи державних службовців (пор. RSV), але скоріш тут мається на увазі те, що християни повинні віддавати представникам державної влади як податки, так і честь, тому що вони виступають Божими слугами (пор. Рим. 13:1,4 [двічі],6; Мт. 22:15-22).

Ці два слова – «податок» та «мито» – тут вжито як синоніми (хоча в TEV вони розрізняються). Якщо аналізувати їх етимологію (початкове значення), то перше слово означає податки, що сплачуються підкореним народом (пор. Лк. 20:22), а друге означає особисті податки людей (пор. Мт. 17:25; 22:17,19).

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА РИМ. 13:8-14

- А. Рим. 13:1-7 можна сприймати як окремий літературний контекст. Однак тема «віддавати належне» (тобто, обов'язок) в Рим. 13:7, здається, продовжується в Рим. 13:8 в дещо іншому сенсі. Віруючі мають пенні обов'язки перед державою, а також перед іншими людьми.

- Б. Вірші 8-10 виражають єдину думку, як Рим. 13:11-14. Вони продовжують тему Рим. 12 про християнський обов'язок любити інших людей.
- В. Павло використовує Десять заповідей Старого Заповіту як моральний провідник для новозавітних віруючих, тим самим показуючи триваючу актуальність Старого Заповіту в сфері благочестивого життя (освячення), а не спасіння (виправдання, пор. Гал. 3). Здається, Павло об'єднав декілька джерел для того, щоб сформулювати свої етичні правила:
1. слова Ісуса
 2. керівництво Духа
 3. Старий Заповіт
 4. своє рабиністичне вчення
 5. своє знання грецьких мислителів (особливо стоїків)

Це було характерною рисою «закону любові» – любові до Бога, любові до людей, служіння Богу та служіння людям!

- Г. Вірші 11-14 мають есхатологічну (пов'язану з кінцем часів) орієнтацію. Протиставлення темряви й світла є характерним для іудейської літератури, в тому числі рукописів Мертвого моря. Воно характерне й для творів Івана та Павла. Суперечність християнського життя, в якому Боже Царство «вже настало, але ще не настало» спонукає нас жити благочестиво. «Новий вік» (Царство Боже) розпочався й скоро досягне повноти. Цей текст дуже схожий на 1Сол. 5:1-11.
- Д. Вірші 13-14 змінили життя Августина влітку 386 р. У своїй «Сповіді» (8:29) Августин каже: «Я не хотів читати далі, і в цьому не було потреби: одразу після цього тексту моє серце наповнилось ясним світлом, і вся темрява сумніву зникла».

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 13:8-10

⁸Не будьте винні нікому нічого, крім того, щоб любити один одного. Бо хто іншого любить, той виконав Закона. ⁹Бо заповіді: Не чини перелюбу, Не вбивай, Не кради, Не свідкуй неправдиво, Не пожадай й які інші, вони містяться всі в цьому слові: Люби свого ближнього, як самого себе! ¹⁰Любов не чинить зла ближньому, тож любов виконання Закону.

13:8 "Не будьте винні нікому нічого" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Ця емфатична фраза має два ЗАПЕРЕЧЕННЯ. Можливо, це стосувалося податків (Рим. 13:6-7). Грошовий борг завжди виснажує людину емоційно, а можливо й духовно. Стережіться суєтності. Вона позбавляє віруючу людину здатності підтримувати християнські заходи та особисту благодійність. Однак цей вірш не можна використовувати для доказу проти «споживчих кредитів». Біблію треба тлумачити в світлі часів її написання. Її не можна читати як сьогоднішню газету. У віршах 8-10 підкреслюється пріоритет нашої любові одне до одного (1) як братів завіту (Мт. 22:39-40; Ів. 13:34-35) та (2) просто як людей (пор. Мт. 5:42; Гал. 6:10).

У «NIDNTT», том 1, стор. 668, відзначається, що ДІЄСЛОВО «бути винним» має два значення.

1. в Євангеліях воно вживається в значенні борга
2. в Посланнях Павла воно вживається в значенні обов'язку

В цьому тексті Павло, здається, поєднує ці конотації.

■ **"крім того, щоб любити один одного"** Це – ключова думка Рим. 13:8-10 (пор. Ів. 13:34; 15:12; Рим. 12:10; 1Кор. 13; Фил. 2:3-4; 1Сол. 4:9; Євр. 13:1; 2Петр. 1:7; 1Пв. 3:11; 4:7, 11-12).

■ **"хто іншого любить"** Тут ДІЄСЛОВО є ДІЄПРИКМЕНИКОМ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ. Йдеться не про окремі чи тимчасові вчинки любові, але про христоподібну любов як спосіб життя.

Слово «інший» (*heteros*) означає «інший іншого роду», хоча різниця між *heteros* та *allos* (інший того самого роду) в грецькому койне вже зникла. У контексті це слово могло означати в найширшому значенні будь-яку іншу людину взагалі: віруючу або невіруючу (пор. Лк. 12:14-21; 10:25-37). Проте цитата була взята з Лев. 19:18, де в контексті мається на увазі партнер завіту (тобто інший ізраїльтянин).

Християни повинні любити інших християн як братів, а загиблих людей як потенційних братів (пор. Гал. 6:10). Християнство – то сім'я. Кожний член сім'ї живе та служить для здоров'я та росту всієї сім'ї (пор. 1Кор. 12:7).

**NASB, NKJV,
NRSV «виконав Закона»
TEV «послухався Закона»
NJB «виконав свої обов'язки»**

Це грецьке дієслово (*plerōō*) можна перекласти декількома способами. Воно стоїть в ПЕРФЕКТИ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ і може перекладатися як «було виконано й залишається виконаним». Роберт Генна в книзі «Новий Заповіт грецькою мовою: граматична допомога» (Robert Hanna, *A Grammatical Aid to The Greek New Testament*) цитує А.Т. Робертсона (А.Т. Robertson) й називає це «гномічним перфектом (таким, що передає загальновідому істину)» (стор. 28). Це слово повторюється в Рим. 13:10 (пор. Гал. 5:14; 6:2).

13:9 Павло нерідко використовував Закон Мойсеїв (Вих. 20:13-17 або Повт. Зак. 5:17-21 та Лев. 19:18) для заохочення новозавітних віруючих. У Еф. 6:2-3 Павло також використовує одну з Десяти Заповідей для заохочення християн (пор. 1Тим. 1:9-10). Цей старозавітний текст не давав людям спасіння, але в ньому Бог відкрив Свою волю щодо того, як люди повинні ставитися до Бога й одне до одного (пор. Рим. 15:4; 1Кор. 10:6,11). Можливо, наводячи цитати зі Старого Заповіту, Павло міг звертатися і до іудейських, і до язичницьких віруючих в римській церкві. Таке вживання слова «виконати» також асоціювалося зі словами Ісуса про Закон в Мт. 5:17.

Можливо, тут ідеться про закон взагалі, закон як соціальні норми, а не конкретно про Закон Мойсеїв (пор. JB). Однак те, що Павло в Рим. 13:9 цитує зі Старого Заповіту, свідчить на користь того, що він мав на увазі саме Закон Мойсеїв. Зверніть увагу, що насправді виконати Закон можна лише любов'ю, а не людським виконанням правил! Див. Спеціальну тему нижче.

Левит 19:18 використовувався головним чином двома способами.

1. Ісус використовував його в зв'язку з *шемою* (Повт. Зак. 6:4-6), як підсумок усього Закону (пор. Мт. 22:37-40; Мр. 12:29-31; Лк. 10:27).
2. Для Павла цей вірш був підсумком другої половини Десяти Заповідей (стосовно відносин людини з партнерами завіту, пор. Гал. 5:14), згідно зі словами Ісуса в Мт. 7:12 та Лк. 6:31.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОГЛЯДИ ПАВЛА НА ЗАКОН МОЙСЕЇВ» (SPECIAL TOPIC: PAUL'S VIEWS OF THE MOSAIC LAW)

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПРИМІТКИ ДО ВИХ. 20» (SPECIAL TOPIC: NOTES ON EXODUS 20)

■ **"Бо заповіді"** Йдеться про Десять Заповідей. Тут заповіді перелічені в порядку грецького рукопису «В», під назвою Ватіканус. Цей порядок дещо відрізняється від того, що в масоретському єврейському тексті Вих. 20 або Повт. Зак. 5. Друга половина Десяти Заповідей стосувалася відносин ізраїльтян одне з одним на основі їхніх відносин з ЯХВЕ.

■ **"й які інші"** Досл. «і якщо є якісь інші» Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, що передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Є також інші заповіді. Ця фраза означала: «якщо є будь-які інші заповіді окрім Десяти». Інакше кажучи, в цій заповіді підсумовується весь Закон Мойсеїв або навіть «закон» взагалі.

В грецьких рукописних традиціях є різні варіанти переліку цих Десяти Заповідей. В іудаїзмі перелік цих заповідей відрізняється від того, що в католицизмі та протестантизмі. Як переважна більшість різночитань, ці відмінності ніяк не впливають на сенс тексту.

■ **"вони містяться всі в цьому слові"** Це – цитата з Лев. 19:18. Вона декілька разів зустрічається в Євангеліях (пор. Мт. 5:43; 19:19; 22:39; Мр. 12:31 та Лк. 10:27). Ісус називає її другою найбільшою чи

найважливішою заповіддю. Вона також цитується в Гал. 5:14 та Як. 2:8. Коли людина любить Бога, то вона любить і те, що любить Бог (тобто людей, створених за Його образом, пор. Бут. 1:26-27).

■ **"Люби свого ближнього, як самого себе"** Віруючі повинні любити себе так, як їх любить Бог, перш ніж вони зможуть любити й приймати інших. Належна любов до самого себе не є злом. Головну істину цього тексту висловлено чітко – то є любов до інших людей (пор. Рим. 13:10). Ті, кого зворушила Божа самовіддана, жертвна любов, ставляться до інших з тією самою любов'ю (пор. 1Пв. 3:16). Це є суттю уподібнення Христу (відновлений образ Божий). Перед такою любов'ю не потрібно ніякого «закона».

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 13:11-14

¹¹І це тому, що знаєте час, що пора нам уже пробудитись від сну. Бо тепер спасіння ближче до нас, аніж тоді, коли ми ввірували. ¹²Ніч минула, а день наблизився, тож відкиньмо вчинки темряви й зодягнімось у зброю світла. ¹³Як удень, поступаймо добродібно, не в гульні та п'янстві, не в перелюбі та розпусті, не в сварні та заздрощах, ¹⁴але зодягніться Господом Ісусом Христом, а догодження тілу не обертайте на пожадливість!

13:11

NASB «*робіть це*»

NKJV «*і робіть це*»

NRSV «Окрім цього»

TEV «Вам треба робити це»

NJB «Окрім того»

Таким чином наступна частина (Рим. 13:11-14) поєднується з попередньою (Рим. 13:9-10). Будьте виконавцями слова, а не просто слухачами (пор. Як. 1:22,23,25)! Любов треба втілювати в життя.

■ **"знаєте час"** Це – ДІСПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА АКТИВНОГО СТАНУ. Цей термін «час» (*kairos*) вживався в значенні конкретного періоду часу, а не постійного хронологічного часу (*chronos*). Віруючі повинні жити (1) в світлі другого пришествя Христа, що може статися в будь-яку мить, і (2) новий вік вже настав.

■ **"пора нам уже"** Дослівно «уже час». Ця метафора, «час» (вона часто вживається в Євангелії від Івана), стосується конкретного моменту (подібно до терміну *kairos*) в Божому плані відкуплення (пор. Рим. 3:26; 1Кор. 7:29; 10:11; Як. 5:8; 1Петр. 4:7; 2Петр. 3:9-13; 1Пв. 2:18; Об. 1:3; 22:10). Вона означає як час розп'яття Христа, так і час Його другого пришествя.

■ **"сну"** Слово «сон» тут виступає в переносному значенні, як духовно-моральна недбалість (пор. Еф. 5:8-14; 1Сол. 5:6). Слова мають значення лише в конкретному контексті. Стережіться сталих визначень. Всі слова мають декілька можливих значень (семантичний обсяг).

■ **"Бо тепер спасіння ближче"** Спасіння є і первинним рішенням, і процесом (див. Спеціальну тему до Рим. 10:14). Спасіння не завершиться, доки віруючі не отримають нові тіла (пор. 1Пв. 3:2; 1Сол. 4:13-18; Євр. 9:28; 1Петр. 1:5). У богослов'ї це називається «прославленням» (Рим. 8:30). Кожне покоління християн сподівається, що друге пришествя Господа станеться за їхнього життя (пор. Лк. 21:28). І Павло теж не був виключенням (пор. 1Сол. 4:15).

■ **"аніж тоді, коли ми ввірували"** Християнство починається з рішення (миттєве виправдання та освячення), але воно має привести до благочестивого життя (поступове освячення, див. Спеціальну тему до Рим. 6:4) і завершитися уподібненням Христу (прославленням). Треба прийняти дар Божий у Христі (пор. Ів. 1:12; 3:16; Рим. 10:9-13). Перше рішення людини – то не кінець, а лише початок!

13:12 "Ніч минула" Мається на увазі злий сучасний вік, який вже руйнується та змінюється на новий (пор. 1Кор. 7:29-31; 10:11; Як. 5:8; Еф. 5:8,14; 1Пв. 4:7; 2Пв. 2:17-18; Об. 1:3; 22:10). Див. Спеціальну тему до Рим. 12:2. Павло, і особливо Іван, використовують контраст між темрявою та світлом, як і рукописи Мертвого моря.

■ **"день наблизився"** Це – ПЕРФЕКТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Зараз останні дні (пор. Фил. 4:5; Як. 5:9). Останні дні почалися з часу втілення Ісуса і триватимуть до Його славного другого пришествя. Всіх віруючих від I століття й до наших днів завжди дивувало те, що друге пришествя Христа так довго затримується. Однак новий вік почався в Христі.

Ця примітка щодо наближення другого пришествя Христа взята з «Критичної вступної статті» мого коментаря до книги Об'явлення. Її можна почитати безкоштовно в онлайн режимі на сайті www.freebiblecommentary.org.

«**ШОСТЕ ПРОТИРІЧЧЯ** (близьке пришествя Христа і затримка *Парусії*)

Більшість віруючих навчені, що Ісус скоро прийде на землю, раптом і несподівано (пор. Мт. 10:23; 24:27,34,44; Мр. 9:1; 13:30). Але до цього часу кожне покоління віруючих помилялося в своїх очікуваннях! Скорі (швидке) повернення Ісуса було надією кожного покоління, згідно з вірною обітницею, але воно стане реальністю лише для одного покоління (причому переслідуваного). Віруючі повинні жити так, неначе Він прийде вже завтра, але планувати й здійснювати Велике доручення (пор. Мт. 28:19-20) в разі, якщо Він затримається.

Деякі тексти в Євангеліях (пор. Мр. 13:10; Лк. 17:2; 18:8) та в Першому і Другому Посланнях до Солунян ґрунтуються на затримці другого пришествя (*Parousia*). Спершу мають відбутися деякі історичні події:

1. євангелізація всього світу (пор. Мт. 24:15; Мр. 13:10)
2. об'явлення «людини гріха» (пор. Мт. 24:15; 2Сол. 2; Об. 13)
3. велике переслідування (пор. Мт. 24:21,24; Об. 13)

Тут є сильна двозначність (пор. Мт. 24:42-51; Мр. 13:32-36)! Живи щодня так, неначе сьогодні твій останній день, але плануй та готуйся до майбутнього служіння!

■ **"відкиньмо... зодягнімось"** Ці слова стоять в АОРИСТІ МЕДАЛЬНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА, що вказує на можливість. Мається на увазі: «ви самі відкиньте... одягніть раз і назавжди або рішуче». Як у виправданні (покаянні та вірі), так і в освяченні (благочестивому житті) діють і Бог, і люди. Ця метафора одягу дуже часто зустрічається в Посланнях Павла. Віруючі повинні зняти з себе спальний одяг та вдягтися в зброю (пор. Еф. 4:22-25; Кол. 3:10,12,14). Ми – християнські воїни, і ми готуємося до щоденної духовної війни (пор. Еф. 6:10-18). Див. примітку в «NIDNTT», том 1, стор. 315-316.

■ **"зброю світла"** Можливо тут є посилання на Іс. 59:17. Віруючі повинні рішуче вдягнутися в зброю праведності (пор. 2Кор. 6:7; 10:4; Еф. 6: 11,13; 1Сол. 5:8). Божа зброя доступна віруючим, але вони повинні

1. визнати свою потребу
2. визнати Боже забезпечення
3. особисто й свідомо використовувати цю зброю щодня в своїх думках та житті

Це – повсякденна духовна війна! Див. Клінтон Ф. Арнольд, «Три важливих питання про духовну війну» (Clinton F. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*).

13:13 "поступаймо доброчесно" Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА, дослівно «ходімо». Слово «ходити» було єврейською ідіомою щодо способу життя (пор. Еф. 4:1,17; 5:2,15). Павло вжив цю ідіому понад 33 рази.

Перелік гріхів у цьому вірші складається з трьох пар слів. Слова в кожній парі в певній мірі семантично збігаються. Можливо, автор навмисне використав синоніми. Див. Рим. 1:28-32, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОРОКИ ТА ЧЕСНОТИ» (SPECIAL TOPIC: VICES AND VIRTUES).

Ці слова могли бути пов'язані з конфліктом між віруючими іудеями та язичниками в римській церкві. Можливо, новонавернені язичники продовжували (1) практикувати деякі аморальні язичницькі обряди поклоніння або (2) чванливо виступали проти повернення віруючих іудейських керівників, які на деякий час полишили Рим через наказ Нерона, що заборонив будь-які іудейські обряди в Римі.

■ **"не в гульні та п'янстві"** Це означало статеvu розпусту, пов'язану з язичницькими релігійними обрядами й пияцтвом. У ділах плоті, перелічених в Гал. 5:21, ці два слова також стоять поруч.

■ **"не в перелюбі та розпусті"** Ця пара, здається, повторює першу пару. Друге слово вживається виключно в Новому Заповіті (пор. Мр. 7:22; 2Кор. 12:21; Гал. 5:19; Еф. 4:19; 1Петр. 4:3; 2Петр. 2:7). Якщо в фокусі першої пари було пияцтво, то в фокусі цієї пари знаходиться статева розпуста і навіть соціально необмежена поведінка людини, що віддається похоті.

■ **"не в сварні та задрощах"** Ці слова вказують на конфлікти між людьми (пор. Гал. 5:20). Такі конфлікти можуть траплятися внаслідок неправильної поведінки, описаної в перших двох парах. Якщо ті пари адресовані християнам (пор. 1Кор. 3:3; Кол. 3:8), то вони відображають деякі язичницькі релігійні звичаї, що повинні припинитися в житті віруючих. Однак в контексті цей вірш протиставляється віруючим, отже, в такому сенсі це є попередженням.

13:14 "зодягніться Господом Ісусом Христом" Ця метафора стосується царського наряду Царя Ісуса, що тепер його носять на своїх плечах віруючі (позиційне освячення). Деякі богослови вбачають в цьому посилання на одягу хрещення. Ця метафора одяжі вперше зустрічається в Рим. 13:12. Вона вказує на нове положення віруючих в Христі. Вона також наголошує на тому, що віруючі повинні обирати новий спосіб життя (поступове освячення) через своє нове положення в Христі (пор. Еф. 4:22,24; Кол. 3:8). В Гал. 3:27 автор стверджує цю істину як факт, ДІЄСЛОВИМ ДІЙСНОГО СПОСОБУ; а тут вона виражена ДІЄСЛОВИМ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (АОРИСТА МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ) і є наказом.

Напрута між фразою в ДІЙСНОМУ СПОСОБІ та в НАКАЗОВОМУ СПОСОБІ є напрутою між нашим положенням в Христі та нашим старанням володіти цим положенням (див. Спеціальні теми до Рим. 6:4). Ми є «святими» з моменту спасіння, але Бог закликає нас бути «святими». Це – біблійний парадокс повного та дарованого спасіння в Христі з одного боку і заклику до уподібнення Христу з іншого боку!

■ **"не обертайте"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ. Ця граматична форма зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Отже, з цього можна зрозуміти, що деякі християни в Римі проводили морально неправильне життя. Можливо, вони впадкували це від своїх язичницьких обрядів.

Важко пояснити вчення Нового Заповіту про «плотське» християнство. Автори Нового Заповіту зображають стан людства як чорний та білий. Вираз «плотський християнин» є суперечливим. Однак саме такою є реальність нашого життя в новому віці, що «вже настав», але «ще не настав». Павло розділяв людей на три групи (1Кор. 2:14-3:1):

1. природні люди (загублі), 1Кор. 2:14
2. духовні люди (спасені), 1Кор. 3:1
3. тілесні люди (плотські християни або немовлята в Христі), 1Кор. 3:1

■ **"догодження тілу не обертайте на пожадливість"** Павло добре знав про постійну небезпеку нашої грішної Адамової природи (пор. Рим. 7; Еф. 2:3), але Ісус дає нам силу та бажання жити для Бога (пор. Рим. 6). Це безперервна боротьба (пор. Рим. 8:5-7; 1Ів. 3:6-9). Див. Рим. 1:3, Спеціальна тема: «Плоть (*sarx*)».

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Чому твердження Павла про державу були радикальними для раннях християн?
2. Чи повинні християни коритися всім видам держави?
3. Чи повинні християни коритися всім правовим вимогам держави?
4. Чи вчить 1-й вірш про божественне право царів?
5. Чи робить Павло нове відкриття в богослов'ї, чи він слідує словам Ісуса в Мт. 22:21?

6. Чи буває громадська непокора виправданою для християн (пор. Дії 5:25-32)?
7. Як 4-й вірш пов'язаний з питанням про смертну кару?
8. Чи завжди вірне сумління християн (пор. Рим. 13:5)?
9. На основі 8-го вірша, чи не повинні віруючі користуватися кредитними картками?
10. Чи йдеться в 8-му вірші про нашу любов до інших християн, чи про любов до всіх людей?
11. Чому Павло використовує Десять Заповідей для заохочення новозавітних віруючих?
12. Чому Павло перелічував такі жадливі гріхи в зв'язку з віруючими?
13. Як можна «зодягнутися Господом Ісусом Христом»?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 14

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Не судіть свого брата	Закон свободи	Любов ставиться з повагою до поглядів інших людей	Не судіть інших	Милосердне ставлення до скрупульозних людей
14:1-12	14:1-13	14:1-4 14:5-6 14:7-9 14:10-12	14:1-4 14:5-12	14:1-12
Не давайте брату спотикання	Закон любові		Не доводьте інших до падіння	
14:13-23	14:14-23	14:13-23	14:13-18 14:19-23	14:13-21 (14:22-15:6) 14:22-23

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятих сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-12

- А. У цій главі Павло старається збалансувати парадокс християнської свободи та відповідальності. Ця літературна частина продовжується до Рим. 15:13.
- Б. Причиною її написання, можливо, були конфлікти між язичницькими та іудейськими віруючими в римській церкві (або те, що Павло бачив у Коринті). Перед наверненням до Христа іудеї часто були законниками, а язичники – аморальними. Слід пам'ятати, що ця глава адресована щирим послідовникам Ісуса. Вона не адресована плотським віруючим (пор. 1Кор. 3:1) Описані тут обидві групи мають високі наміри. І обидві групи ризикують впасти в крайнощі. Тут не йдеться про те, що слід дозволити прискіпливе законництво або показну вільність.
Слід пам'ятати, що Павло писав Послання до римлян в Коринті, де церква була поділена на різні групи, але в Римі проблемою були різні типи віруючих.
- В. Віруючим треба остерегатися, щоб не нав'язувати іншим своє богослов'я або етику, неначе це – стандарт для всіх інших віруючих (пор. 2Кор. 10:12). Всі віруючі повинні ходити в світлі, яке мають, але розуміти, що їхнє богослов'я не є Божим. Всі віруючі досі зазнають впливу гріха. Ми

повинні підбадьорювати, заохочувати та навчати одне одного Писанням, розумом та досвідом, але завжди робити це з любов'ю. Чим більше людина пізнає, тим більше вона усвідослює, що не знає (пор. 1Кор. 13:12)!

- Г. Ставлення людини, її наміри перед Богом – то справжній ключ до оцінки дій інших віруючих. Християни стоятимуть перед Христом, і Він судитиме їх за те, як вони ставилися одне до одного (пор. Рим. 14:10-12 та 2Кор. 5:10).
- Д. Мартін Лютер сказав: «Християнин – найвільніший Пан над усіма, нікому не підвладний; і християн – найпокірніший слуга усіх, усім підвладний». Біблійна істина часто являється в суперечливому парадоксі.
- Е. Цій важкій, але суттєво важливій темі присвячений весь текст Рим. 14:1-15:13, а також 1Кор. 8-10 та Кол. 2:8-23. Мені в цій сфері стала на поради книга Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (Gordon Fee and Douglas Stuart, *How To Read The Bible For All Its Worth*, стор. 75-86).
- Ж. Однак треба зазначити, що плуралізм серед щирих віруючих є не таким поганим, яким його інколи вважають. Кожен віруючий має свої сильні та слабкі сторони. Кожен повинен ходити в світлі, яким владіє, і завжди бути відкритим Духові та Біблії, щоб прийняти більше світла. В цей час, коли ми бачимо немовби через скло, непевно (1Кор. 13:8-13), ми повинні ходити в любові (Рим. 14:15) та мирі (Рим. 14:17,19) для збудування одне одного.
- З. Павло називає ці дві групи «сильними» та «слабими»; ми сприймаємо ці назви упереджено. Павло, очевидно, зовсім не мав на увазі, що сильні кращі від слабих. Обидві групи склалися зі щирих віруючих. Не треба намагатися змінити інших християн, щоб вони були схожими на нас! Ми приймаємо одне одного в Христі!
- И. Весь цей текст можна поділити на такі частини:
1. приймайте одне одного, тому що Бог приймає нас у Христі (пор. Рим. 14:1,3; 15:7);
 2. не судіть одне одного, тому що Христос – наш єдиний Пан та Суддя (пор. Рим. 14:3-12);
 3. любов більш важлива, ніж особиста свобода (пор. Рим. 14:13-23);
 4. беріть приклад з Христа, відмовляючись від своїх прав заради збудування та добра інших (пор. Рим. 15:1-13).

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 14:1-4

¹Слабого в вірі приймайте, але не для суперечок про погляди. ²Один бо вірус, що можна їсти все, а немічний споживає ярину. ³Хто їсть, нехай не погорджує тим, хто не їсть. А хто не їсть, нехай не осуджує того, хто їсть, Бог бо прийняв його. ⁴Ти хто такий, що судиш чужого раба? Він для пана свого стоїть або падає; але він устоїть, бо має Бог силу поставити його.

14:1

NASB	«Тепер приймайте»
NKJV	«Приймайте»
NRSV, TEV	«Вітайте»
NJB	«Гостинно приймайте»

Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДАЛЬНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ (пор. Рим. 15:1). Ця фраза є триваючим наказом з наголосом на суб'єкті. ЗАЙМЕННИК «ви» є в грецькому ДІЄСЛОВІ, а в нашому перекладі він мається на увазі і вказує на «сильних» християн (пор. Рим. 15:1). Тут ми бачимо дві групи в римській церкві. Можливо, це було пов'язано з (1) конфліктом між віруючими іудеями та язичниками (пор. Рим. 15:7-21) або (2) різними типами особистості. В усьому контексті йдеться про справжніх, щирих віруючих; деякі з них сильні в вірі, а деякі слабкі. Під вірою тут мається на увазі розуміння Євангелія з його радикально новим вченням, що дає людині свободу.

NASB, NKJV «слабого в вірі»
NRSV, TEV «слабих в вірі»
NJB «Якщо віра людини не достатньо сильна»

Ця фраза стоїть на початку речення для наголосу. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС підкреслює те, що віра є характерною рисою людини, пов'язаною з її способом життя. Мова йде про законницький образ мислення. Занадто скрупульозний християнин описується в цій главі в трьох аспектах:

1. заборона деяких видів їжі (пор. Рим. 14:2,6,21)
2. дотримання особливих днів (пор. Рим. 14:5-6)
3. заборона вина (пор. Рим. 14:17,21)

Той самий тип людини згадується в Рим. 15:1 та 1Кор. 8:9-13; 9:22. Будьте обережними, не поспішайте відносити себе до категорії сильних чи слабих християн. Часто віруючі бувають слабими в одній сфері, але сильними в іншій.

Павлове ставлення до цих питань дуже відрізняється від Гал. 4:9-10 та Кол. 2:16-23. Там йдеться про позиції та вчення лжевчителів. У Посланні до римлян йдеться про щирих віруючих з занадто чутливим сумлінням.

Багато коментаторів вважають, що під «слабими в вірі» Павло мав на увазі іудейських віруючих (так званих іудействующих), які постійно наголошували на дотриманні Закону Мойсеєвого згідно з рабиністичними традиціями (тобто Талмудом). Такий погляд очевидно узгоджується з 1-м та 2-м аспектами, але не з 3-м аспектом. Тому я вважаю, що певний тип особистості краще підходить до даного контексту. Можливо, тут йдеться про іудейських та язичницьких віруючих, що залишалися під сильним впливом своїх колишніх традицій!

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НЕМІЧ» (SPECIAL TOPIC: WEAKNESS)

NASB «але не з ціллю виносити судження про його погляди»
NKJV «але не для того, щоб сперечатися про сумнівні речі»
NRSV «але не з ціллю сперечатися про погляди»
TEV «але не сперечайтесь з ними про їхні власні погляди»
NJB «не вступаючи в суперечку»

Треба повністю приймати інших віруючих, з якими ви не погоджуєтеся, не стараючись їх змінити! Для цього треба, щоб основою спілкування була свобода совісті, а не нав'язана однаковість. Всі віруючі знаходяться в процесі росту. Нам потрібен час, щоб Дух діяв в нас і вів нас до зрілості, але навіть у стані зрілості ми не будемо в усьому погоджуватися одне з одним.

14:2 У цьому вірші йдеться про дієту в релігійних цілях, а не для вздоровлення. Проблема їжі мала два можливих джерела: (1) іудейські закони про їжу (пор. Лев. 11) або (2) м'ясо тварин, принесених в жертву язичницьким ідолам (пор. 1Кор. 8-10). Ісус ясно вчив про те, що їжа не оскверняє людину (пор. Мт. 15:10-20; Мр. 7:14-23). Ця істина проілюстрована видінням Петра стосовно Корнилія в Діях 10.

14:3 "Хто їсть, нехай не погорджує" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ слова *ezoutheneō* з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі.

Слово «погорджувати» буквально означає «нехтувати», «зневажати», або «вважати нікчемним» (пор. Рим. 14:10; Лк. 18:9; 1Кор. 6:4; 16:11; 2Кор. 10:10; Гал. 4:14; 1Сол. 5:20). Віруючим слід остерігатися зверхнього ставлення самоправедності. Сильні в вірі не повинні засуджувати слабих в вірі.

■ **"осуджує"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Слабим в вірі треба перестати виносити судження про дії братів/сестер, що з ними не погоджуються.

■ **"Бог бо прийняв його"** Це – АОРИСТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. У Рим. 14:1 вжито те саме слово. Всі віруючі повинні приймати одне одного на основі того, що Бог прийняв їх у Христі (15:7). Рим. 14:3 в контексті адресовано безпосередньо до занадто скрупульозних християн, слабих в вірі.

14:4 "хто ти" Цей вислів в грецькій мові є емфатичним і адресований слабим брату та сестрі.

■ **"раб"** Це слово *oiketēs* походить від *oikos*, що означає «дім», отже мається на увазі домашній раб або слуга (пор. Лк. 16:13; Дії 10:7; Рим. 14:4; 1Петр. 2:18). В цьому значенні воно вживається в Септуагінті (пор. Бут. 9:25; 27:37; 44:16,33; 50:18). Це слово не часто вживається в Новому Заповіті, частіше в значенні «раб/слуга» вживається слово *doulos*, і воно теж може означати домашніх слуг або рабів.

Тут Павло стверджує, що кожний віруючий є рабом/слугою Христа. Христос є їхнім «паном», і Він один керує ними та вимагає від них звіту за всі їхні вчинки та наміри (пор. 2Кор. 5:10).

■ **"Він для пана свого стоїть або падає"** У контексті Павло звертається до занадто скрупульозних віруючих, але ці слова, очевидно, стосуються обох груп. Нехай віруючі краще виймуть колоду з власного ока (пор. Мт. 7:1-15).

■ **"але він устоїть, бо має Бог силу поставити його"** Це – чудова обітниця (пор. Рим. 5:1-2; Юд. 24-25). Для здійснення цієї обітниці потрібна також співучасть кожного віруючого (пор. 1Кор. 15:1-2). Див. Рим. 5:2, Спеціальна тема «Стояти».

Цей текст має грецькі рукописні варіанти. Нова Біблія короля Якова (NKJV) слідує унікальним рукописам D, F, G, 048 та 0150, а також Вульгаті, і має варіант «Бог» (*Theos*), а манускрипти P⁴⁶, κ, Α, Β, С та Ρ мають варіант «Господь» (*kurios*). UBS⁴ оцінює варіант з «Господом» за рейтингом «точно» (A).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 14:5-9

⁵Один вирізняє день від дня, інший же про кожен день судить однаково. Нехай кожен за власною думкою тримається свого переконання. ⁶Хто вважає на день, для Господа вважає, а хто не вважає на день, для Господа не вважає. Хто їсть, для Господа їсть, бо дякує Богові. А хто не їсть, для Господа не їсть, і дякує Богові. ⁷Бо ніхто з нас не живе сам для себе, і не вмирає ніхто сам для себе. ⁸Бо коли живемо для Господа живемо, і коли вмираємо для Господа вмираємо. І чи живемо, чи вмираємо ми Господні! ⁹Бо Христос на те й умер, і ожив, щоб панувати і над мертвими, і над живими.

14:5 "Один вирізняє день від дня" Деякі люди й досі старанно дотримуються релігійного календаря (тобто відзначають окремі дні та щорічні свята, див. Гал. 4:10; Кол. 2:16-17). Всі дні однаково належать Богу. Особливих днів немає. Взагалі немає «світського» та «святого». Все святе!

■ **"Нехай кожен за власною думкою тримається свого переконання"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Це – ключ до миру в цій сфері. Особисті переконання віруючих є пріоритетними для їхніх дій (пор. Рим. 14:23), але не для дій інших віруючих. Бог не обмежений моїм богослов'ям. Моє богослов'я не є Божим богослов'ям!

14:6 "для Господа" Цю фразу з ІМЕННИКОМ В ДАВАЛЬНОМУ ВІДМІНКУ вжито тричі в Рим. 14:6 та двічі в Рим. 14:8. Щирі віруючі повинні приймати всі свої рішення щодо свого способу життя, як «для Господа» (пор. Еф. 6:7 та Кол. 3:23), а не просто керуючись власними вподобаннями, конфесійними чи сімейними традиціями або поглядами!

14:7 "Бо ніхто з нас не живе сам для себе" Жоден християн не існує окремо, неначе острів в океані. Християни живуть перш за все для Христа (пор. Рим. 14:8). Своїми вчинками вони впливають на інших людей. Вони є частиною великої духовної сім'ї. Тому вони повинні обмежувати свою особисту свободу любов'ю (пор. 1Кор. 10:24,27-33). Вони повинні надавати можливість іншим рости в свободі. Законництво веде до самоправедної однаковості, що не від Бога. Найсуворіші й найосудливіші слова Ісуса адресовані самоправедним фарисеям.

14:8 "коли... коли" (умовні сполучники) Ці два речення є УМОВНИМИ РЕЧЕННЯМИ ТРЕТЬОГО ТИПУ, що означають можливу дію в майбутньому. Віруючі служать Господу в усіх можливих випадках (пор. Еф. 6:7; Кол. 3:23)!

14:9 "панувати і над мертвими, і над живими" Тут ці слова стоять в незвичному порядку. Можливо, цей порядок вказує на смерть та воскресіння Ісуса. Тепер Ісус є Владикою обох сфер.

Ця істина є богословською причиною того, чому християни повинні жити не для себе, але також для інших віруючих. Вони не належать самі собі, бо їх куплено дорогою ціною. Вони – слуги Ісуса, який помер за їхні гріхи, щоб вони більше не були рабами гріха, але служили Богові (пор. Рим. 6) Віруючі повинні наслідувати життя Ісуса, служачи з любов'ю та вмираючи для власних егоцентричних бажань (пор. 2Кор. 5:14-15; Гал. 2:20; 1Ів. 3:16).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 14:10-12

¹⁰А ти нащо осуджуєш брата свого? Чи чого ти погорджуєш братом своїм? Бо всі станемо перед судним престолом Божим. ¹¹Бо написано: Я живу, каже Господь, і схилиться кожне коліно передо Мною, і визнає Бога кожен язик! ¹²Тому кожен із нас сам за себе дасть відповідь Богові.

14:10 "А ти" Ці слова стоять на початку речення для наголосу.

■ Два питання в Рим. 14:10 є фокусом Рим. 14:1-12. Дві групи, про які йдеться в Рим. 14:3, знову протиставляються одна одній. Перші «осуджують», а другі «погорджують». Як перше, так і друге ставлення недопустиме для «рабів»! Їхній пан Ісус Христос – єдиний, хто має право «критикувати» когось або «дивитися з висока» на когось. Виступаючи в ролі судді, віруюча людина (1) займає місце Бога і (2) виносить поспішний та недосконалий вирок.

■ **"всі станемо перед судним престолом Божим"** Ту саму істину виражено в 2Кор. 5:10. Віруючим доведеться звітувати Господу, як вони ставилися одне до одного. Ісус виступатиме божественним Суддею (пор. Мт. 25:31-46).

У Новій Біблії короля Якова (NKJV) сказано: «перед судним престолом Христа». Грецькі рукописи, на основі яких робився переклад короля Якова (KJV) були ранніми виправленнями стародавніх унціальних грецьких рукописів κ^2 та C^2 . Варіант *Theos* є в манускриптах κ , B, C, D, F та G. Мабуть, переписчики змінили грецький текст відповідно до 2Кор. 5:10. Також можливо, що вони змінили цей вірш для того, щоб протидіяти ранньому вченню про Христа, відомому під назвою «адопціонізм». Є декілька різночитань, що, здається, були створені з метою зробити текст більш ортодоксальним (див. Барт Д. Ерман, «Ортодоксальне перекирчення Писання» (Bart D. Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture*, published by Oxford University Press, 1993, стор. 90-91). UBS⁴ дає варіанту *Theos* рейтинг «B» (майже точно).

14:11 "Бо написано" Це – ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Це була особлива єврейська ідіома, що вказувала на богонатхненні цитати зі Старого Заповіту. Тут є посилання на вірш Іс. 45:23, який також цитувався в Фил. 2:10-11.

■ **"Я живу"** Це – слова присяги, де обіграється завітне ім'я Бога ЯХВЕ, що походить від єврейського дієслова «бути» (пор. Вих. 3:14). Бог є вічносущий, едоносущий Бог. Тому Він присягає Своїм існуванням. Див. Рим. 9:29, Спеціальна тема: «Імена Бога».

14:12 "Тому кожен із нас сам за себе дасть відповідь Богові" Християни будуть судимими (пор. 2Кор. 5:10), зокрема за критику братів. У деяких давньогрецьких рукописах слово «Богові» пропущено. Очевидно, в даному контексті воно має на увазі. Можливо, на цей варіант вплинуло Рим. 14:10. UBS⁴ оцінює включення цього слова (тобто манускрипти κ , A, C та D) рейтингом «C» (важко вирішити).

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА РИМ. 14:13-23

- A. Тема ставлення християн одне до одного почалася з Рим. 14:1-12. Вона ґрунтується на тій істині, що вони повинні цілком приймати всяких християн, тому що Христос, їхній пан і суддя, цілком приймає обидві групи. Часто для Бога не мають значення духовні цінності, що є важливими для віруючих певної групи у зв'язку з їхнім минулим, типом особистості, батьками, особистими вподобаннями, досвідом, тощо.

- Б. У другій частині цієї бесіди про християнську свободу та відповідальність тема розглядається з іншого кута. В цих віршах мотивом для любові віруючого до інших віруючих є його любов до Бога у Христі. Як Ісус поклав Своє життя за віруючих, так і вони повинні жертвувати своєю свободою заради тих (тобто інших віруючих), за кого Він помер (пор. 2Кор. 5:13-14; 1Пв. 3:16). Такий наголос на любові як головному мотиві християнського життя також можна побачити в Рим. 13:8-10, де йдеться про відносини віруючого з невіруючими.
- В. Багатьом християнам важко сприйняти істину про те, що все в фізичному світі є чистим. Часто навіть віруючі звинувачують в гріху не самих себе, але якісь «речі» (напр., «бісовська горілка»). Павло неодноразово відзначав, що всі речі є чистими самі в собі (пор. Рим. 14:14,20; 1Кор. 6:12; 10:25-26; 1Тим. 4:4; Тит. 1:15). Такі його твердження узгоджуються з ученням Ісуса про їжу в Мр. 7:18-23. Чиста й нечиста їжа була використана, щоб показати Петру, що Бог приймає Корнилія в Діях 10:15.
- Г. Цей уривок адресований насамперед «сильному братові». Павло погоджується з напівістиною, що «все є чистим», але додає, що не все буде сім'ю Божу (пор. 1Кор. 6:12; 10:23). Свобода сильного брата може зруйнувати інших християн. Віруючі є сторожами своїх братів через Христа і заради Христа.
- Д. Дуже цікаво, що Павло не стверджує і навіть не натякає на те, що «слабий брат» знаходиться в процесі росту, внаслідок якого він стане «сильним братом». Вся ця бесіда стосується не росту в благодаті, а пріоритету любові між християнами з різними поглядами. Належність віруючого до тієї чи іншої групи визначається скоріш його типом особистості, релігійної освіти або особистого досвіду, ніж «правдою» або «неправдою». Віруючий повинен не старатися змінити інших, але любити й поважати тих, хто в іншій групі. Це питання серця, а не розуму. Бог любить все людство і приймає обидві групи, бо Він дав Сина Свого за всіх.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 14:13-23

¹³Отож, не будемо більше осуджувати один одного, але краще судіть про те, щоб не давати братові спотикання та спокуси. ¹⁴Я знаю, і пересвідчений у Господі Ісусі, що нема нічого нечистого в самому собі; тільки коли хто вважає що за нечисте, тому воно нечисте. ¹⁵Коли ж через поживу сумує твій брат, то вже не за любов'ю поведишся ти, не губи своєю поживою того, за кого Христос був умер. ¹⁶Нехай ваше добре не зневажається. ¹⁷Бо Царство Боже не пожива й питво, але праведність, і мир, і радість у Дусі Святім. ¹⁸Хто цим служить Христові, той Богові милий і шанований поміж людьми. ¹⁹Отож, пильнуймо про мир, та про те, що на збудування один одного! ²⁰Не руйнуй діла Божого ради поживи, усе бо чисте, але зле людині, що їсть на спотикання. ²¹Добре не їсти м'яса, ані пити вина, ані робити такого, від чого брат твій гіршиться, або спокушується, або слабне. ²²Ти маєш віру? Май її сам про себе перед Богом. Блаженний той, хто не осуджує самого себе за те, про що випробовується! ²³А хто має сумнів, коли їсть, буде осуджений, бо не робить із віри, а що не від віри, те гріх.

14:13 "не будемо більше осуджувати один одного" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що означає переривання дії, яка вже в процесі. Це не попередження, а заборона. Цей текст дуже схожий на Рим. 14:16. Термін «осуджувати» був вжитий Павлом 5 разів у Рим. 14:1-12, і тепер ще чотири рази в Рим. 14:13-23.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОСУД (ЧИ СЛІД ХРИСТИЯНАМ ОСУДЖУВАТИ ОДНЕ ОДНОГО?)» (SPECIAL TOPIC: JUDGING (SHOULD CHRISTIANS JUDGE ONE ANOTHER?))

■ **"не давати братові спотикання та спокуси"** Це – ІНФІНІТИВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що означає переривання дії, яка вже в процесі. Та сама істина проголошується в Рим. 14:21 та 1Кор. 8:9.

Слово «спотикання» означало якийсь об'єкт на дорозі, через який людина спотикалася, а «спокуса» буквально означала механізм запуску на пристрої для ловіння тварин.

Християнство має колективну сторону. Ми дійсно є сторожами наших братів по вірі, їхніми друзями, що повинні підбадьорювати їх. Віра створює сім'ю!

14:14

NASB «я знаю і пересвідчений у Господі Ісусі»

NKJV «я знаю і переконаний Господом Ісусом»

NRSV «я знаю і переконаний у Господі Ісусі»

TEV «Моя єдність із Господом Ісусом робить мене певним»

NJB «Тепер я цілком усвідомлюю, звичайно, і кажу для Господа Ісуса,»

Це – ПЕРФЕКТ АКТИВНОГО СТАНУ від слова *oida*, що його вжито в значенні ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ разом з ПЕРФЕКТОМ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ. Буквально ця фраза означає: «Я продовжує знати, і я був і далі є переконаним». Тут ще раз повторюється істина Рим. 14:5b та 22-23. Розуміння духовних істин приходить до віруючих з їхніх відносин з Ісусом через Святого Духа. Вони повинні жити в світлі, яке мають.

■ "що нема нічого нечистого в самому собі" Ця сама істина проілюстрована в Діях 10:9-16. Злих речей немає, є злі люди. Ніяке створіння не є злим саме в собі (пор. Рим. 14:20; Мр. 7:18-23; 1Кор. 10:25-26; 1Тим. 4:4 та Тит. 1:15)!

■ "тільки коли хто вважає що за нечисте, тому воно нечисте" Мається на увазі нечисте в релігійному сенсі. Віруючі повинні оцінювати свої дії власним сумлінням (пор. Рим. 14:5,22-23). Навіть якщо вони мають неправильне уявлення про якесь питання чи якусь дію, вони повинні ходити в світлі, яке мають перед Богом. Також їм не слід судити інших віруючих згідно зі своїм світлом, особливо в неясних питаннях (пор. Рим. 14:1,3,4,10,13).

14:15 "Коли ж через поживу сумує твій брат" Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Наше життя визначається любов'ю, а не правами, відповідальністю, а не свободою.

Цей вислів стосується або (1) іудейських законів про їжу (пор. Лев. 11) або (2) м'яса тварин, принесених в жертву ідолам (пор. 1Кор. 8-10). У 20-му вірші цю істину виражено дуже ясно.

■ "вже не за любов'ю поводишся ти" Це часто називають «законом свободи» (пор. Як. 1:25; 3:12), «царським законом» (пор. Як. 2:8), або «законом Христовим» (пор. Гал. 6:2). В Новому Заповіті є певні обов'язки та правила!

NASB, NKJV «Не губи своєю їжею того, за кого вмер Христос»

NRSV «Нехай те, що ти їси, не стане загибеллю того, за кого вмер Христос»

TEV «Нехай їжа, яку ти їси, не погубить людину, за яку вмер Христос»

NJB «Ти, безумовно, не вільний їсти, що тобі подобається, якщо це призведе до падіння когось, за кого вмер Христос»

Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Це дуже сильний вислів. Свобода одних християн не повинна призводити до загибелі інших! Мова йде не про втрату спасіння, але про втрату миру, впевненості та ефективного служіння. Див. Ф.Ф. Брюс, «Відповіді на запитання» (See F. F. Bruce, *Answers To Questions*, стор. 88-89).

Грецьке слово «губити», *lupeō*, означає «причиняти смуток, горе або біль» (те саме воно означає в Септуагінті). Павло найчастіше вживав це слово в Другому Посланні до коринтян (пор. 2Кор. 2:2,4,5; 6:10; 7:8,9,11). Переклад «губити» дещо занадто сильний для такого слова. Воно означає не втрату спасіння, але виявлення Святим Духом провини віруючої людини, яка чинить наперекір власним переконанням. Якщо віруючий діє не по вірі, то він грішить (пор. Рим. 14:23).

14:16

NASB

«нехай про те, що в вас добре, не будуть говорити, як про зло»

NKJV, NRSV

«нехай про ваше добро не будуть говорити, як про зло»

TEV

«нехай те, що ви вважаєте добром, не зіпсує вашого імені»

NJB

«не треба поступатися своїм привілеєм»

Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ПАСИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що означає переривання дії, яка вже в процесі. Свобода може легко перетворитись у всюдозволеність.

«Добре» в цьому вірші стосується вчинків сильного віруючого. Якщо сильний християнин діє в своїй свободі, але тим самим негативно впливає на слабих віруючих і завдає їм духовної шкоди, то таке «добре» надає можливість лукавому діяти!

У цьому вірші, здається, фокус змінюється з ставлення християн одне до одного на їхнє можливе поведіння з невіруючими (пор. Рим. 14:18b). Це ДІЄСЛОВО походить з кореня «богохульство» (словесне), що зазвичай вживається стосовно невіруючих.

14:17 "Царство Боже" Це – єдине місце, де вжито цей вислів у Посланні до римлян. Ісус часто звертався до цієї теми. Царство Боже є дійсним зараз, а також завершиться в майбутньому (пор. Мт. 6:10).

Колективне життя тіла Христового є більш важливим, ніж особиста свобода людини! Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЦАРСТВО БОЖЕ» (SPECIAL TOPIC: THE KINGDOM OF GOD)

■ **"але праведність, і мир, і радість у Дусі Святій"** Саме Дух дає ці властивості окремим віруючим та спільноті віруючих. Це – характерні риси Божої сім'ї, як внутрішні, так і зовнішні.

Слово «праведність» Павло вживає тут в особливому значенні. Див. Спеціальну тему до Рим. 1:17. Під праведністю Павло зазвичай мав на увазі залічену праведність, правове (законне) проголошення Богом прощення віруючого та його положення в Христі (пор. Рим. 3:21-31; 4). Грішне людство не лише залічується праведним, але повинно стати праведним. Праведність – то дар і ціль, ДІЄСЛОВО ДІЙНОГО СПОСОБУ та НАКАЗОВОГО СПОСОБУ, акт віри і життя віри! Див. Спеціальну тему до Рим. 6:4.

14:18 Віруючий, що обмежує свою свободу заради слабих віруючих, тим самим служить Самому Христу. Чи не найяскравішим виразом нашої любові до Ісуса є любов, піклування й захист тих, за кого Він помер.

■ **"шанований поміж людьми"** Цей вираз, можливо, стверджує, що любов християн одне до одного може відкрити двері служіння та свідчення в суспільстві невіруючих людей (пор. Рим. 14:16; 2Кор. 8:21; 1Петр. 2:12). Наше ставлення одне до одного в громаді віруючих є могутнім свідченням: або позитивним, або негативним.

14:19 "пильнуймо" Це слово, *diōkō*, часто вживається в Старому Заповіті, в перекладі Септуагінти, а також в Посланнях Павла; воно означає «старанно наслідувати» або «старатися придбати». Павло вживає це слово в Рим. 9:30,31; 12:13; тут він вживає його в значенні «добиватися», але в Рим. 12:14 – стосовно тих, хто переслідує віруючих (пор. 1Кор. 4:12; його самого, 15:9; 2Кор. 4:9; Гал. 1:13,23; Фил. 3:6).

Це або ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ (манускрипти \aleph , A, B, F, G, L та P), або ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА (манускрипти C, D), вжитого в сенсі НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. У UBS⁴ це слово тут стоїть у формі КОН'ЮНКТИВА, але йому дається рейтинг «D» (наряд).

Зауважте, про що повинні дбати християни:

1. про гостинність, Рим. 12:13
2. про мир та про те, що на збудування одне одного, Рим. 14:19
3. про любов, 1Кор. 14:1
4. про уподібнення Христу, Фил. 3:12,14
5. про добро одне для одного й для всіх, 1Сол. 5:15
6. про правду, благочестя, віру, любов, терпеливість, лагідність, 1Тим. 6:11
7. про правду, віру, любов, мир з тими, хто Господа кличе від чистого серця, 2Тим. 2:22

■ **"про мир, та про те, що на збудування один одного"** Це має бути метою віруючих в усьому (пор. Пс. 34:14; Євр. 12:14). Особиста свобода й богословське розуміння віруючих повинні призводити до стабільності й росту тіла Христового (пор. Рим. 15:2; 1Кор. 6:12; 14:26; Еф. 4:12). Див. Рим. 15:2, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НАПУЧУВАТИ» (SPECIAL TOPIC: EDIFY).

14:20 "Не руйнуй діла Божого" Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка вже в процесі. Це – сильне СКЛАДЕНЕ ДІЄСЛОВО (*kata + luō*). Воно лише тричі вживається в Посланнях Павла (пор. 2Кор. 5:1 щодо смерті та Гал. 2:18 в значенні руйнування, як і тут). Тут є гра слів: «будувати» в Рим. 14:19 та «руйнувати» в цьому вірші обидва є будівельними метафорами.

Що є «Божим ділом» в цьому контексті? Воно не може стосуватися зрілості, але воно вказує на дію Духа в житті «слабих» віруючих. Ані тут, ані в 1Кор. 8-10 Павло не каже, що одна група повинна допомогти іншій змінитися!

■ **"усе бо чисте"** Див. примітку до Рим. 14:14.

NASB «але то є зло для людини, що їсть та призводить до спотикання»

NKJV «але є зло для людини, що їсть на спотикання»

NRSV «але неправильно, щоб ти своєю їжею призводив до падіння інших»

TEV «але неправильно їсти те, від чого інший впаде в гріх»

NJB «але стає злом, якщо ти своєю їжею призводиш до відступництва іншої людини»

Цей вірш містить в собі головну істину цієї частини Послання до римлян (пор. 1Кор. 10:25-26; Тит. 1:15).

В ньому йдеться про м'ясо тварин, принесених в жертву ідолу (пор. 1Кор. 8-10). М'ясо саме по собі не є добрим чи злим, але якщо слабкий віруючий, хто вважає його споживання неправильним, бачить християнина, що їсть це м'ясо, і їсть разом із ним, то ця морально нейтральна їжа стає злом, тому що суперечить його або її особистим переконанням щодо волі Божої (пор. Рим. 14:23).

У більшості англійських перекладів ця фраза відноситься до «сильного брата», тобто висловлюється думка, що він своєю їжею діє на слабого брата. Але в католицькому перекладі Нової американської Біблії (New American Bible) пропонується інший варіант – ця фраза відноситься до «слабого брата»: «неправильно людині їсти, коли їжа суперечить її совісті». В контексті перший варіант здається кращим, але двозначність цієї фрази могла бути навмисною й стосуватися обох віршів Рим. 14:22-23.

14:21 Ці слова адресовано «сильним братам». Вони є єдиною основою в Біблії для богословського концепту «повної відмови» від деяких видів їжі та напоїв. Сильні християни повинні обмежувати свою свободу заради їхніх братів та сестер у Христі, а також щирих шукачів (неспасених). Таке самообмеження переважно пов'язане з культурним, місцевим або конфесійним середовищем.

Тут вжито ІНФІНІТИВИ АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що означає «ніколи не починати дію». Дехто тлумачить ці АОРИСТИ як такі, що стосуються лише окремих випадків (пор. 1Кор. 8-10). Очевидно, не можна забороняти їсти й пити.

14:22

NASB «Віра, що ти її маєш, – май собі її як особисте переконання перед Богом. Щасливий той, хто не осуджує себе в тім, що схвалює».

NKJV «Ти маєш віру? То й май собі перед Богом. Щасливий той, хто не осуджує себе в тім, що схвалює».

NRSV «Віра, яку ти маєш, май собі її як особисте переконання перед Богом. Блажений той, хто не має причин для осудження самого себе за те, що він схвалює».

TEV «Тож нехай те, що ти віриш стосовно цього, залишиться між тобою й Богом. Щасливі ті, хто не відчують себе винуватими, коли роблять те, що вважають правильним!»

NJB «Тримайся свого переконання, як між тобою й Богом, і вважай щасливим людину, яка може приймати рішення, що не суперечить її совісті».

Тут знову стверджується, що віруючі повинні жити в світлі своєї совісті, керованої Святим Духом та вченням Біблії (пор. Рим. 14:5). Вони повинні ходити в світлі, яке мають, але при цьому не шкодити вірі інших віруючих. 22-й вірш стосується «іншого брата», а 23-й вірш – «слабого брата».

22-й вірш починається з різночитання. Перше речення може бути питальним (NKJV) або стверджувальним (NASB, NRSV, TEV та JB).

▣ **"випробовується"** Див. Спеціальну тему до Рим. 2:18.

14:23 "А хто має сумнів" Це – дієприкметник теперішнього часу медального стану. Це стосується занадто скрупкульозних християн з Рим. 14:3.

▣ **"буде осуджений"** Це – ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ від *kata + krinō*, що означає

1. «поставлений в винне положення через протиставлення» (пор. Гаролд К. Мултон, «Переглянутий аналітичний грецький лексикон» - Harold K. Moulton, *The analytical Greek Lexicon Revised*, стор. 216)
2. «не осудження, але покарання після вироку» (пор. Рим. 5:16,18; 8:1 [пор. Мултон та Міліган, «Словник грецького Нового Заповіту» - Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*, стор. 328])

Тут йдеться про те, що віруючий діє всупереч своїй совісті й страждає від докору Святого Духа.

▣ **"коли їсть"** Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ.

▣ **"а що не від віри, те гріх"** В неясних біблійних питаннях гріх є переступом проти нашої совісті, а не проти закону. Ми повинні ходити в світлі, яке ми маємо, і завжди бути відкритими, щоб прийняти більше світла з Біблії та від Духа.

Дії віруючих повинні визначатися їхнім розумінням Божої волі (саме в цьому сенсі тут вжито слово «віра»). Зрілі віруючі можуть мати різні погляди на питання, що є неясними в Біблії, і при цьому перебувати в Божій волі.

▣ В деяких грецьких рукописах славослів'я Рим. 16:25-27 стоїть в кінці 14-ї глави. У деяких рукописах воно стоїть в обох місцях. В одному папірусному рукописі, P⁴⁶, воно стоїть в кінці 15-ї глави. Є шість різних варіантів місця цього славослів'я в грецькій рукописній традиції Послання до римлян. Для глибокого дослідження цієї теми див. Брюс М. Метцгер, «Текстовий коментар до грецького Нового Заповіту» (Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary of the Greek New Testament*), видавництво Об'єднаних біблійних товариств (United Bible Societies), стор. 533-536. Ось підсумок цих теорій.

1. Ориген казав, що давній римський єретик Маркіон вилучив останні дві глави Послання до римлян. Так він пояснює, чому це славослів'я стоять в кінці 14-ї глави.
2. Інші вчені припускають, що Павло написав один варіант Послання до римлян, що містив в собі глави 1-14, і відіслав його до Риму, а пізніше побачив потребу відправити те саме послання до Ефеса й відіслав туди варіант, що містив глави 1-16. Довгий перелік особистих привітань (Рим. 16) вказує на Ефес, а не Рим.
3. Привітання Рим. 16 були написані віруючим на дорозі до Рима, тому що Акила та Прискилла були в Ефесі й ніде не написано про їхнє повернення до Рима.
4. Славослів'я не було в оригіналі й було додане переписчиками пізніше в літургійних цілях, для публічного богослужіння.

Цікаве спостереження зробив М.Р. Вінсент у «Вивченні слів» (M. R. Vincent, *Word Studies*, том 2):

«Проти цих теорій свідчить той факт, що серед наявних манускриптів Павла (приблизно триста манускриптів) в усіх, вивчених дотепер, в тому числі й найважливіших, ці глави стоять в тому самому порядку, і лише славослів'я буває в різних місцях» (стор. 750).

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань - примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Опишіть «слабих братів». Чи каже Павло, що вони незрілі?
2. Як християнська свобода пов'язана з християнською відповідальністю?
3. Чи все в природі «чисте» або морально нейтральне (Рим. 14:14, 20)?
4. Чому питання їжі було таким важливим в Коринті (пор. 1Кор. 8, 10; пам'ятайте, що Павло писав Послання до римлян в Коринті)?
5. Поясніть зв'язок між знанням, свободою та любов'ю в цій главі.
6. На чому повинно базуватися наше спілкування в церкві?
7. Чим ми керуємося в своїх рішеннях та вчинках?
8. Як наші вчинки впливають на інших людей? Які вимоги це ставить перед нами?
9. Як ми визначаємо належну християнську етику?
10. Чи можуть зрілі християни не погоджуватися одне з одним і при цьому бути вгодними Богу?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 15

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Догоджайте не собі, а іншим 15:1-6	Носити тягарі інших 15:1-6	Сильні повинні нести слабих 15:1-6	Догоджайте іншим, а не собі 15:1-6	(14:22-15:6)
Євангеліє – однаково як для язичників, так і для іудеїв 15:7-13	Прославляйте Бога разом 15:7-13	15:7-13	Євангеліє для язичників 15:7-12 15:13	15:7-12 15:13
Місіонерське доручення Павла 15:14-21	З Єрусалима до Ілліріка 15:14-21	Особисті звернення 15:14-21	Чому Павло пише так сміливо 15:14-21	Служіння Павла 15:14-16 15:17-21
План Павла відвідати Рим 15:22-29	План відвідати Рим 15:22-33	15:22-29	План Павла відвідати Рим 15:22-29	Плани Павла 15:22-26 15:27-29
15:30-33		15:30-33	15:30-33	15:30-33

ЧИТАННЯ ТРЕТЄ (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятьох сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-13

А. Тема християнської свободи й відповідальності з Рим. 14 продовжується в Рим. 15:1-13.

Б. Весь текст Рим. 14:1-15:13 можна поділити на такі частини:

1. приймайте одне одного, тому що Бог приймає нас у Христі (пор. Рим. 14:1,3; 15:7);
2. не судіть одне одного, тому що Христос – наш єдиний Пан та Суддя (пор. Рим. 14:3-12);
3. любов більш важлива, ніж особиста свобода (пор. Рим. 14:13-23);
4. беріть приклад з Христа, відмовляючись від своїх прав заради збудування та добра інших (пор. Рим. 15:1-13).

В. У Рим. 15:5-6 відображено три мети всього контексту Рим. 14:1-15:13

1. живіть у ладі одне з одним

2. живіть згідно з прикладом Христа
 3. однодушно, одними устами славьте Бога
- Г. Про ту саму напругу між особистою свободою та спільною відповідальністю йдеться також в 1Кор. 8-10.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 15:1-6

¹Ми, сильні, повинні нести слабості безсилим, а не собі догоджати. ²Кожен із нас нехай догоджає ближньому на добро для збудування. ³Бо й Христос не Собі догоджав, але як написано: Зневаги тих, хто Тебе зневажав, упали на Мене. ⁴А все, що давніше написано, написано нам на науку, щоб терпінням і потіхою з Писання ми мали надію. ⁵А Бог терпеливості й потіхи нехай дасть вам бути однодумними між собою за Христом Ісусом, ⁶щоб ви однодушно, одними устами славили Бога й Отця Господа нашого Ісуса Христа.

15:1

NASB «Тож ми, сильні, повинні зносити слабості безсилим»

NKJV «Отже ми, сильні, повинні зносити чутливість слабих»

NRSV «Ми, сильні, повинні терпіти неміч слабих»

TEV «Ми, сильні в вірі, повинні допомагати слабим нести їхні тягарі»

NJB «Ми, сильні, зобов'язані терпіти вагання слабих»

Тут два ІНФІНІТИВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ вжито в сенсі НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Розмова про сильних та слабих вказує на те, що в Рим. 15 продовжується тема, розпочата в Рим. 14:1. Здається, тут відображається напруга всередині римської церкви і всіх церков взагалі щодо того, як християни повинні поводитися

1. в сферах, що неясні в Біблії
2. стосовно старозавітних законів
3. у культурних питаннях, не пов'язаних з мораллю

Власде для мене в нагоді стала книга Гордона Фі «Євангеліє й Дух» (Gordon Fee, *Gospel and Spirit*).

Сучасні читачі упереджено сприймають назви цих двох груп – «сильні» та «слабі». Проте Павло не мав на увазі, що сильні кращі від слабих. Так звані «сильні» – то віруючі, вільні від релігійного життя, орієнтованого на правила або ритуал. Їхні відносини з Богом не залежать від виконань певних вимог або дотримання певних релігійних заборон. Інша група була також цілком християнською й складалася з посвячених християн, прийнятих Богом. Однак вони сприймали свою віру через призму релігійних ідей їхнього минулого досвіду. Віруючі з іудеїв часто трималися своїх старозавітних звичаїв іудаїзму, а у навернених язичників залишалися старі релігійні (язичницькі) ідеї та звичаї. Проте слід зазначити, що Павло не називав такий образ мислення віруючих «гріхом». Вони грішили лиш тоді, коли чинили всупереч своїй совісті (пор. Рим. 15:23).

Слово *adunatos*, «безвладний» (пор. Дії 14:8) пов'язане зі схожим за значенням словом *astheneō* (пор. Рим. 14:1,21; 1Кор. 8:7,10,11,12; 9:22), «немічний».

У цьому тексті сказано, що християни не повинні неохоче терпіти інших християн, але повинні з любов'ю «піклуватися» одне про одного та «співпрацювати» одне з одним. Слово «нести» вжито щодо Ісуса, коли Він «ніс Свій хрест» в Ів. 19:17 та Лк. 14:27. Павло знав, що між релігійними людьми можуть виникати конфлікти. Він навчався в Гамаліїла, рабина ліберальної школи Гіллеля.

■ **"а не собі догоджати"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЗАПЕРЕЧНОЮ ЧАСТКОЮ, що зазвичай означає переривання дії, яка знаходиться в процесі. Егоцентризм є очевидною ознакою незрілості, а наслідування прикладу Христа (пор. Рим. 15:3; Фил. 2:1-11) є ознакою зрілості. Павло знову звертається до сильних (пор. Рим. 14:1,14,16,21,27). Це не значить, що вони несли всю відповідальність за підтримку спілкування. Павло звертається й до слабих у Рим. 14:3, 20, 23; 15:5-6,7.

15:2 "Кожен із нас нехай догоджає ближньому" Тут слово «ближній» вжито в значенні іншого християнина. Тут йдеться не про те, щоб віруючі поступалися своїми переконаннями, а про те, щоб вони

не наполягали на своїх особистих вподобаннях або поглядах стосовно неясних питань. Найважливішими є єдність та ріст тіла Христового, а не особиста свобода віруючого (пор. 1Кор. 9:19-23; 10:24-33; Еф. 4:1-16).

NASB «для його напучування»

NKJV «що призводить до його напучування»

NRSV «з доброю метою збудування ближнього»

TEV «щоб збудувати їх в вірі»

NJB «допомогти їм стати сильнішими християнами»

Це – основна тема Рим. 14 (пор. Рим. 14:16,19). Це також є одним із засобів перевірки духовних дарів у 1Кор. 10:23; 12:7; 14:26; Еф. 4:29.

В цьому контексті йдеться про те, що сильний віруючий повинен в любові обмежувати свою свободу з метою допомагати іншим християнам зростати в вірі. У 2-му томі «Біблійного коментаря Ієроніма» під редакцією Джозефа А. Фітцмайера та Реймонда І. Брауна (Joseph A. Fitzmyer and Raymond E. Brown, ed., *The Jerome Biblical Commentary*) є цікавий коментар до цього вірша:

«Ця фраза часто сприймається в значенні "напучувати його" (ближнього), тобто сприяти особистому розвитку іншого християнина. Але зважаючи на те, що Павло в своїх посланнях часто вживає цю будівельну метафору в спільному сенсі, ця фраза й тут безсумнівно має соціальне, колективне значення (пор. 1Кор. 14:12; Еф. 4:12; Рим. 14:19)» (стор. 328).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «НАПУЧУВАТИ» (SPECIAL TOPIC: EDIFY)

15:3 "Бо й Христос" Христос – наш взірєць і приклад. Ця істина підкреслюється також в Рим. 15:5; Фил. 2:1-11; 1Петр. 2:21; 1Ів. 3:16.

■ **"як написано"** Ця ідіома в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ означає Писання Старого Заповіту. Тут цитується Пс. 69:9. Посилаючись на приклад Христа (не Самому Собі догоджав, пор. Фил. 2:5-8), а також на цитату зі Старого Заповіту, Павло використовує два найважливіших джерела авторитету в ранній церкві (пор. Ньюман та Найда, «Довідник перекладача з Послання Павла до римлян» - Newman and Nida, *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, стор. 271). Самовідданість Христа, що взяв на Себе гріх всього світу, є прикладом для нас (пор. 1Ів. 3:16).

Павло, здається, поєднує

1. зневагу, що її зносив Ісус як Месія
2. зневагу, що її зносив Павло за Євангеліє

В грішному світі людина платить ціну за те, щоб служити Богу

1. відкинутий та розп'ятий Ісус
2. Павло розповідає про те, як його відкидали й переслідували, у 2Кор. 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33.

І Павлу теж вкінці відрубали голову

15:4 "А все, що давніше написане, написане нам на науку" Старий Заповіт був написаний і для новозавітних віруючих (пор. Рим. 4:23-24; 15:4; 1Кор. 9:10; 10:6,11). Він є актуальним і для них (пор. 2Тим. 2:15; 3:16-17). Новий Заповіт продовжує Старий Заповіт, але водночас припиняє дію Старого Заповіту.

■ **"щоб терпінням і потіхою з Писання"** Зауважте, як істина Божого Слова поєднується тут із відповіддю віруючих на це Слово, що стає їхнім способом життя. Віра та поведінка взаємозв'язані (пор. Рим. 15:5). Їхнім наслідком є впевненість у житті, в смерті та в надії обітниці другого пришестя Христа.

■ **"ми мали надію"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ КОН'ЮНКТИВА, що вказує на те, що наша надія залежить від дій, про які йшлося раніше, в Рим. 15:4. У Новому Заповіті під «надією» часто малося на увазі друге пришестя, коли наше спасіння буде остаточно завершено (пор. Рим. 8:30; 1Ів. 3:2). Це грецьке слово не має конотації непевності, як в англійського «hope» (надія). Друге пришестя неодмінно станеться, але в невизначений час.

Павло часто вживав це слово в різних, але взаємозв'язаних значеннях. Воно часто асоціювалося з доведенням віри віруючої людини до завершення. Це слово можна замінити виразами «слава», «вічне життя», «остаточне спасіння», «друге пришестя», тощо. Завершення неодмінно настане, але це ще буде в майбутньому й невідомо коли. Поняття «надія» часто асоціювалося з «вірою» та «любов'ю» (пор. 1Кор. 13:13; 1Сол. 1:3; 2Сол. 2:16). Далі йде частковий список прикладів вживання Павлом цього слова.

1. Друге пришестя, Гал. 5:5; Еф. 1:18; 4:4; Тит. 2:13
2. Ісус – наша надія, 1Тим. 1:1
3. Віра в Євангеліє, Кол. 1:23
4. Остаточне спасіння, Кол. 1:5; 1Сол. 4:13; 5:8
5. Божа слава, Рим. 5:2; 2Кор. 3:12; Кол. 1:27
6. Впевненість у спасінні, 1Сол. 5:8
7. Вічне життя, Тит. 1:2; 3:7
8. Відкуплення всього створіння, Рим. 8:20
9. Віра, Рим. 8:23-25, 15:4
10. Ім'я Бога, Рим. 15:13
11. Павлове бажання щодо віруючих, 2Кор. 1:7

15:5 "А Бог... нехай дасть" Це – рідка форма АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ ОПТАТИВА, що виражає побажання або молитву. Молитва Павла в Рим. 15:5-6 складається з двох прохань.

1. щоб вони були однодумними (пор. Рим. 12:16; 2Кор. 13:11; Фил. 2:2)
2. щоб вони одними устами славили Бога (пор. Рим. 15:6,7,9)

■ **"Бог терпеливості й потіхи"** Це – майже описове ім'я Бога (пор. Рим. 15:13; 1Кор. 1:3). Ці характеристики Бога сприймаються віруючими через Писання (пор. Рим. 15:4). Див. Рим. 8:25, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОТРЕБА В СТІЙКОСТІ» (SPECIAL TOPIC: THE NEED TO PERSEVERE).

15:6 "Бога й Отця Господа нашого Ісуса Христа" Це – повне новозавітне ім'я Бога (пор. 2Кор. 1:3; Еф. 1:3; Кол. 1:3; 1Петр. 1:3; зверніть увагу на подібне ім'я в Рим. 1:7). Бог є Бог одкровення, а не філософської необхідності. Зауважте ці два імені Бога в Павловій молитві в Рим. 15:5-6.

1. Бог терпеливості й потіхи
2. Бога і Отець Господа нашого Ісуса Христа

Спеціальні теми: «Стійкість» до Рим. 8:25 та «Отець» до Рим. 1:7.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 15:7-13

⁷Приймайте тому один одного, як і Христос прийняв нас до Божої слави. ⁸Кажу ж, що Христос для обрізаних став за службу ради Божої правди, щоб отцям потвердити обітницю, ⁹а для поган щоб славили Бога за милосердя, як написано: Тому я хвалитиму Тебе, Господи, серед поган, і Ім'я Твоє буду виспівувати! ¹⁰І ще каже: Тіштесь, погани, з народом Його! ¹¹І ще: Хваліть, усі погани, Господа, виславляйте Його, усі люди! ¹²І ще каже Ісаїя: Буде корінь Єссеїв, що постане, щоб панувати над поганами, погани на Нього надіяться будуть! ¹³Бог же надії нехай вас наповнить усякою радістю й миром у вірі, щоб ви збагатились надією, силою Духа Святого!

15:7

NASB, TEV «приймайте одне одного»
NKJV «приймайте одне одного»
NRSV «гостинно приймайте одне одного»
NJB «ставтеся одне до одного однаково дружлюбно»

Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС МЕДАЛЬНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Віруючі повинні постійно приймати одне одного, тому що Христос їх прийняв! Цю саму істину ми бачимо в Рим. 14:1. Однак тут вона вводить цілу низку цитат зі Старого Заповіту про те, як Бог приймає язичників (пор. Рим. 15:9-12). Можливо, тут відображаються конфлікти в римській церкві.

Характерною рисою християнства є самовідданість віруючих заради одне одного (пор. Рим. 1:12; 12:5,10,16; 13:8; 14:13,19; 15:5,7,14; 16:16).

■ **"як і Христос прийняв нас"** Це – АОРИСТ МЕДАЛЬНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Тут ми бачимо мотив і стимул віруючих в їхніх діях по відношенню до інших (пор. Рим. 14:3). У Рим. 14 в фокусі були:

1. Христос як Пан і Суддя, Рим. 15:1-12
2. Христос як наш приклад самовідданої любові, Рим. 15:13-23

Христос нас прийняв, і ми повинні приймати інших!

■ **"до Божої слави"** Див. примітку до Рим. 3:23.

15:8 "Христос для обрізаних став за служку" Ісус – Боже здійснення старозавітного пророцтва (пор. Мт. 10:6; 15:24). Можливо, ця фраза стосується конфліктів в римській церкві між віруючими іудеями та віруючими язичниками.

NASB «ради істини Божої, щоб підтвердити обітниці, дані отцям»

NKJV «для істини Божої, щоб підтвердити обітниці, дані отцям»

NRSV «ради істини Божої, щоб Він підтвердив обітниці, дані патріархам»

TEV «заради іудеїв, щоб показати, що Бог вірний, і щоб здійснилися Його обітниці до їхніх пращурів»

NJB «щоб Бог вірно здійснив обітниці, дані патріархам»

Тут мабуть маються на увазі Божі обітниці Ізраїлю в старому завіті (пор. Рим. 4:16). Проте, можливо, маються на увазі Божі обітниці щодо відкуплення всього людства (пор. Бут. 3:15, 12:3, Вих. 19:5-6; Іс. 2:2-4; 56:7; 66:18-24). Таємниця Євангелія полягає в тому, що в Божому задумі завжди було об'єднання іудеїв та язичників через Христа (пор. Еф. 2:11-3:13).

Вістка Нового Заповіту є здійсненням старозавітніх очікувань, а не щось повністю нове. Велика місія Христа полягала в тому, щоб Він (1) здійснив обіцяну надію Ізраїля й (2) відкрив двері віри язичникам (пор. Рим. 3:29-30; 9:30; 10:11-12,16-20; 11:25,32; 16:25; Еф. 2:11-3:21). Оскільки Ізраїлю не вдалося виконати свою благовісницьку місію явити людям Бога та привести язичників до віри, Ісус підняв новий духовний Ізраїль (пор. Рим. 9:6; Гал. 6:16) для виконання цього всесвітнього завдання (пор. Мт. 28:19-20; Лк. 24:47; Ів. 3:16; Дії 1:8).

■ **"потвердити"** Див. Спеціальну тему до Рим. 4:16.

15:9-12 Тут наводиться низка цитат зі Старого Заповіту, які демонструють, що язичники завжди були частиною Божого задуму (див. Рим. 1:5, Спеціальна тема: «ВІЧНИЙ ПЛАН ВІДКУПЛЕННЯ ЯХВЕ» (YHWH'S ETERNAL REDEMPTIVE PLAN)); пор. Рим. 10:16-20). Тут цитується низка текстів за Старого Заповіту

1. Рим. 15:9 - Пс. 18:49 або 2Сам. 22:50
2. Рим. 15:10 - Повт. Зак. 32:43
3. Рим. 15:11 - Пс. 117:1
4. Рим. 15:12 - Іс. 11:1,10

Зауважте, що тут наводяться цитати з кожного розділу єврейського канону: Закон, Пророки та Писання.

15:9 "щоб славили Бога за милосердя" Божа милість є богословським ключем до передвизначення (пор. Рим. 9:15,16,18,23) та прийняття язичників (пор. Рим. 11:30,31,32; 15:9) у Посланні до римлян. Саме Божа милість спасала Ізраїль. І Божа милість спасає віруючих язичників. Засобом спасіння є не людські вчинки (пор. Рим. 9), але милостивий, незмінний характер Бога (пор. Вих. 34:6; Неем. 9:17; Пс. 103:8,4; Йіол 2:13) та обітниця щодо Месії (пор. Іс. 11:1,10).

Цікаво, що язичники «прославляють» Бог

1. визнанням/хвалою
2. співом

Коли віруючі співають Богу, вони визнають/сповідають! Гімни, як і символи віри, є діючим способом сповідання (пор. Рим. 10:9-13).

15:13 "Бог же надії нехай" Це – завершальне славослів'я до фрагменту тексту, що розпочався з Рим. 14:1. Цей вираз є ще одним прекрасним іменем Бога – Бог надії.

15:13 "вас наповнить усякою радістю й миром" Це – АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ОПТАТИВА, що вказує на молитву Павла за віруючих в Римі. Зауважте на слово «усяка» (пор. Рим. 5:1-2; 14:17).

NASB, NKJV,
NRSV «у вірі»
TEV «через вашу віру в Нього»
NJB «у вашій вірі»

Це – ІНФІНІТИВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ. Він виражає впевненість стійкості через триваючу віру в Христа, силою Святого Духа, в особистій радості й мирі. Віра в Христа є не лише первинною реакцією (увіровання), але в триваючій реакції, що стає способом життя.

■ **"щоб ви збагатились надією"** Це – ІНФІНІТИВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ слова *perisseuō*, що по суті означає «найвище». Для «надії» див. примітку до Рим. 15:4.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «РЯСНІТИ (*perisseuō*)» (SPECIAL TOPIC: ABOUND (*perisseuō*))

■ **"силою Духа Святого"** Святий Дух є Особою Трійці, що діє в цьому новому віку. Без Нього не стається нічого, що має вічну цінність або вічні наслідки (пор. Рим. 15:19; 1Кор. 2:4; 1Сол. 1:5). Див. Спеціальну тему до Рим. 8:9 та 8:11.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. В чому полягає головна істина Рим. 14:1-15:13?
2. Чому Павло цитує тексти зі Старого Заповіту в віршах 9-12? Якій великій істині вони навчають?

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 14-33

- А. Завершення цього послання багато в чому схоже на його початок, 1:8-15
1. Павло хвалить їхню віру (пор. Рим. 1:8)
 2. Павло захищає своє апостольство в Євангелії для язичників (пор. Рим. 1:13,14)
 3. він висловлює бажання відвідати їх (пор. Рим. 1:10,13)
 4. він висловлює бажання, щоб вони допомогли йому на дорозі до інших регіонів, де Євангеліє ще не було проповідане (Іспанія, пор. Рим. 1:13)
- Б. І знову тут може бути натяк на конфлікт в римській церкві між віруючими іудеями та віруючими язичниками, на який Павло натякає в багатьох місцях цього послання, особливо в Рим. 9-11, 14:1-15:13.
- В. Також тут є натяк на конфлікт в ранній церкві, пов'язаний з визнанням авторитету апостольства Павла. Здається, Павло захищається в Рим. 15:15-19; 1:2,5.
- Г. Цей фрагмент посвячений двом темам:
1. Служіння Павла як апостола й євангеліста серед язичників (пор. Рим. 15:14-21)
 2. Плани Павла щодо подорожей для здійснення цієї цілі та можливе відвідання Рима (пор. Рим. 15:22-33)

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 15:14-21

¹⁴І я про вас сам пересвідчений, браття мої, що й самі ви повні доброти, наповнені всяким знанням, і можете й один одного навчати. ¹⁵А писав я вам почасти трохи сміліше, якби вам нагадуючи благодаттю, що дана мені від Бога, ¹⁶щоб був я слугою Христа Ісуса між поганями, і виконував святу службу Євангелії Божої, щоб приношення поган стало приємне й освячене Духом Святим. ¹⁷Тож маю я чим похвалитись у Христі Ісусі, щодо Божих речей, ¹⁸бо не смію казати того, чого не зробив через мене Христос на послух поган, словом і чином, ¹⁹силою ознак і чудес, силою Духа Божого, так що я поширив Євангелію Христову від Єрусалиму й околиць аж до Ілліріка. ²⁰При тому пильнував я звіщати Євангелію не там, де Христове Ім'я було знане, щоб не будувати на основі чужій, ²¹але як написано: Кому не звіщалося про Нього, побачать, і ті, хто не чув, зрозуміють!

15:14

NASB «І щодо вас, брати мої, я сам переконаний»

NKJV «Тож я сам впевнений щодо вас, брати мої»

NRSV «Я сам відчуваю себе впевненим стосовно вас, мої брати й сестри»

TEV «Друзі мої! Я сам впевнений, що ви»

NJB Не тому, що я в вас сумніваюся, браття мої, навпаки, я цілком впевнений, що ви»

«Я» (*auto egō*) є дуже емпатичним в грецькій мові. Павло насправді робить церкві комплімент («переконаний» ПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ).

Павло стверджує три думки про римських християн у Рим. 15:14.

1. вони повні доброти (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ)
2. вони наповнені знанням (ДІЄПРИКМЕТНИК ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ)
3. вони можуть навчати одне одного (ДІЄПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ ПАСИВНОГО СТАНУ)

Цей вірш вказує на те, що Павло не приніс нового вчення, але пояснює їм добру вістку, яку вони вже чули й прийняли (пор. Рим. 15:15).

■ **"що й самі ви повні доброти, наповнені всяким"** Як «я сам» у першій фразі, так і «ви самі» в цій фразі є емпатичними. Слово «повний» (*mestos*) означає «повний чогось» або «багатий на щось». Павло вжив це слово лише двічі, й обидва рази в Посланні до римлян (Рим. 15:1:29; 15:14).

Слово «наповнені» (*plēroō*) є ДІЄПРИКМЕТНИКОМ ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ. Павло часто вживав це слово в Посланні до римлян (пор. Рим. 1:29; 8:4; 13:8; 15:13,14,19). Він також часто вживав ІМЕННИК *plērōta* в Посланні до римлян (пор. Рим. 11:12,25; 13:10; 15:29), але ніколи не вживав ПРИКМЕТНИКА в своїх посланнях.

Павло бажав, щоб повне Євангеліє повністю наповнило віруючих і переповняло їх любов'ю та служінням. У Христі віруючі мають все, що їм потрібно. Їм треба повністю прийняти цю впевненість.

■ **"повні доброти, наповнені всяким знанням"** Є два варіанти, як можна розуміти ці слова: (1) як такі, що в даному контексті пов'язані з попереднім фрагментом Рим. 14:1-15:13, де йдеться про любов віруючих одне до одного попри різні погляди стосовно неясних біблійних питань. Це може підтверджуватися тим, що слово «добре/добрість» вживається в Рим. 14:16; 15:2 і тут; або (2) як такі, що пов'язані з усім Євангелієм віри та поведінки, ортодоксії та ортопраксії.

■ **"можете й один одного навчати"** Бог задумав церкву для того, щоб віруючі підбадьорювали та навчали одне одного (пор. 1Кор. 12:7; Кол. 3:16; 1Сол. 5:14; 2Сол. 3:15). Ми спасені для того, щоб служити – служити Богові, служачи одне одному! Ми маємо жити заради здоров'я та росту тіла!

15:15 "писав я вам почасти трохи сміліше" Павло писав своє послання до римлян з Коринта. Якась група людей з коринтської церкви докоряла йому, що начебто він сміливий в листах, але в особистих зустрічах – слабкий. Тут вжита ДІЄСЛІВНА форма слова «сміливо», що також зустрічається в 2Кор. 10:2,12; 11:21. Сміливість Павла ґрунтувалася на його навершенні, покликанні та знанні Євангелія.

■ **"благодаттю, що дана мені від Бога"** Павло згадує Божу благодать (пор. Рим. 1:5; 12:3; 1Кор. 3:10; 15:10; Гал. 2:9; Еф. 3:7-8), що покликала його, спасла його, дала йому дари та послала до язичників (пор. Рим. 11:13; 15:16). Тим самим він стверджує своє апостольство та свій авторитет (пор. Рим. 1:1,5).

15:16 "служогою... службу... приношення... приємне..." У віршах 16 та 17 вжито декілька священницьких термінів та фраз. Термін «слуга» вживається стосовно служіння священника в Рим. 15:27. У Євр. 8:2 він вживається стосовно служіння Христа. Павло вважав себе священником (пор. Фил. 2:17), який приносить Богу в дар язичників. Саме таким було завдання Ізраїля (пор. Вих. 19:5-6; Іс. 66:20). Це благовісницьке завдання було дано церкві (пор. Мт. 28:18-20; Лк. 24:47; Дії 1:8). У 1Петр. 2:5,9 та Об. 1:6 церкву описано старозавітними священницькими термінами.

■ **"Євангелії Божої"** Євангеліє не лише Христове (пор. Мр. 1:1; Рим. 1:16; 15:19; 1Кор. 9:12,18; 2Кор. 2:12; 4:4; 9:13; 10:14; Гал. 1:7, тощо), але його можна справедливо назвати «Євангелієм Божим» (пор. Мр. 1:14; Рим. 15:16; 2Кор. 11:7; 1Сол. 2:2,8,9; 1Петр. 4:17). Воно є самим серцем Божих обітниць із Бут. 3:15; 12:3 та Вих. 19:5-6, і про нього часто звіщав Ісая (Іс. 2:2-4; 51:4,5).

■ **"освячене Духом Святим"** Це – дієприкметник ПЕРФЕКТА ПАСИВНОГО СТАНУ зі значенням «Я був освячений і продовжую освячуватися Духом Святим». Можливо, тут знову відображаються конфлікти між іудейськими та язичницькими віруючими в римській церкві. Павло чітко стверджував, що народи (язичники) були й продовжують бути повністю прийнятими й освяченими Святим Духом (пор. 1Кор. 6:11).

15:17-19 Зауважте єдину дію триєдиного Бога: Бог (пор. в.17); у Христі (пор. Рим. 15:17); і силою Духа Божого (пор. Рим. 15:19). Також зверніть увагу на три Особи Божества в Рим. 15:30. Хоча слова «Трійця» в Біблії немає, цей концепт є біблійним (пор. Мт. 3:16-17; 28:19; Дії 2:33-34; Рим. 8:9-10; 1Кор. 12:4-6; 2Кор. 1:21; 13:14; Еф. 1:3-14; 4:4-6; Тит. 3:4-6; 1Петр. 1:2). Див. Рим. 8:11, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТРІЙЦЯ» (SPECIAL TOPIC: THE TRINITY).

15:18-19 Павло перелічив різні аспекти, в яких його служіння язичникам було ефективним: (1) словом, (2) чином, (3) ознаками, (4) чудесами, і все – (5) силою Духа.

Слід сказати про різночитання 5-го пункту – «Духа» (за манускриптом В): у деяких грецьких текстах написано «Святого Духа» (манускрипти А та D*), а в деяких – «Духа Божого» (манускрипти P⁴⁶, κ та D¹). Як у багатьох подібних різночитаннях, ці небогодуховенні додатки або пояснення ніяк не спливають на істину тексту. Звичайно переписчики більш пізнього періоду намагалися стандартизувати стиль Нового Заповіту. UBS⁴ оцінює варіант «Духа Божого» рейтингом «С» (важко вирішити).

15:18 "на послух поган" Бог завжди мав на меті створити Собі народ, що відображає Його характер. Євангеліє Ісуса відновлює в людині образ Божий, що був згублений в гріхопадінні Бут. 3. Близькі відносини з Богом підтверджуються благочестивим характером. Ціль християнства – щоб людина спілкувалася з Богом і вже зараз уподібнювалася Христу.

■ **"словом і чином"** Ідеться про служіння Павла, а не послух римських християн. Ці слова очевидно пов'язані з силою Духа в Рим. 15:19.

15:19 "силою ознак і чудес" Ці два слова часто вживаються разом в Діях святих апостолів (пор. Дії 14:8-10; 16:16-18, 25-26; 20:9-12; 28:8-9) і описують Божу силу, що діє через Євангеліє (пор. 2Кор. 12:12). Здається, це синоніми. Що саме малося на увазі, чудеса чи навернення, – точно невідомо. Тут знову може бути натяк на суперечки щодо апостольства Павла. Як Бог підтверджував діло Дванадцяти Апостолів в Єрусалимі, так само Він підтверджував і діло Павла серед язичників видимими ознаками.

■ **"я поширив Євангелію Христову"** Це – ІНФІНІТИВ ПЕРФЕКТА АКТИВНОГО СТАНУ слова *plēroō* (пор. Рим. 15:14). Це означає, що Павло вірив, що завершив своє діло проповіді на Східному Присередземномор'ї (пор. Рим. 15:23).

■ **"аж до Ілліріка"** Ця римська провінція, відома також під назвою «Далмація», була розташована на східному узбережжі Адриатичного моря, на північному заході від Грецького півострова (Македонії). У книзі Дій не написано, що Павло там проповідував, але розповідається про те, що він був у тих місцях (пор. Дії 20:1-2). Вислів «аж до» може означати «на кордоні з» або «в районі».

15:20 "При тому пильнував я звіщати Євангелію не там, де Христове Ім'я було знане" У Павла взагалі була така місіонерська стратегія (пор. 1Кор. 3:10; 2Кор. 10:15-16). Він хотів проповідувати язичникам, які ще не мали можливості почути й прийняти Євангеліє. Зазвичай Павло обирав великі міста, що мали стратегічне значення для Римської імперії, щоб засновані там церкви могли проповідувати Євангеліє та навчати учнів в районах навколо них.

15:21 Це – цитата з Іс. 52:15 в перекладі Септуагінти, де йдеться про те, що язичники почують вістку про Бога. Саме це пророчтво Павло взяв собі за місіонерську стратегію.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 15:22-29

²²Тому часто я мав перешкоди, щоб прибути до вас. ²³А тепер, не маючи більше місця в країнах оцих, але з давніх літ мавши бажання прибути до вас, ²⁴коли тільки піду до Еспанії, прибуду до вас. Бо маю надію, як буду проходити, побачити вас, і що ви проведете мене туди, коли перше почасті матиму я задоволення з вами побути. ²⁵А тепер я йду до Єрусалиму послужити святим, ²⁶бо Македонія й Ахая визнали за добре подати деяку поміч неможливим святим, що в Єрусалимі живуть. ²⁷Бо визнали за добре, та й боржники вони їхні. Бо коли погани стали співниками в їх духовнім, то повинні й у тілеснім послужити їм. ²⁸Як це докінчу та достачу їм плід цей, тоді через ваше місто я піду до Еспанії. ²⁹І знаю, що коли прийду до вас, то прийду в повноті Христового благословення.

15:22 "Тому" Причина пояснюється в Рим. 15:20.

■ **"часто я мав перешкоди"** Це – ІМПЕРФЕКТ ПАСИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Павло неодноразово мав перешкоди (пор. Рим. 1:13). Суб'єкт перешкод не вказаний. Ним могли бути Бог, сатана, злі люди, або можливості для проповіді Євангелія.

Слід пам'ятати, що Павло писав Послання до римлян у Коринті. І в Коринті противники Павла докоряли йому, що він не зміг здійснити подорожей, які планував. Ці докори в коринтській церкві напевне впливали на Павла, і тому, можливо, він згадав тут про те, що його план неодноразово було зірвано.

15:23 "А тепер, не маючи більше місця в країнах оцих" Цей вірш слід розуміти в межах географічного регіону Малої Азії або Східного Присередземномор'я. Павло проповідував не всім і всюду в цьому регіоні, але деяким.

■ **"але з давніх літ мавши бажання прибути до вас"** Павло часто висловлював бажання відвідати Рим (пор. Рим. 1:10-15; Дії 19:21; 23:11).

Цей текст має грецькі рукописні варіанти, які не вказані в критичних примітках UBS⁴. Слово, перекладене українською «давніх», в давньогрецьких манускриптах P⁴⁶, κ, A, D, F, G та L представлено словом «багатьох» (*polus*), що вжито в Рим. 15:22, але в манускриптах B, C та P стоїть слово «декілька» (*ikanos*). Можливо, перебільшення Павла турбувало переписчиків більш пізнього періоду.

15:24 "коли тільки піду до Еспанії" Павло хотів піти в західний регіон Римської імперії (пор. 2Кор. 10:16). Після завершення книги Дій Павло був звільнений з римського арешту й відправився в четверту місіонерську подорож. Саму під час цієї четвертої подорожі були написані Пастирські послання (Перше Послання до Тимофія, Друге Послання до Тимофія та Послання до Тита). Можливо, про це сказано в 2Тим. 4:10 – в деяких грецьких унціальных рукописах, κ, C та в давньолатинській Вульгаті й коптських перекладах там стоїть назва «Галлія». Климент Римський (див. Посл. до Кор. 5:7) ще до кінця I століття писав в своєму «Посланні до коринтян» 5:7, що Павло подорожував до «крайнього заходу».

■ **"і що ви проведете мене туди"** Ця фраза стала в церкві специфічною ідіомою, що означає «допомогти мандрівним місіонерам дістатися наступного місця свого служіння» (пор. Дії 15:3; 1Кор. 16:6, 11; 2Кор. 1:16; Тит. 3:13; 3Ів. 6). Римські віруючі не змогли взяти участі в фонді допомоги єрусалимській церкві, але вони могли фінансово допомогти Павлу в його місіонерській подорожі на захід.

15:25 "послужити святим" Це слово часто вживається щодо збору грошей (пор. Рим. 15:31; 1Кор. 16:15; 2Кор. 8:4; 9:1). Див. Рим. 1:7, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СВЯТІ» (SPECIAL TOPIC: SAINTS).

15:26 "деяку поміч незаможним святим, що в Єрусалимі живуть" Павло керував цим збором коштів (див. Рим. 12:13, Спеціальна тема: «*Koinōnia*») протягом декількох років; він збирав гроші в (1) Галатії та Малій Азії (пор. 1Кор. 16:1-4), а також в (2) Македонії та Ахаї (пор. 2Кор. 8-9). Він прийняв цю ідею від церкви в Антіохії (пор. Дії 11:30; 12:25). Цей проект повинен був об'єднати два крила ранньої церкви – іудеїв та язичників. Про язичницькі церкви сказано, що вони «визнали за добре» це зробити (пор. Рим. 15:26 та 27). Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ГОЛОД» (SPECIAL TOPIC: HUNGER)

15:27 "коли" (умовний сполучник) Це – УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ, яке передбачає правдивість речей з авторської точки зору або його літературного задуму. Якщо язичники беруть участь в духовному благословінні іудеїв (пор. Рим. 10-11), то вони повинні брати участь і в фізичних потребах материнської церкви в Єрусалимі.

15:28

NASB «коли я зроблю це й покладу свою печатку на цей їхній плід»

NKJV «коли я це здійсно та запечатаю їм плід цей»

NRSV «коли я це докінчу і доставлю їм те, що зібрано»

TEV «коли я завершу це завдання й передам їм всі гроші, що були зібрані для них»

NJB «Тож коли я зроблю це й офіційно передам їм те, що було зібрано»

Тут вжито ДІСПРИКМЕТНИК АОРИСТА АКТИВНОГО СТАНУ та ДІСПРИКМЕТНИК АОРИСТА МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ. Буквально це вказує на звичайний спосіб запечатання пакету, щоб забезпечити недоторканість того, що всередині пакету. Можливо, Павло тим самим запевняв, що всі гроші будуть відправлені й одержані. Для цього він також взяв з собою декількох представників церков, які брали участь у зборі грошей (пор. Дії 20:4).

Для «печатки» див. Спеціальну тему до Рим. 4:11.

15:29 Зауважте, що тут знову вжито слово *plēroō* / *plērōma*. Див. примітку до Рим. 15:14.

■ **"Христового благословення"** Ця фраза означає благословіння, що його приносить проповідь/вчення Євангелія. Тут під благословінням не мається на увазі молитва.

У деяких давньогрецьких текстах для пояснення додано фразу «благословіння Євангелії Христа» (манускрипт А², переклад NKJV). Коротша версія має місце в манускриптах κ*, А, В, С, D, F, G, P. UBS⁴ дає їй рейтинг «А» (точно).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 15:30-33

³⁰Благаю ж вас, браття, Господом нашим Ісусом Христом і любов'ю Духа, помагайте мені в молитвах за мене до Бога, ³¹щоб мені визволитися від неслухняних в Юдеї, і щоб служба моя в Єрусалимі була приємна святим, ³²щоб із волі Божої з радістю прийти до вас і відпочити з вами! ³³А Бог миру нехай буде зо всіма вами. Амінь.

15:30 "Благаю ж вас... помагайте мені" Це дуже сильні грецькі слова. Перше з них вжито також в Рим. 12:1, а друге – в історії про боротьбу Ісуса в Гефсиманії. Павло відчував глибоку потребу в молитві за нього самого та за його служіння Євангелія (пор. 2Кор. 1:11; Еф. 6:18-20; Кол. 4:3; 1Сол. 5:25;

2Сол. 3:1). Його візит до Єрусалима виявився важким (пор. Рим. 15:31). Він прибув до Рима, але не так, як він собі це уявляв. Див. Рим. 9:3, Спеціальна тема: «Заступницька молитва».

15:30-33 Павло висловив в своїй молитві три бажання:

1. щоб йому визволитися від своїх ворогів в Іудеї (пор. Дії 20:22-23)
2. щоб дар від язичницької церкви був добре прийнятий церквою в Єрусалимі (пор. Дії 15:1 і далі; 21:17 і далі)
3. щоб йому потім відвідати Рим по дорозі в Іспанію

15:30 "помагайте мені" Це слово вжито лише тут у Новому Заповіті. Це – складене слово, воно складається з *sun* (разом з) та *agōnizomai* (боротися, воювати, намагатися, пор. 1Кор. 9:25; Кол. 1:29; 4:12; 1Тим. 4:10; 6:12). Цим сильним ІНФІНТИВОМ Павло закликає римську церкву разом із ним всіма силами боротися в молитві, аби материнська церква в Єрусалимі прийняла приношення язичників.

15:31 "неслухняних" Мова йде про протидіючих іудеїв або, можливо, іудействующих, а не про єрусалимську церкву взагалі (пор. Рим. 11:30,31).

15:32 Молитва Павла закінчується ще двома проханнями: (1) щоб він прийшов до них з радістю та (2) щоб він мав час відпочити з ними (АОРИСТ МЕДІАЛЬНОГО СТАНУ [депонент] КОН'ЮНКТИВА слова *sunaparauomai*, вжитого лише тут в Новому Заповіті, але також в Іс. 11:6. Павло цитував Іс. 11:1,10 в Рим. 15:12). Павло мав потребу в часі спокою й відпочинку, щоб відновити сили зі зрілими віруючими (пор. 2Кор. 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33)! Однак цього не сталося. На Павла очікували арешт в Палестині, суди та роки ув'язнення.

Цей вірш має декілька різночитань.

15:33 "Бог миру" Це – прекрасне ім'я Бога (пор. Рим. 16:20; 2Кор. 13:11; Фил. 4:9; 1Сол. 5:23; 2Сол. 3:16; Євр. 13:20).

■ **"Амінь"** Див. Спеціальну тему до Рим. 1:25.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як Старий Заповіт може бути корисним для новозавітних віруючих (Рим. 15:4-5; 1Кор. 10:6,11)?
2. Чому Павло цитує Старий Заповіт в Рим. 15:9-12? Якій великій істині вони навчають?
3. Де в цьому фрагменті Послання до римлян, можливо, відображається конфлікт між іудеями й язичниками?
4. Де в цьому фрагменті Послання до римлян, можливо, відображаються суперечки щодо апостольства Павла?
5. З якою причини Павло влаштував приношення язичницької церкви для церкви в Єрусалимі (Рим. 15:15-28)?
6. Яка місіонерська стратегія була в Павла? Чому він хотів піти до Іспанії?
7. Як і чому Павло представляє своє діло як служіння священника (в.16) по відношенню до Ізраїля як царства священників (Вих. 19:5-6) або до церкви (1Петр. 2: 5,9; Об. 1:6)?
8. Чи відповів Бог на молитву Павла в віршах 30-33?

ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16

ПОДІЛ НА ФРАГМЕНТИ В СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Особисті привітання	Рекомендування сестри Фіви	Привітання	Особисті привітання	Привітання та добрі побажання
16:1-2	16:1-2	16:1-2	16:1-2	16:1-2
16:3-16	Привітання до римських святих 16:3-16	16:3-16	16:3-5a 16:5b-7 16:8-11 16:12-15 16:16	16:3-5a 16:5b-16
16:17-20	Уникайте тих, хто чинить розділення 16:17-20	16:17-20	Останні настанови 16:17-20a 16:20b-21	Попередження та перший постскриптур 16:17-20
16:21-23	Привітання від друзів Павла 16:21-24	16:21 16:22 16:23	16:22 16:23	Останні привітання та другий постскриптур 16:21-23
Славослів'я	Благословіння		Заключна молитва хвали 16:25-26 16:27	Славослів'я 16:25-27

ЧИТАННЯ ТРЕТСЬОГО (з книги «Посібник для хорошого читання Біблії»)

СЛІДУВАННЯ ОРИГІНАЛЬНОМУ АВТОРСЬКОМУ НАМІРУ В ФРАГМЕНТАХ ТЕКСТУ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Прочитайте цілу главу книги за один раз. Визначте основні теми глави. Порівняйте ваш поділ глави на фрагменти з вже наявними поділами п'ятих сучасних перекладів Біблії. Поділ на фрагменти не є богонатхненним, однак він є ключем для слідування оригінальному авторському задуму, що лежить в основі тлумачення взагалі. Кожен фрагмент має одну-єдину тему:

1. Перший фрагмент
2. Другий фрагмент
3. Третій фрагмент
4. І т. д.

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПОГЛЯД НА ВІРШІ 1-27

- А. Зверніть увагу на те, що всі жінки в цій заключній частині були співробітниками Павла в Євангелії (пор. Фил. 4:3): Фіва в Рим. 16:1; Прискилла в Рим. 16:3; Марія в Рим. 16:6; Юнія (або Юній, якщо це був чоловік) в Рим. 16:7; Трифена й Трифоса в Рим. 16:12; Персида в Рим. 16:12; «його мати» в Рим. 16:13; Юлія в Рим. 16:15; і «його сестра» в Рим. 16:15. Стережіться догматичного підходу до

питання жінок у служінні. Всі віруючі – обдаровані (пор. 1Кор. 12:7,11), служителі повного часу (пор. Еф. 4:12).

У цьому переліку є жінка-диякон, Фіва, а також, можливо, жінка-апостол, Юнія (пор. Йоїл 2:28; Дії 2:16-21). Важко вирішити, як ставитися до цього питання згідно з Біблією, через начебто парадоксальні твердження Павла, такі як 1Кор. 11:4-5 в порівнянні з 14:34.

- Б. Зверніть увагу на можливі етнічні корені цих імен
1. віруючі іудеї: Акила, Прискилла, Андронік, Юнія, Марія [в деяких манускриптах – Маріам];
 2. римські шляхетні фамілії: Прискилла, Амплій, Апеллес, Наркис, Юлія, Філолог;
 3. іудейські шляхетні фамілії: Аристовул, Іродіон.
- В. Вірші 1-16 є особистими привітаннями Павла, а вірші 17-20 – його заключними попередженнями про лжечителів. У віршах 21-23 місіонерська команда передає привіти з Коринта.
- Г. Дуже корисним є розділ, присвячений Рим. 16, в «Коментарі Нового Заповіту Тиндейла» Ф.Ф. Брюса (*Tyndale New Testament Commentary* by F. F. Bruce). Якщо вас цікавить детальне вивчення імен в цій главі, можете почитати цю книгу, сторінки 266-284.
- Д. Є сумніви щодо того, де саме закінчується це послання. Заключна частина з'являється декілька разів в кінці Рим. 14, 15 (манускрипт P⁴⁶) та 16 в давньогрецьких рукописах. Однак традиційне завершення Рим. 16:25-27 є в манускриптах P⁶¹, κ, В, С та D, а також у грецькому тексті, що його використовував Климент Римський (95 р. н.е.).

Вірша 24 немає в найдавніших грецьких рукописах P⁴⁶, P⁶¹, κ, А, В та С, у латинській Вульгаті або в грецькому тексті, що його використовував Ориген Олександрійський. Для глибокого дослідження цієї теми див. Брюс М. Метцгер, «Текстовий коментар до грецького Нового Заповіту» (Bruce M. Metzger, *Textual Commentary on the Greek New Testament*), стор. 533-536.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІВ ТА ФРАЗ

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:1-2

¹Поручаю ж вам сестру нашу Фіву, служebницю Церкви в Кенхреях, ²щоб ви прийняли її в Господі, як личить святим, і допомагайте їй, у якій речі буде вона чого потребувати від вас, бо й вона опікунка була багатьом і самому мені.

16:1 "Поручаю ж вам" Вірші 1-2 написано як рекомендаційний лист для диякониси Фіви. Можливо, вона відвозила лист Павла до Рима. У Новому Заповіті є й інші приклади таких рекомендаційних або доручальних листів (пор. Дії 18:27; 1Кор. 16:3; 2Кор. 3:1; 8:18-24; Фил. 2:19-30).

■ **"Фіву"** Ім'я «Фіва» означає «світла» або «промениста».

NASB, NKJV «що вона є служителькою церкви»

NRSV «диякона церкви»

TEV «що вона служить церкві»

NJB «дияконису церкви»

Тут вжито слово *diakonos*. Воно є іменником жіночого роду однини в знахідному відмінку. Це грецьке слово означає служителя/слугу. Його вжито стосовно (1) Христа в Рим. 3:7; Мр. 10:45; стосовно (2) Павла в Еф. 3:7; Кол. 1:23,25; та стосовно (3) дияконів у Фил. 1:1; 1Тим. 3:11.

Існування служіння диякона в ранній церкві за часів написання Нового Заповіту і після його написання підтверджується фактами. Ще одним прикладом жінок в служінні помісної церкви в Новому Заповіті є «список вдів» у Пастирських посланнях (пор. 1Тим. 3:11; 5:3-16). В англійських перекладах RSV, Amplified та Phillips це слово в Рим. 16:1 перекладено як «deaconess» (диякониса). У NASB та NIV воно подається в примітках. У NEB написано «хто несе служіння». Всі віруючі – покликані, обдаровані служителі повного часу (пор. Еф. 4:12). Дехто покликаний на керівні посади. Наші традиції повинні узгоджуватися з Писанням! Ці ранні диякони та диякониси були слугами, а не виконавчими комітетами.

М.Р. Вінсент у «Вивченні слів» (M. R. Vincent, *Word Studies*, том 2, стор. 752 та 1196) каже, що в «Апостольських постановах» кінця II – початку III ст. розрізняються обов'язки та положення жінок-помічників в церквах.

1. диякониси
2. вдови (пор. 1Тим. 3:11; 5:9-10)
3. незамужні (пор. Дії 21:9 і, можливо, 1Кор. 7:34)

В їхні обов'язки входило

1. доглядати за хворими
2. доглядати за фізично переслідуваними
3. відвідувати ув'язнених за віру
4. навчати нових віруючих
5. допомагати в хрещенні жінок
6. частково наглядати за жіночою половиною членів церкви

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЖІНКИ В БІБЛІЇ» (SPECIAL TOPIC: WOMEN IN THE BIBLE)

■ "Церкви" Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЦЕРКВА (*EKKLESIA*)» (SPECIAL TOPIC: CHURCH (*EKKLESIA*))

"в Кенхреях" Це був один з портів Коринта. Він знаходився в східній частині міста (пор. Дії 18:18).

16:2 "щоб ви прийняли її в Господі, як личить" Це – АОРИСТ МЕДАЛЬНОГО СТАНУ [депонент] КОН'ЮНКТИВА слова *prosdechomai*, що означає «гостинно прийняти» (пор. Фил. 2:29). Павло довіряв цій жінці й хотів, щоб церква прийняла її заради нього. Вже сам той факт, що йому довелося казати про це, вказує на культурний клімат.

■ "святим" Це слово описує не лише положення віруючих в Ісусі, але також їхнє благочестиве життя, що прогресивно характеризує їхнє нове положення в Христі. Слово «святий» завжди стоїть у МНОЖИНІ, окрім одного випадку в Посланні до Филип'ян (4:21), але навіть там його вжито в спільному сенсі. Бути християнином означає бути частиною громади віруючих, сім'ї, тіла. Сучасна церква на заході знецінила цей спільний аспект біблійної віри! Див. Рим. 1:7, Спеціальна тема: «Святі».

■ "допомагайте їй, у якій речі буде вона чого потребувати від вас" Тут обидва дієслова стоять в КОН'ЮНКТИВІ. Перше слово, *paristēmi* (АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ), означає «стояти поруч і допомагати». Друге слово, *chrēzō* (ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ), означає «допомагати всім, чим потрібно» (пор. 2Кор. 3:1).

Тут мова йде про матеріальне забезпечення мандрівних служителів. Саме з цією метою писався цей рекомендаційний лист.

NASB, NKJV «була помічником багатьох»

NRSV «була благодійником багатьох»

TEV «напевне вона сама була добрим приятелем для багатьох людей»

NJB «доглядала за великим числом людей»

Це слово, *proistatis*, зустрічається лише тут у всьому Новому Заповіті. Можливо, воно означало фізичну або фінансову допомогу. Це слово спершу означало багату опікунку. Осільки Фіва подорожувала до Рима (пор. Рим. 16:1) й допомагала багатьом (пор. Рим. 16:2), то цілком можливо, що вона насправді була опікункою.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:3-16

³Вітайте Прискиллу й Акилу, співробітників моїх у Христі Ісусі, ⁴що голови свої за душу мою клали, яким не я сам дякую, але й усі Церкви з поган, і їхню домашню Церкву. ⁵Вітайте улюбленого мого Епенета, він первісток Ахаї для Христа. ⁶Вітайте Марію, що працювала

багато для вас. ⁷Вітайте Андроніка й Юнія, родичів моїх і співв'язнів моїх, що славні вони між апостолами, що й у Христі були перше мене. ⁸Вітайте Амплія, мого улюбленого в Господі. ⁹Вітайте Урбана, співробітника нашого в Христі, і улюбленого мого Стахія. ¹⁰Вітайте Апеллеса, випробуваного в Христі. Вітайте Аристовулових. ¹¹Вітайте мого родича Іродіона. Вітайте Наркисових, що в Господі. ¹²Вітайте Трифену й Трифосу, що працюють у Господі. Вітайте улюблену Персиду, що багато попрацювала в Господі. ¹³Вітайте вибраного в Господі Руфа, і матір його та мою. ¹⁴Вітайте Асинкрита, Флегонта, Єрма, Патрова, Єрмія і братів, що з ними. ¹⁵Вітайте Філолога та Юлію, Нірея й сестру його, і Олімпіяна, і всіх святих, що з ними. ¹⁶Вітайте один одного святим поцілунком. Вітають вас усі Церкви Христові!

16:3 "Прискиллу й Акилу" Ім'я Прискилли часто стоїть перед іменем її чоловіка, хоча такий порядок був незвичайним в тій культурі (пор. Дії 18:18, 26; 1Кор. 16:19; 2Тим. 4:19). Можливо, вона походила зі шляхетного римського роду або мала більш домінуючий тип характеру. І Павло, і це подружжя були виробниками наметів або кожум'яками. Павло називає це подружжя своїми «співробітниками в Христі Ісусі». Можливо, саме від них Павло дізнався про сильні та слабкі сторони римської церкви.

16:4 "голови свої за душу мою клали" Ця ідіома основана на понятті «сокира ката». Біблія не пояснює, що саме Павло мав на увазі під цим висловом.

☐ **"яким не я сам дякую, але й усі Церкви з поган"** Павло був дуже вдячним за дружбу й активну допомогу цього подружжя. Він навіть каже про їхнє служіння «всім церквам язичників (або поган)». Яке вражаюче ствердження й яка подяка! Можливо, це пов'язано з їхнім служінням Аполлосу, якого вони підбадьорювали й навчали (пор. Дії 18:24-28).

☐ **"Церкву"** Йдеться про людей, а не будівлю. Це слово означає «покликані». У грецькому перекладі Старого Заповіту, Септуагінті (LXX), цим словом перекладався єврейський термін *qahal*, що означав «громада». Рання церква вважала себе природним наслідником або завершенням старозавітної «громади Ізраїля», а не сектантською групою розкольників. Див. Спеціальну тему до Рим. 16:1.

☐ **"їхню домашню Церкву"** Перші християни збиралися в домах (пор. Рим. 16:23; Дії 12:12; 1Кор. 16:19; Кол. 4:15 та Филим. 2). Перші церковні будівлі з'явилися в III ст. н.е.

☐ **"Епенет"** Це ім'я означає «прославлений»

☐ **"він первісток"** Тобто він був першим з навернених; те саме сказано про дім Степанів у 1Кор. 16:15.

☐ **"Ахаї"** Це була назва римської провінції, що займала західну третину території сучасної Туреччини.

16:6 "Марію, що напрацювалася багато для вас" Про цю Марію нічого не відомо. Можливо, вона була місіонеркою з римської церкви. Є багато чудових, благочестивих віруючих, про яких ми нічого не знаємо, але Бог їх дуже добре знає.

16:7 "співв'язнів моїх" Сучасні вчені не впевнені в тому, про яке саме ув'язнення тут ідеться. Павло багато страждав за свою віру (пор. 2Кор. 4:8-11; 6:4-10; 11:25-28). Він був у в'язниці в Филипах, Кесарії, Римі, та мабуть і в інших місцях (пор. Ефес, 1Кор. 15:32; 2Кор. 1:8).

☐ **"Юнія"** Це ім'я може бути чоловічим або жіночим, в залежності від знаків наголосу. У грецьких рукописах є різночитання: варіант «*Iouinian*» у манускриптах κ, Α, Β, С, D, F, G та Ρ вжито без знака наголосу та варіант ЖІНОЧОГО РОДУ з наголосом в манускриптах B², D² та 0150. Ранній папірус P⁴⁶ та деякі версії Вульгати й коптські переклади, а також грецькі тексти, що їх використовував Ієронім, мають варіант «*Ioulian*» ЖІНОЧОГО РОДУ. На думку деяких богословів, це просто описка переписчика. Це ім'я в жіночому роді таки зустрічається і в Рим. 16:15. Можливо, ці дві особи, згадані в Рим. 16:7 були

1. іудейськими віруючими, ув'язненими разом з Павлом
2. братом і сестрою

3. подружжям

Якщо це – жіноче ім'я, а вираз «апостоли» було вжито в більш ширшому значенні, ніж «Дванадцять учнів», то це була жінка-апостол.

Також цікаво, що чоловіче ім'я «Юній» не зустрічається в римських літературних творах або написах, але «Юнія» було досить поширеним ім'ям. Це була римська фамілія. Щоб дізнатися більше про жінок у служінні див. Лінда Л, Белвіл, «Жінки-лідери та церква» (Linda L. Belleville, *Women Leaders and the Church*), стор. 188, прим. 42.

NASB «що вони є незвичайними серед апостолів»

NKJV «що вони є важливими серед апостолів»

NRSV «вони є видатними серед апостолів»

TEV «вони є добре відомими серед апостолів»

NJB «тим незвичайним апостолам»

Можливо, тут йдеться про Дванадцять Апостолів, і в такому разі ці дві особи були добре відомими Апостолам; або тут йдеться про більшу групу служителів, яких теж називали «апостолами» (пор. Дії 14:4, 14; 18:5; 1Кор. 4:9; Гал. 1:19; Фил. 2:25; 1Сол. 2:6). Контекст свідчить на користь більш ширшої групи, як у Еф. 4:11, але ВИЗНАЧЕНИЙ АРТИКЛЬ вказує на Дванадцять Апостолів. Див. Рим. 1:1, Спеціальна тема: «Посилати (*Apostellō*)».

■ **"що й у Христі були перше мене"** Це очевидно значить, що вони спаслися й активно служили Христу ще до навернення Павла на дорозі до Дамаска.

16:8-16 Імена в цій частині Послання невідомі богословам. Ці люди були дорогими для Бога й Павла, але їхні імена не згадуються більше ніде ані в Новому Заповіті, ані в ранньохристиянських творах, і про їхнє служіння нам нічого не відомо. Дивовижно те, що тут разом перелічені (1) імена простих рабів, (2) імена шляхетних римлян та (3) іудейські фамілії. Чоловічі імена наводяться разом з жіночими. Імена заможних вільних людей – разом з іменами мандрівних проповідників. Тут є навіть імена чужинців з Персії. Усі перепони повалені в церкві Ісуса Христа (пор. Рим. 3:22; 10:12; Йоїл 2:28-32 [Дії 2:14-21]; 1Кор. 12:11; Гал. 3:28; Кол. 3:11)!

16:8 "Амплій" Це ім'я, як і Прискилла та Юнія, було відомою римською фамілією.

■ **"мого улюбленого в Господі"** Цим самим словом «улюблений» Бог Отець назвав Ісуса Сина в Мат. 3:17 та 17:5; воно може виступати відповідником імені Раба з пісні страждального раба пророка Ісаї (пор. Мт. 12:18, цитата з Іс. 42:1). Однак Павло звертався цим словом до віруючих (пор. Рим. 1:7; 16:8,9; 1Кор. 4:14,17; 15:58; Еф. 6:21; Фил. 2:12; Кол. 4:7,9,14; 1Тим. 6:2; Филим. 16).

16:9 "Урбан" Це ім'я означає «мешканець міста» або «вихованець міста».

■ **"в Христі"** Ця фраза, як і вираз «в Господі», часто повторюється в цій главі. Ці християнські робітники були частиною однієї сім'ї й мали одного Спасителя.

■ **"Стахій"** Це рідкісне ім'я означає «колос». Археологи встановили, що це ім'я було пов'язане з родом кесаря.

16:10 "випробуваного в Христі" Ця ідіоматична фраза означає людину, яка пройшла через випробовування й залишила вірною. Див. Спеціальну тему до Рим. 2:18.

■ **"Аристовулових"** Деякі вчені заявляють, що тут йдеться про рабів в домі Аристовула, а не про членів його сім'ї, і що те саме стосується й фрази «Наркисових» у Рим. 16:11.

■ **"Аристовул"** Деякі богослови (Лайтфут - Lightfoot) заявляють, що Аристовул був братом Ірода Агріпія I (що він убив Апостола Якова в Діях 12). Якщо це правда, то ми бачимо тут, як Євангеліє входило в цю ідумейську родину.

16:11 "Іродіон" Можливо, це був раб Іродової родини.

■ **"Наркисових"** Можливо, цей Наркис був відомим слугою імператора Клавдія. Якщо це правда, то ми бачимо тут, як Євангеліє входило в римську царську сім'ю.

16:12 "Трифену" Ім'я «Трифена» означає «тендітна».

■ **"Трифосу"** Це ім'я означає «ніжна». Можливо, Трифена й Трифоса були сестрами, навіть близнятами.

■ **"багато попрацювала"** Це слово означає працю «до виснаження».

■ **"Персиду"** Ім'я «Персида» означає «персидська жінка».

16:13 "Руф" Це ім'я означає «червоний» або «рудий». У Римі був один добре відомий Руф (пор. Мр. 15:21). Невідомо, чи був це той самий Руф, але таке цілком можливе.

NASB «вбраного чоловіка в Господі»
NKJV, NRSV «вбраного в Господі»
TEV «того видатного працівника на службі в Господа»
NJB «вбраного слугу Господа»

Дослівно: «вбраного». Тут це слово означає не лише покликання Боже, але й служіння як спосіб життя. Його мати також ставилася до Павла з великою любов'ю.

16:14 "Єрм" Це ім'я (буквально Гермес) було іменем бога вдачі. Воно було досить поширеним іменем рабів в греко-римському світі I століття.

16:15 "всіх святих" Див. Рим. 1:7, СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «СВЯТІ» (SPECIAL TOPIC: SAINTS).

16:16 "святим поцілунком" З тих часів не залишилося ніяких відомостей про те, хто цілував кого, коли і де. Привітання в церкві продовжувалися за зразком синагог, де чоловіки цілували у щоку чоловіків, а жінки жінок (пор. 1Кор. 16:20; 2Кор. 13:12; 1Сол. 5:26; 1Петр. 5:14). З часом таке привітання стало проблемою для церкви через неправильне розуміння з боку невірних, і в деяких церквах перестали вітати одне одного поцілунком, хоча Юстин Мученик згадував про це в II столітті.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:17-20

¹⁷Благаю ж вас, браття, щоб ви остерігалися тих, хто чинить розділення й згіршення проти науки, якої ви навчилися, і уникайте їх, ¹⁸бо такі не служать Господеві нашому Ісусу Христу, але власному череву; вони добрими та гарними словами зводять серця простодушних. ¹⁹Ваша ж слухняність дійшла до всіх. І я тішусь за вас, але хочу, щоб були ви мудрі в доброму, а прості в злому. ²⁰А Бог миру потопче незабаром сатану під ваші ноги. Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде з вами! Амінь.

16:17 Це попередження, здається, несподіванно з'являється в цьому контексті. Однак Павло міг включити його сюди для протиставлення благочестивим мандрівним служителям. У Рим. 16:17-18 перелічується, що робили ці лжеучителі.

1. вони чинили розділення
2. чинили перешкоди віруючим
3. навчали противне науці церкви
4. служили власним злим похотям

5. зводили серця простодушних людей своїми гарними та солодкими словами
Цей список не має відношення до слабих та сильних віруючих в Рим. 14:1-15:13.

■ **"унікайте їх"** Тут ми маємо ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ. Це – часто повторювана тема (пор. Гал. 1:8-9; 2Сол. 3:6,14; 2Ів. 10).

16:18

NASB, NRSV,

TEV «власним похотям»

NKJV «власному череву»

NJB «власній жадібності»

Дослівно: «черевам» (пор. Фил. 3:19; Тит. 1:12). Ці лжевчителі все використовують в своїх низьких інтересах.

■ **"добрими та гарними словами"** Лжевчителі часто мають фізично привабливу й динамічну особистість (пор. Кол. 2:4). Їхні слова часто звучать переконливо. Стережіться! В Біблії є декілька текстів, які можуть бути користини для виявлення лжевчителів: Повт. Зак. 13:1-5; 18:22; Мт. 7; Фил. 3:2-3, 18-19; 1Ів. 4:1-3.

■ **"зводять серця простодушних"** Це – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ, що вказує на триваючий обман. Ці віруючі – скоріш за все новонавернені або занадто простодушні – були вразливими («недосвідченими в злі»).

16:19 "Ваша ж слухняність дійшла до всіх" Це вже було сказано в Рим. 1:8. Це – одне з перебільшень Павла.

■ **"щоб були ви мудрі в доброму, а прості в злому"** Тут відображено вчення Ісуса (пор. Мт. 10:16; Лк. 10:3).

16:20 "Бог миру" Це – прекрасне ім'я Бога (пор. Рим. 15:33; 2Кор. 13:16; Фил. 4:9; 1Сол. 5:23 та Євр. 13:20).

■ **"потопче незабаром сатану під ваші ноги"** Тут є посилання на Бут. 3:15. Відносини віруючої людини з Месією дають їй також перемогу (пор. 1Ів. 5:18-20). Це – чудова обітниця й величезна відповідальність. У цьому контексті сатана уособлює плутанину й розділення, спричинені лжевчителями, що відволікають церкву від виконання великого доручення. За лжевчителями стоять демонічні сили! Однак Євангеліє проганяє темряву й зло з життя тих, хто приймає його й живе ним. Доброю книгою на цю тему є «Три важливих питання про духовну війну» Клінтона Е. Арнольда (Clinton E. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОСОБОВЕ ЗЛО» (SPECIAL TOPIC: PERSONAL EVIL)

■ **"Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде з вами"** Це звичайне завершення листів Павла (пор. 1Кор. 16:23; 2Кор. 13:14; Гал. 6:18; Фил. 4:23; Кол. 4:18; 1Сол. 5:28; 2Сол. 3:18, а також Об. 22:21). Можливо, ці слова Павло написав власноручно. Таким способом він підтверджував достовірність своїх листів (пор. 2Сол. 3:17; 1Кор. 16:21; Кол. 4:18).

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:21

²¹Вітає вас мій співробітник Тимофій, і Лукій, і Ясон, і Сосипатр, мої родичі.

16:21-23 Ці вірші є постскриптумом. Співробітники Павла в Коринті передають свої привіти.

16:21 "Лукій" Це міг бути

1. лікар Лука (пор. Кол. 4:14), чи, можливо, ідіома зі значенням «високоосвічений»

2. кірінеянин Луцій (пор. Дії 13:1)
3. невідомий християнин

■ **"Ясон"** Можливо, це той самий Ясон, в домі якого Павло жив в Солуні (пор. Дії 17:5-9).

■ **"Сосипатр"** Цей чоловік мабуть був Сопатером із Верії в Діях 20:4.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:22

²²Вітаю вас у Господі й я, Тертій, що цього листа написав.

16:22 "я, Тертій, що цього листа написав" Павло диктував свої листи писарю (*amanuensis*) (пор. 1Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; 2Сол. 3:17). Я гадаю, що Павло мав слабкий зір і не міг писати малими літерами, як писалися листи на папірусних або шкіряних сувоях (пор. Гал. 6:18)!

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:23-24

²³Вітає вас Гай, гостинний для мене й цілої Церкви. Вітає вас міський доморядник Ераст і брат Кварт. ²⁴[Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде зо всіма вами! Амінь.]

16:23 "Гай" Це міг бути

1. Гай Тит Юст у Діях 18:7
2. Гай з Дервії (пор. Дії 19:29; 20:4; 1Кор. 1:14)
3. Гай, що в 3Ів. 1

■ **"гостинний для мене й цілої Церкви"** Така гостинність була потрібною в церкві. Деякі забезпечені віруючі надавали мандруючим християнським служителям житло та їжу. Дехто, як цей чоловік, також відкривали двері свого дому для проведення зборів. Домашні церкви були поширені протягом більш ніж ста років. Див. Рим. 16:1, Спеціальна тема: «Церква (*Ekklesia*)».

■ **"міський доморядник Ераст"** Він також згадується в Діях 19:22; 2Тим. 4:20. Ераст виконував мандрівне служіння разом з Павлом.

■ **"Кварт"** Це ім'я по-латинськи означає «четвертий». Можливо, Кварт був братом Тертія, ім'я якого по-латинськи означає «третій» (пор. Рим. 16:22).

16:24 Цього вірша немає в ранніх грецьких рукописах P^{46,61}, κ , A, B, C та 0150. В деяких грецьких рукописах він стоїть після 16:23, а в інших – після 16:27. Цей вірш явно не був написаний Павлом в оригіналі. Його немає в англійських перекладах NASB, NRSV, TEV та NJB. UBS⁴ оцінює випущення цього тексту за рейтингом «точно» (A). Це – спроба завершити лист, і ця спроба пов'язана з проблемою розташування заключного славослів'я в кінці глав 14, 15 та 16 в різних давньогрецьких текстах.

ПЕРЕКЛАД ПРОФ. ІВАНА ОГІЄНКА: ПОСЛАННЯ ДО РИМЛЯН 16:25-27

²⁵А Тому, хто може поставити вас міцно згідно з моєю Євангелією й проповіддю Ісуса Христа, за об'явленням таємниці, що від вічних часів була замовчана, ²⁶а тепер виявлена, і через пророцькі писання, з наказу вічного Бога, на послух вірі по всіх народах провіщена, ²⁷єдиному мудрому Богові, через Ісуса Христа, слава навіки! Амінь.

16:25-27 По-грецьки це одне речення. Це благословіння можна знайти в давньогрецьких рукописах також в кінці 14-ї глави Послання до римлян, або в кінці 15-ї глави. Воно є повторенням головних тем послання, можливо, написаним Павлом власноручно.

Дехто вважає, що це славослів'я могло бути

1. супровідним листом до циркулярного листа – Послання до ефесян
2. для тих, хто прямував до Рима, тому що
 - а. Павло передає привіт двадцяти шести особам, хоча сам він ніколи не бував у Римі

б. В 16-й главі Послання до римлян вперше згадуються лжевчителі

в. це словослів'я стоїть в різних місцях у грецьких рукописах

Не виключно й те, що Павло зробив два екземпляри послання: Рим. 1-14 для Рима та Рим. 1-16 для Ефеса. У відповідь на ці ствердження зазвичай наводять такі факти:

1. багато хто з цих ранньохристиянських працівників мандрували
2. немає жодного грецького рукопису Послання до римлян без 16-ї глави
3. можливо, про цих лжевчителів ідеться в Рим. 14:1-15:13

16:25 "Тому, хто може" Це ще одне чудове ім'я Бога, вжите тричі в Новому Заповіті (пор. Еф. 3:20; Юд. 24).

Зауважте, як Бог зміцнює віруючих.

1. Євангелієм, яке проповідував Павло
2. проповіддю про Ісуса Христа
3. об'явленням Божого вічного плану спасіння, що був замовчаний (таємниця)

Віруючі зміцнюються через пізнання Євангелія. Євангеліє тепер доступне всім!

■ **"таємниці"** Бог має єдину ціль спасіння людства, що з'явилася ще до гріхопадіння (пор. Бут. 3). Натяки на цей Божий задум були об'явлені ще в Старому Заповіті (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5-6; та тексти стосовно всіх народів у Пророків). Проте повна програма була неясною (пор. 1Кор. 2:6-8). Пришествя Ісуса й Духа дещо прояснило її. Павло вживав слово «таємниця» для описання цього суцільного плану відкуплення (пор. 1Кор. 4:1; Еф. 2:11-3:13; 6:19; Кол. 4:3; 1Тим. 1:9). Однак він вживав це слово в різних значеннях.

1. Часткова запеклість Ізраїля для того, щоб язичники були прийняті. Прийняття язичників призведе до того, що іудеї приймуть Ісуса як звіщеного пророками Христа (пор. Рим. 11:25-32).
2. Євангеліє було звіщено народам, і Бог приймає всі народи в Христі та через Христа (пор. Рим. 16:25-27; Кол. 2:2).
3. Нові тіла віруючих у другому пришестві Христа (пор. 1Кор. 15:5-57; 1Сол. 4:13-18).
4. Об'єднання всього в Христі (пор. Еф. 1:8-11).
5. Язичники й іудеї – співпадкоємці (пор. Еф. 2:11-3:13).
6. Інтимність взаємин між Христом та Церквою зображена як шлюб (пор. Еф. 5:22-33).
7. Язичники стали частиною народу завіту, в них оселився Дух Христа, Він робить їх зрілими, подібними Христу, тобто Він відновлює в грішному людстві спотворений образ Божий (пор. Бут. 6:5, 11-13; 8:21), образ Бога в людині (пор. Бут. 1:26-27; 5:1; 9:6; Кол. 1:26-28).
8. Антихрист кінцевих часів (пор. 2Сол. 2:1-11).
9. Рання церква підсумовувала цю таємницю словами, що написані в 1Тим. 1:16.

16:26 "тепер виявлена" Ця Божа таємниця або цей Божий план тепер був об'явлений всьому людству. Це – Євангеліє Ісуса Христа (пор. Еф. 2:11-3:13).

■ **"і через пророцькі писання"** Бог об'явив цю таємницю в особі Ісуса та в Його роботі. Ця таємниця була передвіщена пророками Старого Заповіту. Створення новозавітної церкви з віруючих іудеїв та язичників завжди було Божим планом (пор. Бут. 3:15; 12:3; Вих. 19:5-6; Єр. 31:31-34).

■ **"вічного Бога"** Див. Спеціальну тему нижче.

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ВІЧНИЙ» (SPECIAL TOPIC: ETERNAL)

■ **"по всіх народах провіщена"** Це – ДІЄПРИКМЕТНИК АОРИСТА ПАСИВНОГО СТАНУ. У грецькому тексті він стоїть на початку речення й тим самим на ньому ставиться наголос. Бог звернувся з євангельським закликком до всього світу, і це завжди було Його наміром (пор. Бут. 3:15)!

NASB «що веде до послуху віри»

NKJV «на послух віри»

NRSV «щоб здійснити послух віри»

TEV «що веде до послуху віри»
NJB «щоб привести їх до послуху віри»

Цю фразу можна розцімити по-різному; вона може стосуватися

1. доктрини про Христа
2. довіри до Христа
3. послуху Євангелія: як початкового, так і триваючого

Послух (пор. Рим. 1:5) з богословської точки зору має бути поєднаним з покаянням та вірою (пор. Мр. 1:15; Дії 3:16,19; 20:21).

16:27 "єдиному мудрому Богові" Це – посилення на єдинобожжя (див. Спеціальну тему до Рим. 3:30, пор. Повт. Зак. 6:4-5). Християнство вірить в єдиного Бога, як і юдаїзм, однак повна божественність Ісуса та особа Духа змушують нас вірити в «триєдинство», Трійцю (див. Спеціальну тему до Рим. 8:11).

▣ "слава навіки" Див. примітку до Рим. 3:23.

▣ "Амін" Див. Спеціальну тему до Рим. 1:25.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

Цей коментар є для вас навчальним путівником, а отже, ви залишаєтеся відповідальними за власне тлумачення Біблії. Кожен із нас повинен рухатися в світлі того, чим ми володіємо. Пріоритет в процесі тлумачення належить вам, Біблії та Святому Духу. Ви не повинні перекладати цю відповідальність на автора-коментатора.

Ці запитання для обговорення мають допомогти Вам обдумати основні теми цієї глави книги. Ціль запитань – примусити Вас задуматися, а не нав'язати Вам які-небудь остаточні догми.

1. Як Павло знав усіх тих людей в Римі, якщо він ніколи не бував там?
2. Чи є в Біблії якісь докази щодо жінок-дияконів (пор. Рим. 16:1; 1Тим. 3:11; 5:3-16)?
3. Який висновок можна зробити з того, що в цій главі перелічені імена багатьох жінок?
4. Опишіть методи та вчення лжевчителів (Рим. 16:17-18).

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: ГРЕЦЬКІ ГРАМАТИЧНІ ТЕРМІНИ

Загальногрецький діалект койне, що його часто називають елліністичним, був спільною мовою Присередземномор'я від часу завоювань Олександра Македонського (336-323 до н.е.) протягом приблизно восьмиста років (300 до н.е. - 500 н.е.). Він був не просто спрощеною класичною грецькою мовою, але в багатьох аспектах новою формою грецької мови, що стала другою мовою народів стародавнього Близького Сходу та Присередземномор'я.

Грецька мова Нового Заповіту є унікальною також через те, що першою мовою авторів Нового Заповіту, окрім Луки та автора Послання до євреїв, напевно, була арамейська. І тому їхні тексти написані під впливом ідіом та структурних форм арамейської мови. Також вони читали й цитували Септуагінту (грецький переклад Старого Заповіту), що вона теж була написана грецьким койне. До того ж Септуагінта була створена іудейськими богословами, для яких грецька мова не була рідною.

Це ще раз нагадує нам, що Новий Заповіт не можна вкладати в рамки граматичної структури. Він є унікальним, але він має багато спільного з (1) Септуагінтою, (2) іудейськими творами такими авторів, як Йосип Флавій, і (3) папірусами, знайденими в Єгипті. Як же нам слід підходити до граматичного аналізу Нового Заповіту?

Грамматичні особливості грецького койне взагалі та новозавітного грецького койне є досить гнучкими. В час написання Нового Заповіту відбувалося спрощення граматики. Ми будемо керуватися насамперед контекстом. Слова мають значення лише в ширшому контексті, і тому граматичну структуру можна зрозуміти лише в світлі (1) стилю конкретного автора та (2) конкретного контексту. Неможливо дати остаточні визначення грецьким формам та структурам.

У грецькому койне головну роль відігравало дієслово. Ключ до тлумачення часто знаходиться в типі та формі ДІЄСЛІВ. В більшості головних речень ДІЄСЛОВО стоїть першим, тим самим підкреслюється його важливе місце. Аналізуючи грецьке ДІЄСЛОВО, треба брати до уваги три аспекти: (1) основний наголос ЧАСУ, СТАНУ та СПОСОБУ (морфологія); (2) головне значення конкретного ДІЄСЛОВА (лексикографія); та (3) розвиток контексту (синтаксис).

I. ЧАС

- A. Час або аспект, пов'язаний з відношенням ДІЄСЛІВ до доконаної чи недоконаної дії. Це часто називають «ПЕРФЕКТОМ» та «ІМПЕРФЕКТОМ».
1. ПЕРФЕКТНІ ЧАСИ вказують на минулу дію, результат якої існує і тепер. Повідомляється лиш те, що дана дія відбулася! Коли вона розпочалася, чи продовжувалася вона або досягла кульмінації – про це не повідомляється.
 2. ІМПЕРФЕКТНІ ЧАСИ вказують на триваючий процес даної дії. Дія може бути описана як послідовна, неперервна, поступова, тощо.
- B. Часи можна категоризувати згідно з поглядом автора на розвиток дії
1. Дія відбулася = АОРИСТ
 2. Дія відбулася й її результат існує і тепер = ПЕРФЕКТ
 3. Дія відбулася в минулому й її результати існували тоді, але тепер вже не існують = ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТ
 4. Дія відбувається = ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС
 5. Дія відбувалася = ІМПЕРФЕКТ
 6. Дія відбудеться = МАЙБУТНІЙ ЧАС

Конкретним прикладом того, як ці ЧАСИ допомагають у тлумаченні, може слугувати слово «спасати». Це слово вживається в різних часах, які вказують на процес та кульмінацію спасіння:

1. АОРИСТ – «спаслися» (пор. Рим. 8:24)
 2. ПЕРФЕКТ – «спаслися й результат існує і тепер» (пор. Еф. 2:5,8)
 3. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС – «спасається» (пор. 1Кор. 1:18; 15:2)
 4. МАЙБУТНІЙ ЧАС – «спасемося» (пор. Рим. 5:9, 10; 10:9)
- V. Зосереджуючи увагу на ЧАСІ ДІЄСЛОВА, тлумачі шукають причину, чому саме автор вирішив вжити саме цей ЧАС. Стандартним «простим» часом був АОРИСТ. Це була звичайна «неспецифічна», «немаркована» або «непозначена» форма ДІЄСЛОВА. Вона може виражати

широкий спектр значень, що конкретно визначаються контекстом. Ця форма просто стверджує, що щось відбулося, сталося. Вона має аспект минулого часу лише в ДІЙНОМУ СПОСОБІ.

Інші ЧАСИ виявляєть більш конкретні аспекти. Які саме?

1. ЧАС ПЕРФЕКТА. Вказує на dokonanu дію з триваючим результатом. В якомусь сенсі цей час поєднує в собі АОРИСТ і ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. У фокусі зазвичай знаходиться триваючий результат дії або завершення дії (напр.: Еф. 2:5 і 8: «ви спаслися й залишаєтеся спасеними»).
2. ЧАС ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТА. Цей час подібний ПЕРФЕКТУ, але триваючого результату більш не існує. Напр.: Ів. 18:16 «Петро стояв біля дверей надворі».
3. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС. Вказує на недоконану або незавершену дію. У фокусі зазвичай знаходиться продовження події. Напр.: Ів. 3:6 і 9: «Кожен, хто в Ньому перебуває, не продовжує грішити». «Кожен, хто родився від Бога, не продовжує чинити гріх».
4. ЧАС ІМПЕРФЕКТА. У цьому часі зв'язок з ТЕПЕРІШНІМ ЧАСОМ є аналогічним до зв'язку між ПЕРФЕКТОМ та ПЛЮСКВАМПЕРФЕКТОМ. ІМПЕРФЕКТ вказує на недоконану дію, що відбувалася, але тепер припинилася, або на початок дії в минулому. Напр.: Мт. 3:5: «тоді весь Єрусалим продовжував виходити до нього» або «тоді весь Єрусалим почав виходити до нього».
5. МАЙБУТНІЙ ЧАС. Вказує на дію, що відбудеться в майбутньому. В фокусі цього часу стоїть потенціал дії, а не її здійснення. Цей час нерідко виражає певність дії. Напр.: Мт. 5:4-9: «Блаженні... бо вони будуть...»

II. СТАН

- A. СТАН визначає відношення між дією ДІЄСЛОВА та його СУБ'ЄКТОМ.
- B. АКТИВНИЙ СТАН був звичайним очікуваним і «ненаголошеним» способом ствердження того, що суб'єкт виконує дію ДІЄСЛОВА.
- B. ПАСИВНИЙ СТАН вказував на те, що суб'єкт підлягав дії ДІЄСЛОВА, яку виконував інший, зовнішній суб'єкт. Цей зовнішній суб'єкт, що виконував дію, позначався в грецькому Новому Заповіті такими ПРИЙМЕННИКАМИ й відмінками:
 1. особовий прямий суб'єкт – *hupo* у ВІДДІЛЬНОМУ ВІДМІНКУ (пор. Мт. 1:22; Дії 22:30).
 2. особовий непрямий суб'єкт – *dia* у ВІДДІЛЬНОМУ ВІДМІНКУ (пор. Мт. 1:22).
 3. безособовий суб'єкт – як правило, *en* в ОРУДНОМУ ВІДМІНКУ.
 4. іноді або особовий, або безособовий суб'єкт – лише ОРУДНИЙ ВІДМІНОК.
- Г. МЕДІАЛЬНИЙ СТАН вказує на те, що суб'єкт сам виконує дію ДІЄСЛОВА і сам безпосередньо зазнає дії цього ДІЄСЛОВА. Цей стан часто називають станом підвищеного особистого інтересу. У цій конструкції якимось чином ставиться наголос на суб'єкті головного або підрядного речення. В англійській мові такої конструкції немає. В грецькій мові вона може передавати широкий спектр значень і перекладатися по-різному. Деякі приклади цієї форми:
 1. ЗВОРОТНИЙ – пряма дія суб'єкта над собою. Напр.: Мт. 27:5 «повісився».
 2. ПІДСИЛЮВАЛЬНИЙ – суб'єкт виконує дію для самого себе. Напр.: 2Кор. 11:14 «Сам сатана прикидається ангелом світла».
 3. ВЗАЄМНИЙ – взаємодія двох суб'єктів. Напр.: Мт. 26:4 «вони радилися».

III. СПОСІБ

- A. У грецькому койне є чотири СПОСОБИ ДІЄСЛОВА. Вони позначають зв'язок між ДІЄСЛОВОМ та дійсністю, принаймні в уявленні автора. СПОСОБИ поділяються на дві великі категорії: такі, що вказують на дійсність (ДІЙСНИЙ СПОСІБ), і такі, що вказують на потенційність (КОН'ЮНКТИВ, НАКАЗОВИЙ СПОСІБ та ОПТАТИВ).
- B. ДІЙСНИЙ СПОСІБ – це звичайний спосіб для вираження дії, що відбулася або відбувалася, принаймні в уявленні автора. Це був єдиний спосіб дієслова в грецькій мові, що виражав конкретний час, і навіть в ньому цей аспект був другорядним.
- B. КОН'ЮНКТИВ означає можливу дію, яка ще не відбулася, але можливо відбудеться в майбутньому. Цей спосіб має багато спільного з МАЙБУТНІМ ЧАСОМ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Різниця в тому, що КОН'ЮНКТИВ виражає певний сумнів. В англійській мові цей спосіб часто виражається словами «could», «would», «may», або «might» (міг, міг би).

- Г. ОПТАТИВ виражає побажання, що є теоретично можливим. Цей спосіб віддаляється від дійсності на один крок далі, ніж КОН'ЮНКТИВ. ОПТАТИВ виражає можливість за певних умов. Оптатив зустрічається рідко в Новому Заповіті. Найчастіше він вживається в відомому вислові Павла «Зовсім ні!» – п'ятнадцять разів (пор. Рим. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; 1Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14).
- Д. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ виражає наказ можливої дії, але наголос ставиться на намірі того, хто говорить. Можливість залежить від волі особи, якій адресовано наказ, і від її дій. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ особливо вживався в молитвах та проханнях до третьої особи. У Новому Заповіті такі накази стоять тільки в ТЕПЕРІШНЬОМУ ЧАСІ та АОРИСТІ.
- Е. У деяких граматиках ДІСПРИКМЕТНИКИ відносяться до окремого типу СПОСОБУ ДІЄСЛОВА. ДІСПРИКМЕТНИКИ дуже часто вживаються в грецькому Новому Заповіті. Вони перекладаються відповідно до головного ДІЄСЛОВА, з яким вони зв'язані. Є багато варіантів перекладу ДІСПРИКМЕТНИКІВ. Найкраще порівнювати декілька англійських перекладів. Для цього дуже корисною є книга видавництва «Бейкер» (Baker) «Біблія в двадцяти шести перекладах» (*The Bible in Twenty Six Translations*).
- Ж. Нормальним або «немаркованим» способом повідомлення про подію був АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙСНОГО СПОСОБУ. Всі інші ДІЄСЛІВНІ ЧАСИ, СТАНИ або СПОСОБИ вживалися автором для передачі певного специфічного значення, і це треба брати до уваги в процесі тлумачення.
- IV. Ті, хто не знає грецької мови, можуть одержати необхідну інформацію з наступних посібників (англійською мовою):
- А. Фріберг, Барбара і Тімоті, «Аналітичний грецький Новий Заповіт» (Friberg, Barbara and Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988).
- Б. Маршалл, Альфред, «Підрядковий грецько-англійський Новий Заповіт» (Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976).
- В. Мунс, Вільям Д., «Аналітичний лексикон до грецького Нового Заповіту» (Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993).
- Г. Саммерз, Рей, «Основи грецької мови Нового Заповіту» (Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950).
- Д. Академічно акредитовані заочні курси грецького койне проводяться Біблійним інститутом Муді в м. Чикаго штату Іллінойс.
- V. ІМЕННИКИ
- А. За синтаксисом ІМЕННИКИ класифікуються по ВІДМІНКАХ. ВІДМІНОК – то граматична категорія ІМЕННИКА, що виражає його відношення до ДІЄСЛОВА та інших частин речення. У грецькому койне багато функцій ВІДМІНКА виконувались ПРИЙМЕННИКАМИ. Оскільки форми ВІДМІНКА могли позначати різні відношення, то ПРИЙМЕННИКИ з часом стали ясніше розрізняти ці можливі функції.
- Б. У грецькій мові є вісім ВІДМІНКІВ:
1. НАЗИВНИЙ ВІДМІНОК вживався для називання й зазвичай виступав ПІДМЕТОМ в реченні. Він також вживався в ІМЕННОМУ ПРИСУДКУ та ПРИКМЕТНИКАХ зі сполучними ДІЄСЛОВАМИ «бути» або «стати».
 2. РОДОВИЙ ВІДМІНОК вживався для описання та зазвичай вказував на певний атрибут або якість слова, до якого відносився. Він відповідав на запитання «Який?» і на англійську мову часто перекладався ПРИЙМЕННИКОМ «of».
 3. ВІДДІЛЬНИЙ ВІДМІНОК мав ту саму словозмінну форму, що й РОДОВИЙ ВІДМІНОК, але вживався для вираження відділення. Він зазвичай виражав відділення від певної точки в часі або просторі, від джерела або ступеня і на англійську мову часто перекладався ПРИЙМЕННИКОМ «from».
 4. ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК вживався для описання особистого інтересу. Він міг виражати позитивний або негативний аспект. Він часто виступав НЕПРЯМИМ ДОДАТКОМ. На англійську мову він часто перекладався ПРИЙМЕННИКОМ «to».
 5. МІСЦЕВИЙ ВІДМІНОК мав ту саму словозмінну форму, що й ДАВАЛЬНИЙ ВІДМІНОК, але вказував на положення чи розташування в просторі, часі або логічних межах. На

- англійську мову він часто перекладався ПРИЙМЕННИКАМИ «in, on, at, among, during, by, upon, beside».
6. ОРУДНИЙ ВІДМІНОК мав ту саму словозмінну форму, що й ДАВАЛЬНИЙ та МІСЦЕВИЙ відмінки. Він виражав засіб або зв'язок. На англійську мову він часто перекладався ПРИЙМЕННИКАМИ «by» або «with».
 7. ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК вживався для вираження завершення дії й виражав обмеження. Він головним чином виступав в ролі ПРЯМОГО ДОДАТКА й відповідав на запитання «Наскільки?» або «В якій мірі?»
 8. КЛИЧНИЙ ВІДМІНОК вживався для прямого звертання.

VI. СПОЛУЧНИКИ ТА СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ

- А. Грецька мова є дуже точною завдяки багатьом зв'язкам. Вони з'єднують думки (ПРОСТІ РЕЧЕННЯ, СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ та АБЗАЦИ). Вони настільки поширені, що їхня відсутність (асиндетон) часто є суттєво важливою для екзегези. Фактично, ці СПОЛУЧНИКИ та СЛОВА-ЗВ'ЯЗКИ вказують на напрямок думок автора. Часто вони відіграють вирішальну роль у встановленні думки, що її автор намагався висловити.
- Б. Далі подаємо список деяких СПОЛУЧНИКІВ та СЛІВ-ЗВ'ЯЗОК і їхніх значень (цю інформацію взято головним чином з «Довідника з граматики грецької мови Нового Заповіту» Г.Е. Дани та Джуліуса К. Менті (H. E. Dana and Julius K. Mantey, *A Manual Grammar of the Greek New Testament*).

1. Сполучники часу

- а. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (КОН'ЮНКТИВ) – «коли»
- б. *heōs* – «в той час, як»
- в. *hotan, epan* (КОН'ЮНКТИВ) – «кожного разу, коли»
- г. *heōs, achri, mechri* (КОН'ЮНКТИВ) – «поки»
- д. *prōv* (ІНФІНІТИВ) – «перед»
- е. *hōs* – «відколи», «коли»

2. Логічні сполучники

а. Цільові

- (1) *hina* (КОН'ЮНКТИВ), *hopōs* (КОН'ЮНКТИВ), *hōs* – «для того, щоб», «щоб»
- (2) *hōste* (АРТИКУЛЯРНИЙ ІНФІНІТИВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА) – «щоб»
- (3) *pros* (АРТИКУЛЯРНИЙ ІНФІНІТИВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА) або *eis* (АРТИКУЛЯРНИЙ ІНФІНІТИВ ЗНАХІДНОГО ВІДМІНКА) – «щоб»

б. Наслідкові (цілові й наслідкові сполучники тісно пов'язані між собою)

- (1) *hōste* (ІНФІНІТИВ, найпоширеніший) – «для того, щоб», «і тому»
- (2) *hiva* (КОН'ЮНКТИВ) – «щоб»
- (3) *ara* – «таким чином»

в. Причинні

- (1) *gar* (причина/наслідок) – «бо», «тому що»
- (2) *dioti, hotiy* – «тому що»
- (3) *epei, epeidē, hōs* – «оскільки»
- (4) *dia* (зі знахідним відмінком) та (з артикулярним інфінітивом) – «тому що»

г. Висновкові

- (1) *ara, poimn, hōste* – «тому»
- (2) *dio* (найсильніший висновковий СПОЛУЧНИК) – «через що», «унаслідок чого», «тому»
- (3) *oun* – «тому», «таким чином», «отже»
- (4) *toinoun* – «відповідно»

д. Протиставні або контрастні

- (1) *alla* (сильний ПРОТИСТАВНИЙ СПОЛУЧНИК) – «але», «хіба що»
- (2) *de* – «але», «однак», «проте», «з іншого боку»
- (3) *kai* – «але»
- (4) *mentoi, oun* – «однак»
- (5) *plēn* – «тим не менш» (переважно в Євангелії від Луки)
- (6) *oun* – «однак»

е. Порівняльні

- (1) *hōs, kathōs* (вводять ПОРІВНЯЛЬНІ РЕЧЕННЯ)
- (2) *kata* (в складених словах, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
- (3) *hosos* (у Посланні до євреїв)
- (4) *ē* – «ніж»

ж. З'єднувальні

- (1) *de* – «і», «та», «тепер»
- (2) *kai* – «і»
- (3) *tei* – «і», «та»
- (4) *hina, oun* – «що»
- (5) *oun* – «тоді» (в Євангелії від Івана)

3. Випадки емпатичного вжитку

- а. *alla* – «звичайно», «так», «фактично»
- б. *ara* – «насправді», «звичайно», «дійсно»
- в. *gar* – «але дійсно», «звичайно», «насправді»
- г. *de* – «насправді»
- д. *ean* – «навіть»
- е. *kai* – «навіть», «насправді», «дійсно»
- ж. *mentoi* – «насправді»
- з. *oun* – «дійсно», «авжеж»

VII. УМОВНІ РЕЧЕННЯ

- А. Складне речення, що містить в собі одне або більше простих умовних речень, називається **УМОВНИМ РЕЧЕННЯМ**. Ця граматична структура допомагає в тлумаченні, тому що вказує на умови або причини, за яких відбувається або не відбувається дія головного ДІЄСЛОВА. УМОВНІ РЕЧЕННЯ бувають чотирьох типів: від передбачення правдивості речей з авторської точки зору або його літературного задуму, до лише вираження побажання.
- Б. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ виражає дію або стан, що вважалися правдивими з авторської точки зору або за його літературним задумом, хоча автор вживав умовний сполучник «коли» або «якщо». В деяких контекстах його можна перекладати як «оскільки» (пор. Мт. 4:3; Рим. 8:31). Однак це не значить, що всі УМОВНІ РЕЧЕННЯ ПЕРШОГО ТИПУ відповідають дійсності. Часто вони вживалися для того, щоб навести аргумент у спорі або викрити якусь помилку (пор. Мт. 12:27).
- В. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ДРУГОГО ТИПУ часто називають «всупереч фактам». В ньому стверджувалося те, що не відповідає дійсності, з метою висловити певну думку. Напр.:
 1. «Коли б був Він пророк, - а Він не пророк, - то Він би знав, хто ото й яка жінка до Нього торкається, - але Він цього не знає» (Лк. 7:39)
 2. «Коли б ви Мойсеєві вірили, - а ви йому не вірите, - то й Мені б ви повірили, - але ви Мені не вірите» (Ів. 5:46)
 3. «Бо коли б догоджав я ще людям, - а я їм не догоджаю, - то я не був би рабом Христовим, - а я – Його раб» (Гал. 1:10)
- Г. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ТРЕТЬОГО ТИПУ вказує на потенційну майбутню дію та часто стверджує ймовірність цієї дії. Зазвичай, воно виражає умовність. Дія головного ДІЄСЛОВА обумовлена дією речення зі сполучником «якщо/коли». Напр.: Ів.: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- Д. УМОВНЕ РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ виражає дію з найменшою ймовірністю. Цей тип рідко вживається в Новому Заповіті. Фактично, немає повного УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ, в якому обидві частини умови відповідають цьому визначенню. Як приклад часткового УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ можна навести першу частину речення в 1Петр. 3:14. Прикладом часткового УМОВНОГО РЕЧЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ТИПУ є заключна частину Дій 8:31.

VIII. ЗАБОРОНИ

- А. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС НАКАЗОВОГО СПОСОБУ з ЧАСТКОЮ МЄ часто (але не виключно) підкреслює переривання дії, яка вже в процесі. Напр.: «перестаньте складати собі скарби на землі...» (Мт. 6:19); «перестаньте журитися про своє життя...» (Мт. 6:25); «перестаньте віддавати гріху

члени вашого тіла як знаряддя неправди...» (Рим. 6:13); «ви повинні перестати засмучувати Святого Духа Божого» (Еф. 4:30); «перестаньте впиватися вином...» (Еф. 5:18).

- Б. АОРИСТ КОН'ЮНКТИВА з ЧАСТКОЮ МЄ наголошує: «навіть не починайте дію». Напр.: «Навіть не починаєте думати, що...» (Мт. 5:17); «ніколи не починайте журитися...» (Мт. 6:31); «треба ніколи не соромитися...» (2Тим. 1:8).
- В. ПОДВІЙНЕ ЗАПЕРЕЧЕННЯ з КОН'ЮНКТИВОМ є дуже емфатичним запереченням. «Ніколи, ні, ніколи» або «за жодних обставин не...» Напр.: «він ніколи, ні, ніколи не скуштує смерті» (Ів. 8:51); «Я ніколи, ні, ніколи не...» (1Кор. 8:13).

ІХ. АРТИКЛЬ

- А. У грецькому койне визначений артикль вживався подібно до англійського «the». Головною функцією цього артикля було вказувати на щось, привертати увагу до слова, імені або фрази. Різні автори Нового Заповіту вживали артикль по-різному. ВИЗНАЧЕНИЙ АРТИКЛЬ міг також слугувати
 - 1. засобом протиставлення й порівняння, як вказівний ЗАЙМЕННИК;
 - 2. для називання вже згадуваного ПІДМЕТА або особи;
 - 3. способом визначення ПІДМЕТА в реченні зі сполучним ДІЄСЛОВОМ. Напр.: «Бог є Дух» (Ів. 4:24); «Бог є світло» (Ів. 1:5); «Бог є любов» (Ів. 4:8,16).
- Б. У грецькому койне немає НЕВИЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ, подібного англійському «a/an». Відсутність ВИЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ може означати
 - 1. фокус на характеристиках або якості чогось
 - 2. фокус на категорії чогось
- В. Авторі Нового Заповіту вживали АРТИКЛЬ по-різному.

Х. СПОСОБИ НАГОЛОШЕННЯ В ГРЕЦЬКОМУ НОВОМУ ЗАПОВІТІ

- А. Різні автори Нового Заповіту використовують різні способи наголошення. Найпопліднішими й найформальнішими були Лука та автор Послання до євреїв.
- Б. Ми вже зазначили, що АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ був стандартною, немаркованою, ненаголошеною формою; але всі інші ДІЄСЛІВНІ ЧАСИ, СТАНИ та СПОСОБИ слід брати до уваги в процесі тлумачення. Це зовсім не означає, що АОРИСТ АКТИВНОГО СТАНУ ДІЙНОГО СПОСОБУ не вживався в особливому граматичному значенні. (Напр.: Рим. 6:10 [двічі]).
- В. Порядок слів у грецькому койне
 - 1. Грецький койне, на відміну від англійської, був флективною мовою, що не залежала від порядку слів. Отже автор міг міняти звичайний, очікуваний порядок слів, щоб показати
 - а. що він хоче підкреслити для читача
 - б. що, на його думку, здивує читача
 - в. про що автор глибоко переживає
 - 2. Питання звичного порядку слів у грецькій мові все ще залишається невирішеним. Однак звичним вважається такий порядок:
 - а. для сполучних ДІЄСЛІВ
 - (1) ДІЄСЛОВО
 - (2) ПІДМЕТ
 - (3) ДОДАТОК
 - б. для ПЕРЕХІДНИХ ДІЄСЛІВ
 - (1) ДІЄСЛОВО
 - (2) ПІДМЕТ
 - (3) ПРЯМИЙ ДОДАТОК
 - (4) НЕПРЯМИЙ ДОДАТОК
 - (5) ФРАЗА з ПРИЙМЕННИКОМ
 - в. для ІМЕННИХ ФРАЗ
 - (1) ІМЕННИК
 - (2) ОЗНАЧЕННЯ
 - (3) ФРАЗА з ПРИЙМЕННИКОМ
 - 3. Порядок слів може бути вкрай важливим екзегетичним моментом. Напр.:

- а. «правицю вони подали мені й Варнаві спільноти». Фраза «правиця спільноти» тут роз'єднана й перша частина поставлена на початок речення для наголосу (Гал. 2:9).
- б. «з Христом» стоїть на початку. Його смерть була центральною (Гал. 2:20).
- в. Фразу «багато разів і різними способами» (Євр. 1:1) було поставлено в початок речення. Тут виділено те, як Бог являв Себе людям, а не сам факт одкровення.
- Г. Для наголошення на певних моментах зазвичай вживалися такі способи:
1. Повторення ЗАЙМЕННИКА, який вже виражений в словозмінній формі ДІЄСЛОВА. Напр.: «Я, Сам, неодмінно буду з вами...» (Мт. 28:20).
 2. Відсутність очікуваного СПОЛУЧНИКА або іншого засобу зв'язку між словами, фразами або реченнями. Це називається «асиндетон» («безсполучниковість»). Засіб зв'язку є очікуваним, і його відсутність привертає увагу. Напр.:
 - а. Заповіді блаженства, Мт. 5:3 і далі (наголос на переліку)
 - б. Ів. 14:1 (нова тема)
 - в. Рим. 9:1 (новий розділ)
 - г. 2Кор. 12:20 (наголос на переліку)
 3. Повторення слів та фраз у даному контексті. Напр.: «на хвалу Його слави» (Еф. 1:6, 12 і 14). Ця фраза вживалася з метою показати роботу кожної особи Трійці.
 4. Вживання ідіоми або гри слів (звуків)
 - а. евфемізм – заміна слів, пов'язаних з темами, на які накладено табу, напр.: замість смерті «сон» (Ів. 11:11-14), замість статевих органів «ноги» (Рут 3:7-8; 1Сам. 24:3).
 - б. заміна Божого імені іншими словами, напр.: «Царство небесне» (Мт. 3:2) або «голос з неба» (Мт. 3:17).
 - в. ТРОПИ
 - (1) неймовірні перебільшення (Мт. 3:9; 5:29-30; 19:24)
 - (2) пом'якшення (Мт. 3:5; Дії 2:36)
 - (3) персоніфікації (1Кор. 15:55)
 - (4) іронія (Гал. 5:12)
 - (5) поетичні тексти (Фил. 2:6-11)
 - (6) гра слів (звуків)
 - (а) «церква»
 - (i) «церква» (Еф. 3:21)
 - (ii) «покликання» (Еф. 4:1,4)
 - (iii) «покликани» (Еф. 4:1,4)
 - (б) «вільний»
 - (i) «вільна жінка» (Гал. 4:31)
 - (ii) «воля» (Гал. 5:1)
 - (iii) «визволив» (Гал. 5:1)
 - г. ідіоматичні звороти – звороти, властиві для певної культури та мови
 - (1) переносне використання слова «їжа» (Ів. 4:31-34)
 - (2) переносне використання слова «храм» (Ів. 2:19; Мт. 26:61)
 - (3) єврейська ідіома порівняння «ненавидіти» (Бут. 29:31; Повт. Зак. 21:15; Лк. 14:26; Ів. 12:25; Рим. 9:13)
 - (4) «Всі» та «багато». Пор. Іс. 53:6 («усі») з 53:11 та 12 («багато»). Ці слова є синонімами, як видно з Рим. 5:18 та 19.
 5. Використання повної фрази замість одного слова. Напр.: «Господь Ісус Христос».
 6. Особливе використання слова *autos*
 - а. коли з АРТИКЛЕМ (в ролі означення), воно перекладається як «той самий».
 - б. коли без АРТИКЛЯ (в ролі присудка), воно перекладається як ПІДСИЛЮВАЛЬНИЙ ЗВОРОТНИЙ ЗАЙМЕННИК – «сам», «сама», тощо.
- Д. Дослідники Біблії, які не володіють грецькою мовою, можуть встановлювати місце наголосу такими способами:
1. Використання аналітичного лексикона та підрядкового грецько-англійського тексту.
 2. Порівняння англійських перекладів, особливо зроблених на основі різних теорій перекладу. Напр.: порівняння «дослівного» перекладу (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV,

- NRSV) з «динамічним еквівалентом» (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). В нагоді може стати книга видавництва «Бейкер» (Baker) «Біблія в двадцяти шести перекладах» (*The Bible in Twenty-Six Translations*).
3. Використання розширеного перекладу Біблії «*The Emphasized Bible*» Джозефа Брайанта Ротергема (Joseph Bryant Rotherham, Kregel, 1994).
 4. Використання дуже буквального перекладу.
 - а. «Американська стандартна версія» (*The American Standard Version*) 1901 р.
 - б. «Дослівний переклад Біблії, виконаний Янгом» (*Young's Literal Translation of the Bible*, Guardian Press, 1976).

Вивчення граматики – справа важка, але необхідна для правильного тлумачення. Ці короткі визначення, коментарі та приклади призначені для заохочення читачів, які не володіють грецькою мовою, щоб допомогти їм користуватися граматичними примітками в цьому томі. Звичайно, ці визначення дуже спрощені та не повинні використовуватися догматично й жорстко. Вони повинні бути сходинками до кращого розуміння синтаксису Нового Заповіту. Сподіваємося, що ці визначення допоможуть читачам розуміти й примітки в інших посібниках, таких як спеціальні коментарі до Нового Заповіту.

Нам треба вміти підтверджувати свої тлумачення на основі інформації, що знаходиться в текстах Біблії. Важливою частиною цієї інформації є граMATика; інші частини – то історичний фон, літературний контекст, використання лексики того часу і паралельні місця.

Copyright © 2014 Bible Lessons International

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТЕКСТУАЛЬНА КРИТИКА»

Цю тему буде розглянуто таким чином, щоб пояснити текстові примітки в цьому коментарі. Розгляд буде здійснюватися за таким планом:

- I. Текстові джерела нашої англійської Біблії
 - A. Старий Заповіт
 - B. Новий Заповіт
 - II. Коротке пояснення проблем і теорій «нижчої критики», що також називається «текстуальною критикою».
 - III. Пропоновані джерела для додаткового читання
-

- I. Текстові джерела нашої англійської Біблії
 - A. Старий Заповіт

1. Масоретський текст (MT) – єврейський консонантний текст, затверджений рабином Акібою в 100 р. н.е. Оголоси, наголоси, примітки на полях, розділові знаки, тощо – все це було додано до тексту починаючи з VI ст. н.е. до IX ст. н.е. Це зробила сім'я іудейських богословів, відомих як масорети. Вони використовували ту саму текстову форму, що була в Мішні, Талмуді, Таргумах, Пешітті й Вульгаті.
2. Септуагінта (LXX) – За традицією, переклад Септуагінту (грецький переклад Старого Заповіту) було здійснено 70 іудейськими вченими за 70 днів в Олександрійській бібліотеці за підтримки Птолемея II (285-246 рр. до н.е.). Цей переклад начебто був замовлений одним іудейським начальником, що проживав в Олександрії. Ця традиція основана на «Посланні Арістея». Септуагінта в багатьох місцях слідує єврейській текстовій традиції, що відрізняється від тексту рабина Акіби (MT).
3. Сувої Мертвого моря (DSS) – Сувої Мертвого моря були написані в римську епоху до нашої ери (200 р. до н.е. - 70 р. н.е.) іудейською сектою «ессенів». Єврейські рукописи, знайдені в деяких місцях навколо Мертвого моря, належать до дещо ішної єврейської текстової сім'ї, ніж MT та LXX.
4. Кілька прикладів того, як порівняння цих текстів допомагає тлумачам зрозуміти Старий Заповіт.
 - a. Як LXX допомогла перекладачам та богословам зрозуміти MT
 - (1) Ис. 52:14 у LXX: «Як багато будуть здивовані Ним».
 - (2) Ис. 52:14 у MT: «Як багато хто дивувались Тобою».
 - (3) В Ис. 52:15 затверджується варіант LXX
 - (a) LXX: «отак численні народи будуть здивовані Ним»
 - (б) MT: «отак Він окропить численні народи»
 - б. Як DSS допомогли перекладачам та богословам зрозуміти MT
 - (1) Ис. 21:8 у DSS: «тоді прозорливець крикнув, На сторожовій вежі я стою...»
 - (2) Ис. 21:8 у MT: «і я крикнув, лев! Господи мій! Я завжди стою на сторожовій вежі вдень...»
 - в. LXX і DSS разом допомогли прояснити Ис. 53:11
 - (1) LXX і DSS: «після муки душі Його Він побачить світло, Він буде задоволений»
 - (2) MT: «Він побачить... мук душі Своєї, Він буде задоволений»

- B. Новий Заповіт

1. Ми сьогодні маємо понад 5300 рукописів повного Нового Заповіту або його частин. Приблизно 85 з них написано на папірусі, а 268 рукописів написано великими

- літерами (унціали). Пізніше, десь у IX ст. н.е., з'явилося рядкове письмо (мінускул). Грецьких рукописів, написаних таким письмом, приблизно 2700. Ми також маємо приблизно 2100 екземплярів так званого лекціонарія: списків текстів Писання, що застосовувалися під час богослужінь для біблійних читань.
2. Приблизно 85 грецьких папірусів з частинами Нового Заповіту зберігаються в музеях. Деякі з них відносяться до II ст. н.е., але більшість – до III й IV ст. н.е. Жоден з цих манускриптів не містить в собі всього Нового Заповіту. Хоча ці рукописи є найдавнішими екземплярами Нового Заповіту, це не значить, що в них менше різночитань. Багато з них переписувалися спішно і не дуже уважно, тому що помісні церкви мали нагальну потребу в цих текстах. Саме тому в них є чимало різночитань.
 3. Синайський кодекс, що позначається єврейською літерою *κ* (*aleph*) або номером нуль один (01), було знайдено Тішендорфом (Tischendorf) в монастирі Святої Катерини на горі Синай. Він датується IV ст. н.е. та містить в собі Септуагінту й грецький Новий Заповіт. Він належить до типу «Олександрійського тексту».
 4. Олександрійський кодекс, що позначається літерою «A» або номером нуль два (02), є грецьким рукописом V століття, що його було знайдено в єгипетському місті Олександрія.
 5. Ватиканський кодекс, що позначається літерою «B» або номером нуль три (03), було знайдено в Ватиканській бібліотеці в Римі й датується серединою IV ст. н.е. Він містить в собі Старий Заповіт в перекладі Септуагінти та грецький Новий Заповіт. Він належить до типу «Олександрійського тексту».
 6. Кодекс Єфрема, що позначається літерою «C» або номером нуль чотири (04), є грецьким рукописом V століття, що його було частково знищено.
 7. Кодекс Бези, що позначається літерою «D» або номером нуль п'ять (05), є грецьким рукописом V чи VI століття. Так званий «Західний текст» представлено насамперед цим кодексом. В ньому є багато додатків, і він був головним грецьким джерелом для англійського перекладу короля Якова.
 8. Манускрипти Нового Заповіту можна розділити на три або чотири сім'ї, що мають певні спільні характеристики.
 - а. Олександрійський текст з Єгипта
 - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (приблизно 200 р. н.е.) - Євангелії
 - (2) P⁴⁶ (приблизно 225 р. н.е.) - Послання Павла
 - (3) P⁷² (приблизно 225-250 рр. н.е.) - Послання Петар та Юди
 - (4) Кодекс В, Ватіканус (приблизно 325 р. н.е.) - весь Старий Заповіт та Новий Заповіт
 - (5) Ориген цитував з цього тексту
 - (6) інші манускрипти, що відносяться до цього типу, - *κ*, C, L, W та 33
 - б. Західний текст з Північної Африки
 - (1) цитати з північноафриканських отців церкви, Тертуліана, Кипріяна та давньолатинського перекладу
 - (2) цитати з Іренія
 - (3) цитати з Татіана та давньосирійського перекладу
 - (4) Кодекс Бези, «D», відноситься до цього типу тексту
 - в. Східний візантійський текст з Константинополя
 - (1) цей тип тексту виявляється в понад 80% від 5300 манускриптів
 - (2) його цитують отці церкви с Антіохії Сирійської, каппадокійські отці, Іван Золотоустий та Теодорет
 - (3) Кодекс «A» - тільки в Євангеліях
 - (4) Кодекс «E» (VIII століття) - для в'яого Нового Заповіту
 - г. Четвертим типом може бути «Кесарійський» з Палестини
 - (1) Його видно головним чином тільки в Євангелії від Марка
 - (2) він частково представлений в P⁴⁵ та W

II. Проблеми й теорії «нижчої критики» або «текстуальної критики».

A. Як з'явилися різночитання

1. через неухважність або випадково (більшість різночитань)

- а. пропущення частини тексту через те, що переписувач перескочив на схоже слово далі в тексті (гомойотелевтон)
 - (1) пропущення подвійної літери, слова або фрази (гаплографія)
 - (2) подвійне написання фрази або строки грецького тексту (діттографія)
- б. помилка через неправильно почуте слово при записуванні тексту під диктовку (ітацизм) В таких випадках часто записувалося близьке за звучанням грецьке слово.
- в. В найдавніших грецьких текстах не було поділу на глави та вірші, майже або зовсім не було розділових знаків і зовсім не було пробілу між словами. Пробіл між іншими літерами створює інші слова.

2. навмисне

- а. зміни робилися для покращення граматичної форми переписуваного тексту
- б. зміни робилися для того, щоб привести текст у відповідність з іншими біблійними текстами (гармонізація паралелей)
- в. зміни робилися поєднанням двох чи більше варіантів різночитань в один довгий текст (поєднання)
- г. зміни робилися для того, щоб виправити те, що переписчики вважали проблемою в тексті (пор. 1Кор. 11:27 та 1Ів. 5:7-8)
- д. один переписчик дописував на полях додаткову інформацію щодо історичного фону або належного тлумачення тексту, а наступний переписувач вставляв цей додаток в сам текст (пор. Ів. 5:4)

Б. Основні положення текстуальної критики (логічні принципи визначення оригіналу при різночитанні)

1. найбільш недоладно побудований або незвичайний з граматичної точки зору варіант скоріш за все є оригінальним
2. найкоротший варіант скоріш за все є оригінальним
3. при всіх інших рівних умовах більш давній текст має більшу вагу, тому що стоїть ближче до оригіналу
4. манускрипти, що є географічно розмаїтими, зазвичай містять в собі оригінальне читання
5. перевага надається доктринально слабкішим текстам, особливо в богословських питаннях, що були важливими в часи переписування рукописів, напр. Трійця в 1Ів. 5:7-8.
6. текст, що може найкраще пояснити походження інших варіантів
7. дві цитати, що допомагають досягти балансу в цих різночитаннях
 - а. З книги Дж. Гаролд Грінлі, «Вступ до текстуальної критики Нового Заповіту» (J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*) «Жодна християнська доктрина не повинна ґрунтуватися на спірному тексті; і дослідник Нового Заповіту має остерігатися бажання зробити свій текст більш ортодоксальним або доктринально сильнішим від богонатхненного оригіналу» (стор. 68).
 - б. В.А. Крісвел (W. A. Criswell) сказав Греґу Герісону (Greg Garrison) з «Бірмінгем ньюз» (*The Birmingham News*), що він (Крісвел) не вірить в богонатхненність кожного слова Біблії, «у всякому разі не вірю в богонатхненність кожного слова, що було донесено сучасній публіці через століття перекладів». Крісвел сказав:
«Я дуже вірю в текстуальну критику. І тому я вважаю, що друга половина 16-ї глави Євангелія від Марка – то ересь; цей текст не є богонатхненним, він є просто вигадкою... При дослідженні найдавніших рукописів виявляється, що в Євангелії від Марка зовсім не було такої заключної частини. Хтось її дописав...»

Цей старий баптист, що вірує в непохибність Біблії, також стверджує, що і 5-а глава Євангелія від Івана має більш пізню вставку, в випадку при купальні Віфесді. Щодо різних розповідей про самогубство Юди (пор. Мт. 27 та Дії 1), Крісвел каже, що «це просто різні погляди на самогубство. Якщо в Біблії щось сказано, то значить, воно має причину. І в Біблії є дві розповіді про самогубство Юди». Крісвел додає: «Текстуальна критика сама по собі чудова наука. Вона не ефемерна і не зухвала. Вона динамічна й центральна...»

- III. Проблеми рукописів (текстуальна критика). Пропоновані джерела для додаткового читання
- A. R.H. Harrison, *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual* (Р.Н. Гаррісон, «Біблійна критика: історична, літературна та текстуальна»)
 - B. Bruce M. Metzger, *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* (Брюс М. Метцгер, «Текст Нового Заповіту: його переписування, перекручення та відновлення»)
 - B. J. H. Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Дж.Г. Грінлі, «Вступ до текстуальної критики Нового Заповіту»)

Copyright © 2013 Bible Lessons International

СЛОВНИК

Автографи. Так називають оригінальні рукописи Біблії. Проте всі оригінальні рукописи були загублені. Залишилися тільки копії копій. Саме тому ми маємо багато різночитань єврейських та грецьких рукописів і стародавніх версій.

Авторитет біблійного тексту. Цей термін вживається в дуже конкретному значенні. Він визначається як розуміння того, що первісний автор сказав у свій час, і застосування тієї істини в наші дні. Під а.б.т. зазвичай мається на увазі погляд на Біблію як єдиний авторитетний провідник для нас. Однак, зважаючи на сучасні неправильні тлумачення, я обмежив це поняття Біблією з тлумаченням на основі історико-граматичного методу.

Адопціонізм. Це був один з поглядів на відношення Ісуса з Богом в період раннього християнства. По суті цей погляд стверджував, що Ісус був звичайною людиною і Бог всиновив Його особливим чином під час Його хрещення (пор. Мт. 3:17; Мр. 1:11) або воскресіння (пор. Рим. 1:4). Ісус проводив настільки взірцеве життя, що Бог в якийсь момент (при хрещенні або воскресінні) прийняв Його як Свого «Сина» (пор. Рим. 1:4; Фил. 2:9). Таким був погляд меншості в ранній церкві та в VIII столітті. Згідно з цим поглядом, не Бог став людиною (боговтілення), а навпаки, людина стала Богом!

Важко знайти слова, щоб описати, як Ісус, Божий Син, предвічний Бог, був нагороджений або звеличений за взірцеве життя. Якщо Він уже був Богом, то як Він міг бути нагородженим? Якщо Він володів предвічною божественною славою, то як Він міг отримати більшу честь? Хоча нам важко це зрозуміти, Отець дав Ісусу особливу честь за Його досконале виконання волі Отця.

Алегорія. Цей тип тлумачення Біблії спочатку появився в олександрійському іудаїзмі й був поширений Філоном Олександрійським. Його суть полягає в бажанні зробити Писання доцільним в певній культурі або філософській системі, ігноруючи історичний фон і / або літературний контекст Біблії. Цей метод приводить до пошуку прихованого або духовного сенсу в кожному тексті Писання. Слід зазначити, що Ісус в Мт. 13 і Павло в Гал. 4 навчають істинам за допомогою алегорії. Але це була не власне алегорія, а певний вид типології.

Аналітичний лексикон. Довідник, що надає можливість досліднику Біблії визначити кожен грецьку форму в Новому Заповіті. Форми та основні визначення подаються тут в грецькому алфавитному порядку. При використанні разом з підрядним перекладом, а.л. дозволяє віруючим читачам, що не володіють грецькою мовою, аналізувати новозавітні грецькі граматичні та синтаксичні форми.

Аналогія Писання. Цей термін виражає такий погляд, що вся Біблія є богонатхненною й різні її частини не можуть суперечити одна одній, але доповнюють одна одну. Таке попереднє ствердження є основою для використання паралельних місць при тлумаченні біблійного тексту.

Антитетичний. Один з трьох описових термінів, що вживаються для позначення зв'язку між строками єврейської поезії. Він означав строки з протилежним значенням в поезії (пор. Пр. 10:1, 15:1).

Антиохійська школа. Цей метод тлумачення Біблії з'явився в сирійському місті Антіохія в III ст. н.е. як реакція на алегоричний метод єгипетської Олександрії. Суть цього методу полягає в фокусі на історичному значенні Біблії. За цим методом, Біблія тлумачиться як звичайна людська література. Ця школа втягнулася в суперечки про те, чи мав Христос дві природи (несторіанство), чи одну (повністю Бог

і повністю людина). Римо-католицька церква об'явила цю школу єретичною, і школа перемістилася в Персію, але мала дуже мале значення. Її основні герменевтичні принципи пізніше стали принципами тлумачення протестантських реформаторів Лютера та Кальвіна.

Антропоморфічний. Це слово означає «такий, що володіє властивими людині ознаками» і вживається в нашій релігійній мові щодо Бога. Воно походить від грецького слова «людство» і означає, що ми говоримо про Бога так, ніби Він є чоловіком. Бог описується фізичними, психічними, соціологічними та психологічними термінами, що вживаються щодо людей (пор. Бут. 3:8; 1Цар. 22:19-23). Це, звичайно, лише аналогія. Однак ми не маємо в нашій мові ніяких інших категорій чи термінів, крім людських. Тому наше пізнання Бога, яким би істинним воно не було, є обмеженим.

Апокаліптична література. Це був переважно, а може навіть і виключно, іудейський жанр, шифроване письмо, що використовувалося в часи вторгнення або окупації іудеїв з боку іноземних держав. А.л. оснований на переконанні, що Бог є особою, відкупителем, що Він керує подіями в світі й особливо цікавиться й піклується про Ізраїля. Ця література звіщає остаточну перемогу через особливі дії Бога.

Вона повна символів і фантастичних таємничих образів. В ній істина часто виражається кольорами, числами, видіннями, снами, втручанням ангелів, секретними кодовими словами; в ній часто має місце різкий дуалізм добра і зла.

Прикладами цього жанру є: (1) в Старому Заповіті – Єзекіїль (гл. 36-48), Даниїл (гл. 7-12), Захарія; (2) в Новому Заповіті – Євангеліє від Матвія 24; Євангеліє від Марка 13; Друге послання до солунян та Об'явлення.

Апологет (апологетика). Цей термін походить від грецького кореня «правовий захист». Це – особлива богословська дисципліна, що надає докази та раціональні основи християнської віри.

Апріорі (*a priori*). Це слово є синонімом виразу «попереднє твердження». Воно означає думки, основані на визначеннях, принципах або положеннях, що вважалися правдивими й приймалися без належного дослідження або аналізу.

Аристотель. Давньогрецький філософ, учень Платона та вчитель Олександра Македонського. Його філософія до сих пір впливає на багато галузей сучасної науки, тому що Аристотель наголошував на важливості спостереження й класифікації, а це – одна з засад наукового методу.

Аріанство. Арій був пресвітером в олександрійській церкві в III – на початку IV ст. Він стверджував передвічне існування Ісуса, але заперечував Його божественність (не визнавав Його єдиносущим Отцю), можливо, зважаючи на Пр. 8:22-31. Проти нього виступив єпископ олександрійської церкви, розпочавши (у 318 р. н.е.) суперечку, що тривала протягом багатьох років. Аріанство стало офіційним віросповіданням східної церкви. Нікейський собор 325 р. н.е. засудив Арія та підтвердив повну божественність Сина та Його рівність Отцю.

Бези. Грецький і латинський рукопис VI ст. н.е. Позначається літерою «D». Містить в собі Євангелія, книгу Дій та деякі загальні послання. Для цього рукопису характерні численні додатки переписчиків. На його основі було створено «загальноприйнятий текст» (*Textus Receptus*), велику грецький рукописну традицію, що стоїть за Біблією короля Якова (*King James Version*).

Богонатхнення. Це поняття вказує на те, як Бог промовляє до людей, керуючи біблійними авторами, щоб вони точно й чітко записали Його одкровення. Загалом це поняття передається трьома термінами: (1) одкровення або богоявлення – дії Бога в історії людства; (2) богонатхнення – коли Бог дав деяким обраним людям правильне розуміння Своїх дій і вони записали його для всього людства; і (3) просвітлення – коли Бог дав людям Свого Духа, щоб вони могли розуміти й пізнавати Його.

Буквальний (або Дослівний). Так називається історичний текстовий метод герменевтики, що походив з Антіохії. Згідно з цим методом, в тлумаченні за основу береться нормальний, явний сенс людської мови, хоча визнається й наявність метафоричної мови.

Ватіканус. Грецький рукопис IV ст. н.е., знайдений в ватиканській бібліотеці. Спочатку в нього входив Старий Заповіт, апокрифи та Новий Заповіт. Однак деякі його частини були загублені (Буття, Псалми, Послання до євреїв, Пастирські послання, Посання Филімону та Одкровення). Цей рукопис є дуже важливим для визначення оригінального тексту автографів. Він позначається великою літерою «В».

Вища критика. Процес тлумачення Біблії з фокусом на історичному фоні та літературній структурі даної книги Біблії.

Вузькоконфесійність. Упередження, які обмежені певними богословськими/культурними середовищами чи групами. Вузькоконфесійність не визнає транскультурного характеру біблійної істини чи її застосування.

Вульгата. Так називається латинський переклад Біблії, здійснений Ієронімом в 380-х рр. н.е. Вульгата стала головним або «загальноприйнятим» перекладом римо-католицької церкви.

Герменевтика. Принципи, що ними керується екзегеза. Герменевтика є і системою певних правил, і мистецтвом / даром. Біблійна або священна герменевтика як правило поділяється на дві категорії: загальні принципи та окремі принципи. Вони стосуються різних типів літератури в Біблії. Кожний окремий тип (жанр) має свої особливі правила, але є загальні положення й процеси, що стосуються всіх жанрів.

Гностицизм. Ми знаємо про цю єресь в основному з гностичних творів II ст. Однак перші гностичні ідеї з'явилися вже в I ст.

Деякі вчення гностичних вчителів II ст. Валентинія й Керинфа такі: (1) матерія й дух співіснували від вічності (онтологічний дуалізм). Матерія – то зло, а дух – добро. Оскільки Бог є дух, Він не може безпосередньо займатися злом матерією; (2) є еманациї (*еони* або ангельські сфери) між Богом та матерією. Останньою або найнижчою з них був ЯХВЕ Старого Заповіту, Хто створив всесвіт (*kosmos*); (3) Ісус був еманациєю, як ЯХВЕ, але вищим від Нього, ближчим до істинного Бога. Деякі гностики вважали Христа найвищою еманациєю, але все таки нижчим від Бога і, звичайно, не втіленим Богом (пор. Ів. 1:14). Оскільки матерія є злом, Ісус не міг мати людське тіло і при цьому бути божественним. Він був духовним привидом (пор. Ів. 1:1-3; 4:1-6); і (4) спасіння досягалося через віру в Ісуса та особливе знання, яким володіли лише особливі люди. Знання (паролі) було необхідним для того, щоб пройти через небесні сфери. Іудейське законництво теж було необхідним для того, щоб досягти Бога.

Гностичні лжевчителі відстоювали дві протилежні етичні системи: (1) одні вважали спосіб життя, поведінку ніяк не пов'язаними зі спасінням. Для них спасіння та духовність були виключно питанням таємного знання (паролей), що проводило їх через ангельські сфери (*еони*); (2) інші вважали спосіб життя, поведінку вирішальними для спасіння. Такі люди проголошували аскетичне життя доказом істинної духовності.

Двозначність. Це слово означає невизначеність написаного тексту, коли є два чи більше можливих значень або коли йдеться водночас про дві або більше речей. Можливо, Іван вживав двозначність навмисне (двозначні фрази).

Дедуктивний. Метод логіки або мислення, в якому умовивід здійснюється в напрямі від загальних принципів до окремих застосувань. Дедуктивний метод є протилежним індуктивному, що рухається від окремих спостережень до загальних висновків (теорій).

Динамічний еквівалент. Одна з теорій перекладу Біблії. Переклад Біблії можна розглядати як широкий спектр, що починається з перекладу «слово в слово», де кожне єврейське або грецьке слово позначається відповідником в цільовій мові, і закінчується на «перифразі», де передається лише думка автора, а не оригінальні слова та фрази. Між цими двома теоріями перекладу знаходиться «динамічний еквівалент», в якому серйозне ставлення до оригінального тексту поєднується з використанням сучасних граматичних форм та ідіом. Ці різні теорії перекладу добре описані в книзі Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (Fee, Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, стор. 35) та у «Вступі до перекладу TEV» Роберта Бретчера (Robert Bratcher, Introduction to the TEV).

Діалектичний. Метод пізнання, що приймає положення, які здаються суперечливими або парадоксальними, і шукає єдиної відповіді для вирішення конфлікту між двома сторонами парадоксу. Багато біблійних доктрин складають діалектичні пари: передвизначення і вільна воля, безпека й стійкість, віра й діла, рішення й учнівство, християнська свобода й християнська відповідальність.

Діаспора. Цей термін вживався палестинськими іудеями щодо інших іудеїв, що жили за географічними межами обіцяної землі.

Ейзегеза. Протилежність екзегези. Якщо екзегеза «виводить» сенс із оригінального авторського задуму, то ейзегеза «привносить» в нього іншу ідею або погляд.

Екзегеза. Практика тлумачення конкретного тексту. Екзегеза означає «виводити» (текст) з метою зрозуміти оригінальний авторський задум в світлі історичного фону, літературного контексту, синтаксису та значення слів у той період.

Еклектика. Цей термін вживається в зв'язку з текстовою критикою. Він означає вибір окремих читань з різних грецьких рукописів для створення тексту, близького до оригінальних автографів. Еклектика відкидає думку, що оригінал може бути представленим якоюсь однією сім'єю грецьких рукописів.

Етимологія. Аспект вивчення слова, що намагається встановити оригінальне значення слова. Кореневе значення слова допомагає встановити значення, в якому слово вживається в конкретному випадку. В процесі тлумачення головною є не етимологія, а значення слова в час його вживання.

Жанр. Цей термін походить від французького слова, що означає різні типи літератури. Суть терміна полягає в поділенні літературних форм на категорії за спільними характеристиками: історична розповідь, поезія, притча, апокаліптичний твір, юридичний текст, тощо.

Загальноприйнятий текст (Textus Receptus). Назва грецького Нового Заповіту, виданого в 1633 р. н.е. Ельзевіром. Насправді це – редакція грецького Нового Заповіту, створена на основі кількох грецьких

рукописів пізнього періоду та латинських версій Еразма (1510-1535), Степануса (1546-1559) й Ельзевіра (1624-1678). А.Т. Робертсон в своїй книзі «Вступ до текстуальної критики Нового Заповіту» (А. Т. Robertson, *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, стор. 27) каже, що «візантійський текст – то практично Textus Rescriptus». Візантійський текст – найменш цінний з трьох сімей ранньогрецьких рукописів (західна, олександрійська та візантійська). В нього ввійшли численні помилки, допущені переписувачами протягом століть. Однак А.Т. Робертсон також зазначає, що «Textus Rescriptus зберіг для нас досить точний текст» (стор. 21). Ця грецька рукописна традиція (особливо третє видання Еразма 1522 р.) лежить в основі Біблії Короля Якова 1611 р.

Законництво. Ставлення людини, що придає надмірне значення законам або ритуалам. Людина з таким ставленням схильна покладати надію на виконання законів як засобу для того, щоб заслужити Боже прийняття. Законництво призводить до зневажання стосунків і звеличення вчинків (в тому числі виконання обрядів), хоча ОБИДВА є важливими аспектами завітних стосунків між святим Богом та грішним людством.

Ідіома. Це слово означає фрази в різних мовах і культурах, що мають особливе значенням, не пов'язане зі значеннями окремих слів. Напр.: «страшенна насолода» або «ти просто вбив мене». В Біблії теж є такі фрази.

Індуктивний. Метод логіки або мислення, в якому умовивід здійснюється в напрямі від окремого до загального. Це – емпіричний метод сучасної науки, що в основному базується на підході Аристотеля.

Канон. Цей термін означає тексти, які вважаються унікально богонатхненними. Він вживається щодо текстів Старого та Нового Заповіту.

Коментар. Спеціальний тип книги для дослідників Біблії. В коментарі викладається загальна інформація про дану книгу Біблії, а потім дається пояснення значення кожного розділу книги. У деяких коментарів головний акцент стоїть на застосуванні тексту, а в інших міститься більш технічне дослідження тексту. Коментарі є корисними, але повинні використовуватися дослідником Біблії після проведення самостійного вивчення. Тлумачення коментарів ні в якому разі не можна приймати без критики. Корисно порівнювати декілька коментарів, написаних з різних богословських поглядів.

Література мудрості. Цей літературний жанр був поширеним в стародавньому Близькому Сході (і поширений в сучасному світі). По суті, цей жанр слугував вихованню нового покоління в принципах успішного життя через поезію, притчи або нариси. Л.м. була адресована насамперед окремій людині, а не колективу чи суспільству. В ній немає посилань на історію, але вона основана на життєвому досвіді й спостереженні. Частина Біблії від Йова до Пісні над Піснями теж навчає про присутність ЯХВЕ та поклоніння Йому, але цей релігійний світогляд не завжди виражається явно в усякому людському досвіді.

Цей жанр сам по собі виражає загальні істини й не може бути застосованим до кожної конкретної ситуації. Є загальні твердження, що не завжди стосуються кожної окремої ситуації.

Мудреці відважувалися ставити важкі питання про життя. Часто вони кидали виклик традиційним релігійним поглядам (Йов та Еклезіяст). Вони створюють напругу та баланс із простими відповідями про життєві трагедії.

Літературний жанр. Окремі форми, в яких може здійснюватися людське спілкування, такі як поезія або історична розповідь. Окрім загальних принципів усіх жанрів літератури, кожен літературний вид має свої особливі герменевтичні принципи.

Літературний уривок. Цей термін означає великі фрагменти, на які можна поділити біблійну книгу за ходом думок автора. Л.у. може складатися з п'яти віршів, абзаців, або цілих глав. Він може виступати як окремий текст з центральною темою.

Манускрипт (або Рукопис). Цей термін означає різні копії грецького Нового Заповіту. Їх звичайно поділяють на різні типи (1) за матеріалом, на якому вони написані (папірус, шкіра), або (2) за формою письма (великими літерами або рядковим письмом). Скорочено позначається «MS» (манускрипт, одиниця) або «MSS» (манускрипти, множина).

Масоретський текст. Єврейські рукописи Старого Заповіту IX ст. н.е., створені поколіннями іудейських богословів, з оголосами та іншими текстовими позначками. Вони є головним першотекстом наших англійських перекладів Старого Заповіту. М.т. був історично підтверджений єврейськими манускриптами, зокрема книги пророка Ісаї, із Сувоїв Мертвого моря. Скорочено позначається як «MT».

Метонімія. Це – троп, в основі якого лежить перенесення назви одного поняття на інше, що перебуває з ним у певному зв'язку. Наприклад, вираз «чайник закипів» насправді означає: «закипіла вода, що в чайнику».

Мова опису. Цей термін вживається щодо ідіом, якими написаний Старий Заповіт. В Біблії наш світ зображається таким, яким ми сприймаємо його п'ятьма почуттями. Біблія не була написана науковою мовою і автори не писали її як наукову працю.

Несторіанство. Нестор був патріархом Константинопольським в V столітті. Він навчався в Антіохії Сирійській. Він стверджував, що Ісус мав дві природи – повністю людську та повністю божественну. Цей його погляд відрізнявся від ортодоксального Олександрійського погляду на одну природу Христа. Головним занепокоєнням Нестора було використання титулу «Богоматері» щодо Марії. Проти Нестора виступив Кирило Олександрійський і його власна антіохійська освіта. Антіохія була центром історико-граматичного й текстуального підходу до тлумачення Біблії, а Олександрія була центром алегоричної школи тлумачення. Вкінці Нестор був усунутий з посади й відправлений в заслання.

Нижча критика. Див. «текстуальна критика».

Одкровення. Так називають поняття, що Бог промовляє до людей. Загалом це поняття передається трьома термінами: (1) одкровення або богоявлення – дії Бога в історії людства; (2) богонатхнення – коли Бог дав деяким обраним людям правильне розуміння Своїх дій і вони записали його для всього людства; і (3) просвітлення – коли Бог дав людям Свого Духа, щоб вони могли розуміти й пізнавати Його.

Одухотворення. Цей термін є синонімом алегоризації в тому сенсі, що він відкидає історичний і літературний контекст даного тексту та тлумачить його за іншими критеріями.

Олександрійська школа. Цей метод тлумачення Біблії з'явився в єгипетському місті Олександрії в II ст. н.е. Він оснований на принципах тлумачення Філона, послідовника Платона. Його часто називають алегоричним методом. Цей метод панував в церкві до часу реформації. Його стовпами були Ориген та Августин. Див. Мойзес Сілва, «Чи церква неправильно тлумачила Біблію?» (Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?*) (Academic, 1987)

Олександрійський кодекс. Цей грецький рукопис V століття з єгипетського міста Олександрія містить в собі Старий Заповіт, апокрифи й більшість Нового Заповіту. Він є важливим свідомством відносно всього Нового Заповіту (окрім деяких частин Євангелія від Матвія, Євангелія від Івана та Другого Послання до коринтян). Коли цей рукопис за позначкою «А» та рукопис за позначкою «В» (Ватіканус) сходяться щодо певного читання, то в більшості випадків більшість вчених вважають це читання оригінальним.

Папірус. Тип матеріалу для письма з Єгипту. Його виробляли з рослини, що росла на берегах ріки. Саме на папірусах написані найдавніші екземпляри грецького Нового Заповіту.

Парадокс. Істини, які здаються суперечливими, але насправді обидві з них є істинами, хоча між ними й існує напруга. Вони «обрамлюють» істину з різних сторін. Багато біблійних істин подаються в парадоксальних (або діалектичних) парах. Біблійні істини є не окремими зірками, але сузір'ями, візерунками об'єднаних між собою зірок.

Паралельні місця. Це пов'язано з переконанням, що вся Біблія дана Богом та найкраще тлумачить сама себе й збалансовує парадоксальні істини. П.м. також допомагають тлумачити неясні або двозначні тексти Біблії, знаходити найясніший текст на дану тему та досліджувати всі інші аспекти біблійного вчення про дану тему.

Первісний автор. Це термін означає дійсних авторів Писання.

Перифраз. Один з підходів до перекладу Біблії. Переклад Біблії можна розглядати як широкий спектр, що починається з перекладу «слово в слово», де кожне єврейське або грецьке слово позначається відповідником в цільовій мові, і закінчується на «перифразі», де передається лише думка автора, а не оригінальні слова та фрази. Між цими двома теоріями перекладу знаходиться «динамічний еквівалент», в якому серйозне ставлення до оригінального тексту поєднується з використанням сучасних граматичних форм та ідіом. Ці різні теорії перекладу добре описані в книзі Гордона Фі та Дугласа Стюарта «Як читати Біблію і бачити всю її цінність» (Fee, Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, стор. 35).

Підрядник. Це – один з інструментів для дослідників Біблії, що дозволяє тим, хто не володіє біблійними мовами, аналізувати їхні значення й структуру. В підряднику подається переклад кожного слова прямо під текстом оригіналу. Цей інструмент разом з «аналітичним лексиконом» подає форми й основні визначення єврейських та грецьких слів.

Платон. Давньогрецький філософ, чия філософія мала величезний вплив на ранню церкву через богословів з єгипетської Олександрії, а пізніше через Августина. Платон стверджував, що все в світі є ілюзорним, лише подобою духовного архетипу. Пізніше богослови прирівняли Платонові «форми/ідеї» до духовного світу.

Попередні твердження. Це означає погляд на речі, що склався наперед. Ми часто підходимо до Писання з уже сформованими поглядами та судженнями на різні теми. Такий підхід також називають упередженням, позицією апріорі (*a priori*) або допущенням.

Пошук доказів у тексті. Практика тлумачення Писання шляхом цитування вірша, не беручи до уваги його безпосередній контекст або ширший контекст в літературному уривку. Така практика відриває вірші від оригінального авторського наміру і зазвичай мотивується бажанням використати авторитет Біблії, щоб довести власну думку.

Природне одкровення. Одна з категорій Богопізнання. В неї входить природний порядок (Рим. 1:19-20) та моральна свідомість (Рим. 2:14-15). Про п.о. йдеться в Пс. 19:1-6 та Рим. 1-2. Воно відрізняється від особливого одкровення, що є конкретною формою Богопізнання, коли Бог відкриває Себе через Біблію і, найвищою мірою, через Ісуса з Назарета.

Особливого значення цій богословській категорії надають християнські вчені з руху «старої землі» (напр., твори Хью Росса (Hugh Ross)). На основі цієї категорії вони стверджують, що вся істина є Божою істиною. Природа відкриває нам двері до пізнання про Бога; це відрізняється від особливого одкровення (Біблії). П.о. дає сучасній науці свободу вивчати природний порядок. На мою думку, це – чудова можливість для свідoctва сучасним західним науковим колам.

Просвітлення. Так називають поняття, що Бог промовляє до людей. Загалом це поняття передається трьома термінами: (1) одкровення або богоявлення – дії Бога в історії людства; (2) богонатхнення – коли Бог дав деяким обраним людям правильне розуміння Своїх дій і вони записали його для всього людства; і (3) просвітлення – коли Бог дав людям Свого Духа, щоб вони могли розуміти й пізнавати Його.

Рабиністичний іудаїзм. Цей період історії іудейського народу почався з вавилонської неволі (586-538 рр. до н.е.). З падінням впливу священників і храму центром життя іудеїв стали помісні синагоги. Ці місцеві центри іудейської культури, спільности, поклоніння та вивчення Біблії стали провідними в національно-релігійному житті народу. В часи Ісуса ця «релігія писарів» була паралельною релігії священників. Після падіння Єрусалима в 70 р. н.е. ця форма іудаїзму, в якій переважали фарисеї, визначала напрямок іудейського релігійного життя. Для р.і. характерне практичне, законницьке тлумачення Тори згідно з усною традицією (Талмудом).

Світобачення і світогляд. Обидва ці філософські терміни пов'язані зі створінням. Термін «світобачення» пов'язаний з питанням «як» відбулося створіння, а термін «світогляд» – з питанням «Хто» творив. Ці терміни відповідають такому тлумаченню, що в главах 1-2 книги Буття йдеться насамперед про те, Хто створив світ, а не як Він це робив.

Семантичний обсяг. Повний спектр значень, асоційованих із даним словом, або різні конотації слова в різних контекстах.

Септуагінта. Назва грецького перекладу єврейського Старого Заповіту. За традицією, цей переклад було здійснено за сімдесят днів сімдесятьма богословами для Олександрійської бібліотеки в Єгипті. Традиційно, датою написання Септуагінти вважається 250 р. до н.е. (але насправді ця робота могла тривати понад ста років). Важливість цього перекладу в тому, що (1) він дає нам ще один стародавній текст, який можна порівнювати з єврейським масоретським текстом; (2) він показує нам стан іудейського тлумачення Біблії в III - II ст. до н.е.; (3) він показує нам іудейські месіанські погляди до відкинення Ісуса іудеями. Септуагінта позначається скороченням «LXX».

Симфонія. Один з інструментів для дослідників Біблії. В ньому дається список кожного слова в Старому й Новому Заповітах. Симфонія є корисною з кількох сторін: (1) точне встановлення грецького слова, що лежить за будь-яким словом перекладу; (2) порівняння місць Писання, де вжито те саме єврейське або грецьке слово; (3) встановлення випадків перекладу двох різних єврейських або грецьких слів одним словом; (4) встановлення частоти вживання слів в текстах окремих книг або авторів; (5) допомога досліднику в знаходженні потрібного місця Писання (пор. Волтер Кларк, «Як користуватися посібниками з грецької мови Нового Заповіту» - Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids*, стор. 54-55).

Синайський кодекс. Грецький рукопис IV ст. н.е., знайдений німецьким вченим Тішендорфом (Tischendorf) в монастирі Святої Катерини на Джебель Муса, традиційному місці гори Синай. Цей рукопис позначається першою літерою єврейського алфавіту «алеф» (א). Він містить в собі Старий Заповіт і повний Новий Заповіт. С.к. – один із найбільш стародавніх унікальних манускриптів.

Синонім. Слова або вирази, що є однаковими або схожими за значенням (хоча в дійсності повного семантичного збігу двох слів не буває). Вони настільки близькі, що можуть замінити одне одного в реченні без втрати значення. Цим терміном також позначається одна з трьох форм паралелізму в єврейській поезії. В цьому сенсі синонімами називаються дві строки поезії, що виражають одну й ту саму істину (пор. Пс. 103:3).

Синтаксис. Це грецьке слово означає будову речення і вказує на те, як частини речення поєднуються для виразу завершеної думки.

Синтетичний. Це – один з трьох термінів, що означають типи єврейської поезії. Він означає поетичні строки, що будуються одна на одній в кумулятивному сенсі й іноді називаються «кліматичними» (пор. Пс. 19:7-9).

Систематичне богослов'я. Стадія тлумачення, на якій робиться спроба привести біблійні істини в єдиний логічний порядок. Це – скоріш логічний, ніж історичний, виклад християнського богослов'я в категоріях (Бог, людина, гріх, спасіння, тощо).

Сувої Мертвого моря. Низка стародавніх текстів, написаних на єврейській та арамейській мовах, що були знайдені біля Мертвого моря в 1947 р. Це була релігійна бібліотека іудейських сектантів I ст. Римська окупація та зелотські війни 60-х років змусили їх ховати ці сувої в герметично закупорених глиняних посудинах в печерах. Ці сувої допомогли нам зрозуміти історичний фон Палестини I ст. й підтвердили, що масоретський текст є точним і датується принаймні кінцем доби до н.е. С.м.м. позначаються скороченням «DSS».

Талмуд. Назва іудейської усної традиції. Іудеї вірили, що Сам Бог дав Мойсею Талмуд на горі Синай. В дійсності, здається, Талмуд є збіркою мудрості іудейських вчителів, накопиченої протягом багатьох років. Є дві письмових версії Талмуда: вавилонська і коротша, незавершена палестинська.

Текстуальна критика. Ця наука вивчає тексти рукописів Біблії. Т.к. необхідна тому, що оригінальних рукописів не існує, а копії відрізняються одна від одної. Вона намагається пояснити різночитання та (наскільки це можливо) відтворити оригінальний текст автографів Старого й Нового Заповіту. Т.к. часто називають «нижчою критикою».

Типологія. Особливий спосіб тлумачення. Зазвичай він здійснюється шляхом розкриття новозавітної істини через тексти Старого Заповіту. Ця категорія герменевтики була важливим елементом олександрійського методу. Щоб не зловживати цим типом тлумачення, треба обмежити його використання особливими випадками, записаними в Новому Заповіті.

Тора. Цей термін по-єврейськи означає «вчення». Тора стала офіційною назвою книг Мойсея (від Буття до Повторення Закону). Для іудеїв це – найавторитетніший розділ єврейського канону.

Упередження. Цей термін означає сильну схильність до чого-небудь або до певного погляду. Це такий образ мислення, в якому неможлива об'єктивність щодо чого-небудь або певного погляду. Це – ставлення, що склалося наперед.

Фрагмент. Базовий літературний уривок прозового твору, що пов'язаний з однією центральною думкою. Якщо ми будемо держатися цієї думки, то не загубимо первісного авторського задуму серед другорядних думок.

Фрагменти Мураторіїв. Перелік каноничних книг Нового Заповіту, написаний в Римі ще до 200 р. н.е. В ньому записані двадцять сім книг Нового Заповіту, як у протестантській Біблії. Це ясно показує, що помісні церкви в різних частинах Римської імперії «практично» встановили канон ще задовго до великих церковних соборів IV століття.

Христоцентричний. Цей термін означає центральність Ісуса. Він пов'язаний з переконанням, що Ісус є Господь всієї Біблії. На Ісуса вказує Старий Заповіт, Він є завершенням і ціллю Старого Заповіту (пор. Мт. 5:17-48).

ЯХВЕ. Це – завітне ім'я Бога в Старому Заповіті. Воно визначається в Вих. 3:14. Це – **спонукальна** форма єврейського слова «бути». Іудеї боялися вимовляти це ім'я без потреби, і тому вони заміняли його єврейським словом *Адонай*, «Пан, Господь». Ось чому ім'я ЯХВЕ в Біблії перекладається як «Господь».

ДОКТРИНАЛЬНА ЗАЯВА БОБА АТЛІ

Я не великий прихильник символів або сповідань віри. Я віддаю перевагу самій Біблії. Однак я розумію, що моє сповідання віри допоможе тим, хто мене не знає, оцінити мої доктринальні погляди. В наші дні, серед безлічі богословських помилок та обману, я пропоную вам короткий виклад свого богослов'я.

1. Вся Біблія – і Старий Заповіт, і Новий Заповіт – є богонатхненним, непохибним, авторитетним і вічним Божим Словом. Вона – єдине одкровення Бога, записане людьми під надприродним керівництвом Господа (див. ОСОБЛИВА ТЕМА: «БОГОДУХНОВЕННІСТЬ» - SPECIAL TOPIC: INSPIRATION). Вона – єдине джерело чистої істини про Бога та Його задуми (див. Спеціальна тема: «Вічний план відкуплення ЯХВЕ»). І вона – єдине джерело віри й обрядів Божої Церкви.
2. Є один Бог, вічний Творець і Відкупитель (див. СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ЄДИНОБОЖЖЯ» - SPECIAL TOPIC: MONOTHEISM). Він створив усе видиме й невидиме. Він також явив Себе в любові та піклуванні, але водночас і в справедливості та правді. Він відкрив Себе в трьох особах: Отець, Син і Дух Святий, які є окремими і водночас єдиними в сутності (див. СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ТРИЦЯ» - SPECIAL TOPIC: THE TRINITY).
3. Бог активно керує Своїм світом. Є незмінний вічний Божий задум для Божого створіння, а є індивідуальний задум для окремої людини, що дозволяє людині діяти за вільною волею. Ніщо не відбувається без відома та дозволу Бога, проте Бог дає право індивідуального вибору ангелам і людям. Ісус є Обранцем Отця, і в Ісусі всі люди – потенційно обрані. Боже передбачення подій не зводить людей на рівень визначеного сценарію. Кожен з нас відповідає за свої думки й вчинки (див. передвизначення (кальвінізм) і вільна воля людей (армініанізм)).
4. Люди були створені за образом Божим вільними від гріха, але вибрали непослух Богові. Адам і Єва були введені в спокусу надприродною особою (див. СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ОСОБОВЕ ЗЛО» - SPECIAL TOPIC: PERSONAL EVIL), але вони несли відповідальність за те, що вольовим рішенням поставили в центр самих себе. Їхній непослух подіяв на людство й на все створіння. Всім нам потрібна Божа милість і благодать, як для нашого спільного положення в Адамі, так і для кожного з нас окремо через наш вольовий непослух.
5. Бог дав людству спосіб для прощення та відновлення. Ісус Христос, унікальний Божий Син, став людиною, проводив безгрішне життя і заступницькою смертю заплатив ціну покарання за гріх людства. Він є єдиним шляхом до відновлення й спілкування з Богом. Немає іншої дороги до спасіння, окрім одної – через віру в завершену роботу Христа.
6. Кожен з нас має особисто прийняти Божий дар прощення та відновлення в Ісусі. Для цього нам треба з власної волі довіритися Божим обітницям через Ісуса та відректися від всіх відомих нам гріхів. Див. Спеціальну тему: «Що означає "отримувати", "вірувати", "сповідати / визнавати" та "кликати"?»
7. Всі ми отримуємо повне прощення й відновлення згідно з нашою вірою (див. Спеціальну тему: «"Вірити" в Новому Заповіті») в Христа та покаанням (див. СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА: «ПОКАЯННЯ [НОВИЙ ЗАПОВІТ]» - SPECIAL TOPIC: REPENTANCE [NT]) у своїх гріхах. Однак доказом цих нових відносин є життя, що змінилося й надалі змінюється. Божим наміром для людей є не лише вічність на небесах, але уподібнення Христу вже зараз. Дійсно відкуплені люди теж грішать час від часу, але вони все життя до кінця продовжують вірити й каятися.
8. Дух Святий є «другий Ісус» (див. Спеціальна тема: «Ісус і Дух»). Він присутній в цьому світі, приводить загиблих до Христа і робить спасених подібними до Христа. Коли людина спасається, вона отримує дари Духа – життя й служіння Ісуса, поділене між Його тілом, Церквою. Дари, які по суті є відношенням та мотивами Ісуса, мають використовуватися з мотивацією плодів Духа. Дух діє в наші дні, як Він діяв у біблійні часи.
9. Отець поставив воскреслого Ісуса Суддею над усім. Він повернеться на землю й буде судити всіх людей. Ті, хто ввіровав в Ісуса, чий імена записані в книзі життя Агнца, під час Його пришестя воскреснуть в вічних прославлених тілах і будуть з Ним вічно. А ті, хто не захотів відповісти на Божу істину, будуть навіки відділені від щастя спілкування з Триєдиним Богом і будуть засуджені разом з дияволом та його ангелами.

Це сповідання віри, звичайно, не є повним, але я сподіваюся, що воно дасть вам певне уявлення про богослов'я мого серця. Мені подобається вислів:

«У головному – єдність, у другорядному – свобода, у всьому – любов».

Copyright © 2014 Bible Lessons International